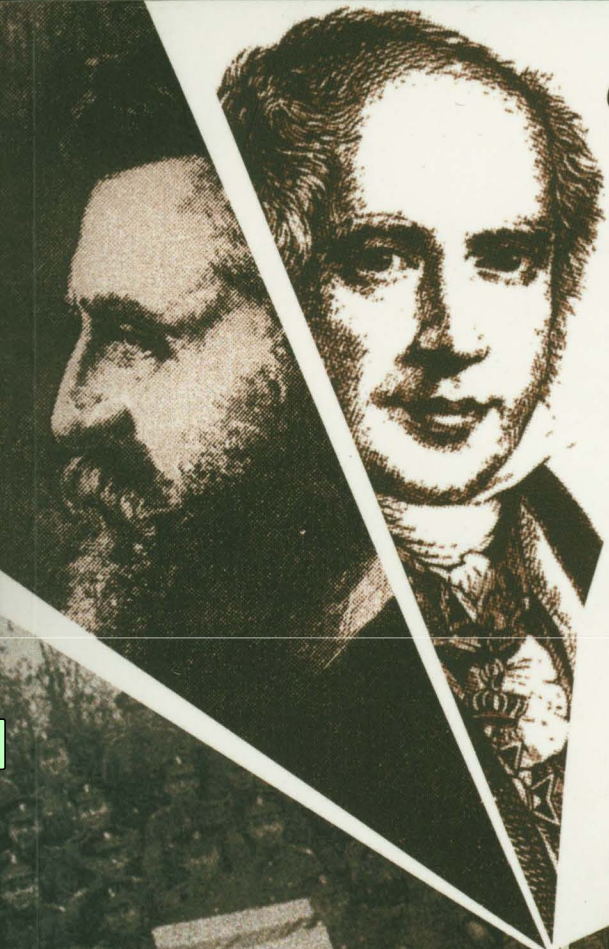
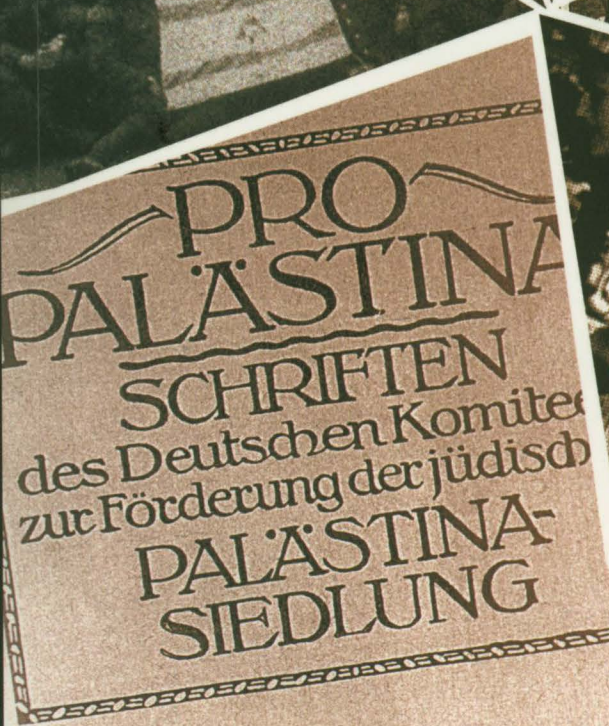
"Gelecek Yıl Kudüs'te"

Siyonizmin İlk Dönemi 1895-1922

✡

Murat Çulcu

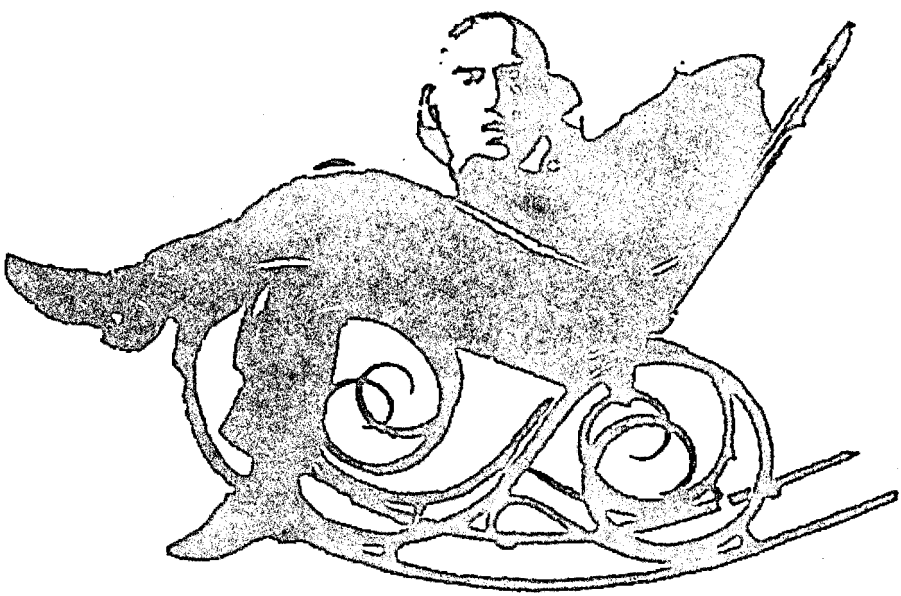

YAYINLARI

1. Heft:

bazıları kitap sever

TARİH DİZİSİ

Yazarın Diğer Kitapları:

Şeytanın Çocukları (Cilt VI)
Derin Suçun Küresel Otoritesi (Cilt V)
Kan Defteri (Cilt IV)
Düşmüş Ocağa Yanıyor (Cilt III)
Sikkesiz Sultanlar (Cilt II)
Her Sakaldan Bir Kıl (Cilt I)
Marjinal Tarih Tezleri
Ayrıntılarda Saklı Tarih
Zito Venizelos
Boğazlar Meselesi ve Çanakkale
Çanakkale 18 Mart 1915 (Hazırlayan: Murat Çulcu)
Çanakkale 1915 Boğaz Harekâtı (Hazırlayan: Murat Çulcu)
İttihat ve Terakki (I. Meşrutiyet'ten II. Meşrutiyet'e)

kitap deyince

YAYINLARI

Çatalçeşme Sokak No: 54 Kat: 2 34110 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 526 89 17-18 Fax: (0212) 526 89 19
www.eyayinlari.com bilgi@eyayinlari.com

MURAT ÇULCU

'GELECEK YIL KUDÜS'TE...'
Siyonizm'in İlk Dönemi: 1895-1922

MURAT ÇULCU, 1950 yılında İstanbul'da doğdu. Lise yıllarında gazeteciliğe başladı. 1974 yılında Araştırma dalında yılın gazetecisi seçildi. Savaş muhabiri olarak Kıbrıs Barış Harekatı'nı izledi ve aynı yıl Tercüman Gazetesi'nin Frankfurt merkezine tayin edildi. 1983 yılına kadar Almanya'da mesleğini sürdüren yazar, 1977 de ilk kitabı Harekat 1974'ü yayınladı. 1983 yılında Türkiye'ye döndü. Çulcu, Tercüman, Hürriyet, Milliyet, Sabah ve Son Havadis gazetelerinde muhabirlik, yöneticilik ve yazarlık yaptı.

Yazarın ayrıca Osmanlıca'dan yaptığı çevirileri bulunuyor.

'GELECEK YIL KUDÜS'TE...'
Siyonizm'in İlk Dönemi: 1895-1922
MURAT ÇULCU

Yayın Hakları
© E yayınları 2011

Kapak Tasarımı
Ziya Levent Aybay

Baskı ve Cilt
Özener Matbaası

Birinci Basım
Kasım 2012

ISBN 978-975-390-303-5

Sertifika No: 10763

MURAT ÇULCU

‘GELECEK YIL KUDÜS’TE...’

Siyonizm’in İlk Dönemi: 1895-1922

YAYINLARI

YAHUDİ KÖLELER ARYASI

(Va Pansiero)

Ey yaldız kanatlı hayal gücüm
Yamaç ve tepelerine konup,
Ilık ve tatlı bir rüzgar ile
Vatanın hoş kokusunu taşı!
Ürdün Nehri kıyılarını,
Sion'un yıkılmış burçlarını,
Acı ve tatlı hatıralarla,
Selamla, güzel ve kayıp vatanı!
Söğüt dalında asılı, dilsiz,
Yaşlı kâhinlerin altın sazı,
Kalplerde anıları uyandır,
Geçmiş zamanları yâd et bize!
Ya acı bir ezgi ve feryatla
Kudüs'ün kaderini hatırlat,
Ya da Tanrısal bir ilham ile
Acımıza tahammül gücü ver!
Acımıza tahammül gücü ver!
Acımıza tahammül gücü ver!

NABUCCO'DAN

İÇİNDEKİLER

YAHUDİ KÖLELER ARYASI 6
SUNUŞ 9
ETKİ - TEPKİ (Antisemitizm-Siyonizm) 11
Siyonizm'in Eşiğinde 15
Siyonizm'in Öncüleri ve Dreyfus Olayı 19
ULUSLARARASI SİYONİST TEŞKİLATI VE THEODORE HERZL 35
Kaiser Wilhelm ve Herzl Filistin'de... 45
Siyonizm ve Osmanlı Borçları 51
FİLİSTİN'E YAHUDİ GÖÇLERİ (Aliyah) 56
Herzl: "Yahudi Devleti'ni Basel'de Kurdum!.." 56
FİLİSTİN'DE SAVAŞ SÜRECİ 68
Osmanlı Aydınının Gözünde Yahudi Karşıtlığı 71
Çanakkale ve İngiliz Ordusu'nda Siyonist Alayı... 79
Büyük Devlet Güvencesi: Balfour Deklarasyonu 85
Sadrazam Talat Paşa'nın Siyonist Birliği'ne Açıklaması 90
Uluslararası Destek Açıklamaları... 94
Max Cohen'in Konferansı 100
FİLİSTİN'DE MANDA YÖNETİMİ (İNGİLİZ KORUMASI) 115
Siyonist-Arap İşbirliği 117
EKLER 127
EK-1: ANTİSEMİTİZM 129
EK-2: SİYONİZM - FAŞİZM İLİŞKİSİ 138
EK-3: EMPERYALİST ŞEMSİYE ALTINDA... 144
EK-4: "İTHAM EDİYORUM..." 149
EK-5: 'LEŞANA HABAA BİYERUŞALAYM...' ('Gelecek Yıl Kudüs'te...) 159
EK-6: JEWİSH NATİONAL FUND(JNF) 172
EK-7: SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİD-HERZL GÖRÜŞMESİ 176

EK-8: 1916 YILINDA SİNA ÇÖLÜ 184
EK-9: AĞA HAN: İŞBİRLİKÇİNİN GİRİŞİMLERİ... 213
EK-10: DR. HERZL, ARMİNİUS VAMBERY VE SULTAN
2. ABDÜLHAMİD 220
EK-11: 2000 YIL SONRA TEKRAR SİLAHLANDILAR 228
EK-12: SİON BİRLİĞİ ÇANAKKALE'DE 233
EK-13: BALFOUR DEKLARASYONU'NUN AYRINTILARI 238
EK – 14: HERZL'İN YAHUDİ DEVLETİ 247
EK – 15: OSMANLI SUBAYI'NIN GÖZÜ İLE BİR 'KİBBUTZ...' 252
KAYNAKÇA 255
DİZİN 257

SUNUŞ

Bu kitaba 'Devlet Kurma Öğretisi: Siyonizm' adını vermek belki daha doğru olurdu.

Ancak konusu, Siyonizm'in 1895 - 1922 yılları arasındaki faaliyetleri ile sınırlı tutulduğu için; *Gelecek Yıl Kudüs'te... Siyonizm'in İlk Devresi, 1895-1922* başlığı daha uygun görüldü.

Kitabın içeriğinden de anlaşılacağı gibi; *Gelecek Yıl Kudüs'te...* temennisi, bir Musevî ilahisinden alıntılandı.

Bu mısra, 20. yüzyılın başında temenni olmaktan çıkarak bütün Yahudilerin kararını ve azmini ifade eden ortak bir 'slogan' durumuna gelmişti.

Tarihsel oluşumların zorlamaları ve küresel konjoktürün bir sonucu olarak 19. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan ve Birinci Siyonist Kongresi'nde, Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın kurulması ile vücut bulan Siyonizm; sığ bir 'duygusal milliyetçiliği' imgelemekten öte, kapsamlı ve derinlikli bir 'devlet yaratma projesini ve mühendisliğini' öneriyordu.

Birinci Kongre'de kurulan ve başkanlığını gazeteci Theodore Herzl'in yaptığı Uluslararası Siyonist Teşkilatı; kuşkusuz bir kişinin veya dar bir kadronun eseri değildi. Örgütü doğuran bu 'dinsel-ulusal öğretinin' tarihsel kökenlerinde ve dokularında; filozoflar kadar din adamları, militanlar kadar tüccarlar, entellektüeller kadar finans oligarkları, eğitimciler kadar siyasetçiler, seçkinler kadar yoksullar da etkili, katkıcı, yönlendirici ve belirleyiciydi.

Dolayısıyla Siyonizm'in tarihi, Birinci Siyonist Kongresi ile başlamıştı.

Aksine; yüzlerce yıllık Yahudi tarihinde yaşanan deneyimlerden süzülmüş birikimi ve üzerinde bütün bir halkın mutabakata vardığı 'büyük sentezi' ifade ediyordu.

Basel'de toplanan Birinci Siyonist Kongresi'nin önemi; Yahudi ulusunun ilk 'siyasî örgütü' olan Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın bu kongrede kurulmasından kaynaklanıyordu. Örgüt, Siyonizm'i düşünceden eyleme geçirmenin ilk adımını burada atıyordu. Bir başka ifade ile Yahudiler tarafından benimsenen ve paylaşılan ilkelerin ve hayallerin gerçeğe dönüştürülmesi süreci Birinci Kongre'de başlatılıyordu.

Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın eylemleriyle hayata geçirilmeye başlanan Siyonizm'in, 30 yıl gibi kısa bir süre zarfında Ortadoğu'yu –her bakımdan– yeniden şekillendirmeye yönelmesi; küresel kamuoyu nezdinde bu öğretinin ve örgütün hızla tanınmasına neden oldu.

Ne ki bu dinsel-siyasal öğreti; karşıtları -özellikle antisemitler- tarafından şiddetle lanetlenirken, yandaşları tarafından coşkuyla efsaneleştiriliyordu.

Gerçekten de Siyonizm, ne idi, ne değildi?

Bu sorunun yanıtını vermek hiç de zor değildi.

Siyonizm, 'devlet yaratma' öğretisi olarak -ne denli aysberge benzetilse deson derece sade bir projeden ibaretti. Bu proje 'Gelecek Yıl Kudüs'te' dileğinin gerçekleştirilmesini amaçlıyordu.

Siyonizm'e göre 'sağlam ve güçlü bir ulus' vardı. Fakat ulusun, üzerinde topluca yaşayabileceği bir 'vatan' yoktu.

Vatan olmadığı için, Yahudi ulusunun devleti de kurulamıyordu.

Önce; 'vatan' olmaya yetecek bir toprak bulmak, orayı 'elegeçirmek' gerekiyordu.

Bu vatan, Tanrı tarafından Yahudi kavmine vaadedilmiş olan Filistin'de idi.

Filistin, o sırada Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında idi.

Sorun ve amaç; dünyaya dağılmış olan Yahudileri Filistin'de toplamak, orada 'kolonize' olmalarını sağlamak, konumlarına uluslararası düzlemde yasallık kazandırmak; önce Yahudilerin etkili olduğu bir yönetim, sonra da bağımsız bir 'Yahudi Devleti' kurmaktı.

Theodore Herzl bu nedenle, daha yolun başında iken kaleme aldığı kitabına 'Yahudi Devleti' adını vermişti.

Siyonistler projeyi uyguladılar ve 30 yıllık bir süreçte amaçlarına –geniş çapta– ulaştılar.

Gelecek Yıl Kudüs'te... adlı bu kitap, Siyonizm'in ortaya çıkışını ve Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın ilk 30 yılının belgesel öyküsünü anlatıyor.

Bu kitabı okurken; hakkında binlerce eser kaleme alınan Siyonizm konusunda Osmanlı İmparatorluğu cephesinden ne kadar az şey yazılmış olduğunu anlayacaksınız.

MURAT ÇULCU

ETKİ - TEPKİ

(Antisemitizm-Siyonizm)

'Uluslararası Siyonizm'in Birinci Dünya Savaşı sürecinde Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik faaliyetlerini doğru ve sağlıklı biçimde irdeleyebilmek için, öncelikle; oluşan tarihsel zemini ve konunun geçmişini ana hatlarıyla ele almak ve doğru bir yaklaşımla –objektif olarak– özümsemek gerekir.

Şurası muhakkak ki Siyonizm'in en önemli ve öncelikli hedefi Osmanlı İmparatorluğu topraklarında -Osmanlı yönetimi altında- kapsamlı ve kalıcı bir Yahudi kolonizasyonunun gerçekleştirilmesi idi. Ancak bu amacı ve hedefe ulaşmak için tesis edilen yapılanmaları/projeleri ortaya çıkaran temel nedeni; –Osmanlı İmparatorluğu'nun siyaseti ve iradesi dışında– Avrupa'da paylaşılagelen önyargılar, hüküm süren çok boyutlu genel anlayışa uygulanan siyasî rota ve benimsenen uzun vadeli stratejiler teşkil ediyordu.

Hemen kaydetmek gerekir ki; Avrupa'da doktriner anlamda yaygın olan 'antisemitik' bakış açısına karşın Osmanlı İmparatorluğu halkında ve yönetiminde hiçbir zaman, bu tür 'Yahudi Düşmanı' bir eğilim gözlemlenmemişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasından çok önce; Milat'tan önce ve daha sonra I. yüzyılda meydana gelen iki diaspora(Filistin'den Yahudilerin kovulmaları-çıkarılmaları) sırasında çok sayıda Yahudi –daha sonra kurulacak olan– müstakbel Osmanlı Devleti'nin coğrafyasına da yayılmıştı. Bu coğrafyada ortaya çıkan Yahudi kolonileri, daha sonra Orta Asya'dan gelen Türk göçlerini -Hıristiyan Roma/Bizans yağmacılarına karşı- hoşnutlukla karşılayarak; onların devletleşmesine sosyal, finansal ve düşünsel bakımdan katkıda bulunacaklardı.

Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin tesis ettiği dinsel-siyasal otorite ise esas aldığı hukuk sistemi –İslam şeriatı– zemininde 'gayrimüslimlere' uygulanan huku-

ku, Musevîlere de geçerli kılmıştı. İslam hukuku özde, Müslüman unsurlarla gayrimüslim unsurları ana hatlarıyla birbirinden ayırarak, gayrimüslimlere ayırımsız 'tahakküm' ederken; özellikle Musevîler, eşzamanlı 'Hıristiyan taassubuna' ve bu taassubun 'antisemitik' baskıcı ve yokedici uygulamalarına, İslamî otoriteyi ve İslam şeriatının 'hak tanıyıcı' yaklaşımını tercih ediyorlardı.

Bununla birlikte Musevîlere karşı toplumsal zeminde Avrupa'daki saldırılara benzer organize veya bireysel olaylar sıra dışı olarak Osmanlı coğrafyasında da gerçekleşmiyor değildi.

Batı'da, 'antisemitik siyasetlerin' sistemleştiği 18., özellikle de 19. yüzyılda Osmanlı ülkesinde de 'kan iftirası' ve benzeri yapay gerekçelerle kitlesel ve bireysel saldırılar meydana geliyordu. Ancak bunlar Batı'dakinden farklı olarak hem devlet politikası değildi, hem de sistematik bir karakter taşımıyordu. Bu bağlamda gerek Selçuklu İmparatorluğu ve Beylikler, gerekse Osmanlı Devleti'nin 'Türk-İslam egemenliği' altında yaşayan Yahudiler 'özel bir örgütlenme' gereksinimi duymamışlardı.

Bu nedenle de Uluslararası Siyonizm, bu coğrafyanın dışındaki 'zorlayıcı olgu, oluşum ve eylemlere tepki' olarak ortaya çıkıyor; Avrupa'da kendi kaynaklarından gelen güçlü bir destek buluyordu. Ne var ki daha sonra Osmanlı coğrafyasını hedef alıyor; önce kolonizasyon ve vatan, sonra da otonomi, manda ve bilahare bağımsız devlet kurmak üzere çok boyutlu bir mücadeleye girişiyordu.

Siyonizm her şeyden önce Yahudi ulusunun; ulus olma ve vatan edinme bilinci olarak ortaya çıkıyordu. Unutmamak gerekir ki Yahudiler anavatan olarak kabul ettikleri ve kendilerine Tanrı tarafından vaadedildiğine inandıkları Filistin'e dönmeyi her zaman düşlüyor, özlüyor; günlük dualarında ve bayram törenlerinde bu amaçlarını –"Gelecek yıl Kudüs'te" ifadesi (sloganı-temennisi) gibi– sürekli tekrarlıyorlardı. Bilhassa Hıristiyan taassubunun sahneye koyduğu 'antisemitik saldırılar', yüzyıllar boyunca meydana getirdiği olumsuz birikimle Yahudileri, bu 'kutsal hedefe' daha fazla yönlendirmiş ve inandırmıştı.

Anavatana dönüş ideali giderek düş ve hayal olmaktan çıkıyor, dinsel inanç boyutunu aşıyor; sosyal/siyasal yaşamın bütün katmanlarının bir parçası ve hedefi durumuna gelmeye başlıyordu. Ne var ki bu 'düşünsel milliyetçiliği' gerçekleştirebilecek kimliğe, kariyere ve kararlılığa sahip askerî/siyasî Yahudi liderleri bulunamadığı için Musevîler, uzun bir süre harekete geçemiyorlardı. Yahudi kanaat önderleri, din adamları ve otorite merkezleri bir yandan toplumun 'bilinç-

lenmesi ve ideal bazında' hazırlanması, diğer taraftan da küresel zeminde uygun sosyal, siyasal, ekonomik ve askerî olgunluğa erişilmesi yönünde faaliyet gösteriyorlardı. Bunlar Musevîliğin kendine özgü inanç ve dünya görüşü doğrultusunda bireylerini yoğun bir eğitimden de geçirdiler, geleceğe hazırladılar.

Uluslararası Siyonist hareketin olgunlaşmasında, ortaya çıkmasında, örgütlenmesinde ve mücadeleye başlamasında hiç şüphe yok ki; Avrupa'daki Yahudi düşmanlığının, yani 'antisemitizmin' 19. yüzyılın farklı koşullarında, farklı bir görünüm ve nitelik kazanması da büyük bir rol oynamıştı.

19. yüzyıl 'antisemitizmini' daha önceki Yahudi düşmanlığından ayıran en önemli hususu; Avrupalı devletlerin ve ulusların kendi varlıklarını 'Yahudi Meselesi' adını verdikleri bu soruna 'resmen' endekslemeye başlamaları teşkil etmişti. Kısacası bazı uluslar ve devletler Yahudileri, kendi varlıkları için 'yok edici bir tehdit ve tehlike' olarak kabul etmeye başlamışlardı. Böylece 'antisemitizm' doktriner anlamda önemli bir değişime uğruyor; 20. yüzyılın ortasına doğru Nazi Almanyası'nın benimseyeceği 'antisemitik' temel politikanın da hem başlangıcını, hem de elverişli zeminini oluşturuyordu.

Buna göre; Ortaçağ'dan beri -ki bir görüşe göre Antik Yunan'a kadar dayanıyordu- Avrupa'da süreklilik ve tekdüzelik gösteren 'antisemitizm' (Bkz.- EK - 1) 19. yüzyılda önemli bir aşamaya geliyor; 'tepkisel refleks' olmaktan çıkarak bir sistem ve ideoloji şeklini almaya başlıyordu. Bu değişim bir çok araştırmacının da konuya eğilmesine yol açıyordu. Özellikle Fransız İhtilali sayesinde Avrupa'da güçlenen liberal aydınlar; toplumsal ve ekonomik gelişmeye paralel olarak 'antisemitizmin' de ortadan kalkacağını ileri sürüyorlardı. Fakat ihtilalin güçlendirdiği ve daha geniş bir hareket sahası tanıdığı finans-ticaret oligarşisinin semitik bir zemine dayanması, antisemitizmi adeta aradığı 'meşru gerekçelere' kavuşturmuştu. Bu da Yahudi düşmanlığının yer yer, toplumsal ve devletsel siyasetler/öğretiler durumuna gelmesine gerekçe teşkil ediyordu. Böylece liberal yönetim altındaki toplumların, bilimsel, sanatsal ve ekonomik alanda önemli gelişmeler kaydetmelerine karşın antisemitizm, 19. yüzyılda daha da güçleniyor, etkinleşiyor, sosyal ve siyasal taban bulma olanağına da kavuşuyordu.

Unutmamak gerekir ki; bu antisemitik gelişme 19. yüzyılın Orta Avrupası'nda meydana gelmişti. Zira bu süreçte Yahudiliğin ve Yahudi dünyasının küresel merkezini Orta Avrupa'daki Yahudiler teşkil ediyordu. Üstelik artan Yahudi düş-

manlığı karşısında buralarda yaşayan Yahudiler; -kitlesel olmasa bile- önemli ölçüde din değiştirerek ve kültürlerinin temel özelliklerinden vazgeçerek çevre uluslarla bütünleşmek ve toplum tarafından özümsenmek yönünde büyük çaba sarfediyorlardı. Bu da çevre ulusların Yahudi Meselesi'ni kendi varlıkları bakımından siyasî bir sorun ve tehdit olarak ele almalarına gerekçe hazırlıyordu.

Bu eğilimi hazırlayan temel nedenlerden birini de 19. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'da hüküm süren ekonomik ve finansal kriz teşkil etmişti.

Ekonomik kriz, çoğunluğun hışmını azınlıklara yönlendiriyor; antisemitik 'gelenek', bir kez daha 'semitizmi' boy hedefi haline getiriyordu. Özellikle Yahudiler azınlık olarak birçok bakımdan 'diğerlerinin' hedefini teşkil edecek, nefretlerini uyandırarak üzerlerine çekecek her türlü nedene sahiplerdi. Kendilerine özgü kimliklerini, yaşam tarzlarını ve görünümlerini muhafaza ettikleri için Orta Avrupa ulusları tarafından 'yabancı bir unsur' olarak görülüyorlardı. Bu da egemenliği altında yaşadıkları devletin yıkılmasını amaçlayan birer 'yabancı casus' şeklinde kabul edilmelerine yol açıyordu. 'Casusluk korkusu ve ithamları' devletlerin ve ulusların özellikle Yahudileri dışlamalarına, onlara karşı önlemler almalarına gerekçe hazırlıyordu. Kaldı ki Yahudilerin din ve kültür değiştirerek topluma entegre olma gayretleri de bu önyargılı bakış açısını ve evhamları ortadan kaldırmıyor, sorunu çözümlemiyordu.

Şurası da muhakkak ki Avrupa'da görülen geleneksel Yahudi düşmanlığının en temel nedenlerinin başında 'dinsel farklılık' yer alıyordu. Bu nedenle Yahudi kültürüyle Hıristiyan inancı arasındaki dinsel çatışma tarihsel bir geçmişe dayanıyor; 'antisemitik bir gelenek' kimliği taşıyordu (Bkz. Ek - 1).

Hıristiyanlara göre İsa, İsrail krallarının soyundandı. Eski İsrail hükümdarları ve nebîleri Mesih İsa'nın geleceğini haber vermişlerdi. Kısacası İsrail'in atasal Mesih ideali, İsa'nın gelmesiyle, gerçekleşmişti. Hıristiyanlara göre İsa, David'in(Davut peygamber) hanedanından idi ve bu tartışılmaz bir gerçekti.

Buna karşılık Yahudiler İsa'nın Mesihliğini reddetmiş; onu Romalılara ihbar ederek idamına neden olmuşlardı.

Bu genel bakış açısına göre Avrupa uluslarının genel kültürünün, epik şiirinin, teoloji felsefesinin ve 'kurtuluş' kavramanın ana dayanağını yine de Yahudilik oluşturuyordu. Ama bu durum bir 'imaj' olarak kalıyor ve her zaman geçerliliğini koruyordu.

Buna karşılık Ortaçağ'da kilise, Yahudilerin öldürülmesini yasaklamıştı. Bunun nedeni; İsa'nın Mesih olup olmadığını tartışan bir ulusun yok edilmesi yeri-

ne; ezilmesinin, sefalete ve yokluğa itilmesinin, aşağılanmasının, böylelikle bütün dünyadaki 'kafirlere' ibret oluşturmalarının sağlanmasının daha doğru olacağını ileri sürmeleriydi. Bu dönemde Yahudi her zaman şeytana benzetiliyor; kuyruklu ve boynuzlu tasvir ediliyor, domuzlarla yanyana resmediliyordu. Ayrıca Yahudiler 'kara büyü' çevreleriyle ilintileniyor, 'habis ve haince' eylemleri bu zeminde açıklanıyordu. Üstelik 'Kan ve Kutsal Ekmek' iftiralarıyla da Hıristiyan toplumlarının boy hedefi durumuna getirilmişlerdi (Kan ve Kutsal Ekmek İftiraları için bkz. Ek-1).

Siyonizm'in Eşiğinde

Rönesans ve Reform sürecinde bu Hıristiyan bakışı, geniş çapta revize edildi. Tevrat bir edebiyat ve felsefe zenginliği sayılıyordu. Ancak bu gelişmeler belleklerde yer eden olumsuz yargıları ve bakış açılarını yine de tam anlamıyla değiştirememişti. Protestanlık ise Hıristiyanlık içinde, Yahudiliğe olumlu bir dinsel yaklaşımı ifade ediyor; Tevrat ve Talmud hukuku, Protestanlar tarafından övülüyordu. Protestanlar Yahudileri 'habis' olarak görmüyor, 'iyi Yahudi' imajını motive ediyor; buna ek olarak Büyük Britanya'daki Anglosakson ve İskandinavya yönetimleri Yahudilere siyasal bakımdan da daha olumlu yaklaşıyorlardı. Orta Avrupa'da Luther, Yahudileri Protestanlığa çekmek istemişti. Bunu başaramayınca ve amacına ulaşamayacağını anlayınca da öğretinin tutumu değişiyordu.

Aydınlanma devri materyalistleri sadece Yahudilere karşı çıkmakla kalmadılar. Onlar, bütünüyle din mevhumunu da eleştiriyorlardı. Hıristiyanlığa doğrudan tavır alamadıkları için bunu Yahudilik üzerinden gerçekleştirmek istiyorlardı. Zira onlara göre Hıristiyanlığın bütün olumsuzlukları ve gerçekdışılıkları/hurafeleri Yahudiliğe dayanıyordu. Avrupa toplumuna katılmak ve entegre/asimile olmak isteyen Yahudilerin bu nedenle geçmişle olan tüm ilişkilerini kesmeleri, Yahudiliği reddetmeleri ve hatta kınamaları gerekirdi. Böylece Yahudilikle birlikte Hıristiyanlığın en önemli dayanağını da ortadan kaldıracaklardı.

18. yüzyılda başlayan bu akım, 19. yüzyılda 'rasyonalistlerin mirasçıları' olan Avrupalı liberaller tarafından da geniş çapta benimsendi. Nitekim aydınlanma ve özgürleşme hareketi yayıldıkça bu isteğe cevap veren Yahudilerin sayısı da durmadan artıyordu.

Liberaller devletin sağladığı haklardan yararlanabilmek için toplumun ilkelerini ve geleneklerini benimsemenin şart olduğunu ileri sürüyor; bunu, aydın olmanın ilk şartı kabul ediyorlardı. Ancak önemli ve belirleyici olanın devlet değil toplum olduğunu ileri süren 'romantikler' liberallerin felsefesini temelden sarsıyorlardı.

Toplumcu romantiklere göre, uluslar tarih boyunca organik bir gelişme göstermiş; dil, gelenek-görenekler ve folklor, ulusal birliğin temel unsurlarını meydana getirmişti. Bu gerçek karşısında hangi koşullar altında olursa olsun canlı ve ulusal bir organizmaya sonradan katılmak mümkün olamazdı. Bu nedenle kökenleri çoğunluk ulusuna dayanmayanlar; örneğin Yahudiler, ulusa temelden yabancı olan unsurlardı.

Bu toplumcu/romantik akım, Yahudi imajına da ilgiyi arttırıyordu. Romantizm ulusal kültüre; folklora, destana, halk hikayelerine, şiire, şarkıya ve atasözlerine yönelerek 'kültürel arkeolojiyi' eşeledikçe ortaya farklı bir tablo çıkmaya başladı. Romantizm halkın 'yaratıcı kökenlerini' keşfetmek için 'kültürel arkeolojiyi' eşelerken, Ortaçağ folkloruyla birlikte üzeri örtülmüş olan olumsuz Yahudi 'stereo-tipini' de ortaya çıkarıyordu. Bu durum 19.yüzyılda -bir bakıma- Ortaçağ'a özgü antisemitizmin hortlamasını da kaçınılmaz kılıyordu.

Bu gelişmeyi ve oluşumu pekiştiren bir başka husus da romantik uyanışın tarih bilincini güçlendirmesi idi. Uluslar, tarihsel süreçte meydana gelen organizmalar/mekanizmalar idi ve niteliklerinin kavranabilmesi için en iyi yol, geçmişlerini araştırmaktan geçiyordu. Böylece tarih bilimi bir araştırma dalı olarak dünya kültürüne emsalsiz bir katkıda bulunuyordu.

Tüm bu gelişmeler ve elde edilen bilimsel veriler, kimi zaman Ortaçağ toplumsal düzenini idealize ederken, kimi de dinsel taassubu uyandırarak Protestanlıktan yeniden fanatik Katolikliğe geçişi körüklüyordu. Devletin ve ulusun Hıristiyan olduğu; bu nedenle herşeyden önce Hıristiyanlık amaçlarına ve emellerine hizmet etmesi gerektiği düşüncesi yeniden güncellik kazanmıştı. Böyle bir toplumda ve devlette, elbette ki Yahudilere ve kâfirlere yer yoktu.

Hegel'in tarih kuramını izleyen radikal romantikler, evrensel tarih şemasını; kültürel bir göreve/misyona sahip uluslar ile doğal gelişmeyi engelledikleri için yokolmaya mahkum uluslar üzerine inşa ediyorlardı. Yeni tarih şemasına göre Yahudiler, tarihsel misyonlarını çoktan tamamlamış ve adeta 'yaşayan ölü' bir ulusa dönüşmüşlerdi. Feuerbach'a göre Musevîlik, din haline getirilmiş egoizm-

den başka bir şey değildi. Bruno Bauer'e göre Yahudilerin varlığı, tarihin doğal gelişmesine aykırıydı. Yahudilerin inançları uğruna canlarını fedâ etmelerinin ise bir anlamı yoktu.

Bauer; "Yahudi'nin sanat ve bilime yeteneği yoktur. Zira kişiliği ve ruhu, doğa ve beşerî konularla uğraşmak için gerekli özgürlük ve soyutlama yeteneğinden yoksundur" diyordu.[1]

Bauer ve ardılları antisemitizmi kurumlaştırdılar. Karl Marx ve öğrencileri de Yahudilerin suç ve günahlarını sıralıyorlardı.

Romantikleri ve radikalleri sosyalistler izledi.

19. yüzyılda gelişen sınıflı toplum kuramları, sınıflar arasındaki farklar üzerinde titizleniyor; kitlelerin çektikleri ıztırapları kapitalizme bağlıyorlardı. Sosyalistlere göre ülkelerin gerçek egemenleri hükümdarlar değil; ekonomik gücü ellerinde tutan bankalar, bankerler, borsalar ve finans/sermaye çevreleri idiler. Sosyalistler üretim araçlarının, sermayenin ve ürünün, üreten sınıfın egemenliğine geçmesiyle sorunların ortadan kalkacağına inanıyorlardı. Sosyalistler, kapitalizmin baş yaratıcılarının Yahudi ulusu olduğunu düşünüyor ve savunuyorlardı. Yahudiler bir bakıma kapitalizmin simgesi konumunda idiler. Hatta buradan hareketle Siyonizm'in de batı emperyalizminin bir uzantısı olduğu ileri sürülüyordu.(Bkz.-Ek-3)

Bruno Bauer 1843 yılında; "Viyana'da oturan Yahudi, elindeki parayla bütün İmparatorluğun kaderini belirlemektedir. Germen devletlerinin en küçüğünde bile hiç bir hakka sahip olmayan Yahudi, bütün Avrupa'nın kaderini ekonomik gücü sayesinde elinde tutuyor" diyerek bu görüşü özetliyordu.[2]

Karl Marx ise Yahudilerin ellerindeki finansal güçle çekim merkezi yarattıklarını, Hıristiyanların da bir bakıma Yahudileştiklerini (Musevîleştiklerini) söylüyordu. Bu nedenle Yahudilerin ayrıca özgünlüğe ihtiyaçları kalmadığını belirtiyor; "Para, İsrail'in fanatik ilahıdır; ondan büyük tanrısı yoktur. Banknot Yahudi'nin gerçek tanrısıdır" diyordu.[3]

---

[1] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, Moshe Sevilla Sharon, Yeruşalayim, 1918, Memorial Foundation Jewish Culture/New York yardımıyla, Yahudi Cemaatleri Dairesi, S.234.

[2] *İsrail Ulusunun Tarihi*, A.g.e., S. 235.

[3] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.235.

Marx'a göre kapitalizm, toplumun Yahudileşme süreci idi. Kapitalist toplumun iç çelişkilerinden kurtulabilmesi için hem Yahudilerin hem de Hıristiyanların Yahudilik'ten kurtulmaları gerekiyordu. Kısacası; kapitalizm ile mücadele, herşeyden önce Yahudilikle mücadele edilmesini kaçınılmaz kılıyordu.

İşin ilginç tarafı; Kapitalizm - Yahudilik arasında kurulan bu bağlantının, aradan yaklaşık 100 yıl geçtikten sonra; bu kez de İkinci Dünya Savaşı sırasında, Siyonizm-Faşizm arasında kurulacak olması idi (Bkz. Ek-2).

Kaldı ki Yahudilik – Kapitalizm örtüşmesi bununla da sınırlı kalmıyor; Yahudilik-Emperyalizm ilişkisi ve bütünleşmesi şeklinde de tezahür ediyordu (Bkz. Ek-3).

Yahudiliğin dünya yüzünden tasfiye edilmesi gerektiğini öngören tezler 19. yüzyılın entellektüel zemininde yaygın tartışma konusu olarak ön plana çıkmaya başladı. Herbert Spencer 1850 yılında yayınladığı bir yapıtında insanlar arasındaki doğal rekabette biyolojik etkenlerin rol oynadığını; bu nedenle zayıf unsurların toplumda yaşama hakkı ve imkanı olmadığını ileri sürmüştü. Spencer, doğanın başlıca çabasının dünyayı bu gibi unsurlardan temizleyerek daha iyilere yer açmak olduğunu varsayıyordu. Ona göre en iyi yöntem, toplumun sorunlarının doğal yollardan çözümlenmesi idi.

Darvin'in teoremi, Spencer ve yandaşlarının görüşlerini güçlendirerek pekiştiriyordu. Toplumsal Darvinizm, insanlararası ilişkileri önemli ölçüde etkilemişti. Buna paralel olarak antropoloji bilimi de hızla ilerliyor; ırka göre insanları sınıflandırma, bilimsel bir uğraş haline geliyordu.

Irk kuramcıları -başta Ernst Renan- Hint-Avrupa ırkının son derece yetenekli olduğunu ileri sürüyor, Samî ırkın ise bencil ve ayırımcı karakterine dikkati çekiyorlardı. Samî ırkın; insan türünün en aşağılık unsuru olduğunu iddia ediyorlardı. Bu zemindeki tartışmalar derinleştikçe mantıksızlaşıyordu. İş; kafatası şekli, ata binmeyi bisiklete tercih etmek ya da fazla vergi ödemek gibi uçlara savruluyordu. Ancak bu mantıkdışı ortamda bir Fransız antropolog, önemli bir öngörüde bulunmuş; "Gelecek yüzyılda(20. yüzyılda) milyonlarca insan kafatası endekslerinde bir iki derecelik fark yüzünden birbirlerini yok edecekler!" demişti.

Irk kuramları ve tartışmaları kaçınılmaz olarak sonunda Yahudilere yöneliyor, onları hedef alıyordu. Zira çevreye her bakımdan uyum sağlayan, hatta asimile olan Yahudileri ayırdedip nasıl tanımlayabileceklerini kestiremeyen antisemitikler, bu sorunlarını çözme olanağını buluyorlardı. Gerçi Yahudiler, içinde yaşadık-

ları ulusların dil ve kültürlerini özümsemiş, bu kültürün potasında eriyerek uyum sağlamış, hatta asimile olmuşlardı. Ama antisemitlere göre bunun yeterli olması söz konusu değildi. Bir insan dış görünümünü, dilini, dinini, adını, yaşam şeklini değiştirse bile, ırkını değiştirme şansına sahip değildi. Kaldı ki antisemitlerin ırk kuramlarını çökerten çarpıcı örnekler ortaya konsa bile bu fazla bir önem taşımıyordu. Zira onların temel yaklaşımında belirleyici olan araç bilimsellik değil, antisemitizm idi.

Kaldı ki ırk kuramları Yahudileri de etkiliyordu. Onlar da aynı motifleri kullanarak yanıt vermeye başlamışlardı. Bunlardan biri de İngiltere Başbakanı Benjamin D'İsraeli'nin babası idi. Din değiştirmiş bir Yahudi olan baba d'İsraeli, Yahudilerin yüzyıllardır varlıklarını koruduklarını belirterek; "Doğanın acımasız yasası; üstün ırkın her zaman yaşayacağını ve aşağı ırkın üstün ırkı hiç bir zaman yutamayacağını saptamıştır" diyordu.[4]

Siyonizm'in Öncüleri ve Dreyfus Olayı

İlk Siyonistler arasında sayılan Moses Hess ise; "İsrail ulusu, yaratıcı ve dindar ruhu sayesinde nasıl sonsuzluğa kadar yaşama hakkını elde etmiş ise, İsrail ırkının sonsuzluğa dek var olacak gücüne dayanan dini de, bir şekilde ebediyet kazanmıştır" sözleri ile ırk teoremcilerine aynı silahlarla karşılık veriyordu.

Avrupa'da 19. yüzyılda durmadan şiddetlenen antisemitik fırtınanın esmesinin temel nedenlerinden birini de, bu kıtada meydana gelen nüfus patlaması teşkil ediyordu.

17. yüzyıla kadar 1000 yıl boyunca nüfusu sabit kalan Avrupa'da 18. yüzyıl, bazı demografik kıpırdanmalara sahne olmuştu. Sanayi devrimi ile birlikte de bu kıpırdanmalar 19. yüzyılda büyük bir patlamaya yol açıyordu. Sanayileşme nedeniyle büyük şehirler meydana geliyor ve buralar hızla çekicilik kazanıyordu. Tarımsal alanlardan şehirlere göçler başlıyor, büyük yerleşim merkezlerindeki proleterya güçleniyor, bu kitleler sınıfsal doku içinde sosyalist ve halkçı/toplumcu ilkelere sempati gösteriyordu. Böylece 'kapitalist ve sömürücü Yahudi' bu sınıfın boy hedefi durumunu alıyor; sosyalistler gibi liberaller de, siyasal bakımdan ve-

[4] *İsrail Ulusunun Tarihi*, A.g.e., S.238.

rimli buldukları 'Yahudi düşmanlığını'(antisemitizmi) fütursuzca istismar etmeye başlıyorlardı.

Örneğin; 1870 yılında Alman Birliği'ni kurarken Otto von Bismarck romantik milliyetçilik figürlerini kullanmış, devletin iradesini bireysel hakların üzerinde tutmuştu. Geleneksel hedef olarak da Yahudilere saldırıyordu. Bismarck'ın bu politikası kısa zamanda şiddetli bir antisemitik harekete dönüşmüştü. Üstelik bu siyaset Orta Avrupa'dan başlayarak her tarafa dereceli olarak yayılıyordu.

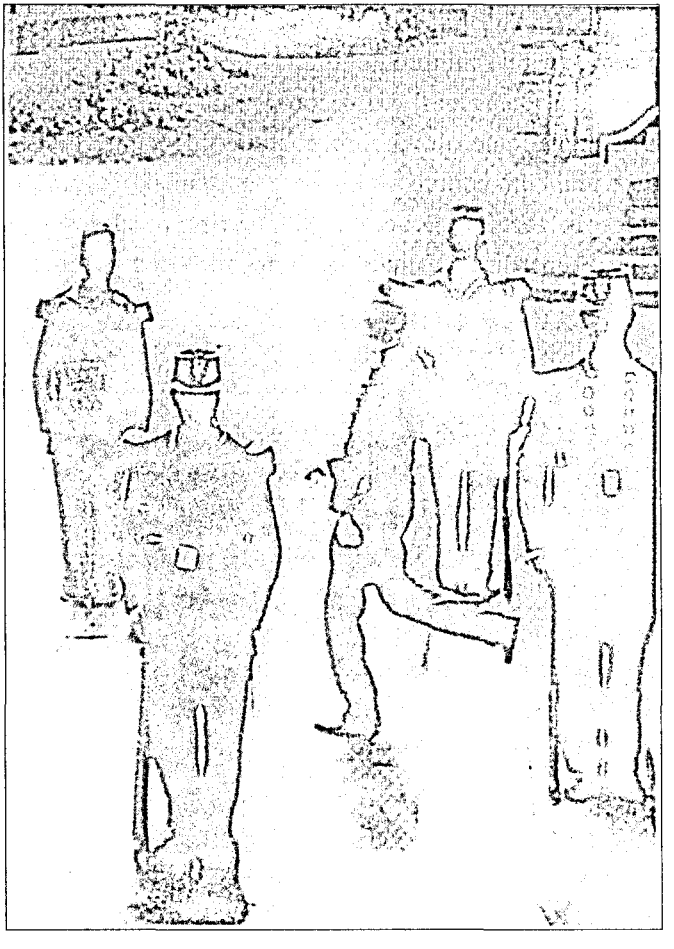
Nitekim Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda antisemitizm, Yahudi kapitalistleri hedef alıyor; onların şahsında antisemitik hareket burjuvalaşmış orta sınıfa karşı çıkıyordu. 1880 yılında Yahudi düşmanı Rohling, Talmud'u yeriyor, Kan İftirası'nın gerçekliğini isbat etmeye girişiyor; böylece Avusturya-Macaristan'daki antisemitik eğilim, şiddetli bir kampanyaya dönüşüyordu. 1882 yılında Macaristan'da bir kız öldürülüyor, bu nedenle bir kaç Yahudi tutuklanıyor ve Yahudilere gösterilen nefret açıkça ifade ediliyordu.

Bu aşamada Rusya'da büyük bir Yahudi nüfusu yaşıyordu. Çar 2. Nikola zayıf bir kişiliğe sahip olduğu için çevresindeki Yahudi düşmanlarının etkisi altında kalıyordu. 1884 yılında Çar, çıkardığı bir yasa ile her türlü antisemitik faaliyetlere izin vermişti. Rus antisemitleri bu zeminde rahatça çalışabiliyor, Rusları Yahudilere karşı yaygın bir şekilde kışkırtıyorlardı. Bir iddiaya göre 'Siyon Bilginlerinin Protokollerini' de yine bu geniş olanaklardan yararlanan Rus antisemitleri 'provokatif' amaçlarla kaleme almışlardı.

İsrail'de yaşayan Siyonistlerin iddialarına göre 'Protokoller' 1901-1905 yılları arasında Rus istihbarat servisinin Paris'teki bürosunda kaleme alınmıştı. Daha sonra, ortaya çıkarılan bu belge Rus Çarı'na; 'Rus ajanlar tarafından elegeçirilen bir belge' olarak takdim edilmişti. Kitap 1905 yılında yayınlandı. Çar 2. Nikola kitaba fazla ilgi göstermiyor ve sahte olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle Protokoller uzun süre unutuldu. Ancak 1918 yılında Siyonizm'e bir tepki olarak tekrar ortaya çıkıyor ve Avrupa ülkelerinde önemli bir 'antisemitik işlev' görüyordu.

'Protokoller' Rusya'da çeşitli pogromlara(katliamlara) yol açarken, ABD'den İngiltere'ye kadar bir çok ülkede de antisemitik hareketlerin beslenmesine ve tetiklenmesine neden olmuştu. Bu yöndeki olayların ve gelişmelerin son halkasını ise Fransa'da Dreyfus Olayı teşkil etti. Dreyfus Olayı her ne kadar Yahudilere karşı antisemitik bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıktı ise de; doğurduğu sonuç, Yahudi tarihinde yeni bir başlangıç anlamına geliyor, yeni bir devir açıyordu. Zi-

ra Yahudi gazeteci Theodore Herzl'i, Yahudilerin durumunu farklı açılardan yeniden düşünmeye bu Dreyfus Olayı sevketmişti. Uluslararası Siyasal Siyonizm Herzl tarafından örgütlenmeye başlanıyor, İsrail Devleti'nin kurulmasına kadar uzanan sürecin düğmesine, bir bakıma bu olayla basılıyordu.

Casuslukla suçlanan Alfred Dreyfus (Ortada yürüyen).

Uluslararası Siyonist hareketi tetikleyen Dreyfus Olayı, 19. yüzyılın sonunda; 1895-1906 yılları arasında Fransa'da cereyan etti.

Musevî iken Hıristiyan kültürünü benimsemiş bir ailenin oğlu olan Alfred Dreyfus(1859-1935) Fransız Ordusu'nda kurmay yüzbaşı olarak görev yapıyordu. 1892 yılında da, tek kurmay Yahudi subay olarak Fransız Genelkurmayı'nda görev almıştı.

1894 yılının sonbaharında bir Fransız subayının Almanya'nın, Paris'teki askerî ataşesine gönderdiği gizli bir belge, Bordeaux'daki Fransız gizli servisinin eline geçti. Fransız istihbaratı, Yahudi olduğu önyargısı ile bu belgeyi Dreyfus'a malederek casuslukla suçladı. Yahudi yüzbaşının yargılanmasına ve 5 Ocak 1895 günü de aşağılayıcı bir törenle rütbelerinin sökülmesine karar verildi. Ayrıca Alfred Dreyfus sürgüne mahkum edilmiş ve Fransız Ginesi'ndeki Şeytan Adası'na gönderilmişti. Antisemitik gazeteci Drumont, olayı istismar ederek halkı Yahudilere karşı kışkırtıyor, Fransızların Yahudi aleyhtarı gösteriler yapmasına neden oluyordu.

Sosyalist lider Jean Jaures, Dreyfus'un idam edilmemesinden duyduğu üzüntüyü dile getiriyor; La Libre Parole gazetesi de Dreyfus Olayı'nın bütün Yahudilerin hain olduğunu kanıtladığını ileri sürüyordu.

Oysa olaya adı karışan Alman Ataşe, belgeyi Dreyfus'un göndermediğini ısrarla açıklamış; Fransız gizli servisi de belgedeki yazının Dreyfusunki ile birlikte bir çok Fransız subayının elyazısına benzediğini belirtmişti. Nitekim gizli servis bir süre sonra Fransız casusun faaliyetlerini sürdürdüğünü saptıyor; gizli servisin yeni müdürü Georges Pisquart, Dreyfus'un boş yere sürgüne gönderildiğini düşünüyordu. Zira elegeçirilen yeni belgenin Bordeaux'dakinin aynı olduğu tespit edilmişti. Bu da Dreyfus'un suçsuz olduğunu gösteriyordu.

Dava uzadıkça söylentiler halk arasında yayılıyor, tartışmalar büyüyor, gösteriler ve eylemler artarak devam ediyordu. Özellikle ünlü yazar 'Emile Zola'nın Fransa Cumhurbaşkanı'na hitaben 'İtham Ediyorum' başlığıyla yazdığı 'deprem yaratan' açık mektup, mahkemenin suç işlediğini ortaya koyuyordu. (Bkz.- Ek-4)

1898 yılında Genelkurmay Başkanı olan Cavaignac, Dreyfus dosyasını yeniden açtı. Mahkemede delillerin sahte olduğu ortaya çıkıyor; tutuklanan istihbarat memurlarından Henry, hücresinde intihar ediyordu. Buna rağmen mahkeme Dreyfus'u bir kez daha suçlu bulmuştu. Fakat Dreyfus'un artık sağlığı bozulduğu için cezası ömürboyundan 10 yıl hapse indirildi.

Bu durum karşısında Avrupalı liberaller, hep birlikte mahkemeye çok sert tepki gösteriyorlardı. Bu büyük tepki karşısında, Liberal Parti'den seçilmiş olan

Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı da bu doğrultuda hareket etti. Alfred Dreyfus'u serbest bıraktı. Dreyfus'un daha önce sökülmüş olan rütbeleri 1906 yılında iade ediliyor, törenle yerine takılıyordu.[5]

Ancak bu süreçte son derece kapsamlı antisemitik faaliyetler yürütülüyor, gösteriler yapılıyor; kışkırtılan halk kontrolsüz saldırılarda bulunuyordu. Bu arada "Yahudilere ölüm! Zola'ya ölüm!" sloganları sık sık tekrarlanıyordu. Yahudilere ait işyerleri yağmalanıyor, Yahudiler dövülüyor, hırpalanıyor; Zola'nın kitapları sokaklarda yakılıyordu. Üstelik, 'İtham Ediyorum' başlıklı mektup(Bkz.- Ek-4) nedeniyle Zola mahkemeye sevkedilmişti. Yargılanıyor; bu arada kuklaları sokaklarda ipe çekilerek yakılıyordu. Sonunda Zola İngiltere'ye kaçmak zorunda kaldı.

Tüm bunlara paralel olarak Dreyfus Olayı Fransız sosyal yaşamında derin etkiler yapmıştı. Dreyfus yanlısı profesörlerin sınıfları işgal ediliyor, Yahudilerin işlerinden atılmaları isteniyor, akademisyenler istifaya zorlanıyor; hatta hükümet Yahudilerin seçme hakkının ellerinden alınması için yasa tasarısı hazırlayarak meclise sunuyordu.

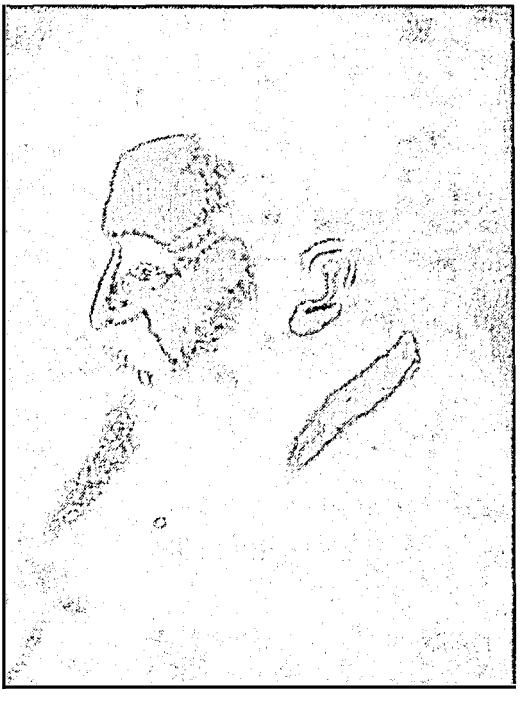
Tüm bu olaylar Yahudiler üzerinde büyük bir endişe, korku ve çaresizlik meydana getiriyor; Avrupa ülkelerinde yaşamlarını sürdürebilmek konusunda ciddî bir karamsarlığa kapılıyorlardı. Bu durum bir bakıma tek çıkış yolu olarak gösterilen 'Siyonizmi' tetikliyordu.

O dönemde Dreyfus Davası'nı Neue Freie Presse gazetesinin muhabiri olarak izleyen ünlü Siyonist Theodore Herzl anılarına şu notu düşmüştü:

> "Beni Siyonist yapan Dreyfus Olayı'dır. Şimdi Rennes'de devam eden(ikinci) mahkeme değil, Paris'te 1894 yılında yer alan(ilk) mahkemeyi kastediyorum. O sıralarda Paris'te, bir gazetenin muhabiri olarak bulunuyordum. Celselerin gizli devam edeceği ilan edilene dek mahkemeyi izledim.. Askerî Okul'un karşısında toplanan göstericileri hatırlıyorum; çığlıkları hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Unutmama olanak yok: "Ölüm! Yahudilere ölüm!" Bir tanesi hain diye, bütün Yahudilere ölüm mü?.. Suçlu olduğuna inanmıyorum. Bir Yahudi vatanına ihanet edemez. Yahudilerin diğer insanlardan daha iyi olduklarını iddia etmiyorum. Ama üzerimde olumlu bir etki dahi yapmayan Yüzbaşı Dreyfus'un durumu düşünülünce iş değişiyor. Önünde parlak bir meslek yaşamı uzanan, Genelkurmay'dan bir Yahudi'nin böyle bir suç işlemiş olmasına olanak yok... Uzun zamandan beri devlet katında bir görev özle-

---

[5] *Dreyfus Meselesi, 'İtham Ediyorum'*, Bahadır Dülger, Rektur kitap servisi, Bahadır matbaası, İst. 1966.

Theodore Herzl (Benjamin Zeev Herzl, 1860-1904).

miyle yaşamış olan Yahudiler genel olarak, şiddetli bir mevki ve onur elde etmek arzusuna sahiptirler. Orduda subay olan bu Yahudi de, kendini en yüksek mevkie ulaşmış addeder. Psikolojik açıdan o denli olanaksız bir durum ki, bütün Yahudiler, ta başından, Dreyfus'un suçsuz olduğuna inanıyorlardı.

"Ama Dreyfus Olayı bir adaletsizlik örneği olmanın da ötesindedir. Bu olay, Fransız ulusunun büyük çoğunluğunun bir Yahudi'yi ve onun aracılığıyla bütün Yahudileri lanetleme isteğini yansıtmaktadır. Yüzbaşı'nın rütbesi söküldüğü sırada "Yahudilere Ölüm!" diye bağırdılar. O zamandan beri "Kahrolsun Yahudiler!" sloganı dillere dolandı. Nerede? Fransa'da. Çağdaş, cumhuriyetçi, uygar Fransa'da. İnsan Hakları Beyannamesi'nin yayınlanmasından 100 yıl sonra... Bizi ilgilendiren ve önyargısız bir gözlemcinin alması gereken tarih dersi de bu noktada bulunuyor. O zamana dek çoğumuz Yahudi sorununun, insanlığın yavaş yavaş hoşgörüye yönelmesiyle çözümlenebileceğine inanıyorduk. Ama ileri ve -kuşkusuz- çok yüksek bir uygarlık düzeyine sahip bir ulus böyle bir noktaya gelebiliyorsa, Fransızların 100 yıldan beri bulunmakta oldukları bu düzeye henüz gelmemiş olan uluslardan ne bekleyeceğiz?"[6]

[6] *İsrail Ulusunun Tarihi*, A.g.e., S.244-245.

Şurası muhakkak ki Dreyfus Davası münferit bir olay değildi. Antisemitik eylemler her yerde Yahudileri hedef alıyordu. Her yerde sorunlarla ve saldırılarla karşılaşılıyordu. Onlara göre ortaya çıkan bu durum artık, Yahudilerin 'anavatana', yani 'vaadedilmiş topraklar olan Filistin'e' dönüş vaktinin geldiğini gösteriyordu. Böylece Yahudiler Paris'te açıkça ortaya atılan Theodore Herzl'in önderliğinde kendilerini 'geri dönüş' çabalarına adamaya başlıyorlardı.

Hemen kaydetmek gerekir ki Donna Grazia Nasi, Joseph Nasi, Sabatay Sevi(Tsvi) ve kimi diğer Yahudi önderleri bundan yüzyıllarca önce -Nasilerin Tiberya Projesi gibi- çeşitli girişimlerde bulunmuşlardı, Fakat Filistin'e dönüş konusunda yeterince başarılı olamamışlardı. Herşeyden önce Yahudiler kadar diğer toplumlar da böyle bir dönüşü kabullenebilecek düzeye erişmiş, kıvama gelmiş değillerdi. Kaldı ki Sabatay Sevi olayı, Yahudilerin henüz bu dönüşü gerçekleştirmeye hazır olmadıklarını belirgin bir şekilde ortaya koymuş ve genel olarak umutları kırmıştı.

Fakat 19. yüzyılda artık durum çok farklıydı. Uluslaşma sürecinin getirdiği milliyetçiliğin yaygınlaşma/yayılma ve benimsenme eğilimini geliştirmesi; küresel iletişim araçlarının erişimi kolaylaştırması sonucu kamuoyunun daha kolay yönlendirilmesi ve hepsinden önemlisi de Avrupa'da esen milliyetçilik rüzgarlarının Yahudileri ödünsüz olarak dışlaması; Filistin'e göçü hem kolaylaştırıyor, hem da zorunlu kılıyordu.

Üstelik Yahudi ulusu daha önceki dönemlerde yoksun olduğu idealist siyasî liderleri bu aşamada hemen yanı başında buluyor; Herzl bu aranan liderlerden en önemlisini teşkil ediyordu. Theodore Herzl şöyle diyordu:

> "Biz ulusuz, bir ulusuz. Her yerde bizi çevreleyen toplulukların yaşamıyla dürüstçe çözümlenmeye çalıştık ve atalarımızın inancı dışında hiç bir şeyimizi korumak istemedik. Ama bunu kimse kabul etmek istemiyor. Sadık vatanseverleriz. Bazan vatanseverliğimiz aşırılığa gidiyor ama boşuna; diğer vatandaşlar gibi yaşamımızdan ve maddî varlığımızdan fedakarlık yapıyoruz ama boşuna; yüzyıllardan beri yaşamakta olduğumuz ülkelerde bize hâlâ yabancı gözüyle bakıyorlar. Hatta, bazı Yahudiler o topraklarda zulüm ve acı dönemleri yaşamış oldukları halde(...)
>
> **Bugünkü ve büyük bir ihtimalle sonsuzluğa kadar bugün olduğu gibi kalacak olan dünyamızda, kuvvet haktan önce gelir."**[7]

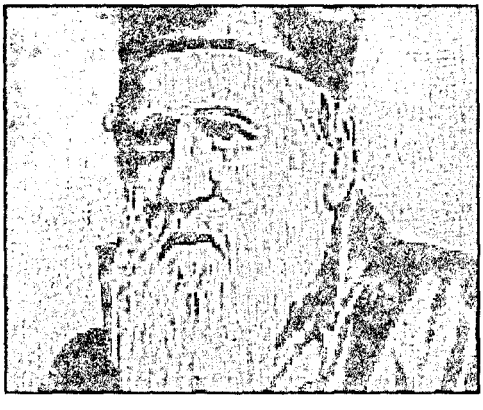
[7] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.246; Dipnot no 98, L'Etat Juif, Publication du Departement dö la Jeunnesse et du Hehalouts de l'Organisation Sioniste Mondiale, Jerusalem 1960, S.26, 27.

'Sion' sözcüğü/adı ilk kez Babil esareti sırasında İsrail yazılı tarihinde kullanılmış; "Babil ırmaklarının kenarında, orada oturduk ve Sion'u andıkça ağladık" (Mezmurlar-137:1) denilmişti. Sion, Kudüs'te Solomon Tapınağı'nın bulunduğu yere yakın bir tepe idi. Bu sözcük zamanla önce Kudüs'ü, sonra da bütün İsrail'i ifade eden bir terim/ad olarak kullanılmaya başlanıyordu.

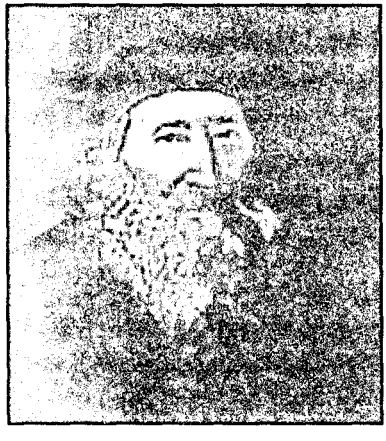
'Sion' sözcüğü 'izm' ekini 19.yüzyılda aldı ve 'Siyonizm' adı ilk kez 1 Nisan 1890 günü Natan Birnbaum'un Selbstmanzipasion gazetesinde yayınlanan bir makalesinde kullanıldı. Birnbaum bir yıl sonra "ulusal-siyasal bir Siyonist partinin kurulmasını" önerdi. Birhbaum bu önerisiyle Filistin'e dönüşün siyasi bir hareketle mümkün olabileceğini savunuyordu.

Filistin'de siyasal kimlik oluşturacak bir şekilde Yahudi yerleşiminin –ki bu bir devlet yahut Osmanlı egemenliği altında bir otonomi– gerçekleşmesi düşüncesi ise Siyonizm'in başlıca siması Theodore Herzl tarafından ortaya konuluyordu.[8]

Herzl Yahudi Kurtuluş Hareketi'ni siyasal amaçlı bir hareket olarak 1897 yılında toplamış olduğu Birinci Siyonist Kongresi'nde açıklıyor ve başlatıyordu. Ancak Herzl bu atılımı önemli bir tarihsel sürecin ve birikimin sonucunda gerçekleştirmişti. Bu uzun süreçte pek çok 'öncü ideolog' elverişli birikimi ve zemini hazırlamış bulunuyorlardı.

Yehuda Alkalay

Kalischer Hirsch, Öncü Siyonistler.

[8] Theodore Herzl, Siyonizm'i uluslararası zeminde yasal bir oluşum olarak deklare ediyor ve savunuyordu. Buna karşılık başta Rothschild'ler olmak üzere bir grup zengin Musevî, Siyonizm'den çok önce Filistin'e Yahudi göçünü başlatmış ve desteklemişti – MÇ.

'Öncü ideologların' başında Yehuda Alkalay ile Kalischer Hirsch yer alıyordu.

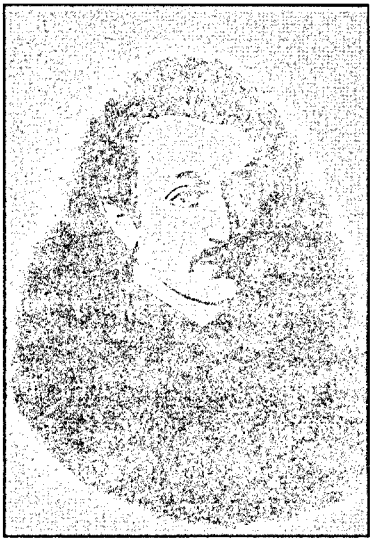
Çağdaş Siyonizm'in öncülerinden Rabbi Yehuda Alkalay (1798-1878) Saraybosnalı bir Sefarat Hahamı idi. Pek çok tutucu Yahudi gibi o da 1840'lı yıllarda Mesih'in gelmek üzere olduğuna inanıyordu. Bilahare daha gerçekçi bir ideoloji üzerinde durmaya başladı. O, kurtuluşun Mesih yoluyla değil, insanların gerçekleştireceği faaliyet ve eylemlerle sağlanabileceğini savunuyordu.

Batı Avrupa ve Filistin'e seyahatler yapıyor; 37 yıl boyunca bir çok broşürler ve makaleler yazıyordu. Alkalay Avrupa'daki Yahudi sorununun yegâne çözüm yolunun Filistin'e göç ederek buraya yerleşmek olduğunu telkin ediyordu. Böylece ortaya siyasî bir program çıktı. Alkalay'a göre; kolonizasyonun gerçekleştirilebilmesi için Yahudilerden öncelikle vergi toplanmalıydı. Filistin'de kurulacak yerleşim birimlerinin dünya devletleri tarafından tanınabilmesi için diplomatik çaba harcanmalı, âkil adamların meydana getirdiği bir Yahudi Parlamentosu kurulmalı, burada resmî dil İbranice olmalı ve tarım, Yahudilere özgü bir çalışma alanı olarak canlandırılmalıydı.

Alkalay bu amaçla İsrail Ülkesi'ne (Filistin'e böyle diyorlardı) Yerleşme Derneği'ni kurdu. Bunun yanı sıra bir de Uluslararası Yahudi Örgütü'nün kurulması için çağrıda bulundu. Herzl, Alkalay'ın bu emrini 30 yıl sonra gerçekleştirmiş; uzun vadede ulaşılabilecek hedefleri de Yahudi Devleti adlı kitabında belirtmişti.

Yehuda Alkalay'a paralel olarak, çağdaşı Kalischer Hirsch (1795-1874) de aynı yönde çalışıyordu. Hirs'in gençliğinde Fransa'da ve Almanya'da Yahudiler göreceli olarak serbestleşiyor; Rothschildler gibi bazı 'işbilir' Yahudiler çok büyük servetler kazanıyor, yüksek mevkilere çıkıyorlardı. Hirsch bunları, kurtuluşun habercisi olarak görüyor ve umutlanıyordu. Kalischer Hirsch Doğu Avrupa'da Polonyalı bir Rabbi idi ve Siyonist faaliyetlerin öncüsü konumunda idi. Alkalay gibi Hirsch de; sorunun ancak, Yahudilerin Filistin'e dönmeleri ve burada koloni kurmalarıyla çözümlenebileceğine inanıyordu.

Kalischer Hirsch bunun örgütlenerek gerçekleştirilmesi amacıyla 1836 yılında, zengin Yahudilere başvuruyor; İsrail ülkesinin bir kısmının ya da tamamının Kavalalı Mehmed Ali Paşa'dan satın alınmasını öneriyordu. Alkalay gibi Hirsch de kurtuluşun ilk aşamasının ve ilk koşulunun Yahudilerin mücadeleye fiilen girişmesi olduğunu düşünüyor ve buna gönülden inanıyordu.

Öncü Siyonist Moses Hess.

Ona göre Mesih'in gelmesini beklemek gerekmiyordu. İnsanlar azmettikleri takdirde istedikleri sonuca ulaşabilirlerdi. Alkalay ve Hirsch, Filistin'e dönüş inancını uhrevî bir beklenti olmaktan çıkararak, dünyevî bir milliyetçilik idealine dönüştürüyor ve bunu da 1840-1875 yılları arasında gösterdikleri yoğun çaba ile önemli çevrelere kabul ettiriyorlardı.

Moses Hess (1812-1875) ise milliyetçilik konusunda Alkalay ile Hirsch'in bir adım daha önüne geçerek Siyasal Siyonizm'in öncüleri arasında yer aldı. Almanya'nın Bonn şehrinde doğan Hess tanınmış bir sosyalist olarak isim yapmış, bir süre Marx ve Engels ile birlikte çalışmıştı. Fakat Marx kendisini sevmiyor; Fransız düşünürlerinin fikirlerini Almanca'ya çeviren bir lafebesi olarak görüyordu.

Duygusal bir idealist olan Hess, Yahudi Sorunu konusunda son derece gerçekçi düşünüyor ve davranıyordu. Nitekim 1850 yılında siyasal faaliyeti bırakarak sakin bir yaşam sürmeye başladı. Ancak 1862 yılında tamamladığı Roma ve Kudüs adlı kitabı ile yeniden ortaya çıkmıştı. Hess, kitabın girişinde şöyle diyordu:

> "Yirmi yıllık bir yabancılıktan sonra ulusuma döndüm. Bir kez daha neşeli bayramları, matem günlerini, umut ve anıları ulusumla paylaşıyorum. Hem İsrail ulusu içinde, hem ulusumla diğer toplumlar arasında yer alan ruhanî ve entellektüel mücadeleye katılıyorum. Tümden unutmuş olduğumu sandığım bir duygu yeniden uyandı. Bu atasal mirasımla Kutsal Topraklar ve Ebedi Kent (Kudüs) ile... kopmaz bağlarla bağlı olan milliyetçilik duygusudur."[9]

[9] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.251

İddiaya göre Hess'i böyle düşünmeye, Avrupa'da antisemitizmin yeniden canlanması sevkediyordu.

"Dünya ulusları içinde her zaman yabancı kalacağız. İnsancıl duygulara kapılarak bize haklar tanımak isteyebilirler ama... milliyetini reddeden bir Yahudi, içinde yaşadığı ulusun saygısını kazanamaz" diyen Hess, Filistin'e dönüşü ve burada Yahudi Devleti'nin kurulmasını yegâne çözüm olarak öngörüyordu. Ona göre Yahudi Sorunu'nun tek çözüm yolu buydu ve gereken koşullar oluşuncaya kadar da Yahudi ulusunun dirilmesi umudu canlı tutulmalıydı.

Moses Hess son derece isabetli önerilerde ve tahminlerde bulunmuştu.

Hess'e göre Batı ülkelerinde uygarca yaşayan Yahudilerin büyük bölümü oturduklara yerleri bırakmayacak; bunlar, elde ettikleri sosyo-ekonomik avantajları ve pozisyonları kolay kolay terketmeyeceklerdi. Buna karşılık Doğu Avrupa'da yaşayan onbinlerce Yahudi, Filistin'e göç edecekti. Müstakbel İsrail Devleti, özünde sosyalist olmalıydı. İsteyen vatandaşlar orada kooperatifler kurabilecek ve bunlar devlet yardımlarından yararlanabileceklerdi. Topraklar ise bütün Yahudi halkının malı olacaktı.

Ancak Hess'in bu milliyetçi görüşleri hemen benimsenmemiş; hatta özgürleşme ve uyum taraftarlarınca tepki ile karşılanmıştı.

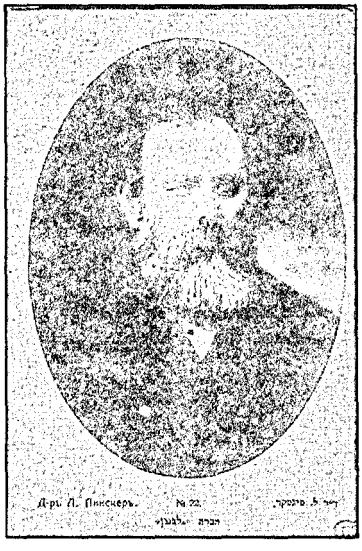
Başlangıçta ütopik bulunan ve 1860'larda görmezden gelinen Roma ve Kudüs adlı yapıt, yüzyılın sonunda olgunlaşan koşullarda yeniden gündeme geldi. Theodore Herzl 2 Mayıs 1901 günü şunları kaydediyordu:

> "Ne ulu, ne asil bir ruh! Yapmaya çalıştığım her şey bu kitapta varmış.(...) Spinoza'dan bu yana Yahudilik, şu unutulmuş Moses Hess gibi bir beyin yetiştirmedi."[10]

Moses Hess'in öngördüğü gibi Filistin'e dönecek olan kalabalık yoksul ve sefil Yahudi kitleleri, Doğu Avrupa'da, özellikle de Rusya ve Polonya'da yaşıyorlardı. Siyonist akımın Herzl'den önce Doğu Avrupa'daki lideri Leon Pinsker(1821-1891) idi. Moses Hess Batı Avrupa'da yaşayan Yahudileri harekete geçirmek konusunda pek de başarılı olamazken; Doğu Avrupa'da Leon Pinsker, 'Sion' adını da kullanarak önemli bir örgütlenme gerçekleştiriyordu.

---

[10] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.253.

Öncü Siyonist Leon Pinsker.

Pinsker; Hibbat Tsiyon(Sion Sevgisi) hareketinin liderliğini yürütürken, bu çatı altında çok yönlü faaliyetlerde bulunuyordu. Onun Doğu Avrupa cemaatleri arasında çalışması, amaçlarını gerçekleştirmesi bakımından hayli verimli ve yararlı olmuştu. Kaldı ki; daha sonraki aşamalarda Uluslararası Siyasî Siyonizm, Filistin'de tesis edilen yeni Yahudi kolonilerinin insan kaynağı olarak, Doğu Avrupa cemaatlerini görecek; bu cemaatlerin bir kısmı antisemitik Nazi yönetiminin kurbanı olurken önemli bir kısmı da zorunlu olarak Filistin'e göç ederek yeni İsrail Devleti'nin ana unsurlarını oluşturacaktı.

Nitekim 19. yüzyılın sonunda, 20. yüzyılın başında da Siyonist lider Herzl, Doğu Avrupalı Yahudilerin Filistin'e göçetmesi ve koloniler oluşturması konusunda Osmanlı yönetimi ile pazarlıklar yapacaktı. Bu pazarlıklar ve nüfus sorunu ile ilgili Yahudi-Osmanlı münasebetleri 1920'li yıllara kadar da kapsamlı biçimde devam edecekti.

Bir başka ifade ile Filistin'de Yahudi kolonizasyonunun (Filistin'e Dönüş Projesi) esasını, Doğu Avrupa'daki Yahudi cemaatleri meselesi teşkil ediyor; bu nedenle de Pinsker'in Hibbat Tsiyon hareketi, büyük önem taşıyor, belirleyici işlevler görüyordu.

19. yüzyılın sonuna doğru Rusya, Litvanya, Beyaz Rusya(Ukrayna), Polonya, Galiçya ve Romanya'da da son derece yoğun bir Yahudi nüfusu yaşıyor; bunlar büyük cemaatler teşkil ediyorlardı. Bu nedenle bir kaç yüzbin Yahudi'nin yaşadı-

ğı Almanya, Yahudilerin kültürel ve elit merkezini meydana getirmişti. Nüfus bakımından ağırlık merkezi ise Rusya odaklı çevre ülkeler idi. Bunlar belirlenen yerlerde ikamet ediyor; kendilerine yasaklanan şehirlere ve diğer yerleşim birimlerine taşınamıyorlardı.

Örneğin; istisnalar dışında Moskova ve Kiev gibi büyük kentlere yerleşemiyorlardı. Ancak zengin tüccarlara, akademisyenlere ve en az 25 yıl Rus Ordusu'na hizmet etmiş olanlara buralarda ikamet etme ayrıcalığı tanınıyordu. Bunların sayısı ise 200.000'i geçmiyordu. Oysa sadece Varşova gettosunda(belirlenen mahalde) 220.000 Yahudi yaşıyordu. Vilna, Brest-Litovsk ve Biyalistek kentlerinde nüfusun büyük kısmını Yahudiler teşkil ediyordu. Yahudiler sınıra 60 kilometreden daha yakın yerlere de yerleşemiyorlardı.

1881 yılında Çar 2. Alexandr suikaste kurban gidince antisemitler Yahudileri suçlamış ve onlara karşı Rusya'da şiddet eylemlerini başlatmışlardı. Gösteriler ve saldırılar bütün Yahudileri hedef almıştı. Katliam ve terör nedeniyle bir çok Yahudi, sürekli olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne göç ediyor, Rusya'dan ve Doğu Avrupa'dan adeta kaçıyordu. Yüzyılın sonuna doğru buralardaki Yahudilerin durumu daha da kötüleşmişti.

Ekonomik ve yasal baskılar, şiddet eylemleri, pogromlar ve antisemitik siyaset, özellikle gettolarda yaşayan Yahudileri işsizliğe ve sefalete mahkum etmişti. Bir çok meslek Yahudilere yasaklandığı için aç ve sefil kalıyor, dilenecek duruma düşüyor; pazar yerlerinde ve sinagog kapılarında toplanarak karınlarını doyurabilecek kadar bir ücret karşılığında herşeyi yapmaya hazır bekleşiyorlardı. Bir evde dört-beş aile yaşıyordu. Çocuklar arasındaki yüksek ölüm oranı, tam bir kırımı ifade ediyordu. Eğitim imkanları yok gibi bir şeydi ve mevcut imkanlar da kotalara bağlanmıştı. Gettolardaki çocukların ancak yüzde 10'u kotalardan yararlanabiliyordu. Getto dışında bu oran sadece yüzde 5 idi.

Kısaca özetlenen ve ayrıntılarına inildiğinde insanı dehşete düşüren bu ürkütücü çevreden kurtulmanın tek yolu, buralardan göç etmekti. Yahudilere adeta, göç etmekten başka bir seçenek bırakılmamıştı.

Bu aşamada Yahudilerin Rusya'nın içinde bir yerden diğer bir yere taşınması veya çevre ülkelere göç etmesi olanağı da yoktu. Uygulanan taşınma yasağı buna izin vermiyordu. Yahudiler zorunlu olarak uzak yerlere, özellikle de ABD'ye gitmek zorunda kalıyorlardı.

Buralarda yaşayan Yahudilerin göç edebilecekleri en uygun yer yine Filistin idi. Hem dinsel, geleneksel ve ulusal bakımdan, hem de uluslararası konjoktür nedeniyle Filistin'e dönüş, gündemin ilk sırasında yer alıyordu. 'Filistin'e dönüş' çözümünde birleşen Doğu Avrupalı Yahudiler Hibbat Tsiyon'da toplanıyor, örgütlü olarak bu hedefe ulaşmak üzere faaliyet gösteriyorlardı. Hibbat Tsiyon dernekleri/şubeleri Yahudilerin yeniden uluslaşması ve Filistin'e dönüşün gerçekleşmesi için arka arkaya kuruluyor, örgütleniyor ve Doğu Avrupa'ya yayılıyordu.

Bu açıdan değerlendirildiğinde Hibbat Tsiyon, tarihsel süreçte Alkalay ve Kalischer ile Herzl'in Eylemci Siyonizm'i arasında önemli bir boşluğu dolduruyor, yaşamsal işlev görüyor ve Herzl'in kuracağı Uluslararası Siyonist Teşkilatı arasında köprü görevi üstleniyordu. Nitekim Hibbat Tsiyon dernekleri bilahare Herzl'in Uluslararası Siyonist Teşkilatı ile bütünleşecekti.

Hibbat Tsiyon bir yandan antisemitik saldırılar ve terör karşısında çekicilik kazanarak Yahudileri kendisine cezbediyor, diğer yandan da Yahudiler arasında dinsel ve ulusal coşkuyu canlandırıyordu. Çeşitli toplumlarla/topluluklarla uzlaşma eğilimlerine kapılmış olan Yahudiler hızla bu eğilimden uzaklaşıyor; Hibbat Tsiyon'un belirlediği ulusal doğrultuda bir araya gelerek bütünleşiyorlardı.

Hibbat Tsiyon üyeleri, yani 'Siyon'u Sevenler', atalarının topraklarına dönerek tarihsel haklarını talep etmek ve korumak istiyorlardı. Böyle düşünenlere Moses Leib Lilienblum liderlik yapıyor; 'milliyetçi Yahudiler' amaçlarını ve ilkelerini basın yoluyla kamuoyuna duyuruyor, topluma yayıyor ve hayli taraftar da buluyorlardı. Bu derneğe katılmak için öncelikle 'Yahudilerin kurtuluşunun Filistin'de bir devlet kurarak mümkün olabileceğine' inanmak gerekiyordu.

Bunlara göre Filistin'de toprak satın alarak buraya yerleşenlerin çiftlikler kurmalarını, ziraatla uğraşmalarını sağlamak gerekiyordu. Bu oluşumun -kaçınılmaz olarak- yegâne muhatabı, Osmanlı İmparatorluğu idi. Zira üzerinde konuşulan ve çeşitli planlar yapılan topraklar, 'vaadedilmiş vatan' ve kutsal Kudüs şehri Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği; Sultan-Halife'nin hükümranlığı altında bulunuyordu.

Bununla birlikte Hibbat Tsiyon dernekleri ideallerini gerçekleştirmek yönünde eyleme geçmek konusunda yine de yeterli ve etkili olamıyorlardı. Üyelerden bir kısmı Yahudilerin derhal Filistin'e göç etmeye başlamasını savunuyordu. Buna karşılık diğer bir kısmı da gereken hazırlıkların yapılmasını ve koşulların oluşmasına kadar beklenmesini öngörüyordu.

Ancak hareketin stratejisini yine Leon Pinsker belirliyordu. 1821 yılında Polonya'da dünyaya gelen ve başlangıçta ılımlı bir yol izleyen Pinsker, Yahudilerin asimilasyonuna o denli de karşı çıkmayarak bu tür uzlaşmaları ve örtüşmeleri desteklemişti. Fakat 1871-1881 sürecinde Yahudilerin uğradığı yaygın saldırılar ve yaşanan pogromlar karşısında, ılımlı ve uzlaşmacı fikirleri bir yana bıraktı. 1882 yılında yazdığı Automanzipation ('kendini gerçekleştirme' denebilir) adlı yapıtında, antisemitizmin insancıl yaklaşım ve önerilerle engellenemeyeceğini gördüğünü ve kabul ettiğini açıkladı. Yazar antisemitizmin toplumsal ve psikolojik nedenleri üzerinde de duruyordu. Yahudilerin Filistin'e dönmelerinin gerekliliğini ve vazgeçilmezliğini vurguluyordu. Pinsker'e göre Yahudi Sorunu, isteseler bile Yahudilerin asimile olamamalarından kaynaklanıyordu. Bu nedenle de bir Yahudi Devleti'nin kurulması vazgeçilmez bir şekilde gereklilik gösteriyordu.

Pinsker yine de devletin Filistin'de kurulmasını şart koşmuyordu. Filistin'i vazgeçilmez bir koşul saymaya başlayan -ki daha önce o da Pinsker gibi düşünüyordu- Theodore Herzl'dan bu konuda farklılık gösteriyordu. Ancak her ikisi de 'devletin vazgeçilmezliği' ilkesinde birleşiyor, bütünleşiyordu. Leon Pinsker Automanzipation'da bu ilkeyi sistemleştiriyordu.

Pinsker kitabında ayrıca antisemitik görüşe karşı adeta karşı saldırıya geçiyor; Yahudi düşmanlığını psikolojik bir bozukluk olarak tanımlıyordu. Dahası... Antisemitizmi ırsî bir hastalık olarak irdeliyor, tedavisinin mümkün olmadığını ileri sürüyordu. Onun bu yaklaşımı Yahudi milliyetçileri ile diğerleri arasındaki köprülerin atılması, Yahudi Devleti'nin tek seçenek olduğunun ödünsüz benimsenmesi anlamına geliyordu. Ona göre Yahudiler bağımsızlıklarını çok önce kaybetmiş ve her yerde misafir olarak yaşamışlar, öyle kabul edilmişlerdi. Sorun 'vatansızlıktan' kaynaklanıyordu. Bu anormal bir durumdu ve mutlaka ortadan kaldırılmalıydı.

Pinsker'in görüşleri, Hibbat Tsiyoncular tarafından coşku ile karşılandı. Pinsker yarattığı bu heyecanın ve hareketin doğal lideri konumunda bulunuyordu.

Pinsker'in liderliğindeki Siyon'u Sevenler, bundan sonra izleyecekleri güzergahı belirlemek amacıyla 6 Kasım 1884 günü Güney Polonya'daki Katowiçe'de bir konferans düzenlediler. Bu toplantıda önemli bir karar alınamadı. Katowiçe toplantısında sadece örgütlenme ve Filistin'de oluşmaya başlayacak kolonilerin desteklenmesi meseleleri konuşuldu. Ulusal yapılanma ve devlet kurulması konuları gündeme bile alınmadı.

Bununla birlikte kabul etmek gerekir ki; Batı'da Dreyfus Davası Siyasal Siyonizm'in temellerinin atılmasında ne denli etkili olmuşsa, Doğu'da da Hibbat Tsiyon (Siyon'u Sevenler) hareketi o denli güçlü bir etki meydana getirmişti.

Nitekim Yahudi milliyetçiliğini belli bir aşamaya ulaştıran Leon Pinsker, Theodore Herzl'e ve Hibbat Tsiyon hareketi de Siyasal Siyonizm'e yolu açıyor, uygun zemini hazırlıyordu.

ULUSLARARASI SİYONİST TEŞKİLATI VE THEODORE HERZL

Uluslararası Siyasal Siyonizm hareketinin ideolojik kurucusu hiç şüphe yok ki Theodore Herzl(Benjamin Zeev) idi. Herzl 1860 yılında Budapeşte'de dünyaya gelmişti. Babası varlıklı bir tüccardı ve bir süre Macaristan Devlet Bankası'nın müdürlüğünü de yapmıştı. Herzl ailesi bu nedenle Avrupa'daki önemli finans ve ticaret çevreleri tarafından yakından tanınıyordu. Aile Yahudi Sorunu ve Yahudi siyaseti ile de yakından ilgileniyordu.

Annesi Theodore Herzl'in Alman Yahudi aydınlanmacılarının öğretileri doğrultusunda eğitilmesini sağlamıştı. Genç Theodore bu nedenle iyi bir Yahudi eğitimi almış, İbranice'yi çok iyi öğrenmişti. Viyana Üniversitesi'ndeki hukuk eğitimini ise yazarlık ideali nedeniyle yarım bırakmıştı. Buna paralel olarak Yahudi Sorunu'yla da yakından ilgileniyor, fikirler üretiyordu.

Diğer Yahudi aydınları gibi Herzl da başlangıçta Yahudi Sorunu'nun asimilasyonla çözümlenebileceğini düşünüyordu. Ancak en ateşli antisemitlerden Eugen Dühring'in 'Irk, Ahlak ve Kültür Sorunu Olarak Yahudi Meselesi' adlı yapıtını okuyunca adeta şok olmuş; ne denli iyi niyetli davranırsa davransın, asimilasyonun çözüm olamayacağını görmüştü. 1883 yılında Yahudileri almamaya karar veren Üniversite Derneği'nden istifa etti. 1887 yılında Wiener Allgemaine Zeitung'da tefrika yazmaya başladı. Bu alanda isim yapıyor ve 1891 yılında da Neue Freie Presse gazetesinin muhabiri olarak Paris'e gidiyordu. Burada antisemit Drumont'un, La France Juive(Yahudi Fransa) adlı yapıtını okuyunca, ikinci bir şok yaşıyor; bu nedenle Yahudi Meselesi ile daha yakından ilgilenmeye başlıyordu. Fakat yine de ulusal bağımsızlık idealine uzak duruyor, çözümü sosyal-entegrasyonda görmeye çalışıyordu. Bilahare Hıristiyanlaşan Yahudilerin (Conversoların) durumunu ve akıbetini inceleyince, bu şekilde bir çözümün de mümkün olmadığını anlıyordu. Bu düşüncelerin etkisi altında Getto adlı bir tiyatro eseri yazan Herzl, Yahudilerin durumunu bu oyunda çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştu.

Theodore Herzl'in siyasal boyuta geçmesinde başlıca etken Dreyfus Olayı ve Davası oldu. 5 Ocak 1895 günü Dreyfus'un rütbelerinin sökülmesi sırasında Parisliler "Yahudilere ölüm!" diye bağırarak sokaklara dökülünce Herzl da, bu antisemitik salgın ve saldırı karşısında Yahudilerin artık huzur içinde yaşayamayacaklarına ve karşı koyamayacaklarına inanmıştı. Herzl tek çıkar yolun Yahudilere ait topraklara kitlesel biçimde göç etmeleri olduğuna inanmıştı ve bundan sonra yaşamını bu ideale vakfetmeye karar vermişti.

Siyonist lider ilk adımı attı ve dönemin en zengin Yahudilerinden Maurice de Hirsch ile 2 Haziran 1895 günü buluştu. Herzl öncelikle siyasal liderlik meselesini dile getiriyor, Hirsch'e bu görevi üslenmesini öneriyordu. Ayrıca göç yoluyla ve göçsüz olmak üzere iki çözüm yolundan bahsediyordu. Herzl görüşme sırasında Baron'a 22 sayfalık bir de muhtıra takdim etti.

Bu muhtırada; "2.000 yıllık sürgün boyunca hepimizi bir amaç altında toplayacak bir liderden yoksunduk. En büyük talihsizliğimizin de bu lidersizlik olduğunu düşünüyorum... Yahudi Sorunu'nu çözümleme işine girişebiliriz. Yahudi ileri gelenlerini bir araya getirecek bir kongrenin toplanmasını ve bu çerçevede egemen bir Yahudi Devleti'ne göç etme konusunun görüşülmesini öneriyorum" diyen Herzl, görüşlerini Hirsch'e kabul ettirmek bir yana, yeterince dinletemiyordu bile.[1]

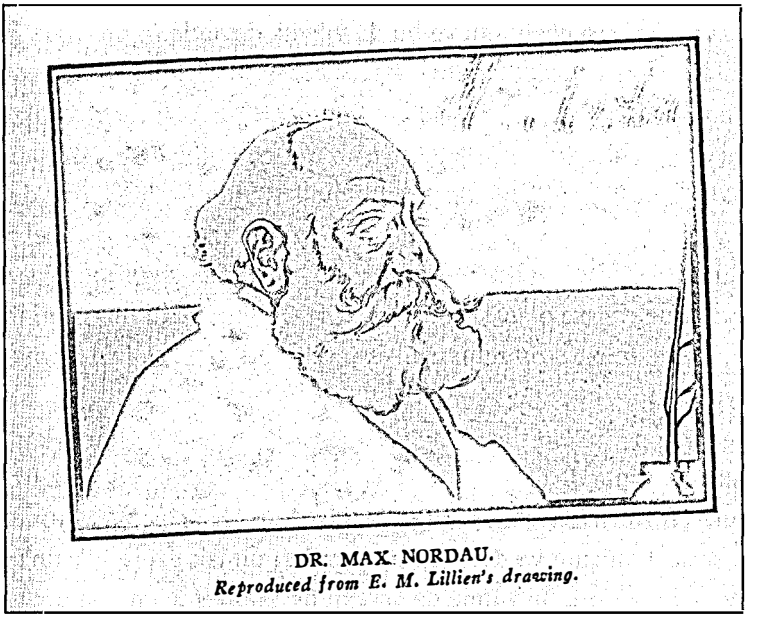
Maurice de Hirsch muhtıranın ilk altı sayfasını dinledikten sonra Herzl'i başından savıyor; onun bir hayalperest olduğunu düşünüyordu. Ancak Herzl yine de yılmıyor, vazgeçmiyordu. Bağımsız devlet projesiyle adeta özdeşleşmiş; bunu ödünsüz bir ideal olarak benimsemiş ve savunuyordu.

Herzl uzun süre, üzerinde çalışarak yeni bir metin hazırladı. 'Rothschildlere Mektup' başlığı altında kaleme aldığı bu metni, Otto von Bismarck başta olmak üzere bir çok devlet adamına gönderdi. Fakat yine olumlu yanıt alamıyor, beklediği ilgiyi görmüyor, amaçladığı heyecanı uyandıramıyordu.

Herzl bu dönemde adeta 'çılgın' muamelesi görüyor, hiç kimse tarafından dikkate alınmıyordu. Bu durum, Max Nordau'nun Herzl'i ciddiye ve dikkate almasına kadar devam etti. Doktor, yazar ve filozof olan Nordau 1849 yılında Herzl gibi, Budapeşte'de dünyaya gelmişti. Yahudi Sorunuyla yakından ilgileniyor, antisemitizm hakkında yazılar yazıyordu.

---

[1] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.259.

Max Nordau Herzl'i anladı ve sahiplendi.

1892 yılında ilk kez Paris'te Herzl ile karşılaşan Nordau, 1895 yılından itibaren genç gazeteciyi hararetle desteklemeye ve görüşlerine katılmaya başladı. Nordau Herzl'e "Sen kaçıksın, ben de kaçığım. Bana güvenebilirsin" demişti. Bundan cesaret alan Herzl, notlarını daha da geliştirerek ünlü Yahudi Devleti (Bkz. EK - 14) adlı eserini yazmaya koyuldu. Herzl yapıtının girişinde; "Bu kitapta işlediğim fikir, çok eskilere dayanır. Burada bir Yahudi Devleti'nin yeniden kurulmasından bahsedeceğim" diyordu.[2]

Yahudi Devleti eylemci ve Siyasal Siyonizm'in ana teorisini oluşturuyordu. Yahudi milliyetçileri tarafından adeta Mesihî(dinsel-kurtarıcı gibi) bir belge olarak kabul gördü.

Herzl 'Yahudi Devleti' adlı yapıtında Yahudi Sorunu'nun entegrasyonla, asimilasyonla, özümlenmeyle, uyumla vs, çözümlenemeyeceğini; antisemitizmin de ortadan kaldırılamayacağını vurguluyordu. Yahudiler bir milletti ve millet olarak da yaşama hakkına sahipti. Bu karar binlerce yıl önce verilmişti ve değiştirilemezdi.

---

[2] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.2 60.

Tek çıkar yol siyasî çözümdü ve bu da 'büyük devletlerin onayıyla' bir Yahudi Devleti'nin kurulması anlamına geliyordu.

Herzl bu devletin Filistin'de kurulmasına öngörüyor; bununla birlikte Arjantin seçeneğini de gözardı etmiyordu. Filistin konusunda muhatabın Osmanlı İmparatorluğu olduğunu gözönünde tutuyor, bu arada Sultan-Halife'ye bir de ödün vaadederek yem atıyordu. Herzl; "İsrail ülkesi bizim unutulmaz, tarihsel anavatanımızdır. Yalnız adının anılması, ulusumuz için karşı koyulması olanaksız çekiciliği olan bir birleşme çağrısı olacaktır. Majesteleri Osmanlı Padişahı İsrail ülkesini bize verirse, biz de İmparatorluğun maliyesini düzene sokmak için büyük çaba harcarız"[3] diyordu.[4]

Bu öneri ve öngörü Uluslararası Siyasal Siyonizm hareketinin eylem stratejisinin ana aksını teşkil ediyordu. Başta Theodore Herzl dönemi olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu 1923 yılına kadar Siyonist yönetim; kolonizasyon, siyasal oluşum ve devletleşme evreleri olmak üzere Filistin'i ana amaç ve ilk hedef ediniyordu. Bu yönde de sürekli bir faaliyet içinde bulunuyordu. Kaldı ki Siyonist önderlerin 'uygun zaman ve olgunlaşan koşullar' öngörüsü Birinci Dünya Savaşı (Harb-i Umûmî) ile gündeme geliyor; Siyasal Siyonizm eylem ilkesini bu süreçte harekete geçiriyordu. Bu sürecin başlangıcını da, sonucunu da yine Herzl'in kaleme aldığı -ki bunda Nordau gibi âkil ve filozof Yahudilerin katkısını gözardı etmemek gerekir- Yahudi Devleti adlı yapıt daha önceden öngörerek ortaya koyuyordu.

Herzl'a göre kitlesel Yahudi göçünden önce Filistin'de sorunsuz bir yerleşimin gerçekleşebilmesi için gereken siyasal koşulların önceden sağlanması gerekiyordu. Devlet kurma projesi; hazırlanan planlar ve stratejik bir rota doğrultusunda adım adım uygulamaya konulmalıydı. Bu planın yapılabilmesi için Society of Jews ve Company of Jews adlı iki örgüt kurularak yetkili kılınmalıydı (Bkz. Ek-14). Gerekli finansman Yahudi bankaları tarafından sağlanacaktı. Herzl Yahudi Devleti'nin kurulması konusunda son derece umut veriyor, hatta Yahudileri moti-

---

[3] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.261; Dipnot no 106, L'Etat Juif, S.45, dipnot 98.

[4] Bu husus "*Yahudi Devleti*" adlı kitabın Türkçe baskısında aynen şöyle yer alıyor. "Filistin bizim her zaman hatırlayacağımız tarihî evimiz. Filistin ismi halkımıza olağanüstü bir kuvvetle çekici görünebilir. Eğer Sultan Hazretleri bize Filistin'i verseydi, biz Türkiye'nin bütün maliyesini yeni baştan düzenleme görevini üstlenebilirdik. Biz Türkiye'de Asya'dan gelen barbarlığa karşı koyan bir sınır karakolu, bir kale oluşturabilirdik" (*Yahudi Devleti*, Theodore Herzl, Çeviren Sedat Demir, Ataç Yayınları, İst. 2009, s. 41, 42).

ve ederek kışkırtıyordu. Bu bağlamda Herzl Yahudi halkının devletleşmesi konusunda; "Binaenaleyh, harika bir Yahudi neslinin doğacağına inanıyorum.(...) isteyen Yahudiler bir devlete sahip olacaklardır. Nihayet topraklarımız üzerinde özgür kişiler olarak yaşayacak, vatanımızda sükûnet içinde oturacağız" diyordu.[5]

Herzl başlangıçta kimileri tarafından alaya alındı. Bazı Siyonistler onu cehaletle itham ediyor ve kuşkuyla karşılıyordu. Buna karşılık Hibbat Tsiyoncuların önemli bir bölümü onu destekliyor; özellikle genç Siyoncular tarafından hararetle benimseniyordu. Daha sonra bu konuda izlenimlerini açıklayan İsrail'in ilk Cumhurbaşkanı Haim Weizmann; Herzl'in kitabında Moses Hess, Lion Pinsker, Nathan Birnbaum'dan söz etmemesinin dikkatlerini çektiğini, bununla birlikte 'Yahudi Devleti'nin üzerinde derin bir etki yarattığını, fikirlerden çok Herzl'in kendilerini cezbettiğini, bu atılımın cesurca ve enerji ile dolu olduğunu belirtiyordu.

Herzl'in estirdiği güçlü rüzgar herkesi etkiliyor, çeşitli Yahudi çevreleri onun başa geçmesini ve Siyasal Siyonizm'in doğal lideri olmasını istiyorlardı. Theodore Herzl ortaya koyduğu planı gerçekleştirmek üzere fiilen de harekete geçti.

Siyonist lider önce Alman yönetimi nezdinde girişimde bulundu. 23 Nisan 1896 günü, İmparator 2. Wilhelm'in Dayısı olan Baden Grandük'ünü ziyaret etti. Herzl Grandük'e projesini anlatıyor ve onu, Siyonist davaya kazanıyordu. Grandük 'Dayı', Herzl ile İmparator arasında 'arabuluculuk' yapmaya başladı. Şurası muhakkak ki Grandük, 2. Wilhelm'i bu konuda hayli etkilemişti.

Bu aşamada İmparator'un Dayısı tarafından konuya yönlendirilmesi, Yahudi Meselesi bakımından büyük önem taşıyordu. Zira Osmanlı Padişahı Sultan 2. Abdülhamid'in yeryüzündeki en yakın dostlarının başında İmparator Wilhelm yer alıyordu. Böylece Siyonistler, Osmanlı ülkesinde Yahudi kolonisi kurulması ve buraya Yahudi göçlerinin başlaması hususunda Osmanlı yönetimini, Berlin üzerinden etkileme olanağını elde etmişlerdi.

Herzl daha sonra Roma'da Papalık ile de temas kuruyor, projesi için Katoliklerin desteğini kazanmaya çalışıyordu.

Bu arada hemen kaydetmek gerekir ki Anglosakson eğilimli Londra merkezli liberal Yahudi zenginleri de –tüm gözlerin sahnedeki Theodore Herzl üzerinde

---

[5] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.261.

toplandığı– bu süreçte 'Siyonizm' adını kullanmadan, Filistin'in Yahudiler tarafından kolonize edilmesi 'uygulamalarını' el altından başlatmış 'sessiz ve derinden' hayli mesafe de kaydetmişlerdi.

Örtülü olarak Filistin'e göçü ve kolonizasyon faaliyetlerini yürüten bu zenginlerin başında –Baron Hirsch'ten farklı olarak– Edmond de Rothschild yer alıyordu. Rothschild ailesi 1880 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nin iskan politikasının aksine; Filistin'de yerli halktan ve şahıslardan satın aldıkları topraklara Avrupa'dan göç ettirdikleri Yahudileri yerleştiriyorlardı. Kısacası Rothschildler Siyonizm'in ideolojik olarak gerçekleştirmeye çalıştığı faaliyetleri sessiz ve derinden bir süreden beri sürdürüyor; Filistin'e göçü ve kolonizasyonu örtülü biçimde finanse ediyorlardı. Göçmen Yahudiler bölgeye küçük gruplar halinde geliyor; Osmanlı makamları bu 'illegal kolonizasyona' şu veya bu nedenle sessiz kalıyor, görmezden geliyorlardı.

> "Önce 'Rişon Letsiyon' diye tanınan ve bugün hayli büyük bir şehir olan yer ele alınmış, sonra yavaş yavaş diğer bölgelere yayılmışlardır. Safed, Nasıra ve Kudüs bunlardandır.
>
> 1897 yılından itibaren Beyrut'ta kilise tarafından çıkarılan El Maşrık adlı Arapça mecmuanın 1897 ve 1898 yılı koleksiyonlarında 'Filistin'de Yahudi kolonileri' konusu işlenmekte ve istikbalde yaratacakları tehlike hususunda Sultan'ın dikkati çekilmektedir."[6]

Theodore Herzl'in Yahudi göçü, kolonizasyon ve devlet kurma aşamalarından oluşan Siyonist programının ana hedefini artık açık bir şekilde Filistin oluşturuyor; bu nedenle de talepler Osmanlı İmparatorluğu'na yöneliyordu. Nitekim Herzl 1896 yılının Haziran ayında İstanbul'a giderek, Osmanlı yönetimi ile temas kuruyor; Filistin'de yeni kolonizasyon ve devlet kurma projesini bir öneri olarak Babıali'ye sunuyordu. Sultan İkinci Abdülhamid Herzl'i huzura kabul etmiyor; proje Osmanlı yönetimi tarafından benimsenmiyor, reddediliyordu (Bkz. Ek-5).

İstanbul'da yaptığı, temaslardan umduğunu bulamayan ve olumlu bir sonuç elde edemeyen Siyonist lider, yeniden Yahudi 'finans-ticaret' odaklarına yöneldi ve Edmond de Rothschild'e başvurdu. Rothschild bir süreden beri Doğu Avrupa'da faaliyet gösteren Hibbat Tsiyon'u finansal bakımdan destekliyor, bu gibi örgütler üzerinden Doğu Avrupalı Yahudileri Filistin'e göçe teşvik ediyordu. Bu

---

[6] *Siyonizm ve Türkiye*, Dr. Yaşar Kutluay, Selçuk Yayınları, Konya, S.61.

arada Filistin'de kurulacak olan devletin altyapısını örtülü faaliyetlerle tesis etmeye çalışıyordu. Hem dolaylı ve örtülü yollardan Filistin'de Yahudi yönetiminin kurulabilmesi için yardım ediyor, hem de Yahudi kolonizasyonu yönünde yoğun biçimde çaba harcıyor, önemli ödemeler yapıyordu.[7]

Tüm bu oluşumlar ve faaliyetler nedeniyle Herzl, Edmond de Rothschild'e yaklaşmaya çalışıyor, fakat ondan beklediği ilgiyi görmüyordu.

Herzl Paris Başhahamı Zadoc Kahn'a 26 Temmuz 1896 günü Ausse'den yazdığı mektupta yaptığı temasları ve aldığı sonuçları şöyle anlatıyordu:

"Saygıdeğer efendim,

Paris' e geldiğim zaman sizin orada bulunmayışınızdan çok, ama çok müteessif oldum. Zira çok mühim bir zamandı. Sizin yüksek görüş ye ikazlarınızdan mahrum kaldım. Sizin Almanca bildiğinizi bildiğim ve Fransızcayı güç ve geç yazdığım için mektubumu Almanca yazıyorum.

Hemen olaylara geleyim.

İstanbul'a gittim ve orada beni dahi hayretlere düşüren sonuçlar aldım. Sultan Abdülhamid benim 'Filistin Yahudilerindir' planıma önem verdi. Bunun gerçekleşmesi için esasta değil, fakat teferruatta ihtilaf çıktı. Kabule layık herhangi bir planla tekrar huzuruna çıkılabilir! Sultan'a yakın çevrelerden şöyle bir şekil tavsiye edilmektedir. Zahiren Sultan, Yahudileri tarihî vatanlarına dönmeye çağırır. Orada muhtar ve İmparatorluğa tâbî bir devlet kurarlar ve bunun karşılığında da yıllık muayyen bir vergi öderler.

Bu sonuçla Londra'ya gittim. Sir S. Montagu ve diğerleri bana üç şartla yardım edeceklerine dair söz verdiler: 1- Büyük devletlerin muvafakati, 2-Hirsch Vakfı'nın elde edilmesi ve 3- Edmond de Rothschild'in elde edilmesi.

Zannederim birinci şart tahakkuk edecek, zira şimdiden iki prensten söz almış durumdayım. Bunun için hemen Paris'e geçip Edmond de Rothschild ile konuştum. Ona da diğer centilmenlere söylediğimi tekrar ettim. Şarta muallak olarak davaya iştirak etmesini rica ettim. Yani herhangi bir şey için imza verdiği ve yapılacak iş zuhur ettiği zaman işe karışacak. Onun dışında görünmeyecek bile. Ben Sultan Abdülhamid ve diğer devletlerle herşeyi düzenleyip işi kemâle erdirdikten sonra ortaya çıkacaktır. Plan tahakkuk safhasına geçtiği anda kendisi veya Montagu veya

[7] Rothschildler için bkz.: *Derin Suçun Küresel Otoritesi*, Murat Çulcu, E yayınları; *Rothschild, Para İmparatorluğu, Derin Yahudi Devleti*, George Armstrong, Destek Yayınevi, İstanbul, 2011.

diğer herhangi birisi idareyi alabilir. Bütün kuvvetleri birleştirip de liderliğimi ilan etmek gibi bir şüphenin gölgesinin bile üzerime düşmesini istemem. Harekete geçecek komite teşekkül etsin, ben derhal çekilmeye hazırım. Bu efendiler benim gayemi kendilerine gaye edineceklerine dair şeref sözü versinler, hiçbir işe karışmayacağımı ben de şerefimle temin edeyim. O zaman en iyi bildikleri şekilde idare etsinler. Bugüne kadar ben ve arkadaşlarım Siyon Dostları öyle hareket ettik.

Rothschild ailesi her zaman Filistin'e göçü destekledi ve himaye etti. Amschel Mayer Rothschild başı çekti. Edmond Rothschild'in babası Amschel Rothschild görülüyor.

Edmond Rothschild... Siyonizm'in en önemli ve en ünlü destekçisi daima kendisini gizledi ve gölgede kalmayı başardı.

Maalesef Edmond de Rothschild beni anlamadı veya anlayamadı. Bütün siyasî kaziyeler doğru olsa ve hatta biz Filistin'i elde etsek bile meselenin tatbik kabiliyeti olmadığını söyledi. Çünkü 'oraya dolacak fakir kitleleri doyurmak, onlara iş bulmak ve orada tutmak imkansızdır' dedi.

Siz benim kitabımı okumuşsunuzdur. Bütün bunlar düşünülmüş, çareleri gösterilmiştir. Esasen bütün dünyadaki milliyetçi Yahudiler bir kaç ay gibi kısa bir zamanda güçlükleri yenebilecek şekilde teşkilatlanacak kudrettedirler.

Bütün bunları ona anlatınız, sizden bunu rica ve istirham ediyorum. Makamınız ve davaya olan inancınız bunu en iyi şekilde yapmanızı sağlar.

Halen Türk resmî makamları karşısında resmî bir durumumuz da var. Orada yerleşmiş bulunanlar veya yeniden gelmekte olanlar hiç bir şekilde taciz edilmemektedirler. Bu husus Viyana'daki Türk Sefiri tarafından da ifade edilmiştir. Bu hususu Edmond de Rothschild'e telgrafla bildirdim. Yakın arkadaşlarımın bulunduğu İstanbul'dan aldığım haberlerde Saray çevrelerinde aleyhimde Yahudiler tarafından entrikalar çevrildiği hususu yer alıyor. Bunlar yakışıksız şeylerdir.

Yahudi millî hareketi Yahudi aleyhtarlığı meselesi kadar ciddidir. Halk bunu iyi anlamalıdır.

Bugüne kadar yoksul Yahudiler örs, Yahudi aleyhtarları da çekiç olagelmişlerdir. Vay çekiçle örsün arasında kalanların haline!

Eğer derhal cevap vermek lûtfunda bulunursanız mektubunuz burada elime geçer. Ağustos'un üçünden itibaren Viyana'da olacağım."[8]

Şurası muhakkak ki Edmond de Rothschild hem gözönünde olmak istemiyor, hem de Siyonist faaliyetlerini örtülü biçimde yürütmeyi tercih ediyordu. Bu nedenle de Herzl'e beklediği yakınlığı göstermiyordu.

Ama Herzl yine de Musevî finans ve din çevrelerinden ummadığı oranda yardımları alıyor, gizli-saklı destekler ve teşvikler görüyordu. Yahudi liderler; onun Yahudi elitleri arasında değil, Yahudi halkı arasında faaliyet göstermesini ve etkili olmasını tercih ediyor, kendisini pek de farkettirmeden buna yönlendiriyorlardı. Nitekim Herzl, Hirsch ve Rothschild'ten umduğu ilgiyi göremeyince, o da yoksul Yahudi kitlelerine yönelerek halkı örgütlemeye başlıyor; böylece Siyasal Siyonizm hareketini geniş ve militan bir topluluğa dayandırmaya başlıyordu.

Theodore Herzl bu bağlamda bir süre sonra en ileri adımı attı ve Birinci Siyo-

---

[8] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S.106, 108.

nist Kongresi'ni topladı. Herzl 6 Mart 1897 günü bu konuda ilk girişimde bulundu; Almanya, Avusturya ve Galiçya'dan gelen Hibbat Tsiyon üyeleriyle bir hazırlık toplantısı yaptı. Bu toplantıda kongre önerisi kabul edildi. Ancak Orta Avrupalı Yahudi elitleri Herzl'in öncülüğünde yoğunlaşan aşırı milliyetçi faaliyetleri kendi konumları ve imkanları bakımından son derece tehlikeli, olumsuz bir girişim ve tehdit olarak görüyorlardı. Antisemitlerin bu nedenle kendilerini safdışı etmek için uygun gerekçeyi ve fırsatı yakalayacağını dile getiriyorlardı. Siyonistler bakımından bu durum önemli bir engel teşkil ediyordu.

Ancak Herzl bu olumsuzluğu da aştı ve tüm engellemelere karşın 27 Ağustos 1897 günü İsviçre'nin Basel şehrinde Birinci Siyonist Kongresi'ni toplamayı başardı. Bu kongre aynı zamanda; yüzlerce yıl sonra Yahudiler tarafından düzenlenen ilk 'ulusal söylemli/millî ve uluslararası bir toplantı' oldu. Bu niteliğiyle Birinci Siyonist Kongresi Yahudi tarihinin önemli bir dönüm noktasını teşkil ediyordu.

Kongre'ye dünyanın her yerindeki Yahudi cemaatlerinin temsilcileri davet edilmiş ve 197 delege katılmıştı. Daha sonra İsrail Devleti'nin resmî sembolü olan iki mavi şerit ve altı köşeli yıldızdan (Davut'un Yıldızı) meydana gelen bayrak da kongre binasına asılmıştı. Dünya Siyonist Teşkilatı burada kuruldu ve Theodore Herzl örgütün başkanlığına seçildi. Herzl delegelere Yahudi Devleti projesini anlatarak, devletin mutlaka Filistin'de kurulması gerektiğini söyledi. Bu amaç için dünyanın büyük güçlerinin desteğinin alınması gerekliliğine dikkati çekti. Gerekli imkanların sağlanması çerçevesinde özellikle Osmanlı Devleti ile temaslarda bulunulacağını belirtiyor, anlaşma zemini aranacağını açıklıyordu. Herzl kitleleri birleştiren en önemli sembol olarak bayrağa büyük önem veriyordu. İsrail Devleti'nin bugün resmî marşı olan Hatikva(Umut) yine bu kongrede millî marş olarak kabul edildi.

Kısacası Theodore Herzl'in –iddiaya göre– kendi maddî imkanlarıyla düzenlediği Birinci Siyonist Kongresi Yahudilerin yeniden uluslaşması ve devletleşmesi yönünde ve sürecinde başarıya ulaşmıştı. Herzl kalbinden rahatsız olmasına rağmen, Kongre'den aldığı güç ve yetki ile çalışmalarına yeni bir coşku ve hız veriyor, yoğunluk kazandırıyordu. Nitekim Kongre'nin verdiği destek ile öncelikle Osmanlı İmparatorluğu nezdinde girişimlerde bulunmak üzere derhal harekete geçti. Bu temaslar sırasında yine Berlin güzergahını kullanıyordu.

Kaiser Wilhelm ve Herzl Filistin'de...

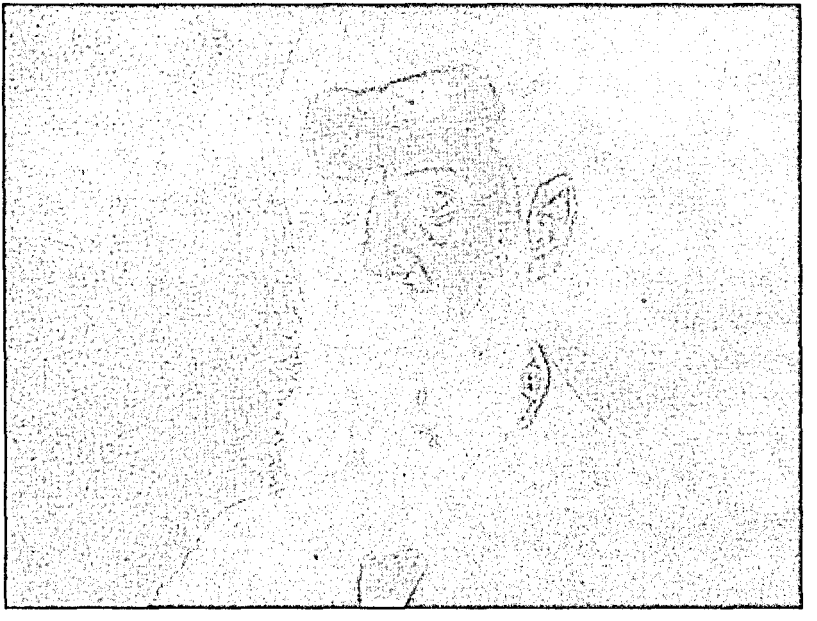
Alman İmparatoru İkinci Wilhelm 1898 yılının Ekim ayında, İstanbul üzerinden Filistin'e gitmeye ve Kudüs'ü ziyaret etmeye hazırlanıyordu. Herzl da bu yolculuk sürecinde İkinci Wilhelm ile konuşmaya ve onun siyasî ve ekonomik prestijini Sultan Abdülhamid'in üzerinde baskı unsuru olarak kullanmaya çalışıyordu. Bu çerçevede 14 Kasım 1898 günü Orient Expres ile İstanbul'a hareket etti. Yolculuk sırasında kendisine Siyonist liderlerden Max Bodenheimer de eşlik ediyordu. Herzl hem Osmanlı Sarayı ile yeniden temas kurmak, hem de Alman İmparatorunu bu önemli ziyaret sırasında kutsal topraklarda ve Kudüs'te de izlemek, kendisiyle görüşüp konuşmak istiyordu.

Ünlü Siyonist 15 Ekim 1898 günü İstanbul'a inerken Alman İmparatoru da Çanakkale'ye gelmişti. Herzl İstanbul'daki Alman Elçiliği üzerinden İmparator'dan randevu almak amacıyla girişimlerde bulunuyor, gerekli başvuruları yapıyordu. Siyonist lider Wilhelm'e hitaben bir de mesaj yazıyor ve bu mesajın satıraralarından müstakbel Yahudi Devleti'nin, Almanya'nın himayesi altında kurulması önerisinde bulunuyordu. Herzl mektubunda aynen şöyle diyordu.

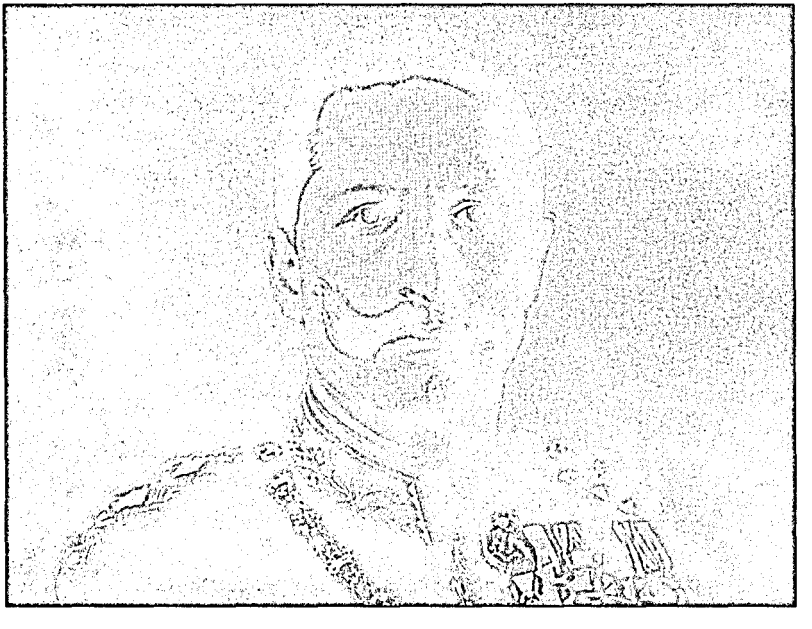
> "Büyük İmparator, merhametli Kaiser,
>
> Efendimiz
>
> Ekselans Baden Grandükası'nın (İmparator'un Siyonizm sempatizanı olan Dayısı) geçen pazar günü Potsdam'da size bildirdikleri hususlarda bir konuşma yapmak üzere bendelerini burada, İstanbul'da isterseniz gizli olarak kabul etmenizi istirham edeceğim. Bu istirhamın sebepleri şunlardır:
>
> Arz-ı Mukaddes'te bir Siyonist Murahhas Heyeti'nin yüksek huzurunuza kabul edilmesi, Avrupa'da münakaşa ve dedikodu mevzuu olabilir. Böyle bir konuşmanın sonuçları tek taraflı olarak sizin tarafınızdan açıklanabilir. Bu durumda Fransa hiç bir şey yapamayacak kadar zayıf durumdadır. Yahudi Meselesi'nin Siyonist tarzda çözülmesi, Rusya için önem taşımamaktadır. Bunlara ilaveten mukaddes yerler meselesi kolaylıkla bir hal yoluna bağlanacaktır.
>
> İngiltere'den de muhalif bir davranış beklenmemektedir. Zira İngiliz Kilisesi'nin bizim tarafımızda olduğu bilinmektedir.
>
> Herşey yaratılacak bir emrivâkiye bağlı bulunmaktadır.
>
> Benim aciz kanaatime göre Almanya'nın himayesi altında kurulmasına müsaade edilecek 'Suriye ve Filistin Yahudi Arazi Şirketi' bugün için maksada kifayet edecektir. Bu şirket tedricen ilerleyecek ve diğer hususları gerçekleştirecektir."[9]

---

[9] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S.139.

Theodore Herzl

Alman İmparatoru İkinci Wilhelm

Theodore Herzl 18 Ekim 1898 günü İmparator Wilhelm tarafından kabul edildi. Siyonist lider 19 Ekim 1898 günü defterine şu satırları kaydediyordu:

"Nereden başlayacağım İmparator Hazretleri?"

"Nasıl istersen öyle yap" dedi ve arkasına yaslandı.

Ona Bülow (Bernhard von Bülow-Alman Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, daha sonra Şansölye) vasıtasıyla gönderdiğim mektuptan, daha önceki muhaberattan bahsettim. 'Arazi Şirketi'nin, Almanya'nın himayesi altında olması meselesini açtım.

Sonra sözü o aldı. Bana adeta imkan ve fırsat vermeden konuşuyor ve Yahudilerden bahsederken 'kavminiz' tabirini kullanıyordu. Siyonizm'in kendisini niçin ilgilendirdiğinden bahsetti.

"Yahudiler arasında çok kuvvetli ve iyi elemanlar var. Bunlar Filistin'e yerleşirlerse orada çok şey yapabilirler. Çok faydalı olurlar" dedikten sonra Almanya'daki Yahudilerin vefasızlığından bahsetti. Hohenzollern hanedanı Yahudilere karşı hiç bir zaman düşmanlık beslemediği halde Yahudilerden daima düşmanlık görmüştür. Daima aleyhlerinde çalışmışlar ve hatta kraliyet aleyhtarı faaliyetlere iştirak etmişlerdir" dedi.

Cevaben bütün Yahudileri ihtilalci teşekküllerden tamamen uzaklaştırma yolunda ve çabasında olduğumuzu arzettim.

Kaiser, kendisinin himayesi altına aldığını duyunca Yahudiler Filistin'de koloniler kurmak fikrini destekleyeceklerdir ve bu sebeple Almanya'yı katiyen gerçekten terketmeyeceklerdir, kanaatinde olduğunu ifade etti. Bülow buna şunu ekledi: "Ve bundan dolayı minnettar kalacaklarını bekleyelim."

Benim dikkatimi, zengin Yahudilerin benim fikrime itibar etmedikleri hususuna çekti. "Büyük gazeteler, hatta bizzat sizin çalıştığınız gazete bile bu yolda değil. Bir kaç büyük gazeteyi kendi etrafınıza kazanmanın çaresine bakmalısınız" dedi.

"Ekselans, bu sadece para meselesidir" diye cevap verdim. Bülow bu sözüyle Kaiser'e benim arkamda kuvvet bulunmadığını ihsas etmek istemişti. Bülow her şeyde cephe alıyordu. Hiç bir zaman "Hayır" demiyor; "Ha, evet" yahut "Evet, fakat", "Evet, yalnız" gibi ifadelerle hep menfi yönde konuşuyordu.

Mamafih ileri sürdüğüm delillerin Kaiser'i ikna ettiğini görüyordum. Aktüel meselelere gelince, Fransa'nın dahilî vaziyetinin zaafiyetine sözü getirdim. "Prens Napolyon'un birlik kurma konusundaki faaliyetlerinde ne dereceye kadar şans tanırsınız", "Siz Şartları biliyorsunuz" diye sordu.

"Majeste, hiç şansı olmadığına inanıyorum. Memleket onu katiyen tanımıyor" dediğimde Bülow söze karışarak; "Fakat başaracaktır. O bir Rus subayıdır" dedi. Hemen şu cevabı verdim:

"Evet ama Rusya'nın prestiji silahsızlanma meselesinde büyük ölçüde sarsıldı."

Kaiser gözlerinin içine kadar güldü. Dreyfus Davası'nın akisleri, orduyu nasıl sarstığı hususunda uzun uzun konuştuk.

Tam bir soru sormaya hazırlanırken saatine baktı ve "Adresinizi yazıp Bülow'a veriniz, şimdi bana bir kelime ile Sultan Abdülhamid'e ne söylememi istediğinizi açıklayınız" dedi.

"Almanya'nın himayesinde bir şirkete müsaade etmesi' dedim.

"İyi, imtiyazlı bir şirket için müsaade" deyip elini uzattı ve ortadaki kapıdan çıktı.

Yıldız'ın bahçesindeki arabada Wolffsohn heyecan ve merakla bekliyordu. Müsbet gittiğini söyledim. Doğruca Alman Sefareti'ne gittik. Fakat Sefir Yıldız'da verilecek gala için ayrılmıştı. Sadece kartımı bıraktım. Diğer arkadaşlar Londra Oteli'nde bizi bekliyorlardı. Onlara da vaziyeti anlattım. **"Filistin'e gidiyoruz, giriyoruz..."**[10]

Theodore Herzl hemen İstanbul'dan ayrıldı, Filistin'e hareket ediyor ve Kudüs'e gidiyordu. Herzl 29 Ekim 1898 günü Kudüs'te iken, defterine şu notu düştü:

"Kaiser'e hitabeme şu cümleleri de koydum:

Burası(Kudüs) ideallerin anayurdu olan bir memlekettir. Bir tek kavme veya dine inhisar edemez. Mukaddes Kudüs şehri, surları ile birlikte bir sembol şehir haline getirilmeli ve bütün medenî dünyaya açık olmalıdır.

Bu ebedî şehre büyük bir İmparator ayak basmaktadır. Bütün Yahudiler bu müteheyyiç anda bütün kalpleriyle selamlarlar ve bütün insanlık dünyası için bir sulh ve sükûn devresinin doğmasını temenni ederler."[11]

Hiç şüphe yok ki Theodore Herzl ile İmparator Wilhelm arasındaki bu gizli/açık buluşmalar ve yazışmalar, Almanya'nın bundan sonra izleyeceği Doğu Politikası'nı etkiliyor, belirliyor ve şekillendiriyordu. Nitekim 16 yıl sonra başlayacak olan 'Harb-i Umûmî'de Alman subayları Mısır Seferi'nden sonra Anadolu'ya kadar çekilecek olan Osmanlı ordularına kumanda edecek; Gazze-Birüssebi Hat-

[10] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S.141, 143.

[11] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S.144.

tı'nın çökmesinden sonra şehirlerin anahtarlarını birer birer İngiliz General Allenby'ye teslim edeceklerdi. İngilizlere ve onların mandası altındaki Yahudilere bırakılacak son şehir ise Kudüs olacaktı. (İddiaya göre o gece Berlin'de şampanyalar patlatılmıştı. –MÇ.)

Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın Başkanı olan Theodore Herzl Kudüs'te iken 2 Kasım 1898 günü Alman İmparatoru Wilhelm ile bir kez daha yüzyüze geldi. Herzl bu karşılaşmanın özetini de defterine şöyle kaydediyordu:

"(...) Kaiser; bizi gri üniforması içinde kabul etti. Bu kısacık kabul Yahudi tarihinde ebediyen hatırlanacak ve büyük bir ihtimalle tarihsel sonuçlara müncer olacaktır.

İçeri girince eğilerek Kaiser'i selamladım. Dört arkadaşım da aynı şekilde davrandılar. Onları takdim ettim. Her birinin elini sıktı, memnuniyetini bildirdi.

Kaiser'in yanında duran Bülow'a bir nazar atfettikten sonra hazırladığım hitabeyi çıkardım ve ağır ağır okumaya başladım. Arasıra gözümü kağıttan ayırıp Kaiser'in yüzüne bakıyor, dikkatini devamlı olarak uyanık tutmak istiyordum. Bitirdiğim zaman o konuştu. Şunları söyledi:

"Beni çok alakalandıran bu konuşmanıza teşekkür ederim. Mesele etüd edilmeye ve daha derin tartışmalar yapmaya muhtaçtır" deyip koloninin durumuna geçti:

"Memleket her şeyden önce su ve gölgeye muhtaç durumdadır" diye başlayıp ziraat ve ormancılık konusunda çoğu teknik olan bir sürü söz söyledi. Sonra elini uzattı. Ama bu konuşmanın bittiğine işaret değildi. Beni Bülow'a doğru çekerek; "Herr von Bülow'u tanırsınız, değil mi" dedi. Onu tanıyor muydum? Bütün konuşmamı esrarengiz bir tebessümle takip etmişti! Onunla seyahat hakkında konuşmaya başladık.

Kaiser; "Seyahat için en sıcak mevsimi seçmişiz. Dün Ramle'de hararet gölgede 31, güneşte 41 santigrattı" deyince Bülow; "Efendimiz onun için Yunan şairi en iyi şey sudur demiş" cevabını verdi.

"Memleketi sulayabiliriz. Bu milyonlar alır ama, milyonlar da verir" deyince Kaiser; "Sizde en çok bulunan şey paradır" dedi ve ekledi: "Hepimizden çok para sizde vardır." Bülow da tek'îden; "Evet, bizim için daima mesele olan paranın sizde tam bolluğu vardır" dedi.

Arkadaşım Seidener mühendis olması hasebiyle söze karışıp nerelere nasıl barajlar yapılabileceğini, suların nasıl çoğaltılıp getirileceğini anlattı. Söz göz hastalıklarına, sağlık kurumlarına intikal etti. Eski Kudüs şehrinde açılacak bir sürü müessesede bütün bu dertlere derman bulunabileceğini anlattım.

Diğer arkadaşlarım daha söze başlamadan Kaiser elini uzatıp mülakatın bittiğini işaret etti, çıktık..."[12]

Şurasını hemen kaydetmek gerekir ki; Herzl Berlin güzergahını kullanarak, onun üzerinden İstanbul'a nüfûz etmek stratejisini hayata geçirirken son derece akıllılık yapıyor ve amaçları doğrultusunda bunda da hayli başarılı oluyordu. Herşeyden önce, Doğu Avrupa'daki Yahudi Sorunu'ndan en fazla etkilenen ve dertli olan Almanya'nın İmparatoru; Osmanlı topraklarında kurulacak kolonilere Yahudilerin kitlesel olarak göç ettirilmesini, tahminlerin de üzerinde bir heyecan, sıcaklık ve sempati ile benimsiyordu. Zira ezelî 'Yahudi Sorunu'na, -bir bakıma- Avrupa dışında çözüm bulunacaktı. Bu nedenle Sultan İkinci Abdülhamid'e de -üzerindeki bütün prestijini kullanarak- telkinlerde bulunuyordu. Theodore Herzl Kudüs seyahati sırasında Osmanlı yönetimi tarafından tutuklanarak hudutdışı edilmemesini; projesinin Berlin'de olduğu gibi İstanbul'da da ilgi uyandırmasına bağlıyordu. Nitekim defterine; "Türk hükümeti benim devam etmeme ve seyahatimi tamamlamama gözyumdu ve eğer hislerim beni yanıltmıyorsa şimdi siyasî bir faktör oldum" saptamasını not ediyordu.

Herzl o kadar başarılı olmuştu ki; o zamana kadar ondan bir hayli rahatsızlık duyan Yahudi elitleri de artık onu izlemeye başlamışlardı. Bir süre önce Fransa'da ve İngiltere'de Herzl'in politik Siyonizm'ine karşı cephe almış olan çevreler bilahare onun Basel'de topladığı kongreye benzer bir toplantıyı Paris'te gerçekleştirmek üzere girişimlerde bulunuyorlardı. Üstelik Rothschildler de bu girişimi açıktan destekliyorlardı.

Rothschildler Filistin'de 400.000 dönüm toprak satın aldıklarını, bu miktarın tedricen artacağını, Yahudilerin burada sadece tarımla uğraşarak yaşayabileceklerini, metruk Kaiseria limanını onararak hizmete açacaklarını, bu hususta Sultan İkinci Abdülhamid'den izin almak için Alman İmparatoru Wilhelm'in aracılık yapmasını istediklerini belirtiyorlardı. Bu da Yahudilerin halk kitlesi içinde faaliyet gösteren Herzl'in projesi ile elit Yahudilerin yürüttükleri faaliyetlerin artık açıktan örtüştüğünü ortaya koyuyordu. Kaldı ki Herzl de gösterdiği gayretlerin karşılığını almaya başlamış; kurmak istediği banka(Yahudi Ulusal Fonu ve bazı finans kurumları) gerçekleşme yoluna girmişti. Yüklü miktarda satın alınan hisselerin sevindirici haberleri geliyordu (Bkz. Ek-6).

---

[12] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S. 164, 165.

Herzl; Berlin, İstanbul ve Roma'daki siyaset ve finans-ticaret çevrelerinde yoğun girişimlerde bulunuyor, etkili biçimde propaganda yapıyor ve kulis faaliyetleri yürütüyordu. Siyonist lider ısrarla Sultan Abdülhamid ile görüşmek istiyor, bıkmadan usanmadan Saray'a başvurarak randevu taleplerini tekrarlıyordu. Bu arada Osmanlı Sarayı Rothschildlerin yürüttüğü örtülü göçe ve gayrinizamî kolonizasyon faaliyetlerine 'sözde' müdahale ederek karşı çıkıyor, alttan alta da adeta göz yumuyordu. Bu gözyummalar ahlaksız bürokratların tutumuna yoruluyordu. Bu ikiyüzlü politika ile; gayriresmi yürütülen göçe ve kolonizasyon faaliyetlerine de 'görünürde' resmiyet kazandırılmamış oluyordu.

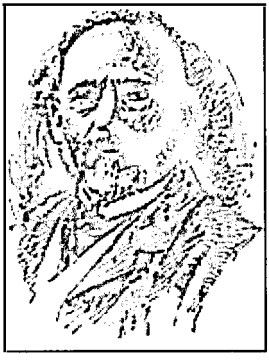
Filistin'e yerleşen Yahudiler ise en büyük rağbeti Herzl'e gösteriyor, onu umutla destekliyor, sevinçle karşılıyor, heyecanla bağırlarına basıyorlardı. Herzl 1899 ile 1901 yılları arasında geçen süre boyunca Osmanlı hükümetiyle resmen ilişki kurmaya çalışıyor; Sultan-Halife tarafından huzura kabul edilmenin mücadelesini veriyordu.

Siyonizm ve Osmanlı Borçları

Sultan Abdülhamid bu aşamada İmparatorluğun finansal yapısından ve özellikle de yüz milyon lirayı aşan Düyûn-u Umûmîye'den (genel borçlardan) son derece dertli idi. Zira alacaklılar İmparatorluğu 'borcun borçla ödenmesi' tuzağına düşürmüşlerdi. Üstelik borcun borçla döndürülebilmesi için giderek daha fazla faiz ödenmesi gerekiyor, bu da ana borcun artmasına neden oluyordu.

Genel Borçlar İdaresi ise devletin gelirlerinin yüzde 30'una varan oranlarda kesintiler yapıyordu. Kısacası hem kaynaklar azalıyor, hem de borçlar büyüyordu. Borç faizleri kimi zaman yüzde 50'lere ulaşıyordu ki, o döneme göre bu oranlar inanılmaz rakamlar oluşturuyordu.

İmparatorluğun son derece zengin hammadde kaynakları ve yatırım imkanları olmasına karşın batılı girişimciler/emperyalistler birbirleriyle yıkıcı bir rekabete girişiyor, siyasî hesaplarla Osmanlı İmparatorluğu'na karşı adeta ekonomik ambargo uyguluyorlardı. Örneğin; petrol kaynaklarını 'bedelsiz' elegeçirmeye çalışıyorlardı. Demiryolu yatırımlarını bir sömürü aracı olarak kullanmak istiyorlardı. Ve sair...

Aynı zamanda dil bilgini olan ünlü Yahudi Casus Arminius Vambery.

Sultan-Halife bu açmazdan kurtulmaya çalışıyor, sürekli yeni kaynak ve yeni çözümler arıyordu.

Padişah'ın özel dostlarından biri de Macar Yahudisi ve akademisyen dil uzmanı Arminius Vambery idi. Vambery kendi ifadesine göre hem İngiltere, hem de Osmanlı İmparatorluğu hesabına casusluk yapıyordu. Ancak kendisi Siyonist olmasa bile, Siyonist harekete sempati besliyor ve elaltından da bu tür faaliyetleri destekliyordu. Dile hakim olması nedeniyle İstanbul'daki yabancılar arasında en geniş çevreye Vambery sahipti. İkinci Abdülhamid ile özel bir ilişki tesis ediyor, Saray çevresinde etkili oluyordu.

Vambery aynı zamanda Theodore Herzl gibi uluslararası Siyonist liderlerle ve Yahudi finans çevreleriyle de sıkı bir işbirliği içindeydi. Theodore Herzl Vambery'den yardım talep ediyor, Sultan İkinci Abdülhamid'in kendisini kabul etmesi için arabuluculuk yapmasını istiyordu. İki Yahudi Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü finansal açmazı Siyonizm'in amaçları doğrultusunda kullanmak amacında idi.

Padişahın ekonomik sorunlar karşısında son derece sıkıldığı bir dönemde Vambery devreye girdi, Sultan Abdülhamid'e Herzl'i bir kurtarıcı gibi empoze etti. Uluslararası finans ve ticaret yapılanması içinde Yahudilerin etkin konumunu ve gücünü bilen Sultan Abdülhamid Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın başkanı olan bu şahsı kabul etmeye razı oldu (Bkz. Ek-10).

Görüşmenin özünü her ne kadar İmparatorluğun finansal sorunları ve yatırım projeleri oluşturuyorsa da işin özünde Yahudilerin Filistin'e yasal olarak göç edebilmesi ve burada kolonizasyon kurabilmesi meselesi yatıyordu. Dolayısıyla Padişah para ve yatırım karşılığında kolonizasyon ve hatta Filistin'de bir Yahudi eya-

leti kurulmasına sıcak bakmaya hazır olduğunu da ihsas etmişti. Nitekim görüşme bu minvalde cereyan edecekti.

Herzl, Padişah tarafından kabul edilmesi amacına 17 Mayıs 1901 Cuma günü ulaştı. O gün Yıldız Sarayı'nda Selâmlık töreninden sonra İkinci Abdülhamid ile yüzyüze konuşma olanağı buldu. Siyonist lider bu görüşmenin içeriğini 19 Mayıs 1901 tarihinde günlüğüne geniş bir şekilde kaydetti. Beraberinde arkadaşı Wellisch olduğu halde Saray'a giden Herzl önce Selâmlık resmini izliyordu. Sonra verilecek nişan konusunda konuşmalar yapılıyor, bilahare Padişah tarafından kabul ediliyordu. Görüşmeye tercüman olarak İbrahim Bey de katılmıştı.

Taraflar öncelikle temaslarının(ve sonraki haberleşmelerin) gizli kalmasını kararlaştırdılar. Sultan ekonomik konular, özellikle de devlet borçlarının döndürülebilirliği üzerinde duruyordu. Herzl hem finansman ve borçların konsolidasyonu, hem de yatırımlar konusunda son derece umut veriyor; bu sorunları adeta küçümseyerek Padişahı heveslendiriyordu. Herzl Avrupa'ya dönünce derhal temaslara başlayacağını ve sorunları kolayca çözümleyebileceğini sandığını söyledi. Sultan-Halife de aynı şekilde Yahudi göçünün ve kolonizasyonunun belli kurallar çerçevesinde halledilebileceği yönünde yeşil ışık yakıyor, bütün kapıları açık bırakıyordu (Bkz. Ek-7).

Sultan Abdülhamid'in düşündüğü şekilde borçların tasfiyesine zemin hazırlayacak bir program karşısında kolonizasyona izin vereceği anlaşılıyordu. Theodore Herzl derhal Avrupa'ya döndü ve Yahudi Devleti projesini gerçekleştirmek umuduyla Yahudi finans odaklarına, bankerlere, bankacılara, fon sahiplerine ve tüccarlara başvurdu. Ne var ki başta Rothschild olmak üzere bu 'finansörler' Herzl'e olumsuz yanıt veriyorlardı. Onların bu tavrı; başta İngiltere ve ABD olmak üzere liberal devletlerle Yahudi elitler ve finans-ticaret odakları arasında başka bir 'siyasî plan' üzerinde anlaşmaya varıldığını gösteriyordu.

Yahudi finansörler, elitler ve din adamları; Filistin'de Osmanlı Sultanı'nın iznine bağlı, sınırlı ve kısıtlı koloniler kurmak yerine daha geniş kapsamlı, kalıcı ve güvenli bir ulusal çözümün altyapısını tesis etmeyi gündeme getirmişlerdi. Buna karşılık girişimleri ne denli heyecan verici olsa da kesin sonucu almaktan uzak kalan Herzl, finansörlerin desteğini sağlayamayınca Padişah ile başlattığı ilişkileri ve müzakereleri de dondurmak, hatta kesmek zorunda kalmıştı.

Ne var ki Siyonist lider 1902 yılının Şubat ayında bu kez Sultan Abdülhamid tarafından İstanbul'a davet edildi. Herzl İstanbul'a geldi. Fakat Padişah ile görüşemedi. Buna karşılık Osmanlı yönetimi kendisine Mezopotamya'da; yani bugünkü Irak'ta bir Yahudi Devleti kurulması önerisinde bulundu. Fakat Herzl bu öneriyi kabul etmedi. 1902 yılının Temmuz ayında yine Osmanlı yönetiminin davetlisi olarak bir kez daha İstanbul'a geliyor, fakat temaslar yine olumlu bir sonuca bağlanamıyordu.

Tüm bu gelişmeler; Orta Avrupalı Yahudi seçkinlerin ve zenginlerin başta Almanya olmak üzere Osmanlı İmparatorluğu'nu ve bu blokta yer alan aktörleri dışarda bırakarak İngiltere, ABD ve Fransa odaklı bir plan çerçevesinde hareket ettiğini gözler önüne seriyordu. Theodore Herzl; yaptığı görüşmelerin, derinleştirdiği ilişkilerin ve çeşitli gelişmelerin seyrini analiz ederek ortada duran bu gerçeği fark etmişti. Sonuca ulaşacağını hissettiği bu oluşum karşısında o da rotasını Berlin üzerinden İstanbul'a ulaşmak yerine, Londra merkezli oluşumlara ve girişimlere çeviriyordu. Londra güzergahı üzerinde; Paris, Selanik ve İstanbul'un yanı sıra Washington lobileri de yer alıyordu. Orta Avrupa elit Yahudileri ile hem petrole, hem de bir vatana sahip olmayı amaçlayan güçlü 'finans-ticaret oligarşisi'; Sultan Abdülhamid ile anlaşmak yerine, onu alaşağı edecek ve daha sonra da Birinci Dünya Savaşı'na giden yolun taşlarını döşeyecek olan İttihat ve Terakki muhalefetini izlemeyi ve desteklemeyi tercih etmişlerdi.

Herzl İstanbul'un önerdiği 'Mezopotamya çözümüne' karşı çıkıyor; fakat umutsuz da olsa bu yöndeki mücadeleyi gözardı etmiyor, çalışmalarına ara vermiyordu. Toplanan İkinci Siyonist Kongresi'ne bu kez 400 delege katıldı. İkinci Kongre Herzl için bir 'rota değişikliği' oluyor ve İngiltere ile temasa geçerek ilişki kuruyordu. Bu arada Filistin rotasında da kırılma meydana gelmiş; bu konuda zengin Yahudilerin desteğini kazanamadığı için müstakbel Yahudi Devleti'ne başka bir yer aramaya başlamıştı. Bu bağlamda İngiliz Sömürgeler Bakanı Joseph Chamberlein ile görüşüyor ve Sina Çölü'nde, El Ariş mevkiinde bir Yahudi yerleşim merkezi kurulmasını öneriyordu (Bkz. Ek-8).

El Ariş Filistin'e, daha doğrusu Kutsal Topraklara hemen bitişik bulunuyordu. Bu nedenle tarihsel bakımdan Yahudi Devleti misyonuna pek de ters düşen bir yer değildi. Ancak Osmanlı-Mısır siyasî anlaşmazlığı nedeniyle ve iklim bakımından pek de uygun bulunmuyordu. Nitekim, Alman İmparatorluğu'nun 'savaş planları içinde' ilk sırada yer alan ve Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte uygulamaya konulan Mısır Seferi nedeniyle Osmanlıların elindeki bu çöl böl-

El Ariş. Osmanlı yönetiminin gıyabında Yahudilere verilecekti.

gesi kısa zamanda cehenneme dönecek; hemen ardından da İngilizlerin eline geçecekti. İngilizler buradan yürüyerek kısa zamanda Kudüs'ü zaptedecek, o hızla İskenderun ve Torosların eteklerinde bayrak dalgalandıracaklardı.

İngiltere ve dostları bu aşamada El Ariş önerisine destek vermiyor, mesajı alan tüm ilgili odaklar bu öneriye burun kıvırarak ciddiye almıyorlardı.

FİLİSTİN'E YAHUDİ GÖÇLERİ

(Aliyah)

Herzl: "Yahudi Devleti'ni Basel'de Kurdum!.."

Bu süreçte Doğu Avrupa'daki Yahudilerin durumu her bakımdan daha da bozulmuş; Siyonist faaliyetler nedeniyle buralarda yaşayan Yahudiler daha da boy hedefi durumuna gelmişlerdi. 'Kişniev Pogromu' bu durumu belirgin bir şekilde ortaya koyuyor; Siyonist lider Herzl artık bir vatandan çok, Yahudiler için adeta bir sığınak aramaya başlıyordu. Bu konuda çalışan diğerlerinin durumu da Herzl'den farklı değildi. Nitekim bu çaresizlik içinde düzenlenen Altıncı Siyonist Kongresi'nde; İngiltere'nin Uganda'yı Yahudilere vermeyi önerdiği açıklanmıştı. Herzl bu öneriye sıcak bakıyor, hatta Uganda önerisini acil bir çözüm olarak benimsediğini de belirtiyordu. Ancak o, bu konuda bir yanılgıya düşmüştü. Bu yanılgıyı daha sonra Weizmann şöyle açıklayacaktı:

> "Herzl'in anlayamadığı, göremediği, Rus Yahudilerinin, bütün acılara rağmen, atalarının topraklarına duydukları özlemi başka topraklara yöneltemeyecekleriydi."[1]

Buna rağmen Altıncı Kongre'nin ana konularından önde gelenini yine de Uganda önerisi teşkil ediyor; 178 oya karşı 298 oyla Uganda'ya bir inceleme heyeti gönderilmesi kararlaştırılıyordu. Buna tepki olarak Rusya'dan gelen Yahudi delegeler salonu terk ettiler. Bu delegeler Herzl'i ihanetle suçluyor ve Yahudi hareketi bölünme tehlikesi ile karşı karşıya kalıyordu. Çaresiz kalan Herzl bölünmeyi önlemek amacıyla geri adım atıyor, Kongre üyelerine "Seni Unutursam ey Kudüs, Sağ Elim Hünerini Unutsun(Mezmurlar 137:5)" diye seslenerek Filistin idealini teyit ediyordu.

Fakat Rusyalı Yahudiler yine de tatmin olmamışlardı. 1903 yılının Kasım ayında Harkov'da bir konferans topluyor, Herzl'e bir heyet gönderme kararı alı-

---

[1] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.265.

yorlardı. Fakat Herzl heyeti kabul etmedi. Buna karşılık 11-12 Nisan 1904 günleri Viyana'da Siyonist Teşkilatı Genel Konseyi'ni topluyor; sert tartışmalardan sonra Konsey, Filistin'e yerleşmeyi nihaî amaç olarak benimsediğini açıklıyor ve muhalefeti yatıştırıyordu.

Herzl bu toplantıda bir konuşma yapıyor; "Siyonizm akımının sürekli gelişmesini, toplumun iradesini ifade etmesini istiyoruz... Çünkü amacımıza ulaşmak için büyük güce sahip olmalıyız. Bu güç küçük derneklerden çıkamaz. Bu dernekleri 20 yıl önce kurdunuz; 20 yıl, 25 yıl önce Siyonist olduğumuzu yüzüme vurup duruyorsunuz. Bununla neyi isbat etmek istiyorsunuz? Siyasal Siyonizm o zaman var mıydı? Ne yapabildiniz bu uzun zaman içinde? Küçük gruplar halinde yaşadınız ve para topladınız. Kuşkusuz muhteşem bir amaca hizmet ediyor, eşsiz bir ülkü güdüyorsunuz. Bununla birlikte hiç bir ilerleme kaydetmediniz. Zira amaca giden yolu bilmiyordunuz. Yol, halkın örgütlenmesidir; halkın temsilcisi de Kongre'dir"[2] diyordu. Ancak uzun zamandan beri hasta olan Siyonist lider o sırada son günlerini yaşıyordu. 3 Temmuz 1904 günü yaşama gözlerini yumdu. Öldüğünde 44 yaşında idi.

1897 yılında Birinci Siyonist Kongresi'nde; "Basel'de Yahudi Devlet'ini kurdum. Belki beş yıl sonra, ama muhakkak elli yıl sonra herkes bunu görecek" diyen Benjamin Zeev Herzl bu öngörüsünde haklı çıkacak; İsrail Devleti 15 Mayıs 1948 günü Filistin'de kurulacaktı.

Theodore Herzl'in Uluslararası Siyonist Teşkilatını ve hareketini örgütleyerek gerçekleştirdiği oluşumların en önemlisi; Filistin'e doğru meydana gelen kitlesel Yahudi göçünün başlaması olmuştu.

Şurası muhakkak ki; Yahudi kolonizasyonu Herzl'den önce Şam Olayı nedeniyle 1840'larda başlamıştı. 'Kan iftirası' bu tarihsel oluşumu tetiklemişti.

1840 yılında Suriye'de meydana gelen Şam Olayı şöyle cereyan etti:

Olay bir Papaz'ın öldürülmesiyle patlak verdi. Karanlık işler çeviren bir Papaz, muhtemelen bir hasmı tarafından öldürüldü. Bu Papaz Katolik olduğu için Fransız Konsolosluğu olaya elkoydu. Vali Şerif Paşa, Başkonsolos'un da kışkırtmasıyla Salomon Negrin adlı bir Yahudi'yi tutuklatıyor ve suçunu itiraf ettirene kadar da işkence yaptırıyordu.

---

[2] *İsrail Ulusu'nun Tarihi,* A.g.e., S.265, 266.

Negrin suç ortağı olduğu iddiasıyla yedi Yahudi'nin daha adını vermişti. Bunlardan ikisi işkence sırasında yaşamını yitirdi. Biri canını kurtarabilmek için Müslüman oldu. Bu arada yerel kimi odaklar, Papaz'ın 'sözde' saklanan kanını ortaya çıkarmak amacıyla 63 Yahudi çocuğunu kaçırarak rehin alıyor, ailelerine şantaj yapıyorlardı.

Bu olay büyük bir yankı uyandırmıştı. Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa diplomatik yollardan girişimlerde bulunuyordu. Yahudi cemaatleri de ayağa kalkmıştı. Özellikle Fransa ve İngiltere'deki Yahudiler için bu olay büyük bir darbe olmuş, şok etkisi yaratmıştı. Ünlü Yahudiler ve cemaat liderleri, -başta Montefiore ve Gremieux olduğu halde- bir bakıma Aydınlanma Devri öncesine dönüşü ifade eden olayı engellemek amacıyla Kavalalı ile görüşüyorlardı. Avusturya Başbakanı Metternich de işe karışıyordu.[3]

Şam Olayı'nın yolaçtığı tepki sonucunda zengin ve etkin Orta Avrupalı Yahudi önderleri Filistin'e Yahudi göçü ve yerleşimi ile ilgilenmeye başladılar.

Örneğin; Adolphe Gremieux tutuklanan Yahudiler için Şam'a gidiyor, Banker Moses Montefiore de Filistin'de yaşayan Yahudilerin ekonomik kalkınmasıyla ilgileniyordu. İngiliz Yahudisi Moses Montefiore yedi defa Filistin'e gidiyor, tarımı geliştirmek için toprak satın alıyordu. Burada bir matbaa ve bir kumaş fabrikası kuruyor; Kudüs'te yeldeğirmeni inşa ettiriyordu.

Bu arada İngiltere'deki Yahudi cemaatinin eğilimi ve yönlendirmesi sonucunda Dışişleri Bakanı Lord Palmerston 1840 yılının Ağustos ayında İstanbul'daki Büyükelçi Vikont Ponsby'ye yazdığı mektupla, yaklaşmakta olan Uluslararası Siyonist hareketi adeta yıllar öncesinden haber veriyordu. Palmerston Büyükelçi'ye, Avrupa'da dağılmış olan Yahudiler arasında, Yahudi milletinin Filistin'e dönme zamanının gelmiş olduğu şeklinde bir kanaatın yayılmakta olduğunu bildiriyor; "Bunun sonucu olarak bu ülkeye –Filistin'e- göç etmek konusunda samimi bir arzu gösterilmekte ve bu arzuyu gerçeğe dönüştürmek amacını güden düşünceler giderek güçlenmektedir" diyordu.

Aynı günlerde Londra'da yayınlanan Times gazetesi de Yahudilerin büyük devletlerin koruması altında vaadedilen topraklara yerleşmeleri düşüncesinin artık belirsiz bir tartışma olmayıp, ciddî bir siyasî değerlendirme konusu olduğunu yazıyordu. Üstelik bu 'anavatana dönüş' hareketi sadece Yahudiler tarafından

---

[3] *Yahudi Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.269.

tartışılmakla ve benimsenmekle kalmıyordu. Yahudi olmayan seçkinler ile Hıristiyan din adamları tarafından da teşvik edilerek sahipleniliyordu.

Bu Hıristiyan teşvikçilerden biri de Siyonizm için çalışan Sir Laurence Oliphant idi.

1829 yılında İskoçya'da doğan Oliphant, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Filistin ve kutsal topraklarla ilgilenmeye başlıyor; 1879 yılında Filistin'e giderek Yahudi kolonizasyonuna uygun yerleri de saptıyordu. Ayrıca Osmanlı Sarayı'na bir öneride bulunuyor; fakat Sultan İkinci Abdülhamid bu öneriyi bir İngiliz entrikası olarak gördüğü için reddediyordu.

1881 yılında Rusya'da meydana gelen büyük pogrom üzerine Laurence Oliphant, Filistin ile ilgili yeni girişimlerde bulunmuş; buraya Doğu Avrupa'dan göçmen Yahudi grupları getirmeye çalışmıştı. Ne ki o sırada Alliance İsraelite Universelle de Amerika'ya Yahudi göçünü teşvik ediyordu. Oliphant, Alliance İsraelite yetkililerini Amerika yerine Filistin'e yöneltmek için ikna etmeye uğraşıyordu. Oliphant Osmanlı Dışişleri Bakanı Said Paşa'yı da etkiliyordu. Fakat yine de bir sonuç elde edemiyordu.

'Sir' Hayfa'ya yerleşerek yaşamının sonuna kadar burada kaldı ve Siyonist faaliyetlerine devam etti.

Oliphant, İngiliz yönetimi tarafından da destekleniyordu. Başbakan d'İsraeli onun Filistin Projesi'ni benimsiyor, Filistin'in Yahudi göçü için hazırlanmasını istiyordu. D'israeli Filistin'de İngiliz himayesi altında bir Yahudi Devleti'nin kurulmasını amaçlıyordu. Onun kafasında, yarım yüzyıl içinde Filistin'de amaçları aynı olan, aynı dili konuşan bir milyonluk bir Yahudi nüfusunun toplanarak kolonize edilebileceği düşüncesi yatıyordu.

1845 yılında Filistin'de, 12.000 Yahudi yaşıyordu. Bu nüfus ağırlıklı olarak Kudüs, Tsfat ve Tiberya'da yoğunlaşmıştı. Yahudiler, dışarıdaki akrabalarından gelen yardımlarla geçiniyorlardı.

Bu arada 1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra Osmanlı yönetimi her yerde Müslüman istihdamını devlet politikası olarak benimsemiş ve teşvik etmeye başlamıştı. Bu politikanın bir uzantısı olarak Filistin'e de Faslı, Kafkasyalı ve Bosnalı Müslümanları getirerek iskan ettirmişti.

Ancak 1881 yılında Rusya'da Çar İkinci Alexandr'ın suikast sonucu öldürülmesiyle başlayan Yahudi düşmanlığı ve büyük pogrom nedeniyle buralardan Fi-

listin'e ilk kitlesel Yahudi göçü gerçekleşiyordu. Bu kitle halindeki göçlere İbranice Aliyah (Aliya) deniliyordu.[4]

Aliyah (Aliya) sözcüğü İbranice'de 'yükseğe çıkma, tırmanma' anlamına geliyordu. Yahudi geleneğine göre Filistin, diyaspora ülkelerinden daha yüksekte olduğu için Filistin'e göç 'tırmanma, yükselme' olarak kabul ediliyor ve Aliyah (Aliya) sözcüğü ile tanımlanıyordu.

Rus pogromundan kaçışı ifade eden ve 1881'de başlayan Yahudilerin bu ilk kitlesel göçü, Yahudi Tarihi'nde 'Birinci Aliya' diye adlandırılıyordu.

Rusya'da yoksul Yahudiler, sık sık pogrom hedefi oluyorlardı.

[4] *Filistin Meselesi ve Arap, İsrail Savaşları, 1948, 1988*, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, Türkiye İş Bankası kült. yay., Ank., 1989, S.12.

Bir bakıma Herzl'in Siyasal Siyonizmi örgütleyerek Birinci Siyonist Kongresi'ni toplama sürecini belirleyen etkenlerin ilk sırasında da bu Birinci Aliyah oluşumu önemli rol oynamıştı. Zira Filistin'e giden göçmenler, gelecekteki müstakbel devletin temel yapısı olan toprak ve tarım toplumunun yaşamsal hücrelerini ve önemli bir başlangıcını ifade ediyorlardı.

1881 yılında tetiklenen ve 1882 yılında Filistin'e göç eden Yahudi kitlesi Bilu Grubu diye adlandırılmıştı. Bu sözcük İbranice 'Beyt Yaakov Lehu ve Nelha' cümlesinin ilk harflerinden oluşuyor; Türkçe 'Ey Yakub evi, gelin de Rabbin ışığına yürüyelim'(İşaya 2/5) anlamına geliyordu.[5]

Bilu daha sonra ideolojik bir akım halini alıyor ve gençler arasında hızla yayılıyordu. Grubun liderlerinden biri de Hayim Hisin idi. Ona göre son pogromlar, durumlarından şikayetçi olmayan Yahudileri de uyandırmıştı. O zamana kadar kökenleri ile ilgilenmeyenleri ilgilenmek zorunda bırakmıştı. Kendilerini adeta Ruslaşmış hisseden Yahudiler bunun böyle olmadığını ve olmayacağını görmüşler, Yahudi milliyetçiliğinin tek çıkar yol olduğunu anlamışlardı. Milletlerine ve vatanlarına hizmet etmek istiyorlardı. Bunun üzerine Rusya'dan göçetmek zorunda bırakılmışlar, birdenbire onlara kapıyı göstermişlerdi.

Bilu, 21 Ocak 1882 günü Harkov'da İsrael Belkind tarafından kurulmuştu. Grubun ilk adı Davio idi. Bu sözcük Tevrat'ın 'Çıkış' bölümündeki "İsrailoğullarına söyleyin, gitsinler"(14/15) cümlesindeki sözcüklerin baş harflerinden oluşuyordu. Davio daha sonra Bilu'ya dönüşmüştü.

İsrael Belkind; "Ulusa, İsrail ülkesine gitmeyi tavsiye edeceğimize, biz kendimiz gitmeye karar verdik" diyerek göçün ana fikrini ifade ediyordu.

Bilu Grubu 'Bilu Öncüleri' imzası ile bir manifesto yayınladı ve buna 'Bilu Manifestosu' adı verildi. Bu manifestoda, özet olarak Filistin'in Tanrı tarafından Yahudi halkına verildiği ve bu vatanı Osmanlı Sultanı'ndan istediklerini, hiç olmazsa büyük devlet toprakları içinde otonom, küçük bir devlet kurmayı arzuladıklarını ve dış işlerinde Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte hareket edeceklerini belirtiyorlardı.[6]

---

[5] *İsrail Ulusu'nun* Tarihi, A.g.e., S.272.

[6] Prof Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.15.

Filistin'e ayak basan ilk Bilu üyesi Yaakov Şertok oldu (daha sonra İsrail Dışişleri Bakanı olan Moşe Şaret'in babası). Belkind Grubu da 6 Temmuz 1882 günü buraya ulaştı. Bu grup Mikve İsrail Tarım Okulu'nda çalışmaya başladı. Okul 1870 yılında Alliance tarafından tarım ve tarımsal araştırmayı geliştirmek amacıyla kurulmuştu.

Bilu üyeleri burada bir komün oluşturuyor; uzun vadede Petah Tikva, Rişon leTsiyon ve Gedera çiftliklerini tesis ediyorlardı. Bu çiftlikler şehirsel bir gelişme göstereceklerdi.

Bilu üyeleri 15 yılda 18 yeni yerleşim birimi tesis etmişti. Ne var ki ekonomik güçleri yetersiz kalıyordu. O aşamada da yardımlarına Parisli Baron Edmond de Rothschild yetişti. Rothschild, müstakbel İsrail Devleti'nin altyapısını oluşturmaya çalışan bu insanların faaliyetlerini doğrudan finanse etti. Bu nedenle bir bakıma müstakbel devletin kol gücü Bilu'ya, finans gücü ise Rothschild'e dayanıyordu.

Edmond de Rothschild yeni yerleşim birimlerini kendi koruması altına aldı. Burada; doktor, tarım mühendisi ve bu gibi teknik personelden oluşan geniş bir hizmet ağı kurdu.

Ne var ki Bilu üyeleri henüz Osmanlı yönetiminden alınmış yasal bir yerleşim iznine sahip değillerdi. Bu izni alabilmek için İstanbul hükümetine, yayınladıkları manifesto paralelinde bir mektup yazdılar; "Anavatanımızda bir yurt istiyoruz. Bu topraklar bize Tanrı tarafından bahşedilmiştir. Padişah'a yalvarıyoruz. Bu olanaksızsa hiç olmazsa büyük bir devlet bünyesindeki küçük bir toprağın sahibi olarak yaşayalım" diyorlardı.[7]

Fakat sonuç yine umdukları gibi olmadı. Osmanlı yönetimi bu göçün münferit değil, siyasal ve kitlesel bir hareket olduğunu kavramıştı. Bu nedenle hükümet 1882 yılının Temmuz ayında aldığı bir kararla Doğu Avrupalı Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini yasakladı. Daha sonra bu yasaklar genişletildi. Hükümet Filistin'de toprak alım-satımını ve inşaat faaliyetlerini denetim altına alarak kısıtlamıştı. Bilahare Yahudilerin buralara yaptığı seyahatleri ve oturma müsaadelerini da sıkı bir denetim altına alıyor, çeşitli baskılar uyguluyordu. 18 Ekim 1900 günü Hariciye Nezareti'ne gönderilen bir Sadaret tezkeresinde Sadrazam Halil Rıfat Paşa Filistin'e Yahudi göçü meselesini ele alıyordu. Ziyaret amacıyla gelen Yahudilerin denetlenmesi ile ilgili zaafiyetler meydana geliyor, bunun önlenmesi gere-

[7] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.273.

kiyordu. Bu konuda bir talimatname yayınlanıyordu. Talimatname şu esaslara dayanıyordu:

Gerek Osmanlı Devleti sınırları içinden, gerekse yabancı ülkelerden ziyaret amaçlı olarak Filistin'e gelecek Museviler isimlerinin, uyruklarının ve seyahat maksatlarının yazılı olacağı bir mürûr tezkeresi (seyahat belgesi) veya pasaportu mutlaka alacaklardı. Bu ziyaretçiler Beyrut vilayetinin veya Kudüs'ün hangi iskelesine gelecekler ise oranın tezkîre memuruna, sahip oldukları mürûr tezkeresini veya pasaportu vereceklerdi. Buna karşılık kendilerine Filistin'de üç ay müddetle ziyarette bulunabileceğini gösteren geçici bir ziyaret tezkeresi verilecek ve bu tezkerenin diğerlerinden kolaylıkla ayırt edilebilmesi için başka renk ve şekilde olacaktı. Bu tezkereler hükümet memurları veya yerel zabıtaca istenildiği zaman gösterilecekti. Üç ayı geçirmiş olan ziyaretçiler Filistin'den zorla çıkarılacaklardı.

Yahudi ziyaretçilere verilecek geçici tezkerelerin muhteviyatını (içeriğini) ve tarihlerini içeren bir cetvel her ay sonunda hazırlanacaktı. Bu cetvellere göre, üç ayı geçirdiği halde ihracı gereken Yahudiler Filistin'den çıkarılmamışsa, bu konuda ihmali görülen yetkililer sorumlu tutulacaktı.

Gerek normal süresinde iskelelere gelecek, gerekse de zorla çıkarılacak Yahudilerin ellerindeki geçici tezkere alınacak, yerine mürur tezkeresi veya pasaport verilecekti. Bu belgeler Kudüs merkezine götürülerek her sene kontrolden geçirilecek, görevini ihmal etmiş memurlar tesbit edilirse derhal cezalandırılacaktı.[8]

Ancak bütün bu önlemlere rağmen; –hem bürokrasinin yolsuzlukları hem de görmezden gelmenin bir devlet politikası olması nedeniyle– göç, yine de devam ediyordu.

1890-91 yıllarında Rusya'daki Yahudilere uygulanan baskılar arttıkça ve şiddet yayıldıkça, kaçınılmaz olarak Filistin'e yeni bir kitlesel göç dalgası başlıyordu. Bu kez sadece yoksul Yahudiler değil, aynı zamanda varlıklı olanlar da Rusya'dan adeta kaçıyor, Filistin'e sığınıyorlardı. Bunun doğal bir sonucu olarak Filistin'de yeni yerleşim merkezleri oluşuyordu. Ortaya Hadera ve Rehovot gibi köyler çıktı.

Ne var ki toprak alım-satımına getirilen sınırlama nedeniyle bölgede arazi spekülasyonu da başlamıştı. Toprak fiyatları hızla tırmanıyordu. Buna paralel olarak Filistin'deki Yahudi nüfusu da belirgin bir şekilde artıyordu. 1881-1891

---

[8] *Pazarlık*, Vahdettin Ergin, Yeditepe, İst., 2010, S.94.

arasında geçen on yıllık süre zarfında Amerika'ya 134.000 Yahudi göç etmişti. Aynı dönemde 15.000 Yahudi de başka ülkelere giderek yerleşmişti. Bunların 5.000'i Filistin'e göç etmişti. 1837 yılında Filistin'deki Yahudilerin nüfusunun 9.000, 1840'da ise 12.000 olduğu tesbit edildi. Bununla birlikte 1881 yılında Yahudilerin nüfusu 40.000'e ulaşmıştı. Kimi kaynaklara göre de 1882 yılında Filistin'deki Yahudilerin nüfusu 35.000'i geçmiyordu.

Şurası da muhakkak ki 1840-1900 yılları arasında Filistin'e göç eden Yahudilerin nüfusu istikrarlı bir şekilde artıyor; çeşitli tahminler 9.000'den başlayarak(ortalama) 35.000 civarına ulaşıyordu.

Buna paralel olarak 1890 yılında Filistin'in toplam nüfusu 532.000 civarında dolaşıyor; bunun 431.800'ü Müslümanlardan, 57.400'ü Hıristiyanlardan oluşuyordu. Buna karşılık Filistin'de 42.900 Yahudi yaşıyordu.[9]

Bu süreçte Filistin'e gerçekleşen Yahudi göçü ve kolonizasyonu ile ilgili olarak Prof. Dr. Vahdettin Ergin'in Başbakanlık Arşivi'nde bularak Pazarlık adlı kitabında kullandığı bir ariza/belge, hem yapılanmaya, hem de olayda rol alanların (Yahudi-bürokrat-Uluslararası Siyonist faaliyetler) konumuna ve davranış biçimlerine çok önemli açıklık kazandırmış bulunuyor. Bu belgede Filistin'de ikamet eden ve İstocalı Mehmet Ali Paşa'nın soyundan geldiğini söyleyerek aslen Bosnalı olduğunu belirten Müslüman ihbarcı, Filistin'de yaşananları (yasadışı kolonizasyonu) Saray'a gönderdiği arizada şöyle anlatıyordu:

> "...Güya kendi kötü niyetlerince para gücüyle Filistin'de yeniden bir Yahudi hükümeti (devleti) kurmak fikrine sahip Avrupa'da bulunan bir çok zengin Yahudi, mallarını bu uğurda feda etmek maksadıyla külliyetli sermayeler toplayarak Avrupa'da büyük komiteler kurmakta ve Osmanlı ülkesinin bazı yörelerinde de şubeler açmaktadırlar. Bunların maksadı arazileri satın alıp Filistin'e yerleşmektir. Nitekim son on-onbeş sene müddet zarfında Suriye ve Filistin'in önemli bir kısmını zaptetmişler ve gittikçe de yayılmaya devam etmektedirler.
>
> Taşralarda yerli halkın ve sadık Müslüman tebaanın fakirliklerinden ve zarûret içinde bulunmalarından faydalanan ileri gelenler ve tüccarlar, halkın arazi ve emlâkini satın alıp sonra da büyük kârlarla Yahudilere satıyorlar. Mahalli memurlar ise şahsî mevki ve menfaatleri uğruna Yahudilerin bu şekilde toprak sahibi olmalarına yardım ve hizmet ediyorlar. Şu son on-onbeş sene zarfında Avrupa'dan çok sayıda ecnebî Yahudi gelip bu yolla Filistin'e yerleşmiştir.
>
> Bu Yahudiler bizim bildiğimiz Yahudilerden olmayıp Avrupa mekteplerinde

[9] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.13, 14.

ders görmüş, Avrupa terbiyesi almış bilgili insanlar olup, bunların bir kıtada çoğunlukta bulunmalarından çekinilecek bir kavimdir.

Her ne kadar Yahudilerin Filistin'e girişleri ve iskanlarının yasak olduğuna dair Padişah iradesi mevcutsa da, hükümet memurları bu iradeyi suistimal ederek, akla gelmez hile ve desiseye başvurarak yine Yahudilerin arazi alıp yerleşmelerine imkan tanımaktadırlar.

Velhasıl Rothschild ve sair Avrupa'da olan kumpanyalar Filistin'de ecnebî Yahudilerin çoğunluk olacak şekilde yerleşmeleri için ellerinden gelen fedakârlıkları göstermektedirler.

Hükümet memurları Rothschild kumpanyasına siyasî açıdan bakıp, diğer ahaliden ziyade Yahudilere hürmet ve riayet edip onlara nüfûz ve imtiyaz sağlamaktadır. Biçare yerli Müslüman ahali bunların hedefi haline gelmiş olup bir taraftan Yahudiler, diğer taraftan memurlar tarafından sıkıntı çektirilmektedirler.

Avrupa'dan buraya sürekli yüksek miktarda para gelmektedir. İşte bu servet sayesinde Yahudiler hükümet memurlarını ve ahalinin önde gelenlerini kendilerine boyun eğdirmişlerdir.

Memurlar ve halkın ileri gelenleri, Yahudilerin kendilerine verdikleri paralara bir ihsan nazarıyla bakmakta, Yahudiler ise hem güçlenmekte, hem de servet kazanıp kumpanyanın muhasebesine göndermektedir ve ahval hakkında bilgi vermektedir.

Vaktiyle Arabistan'da Hıristiyan ve Yahudi az bulunurmuş, az olanlar da şehir ve kasabalarda olurmuş, taşralarda hiç yokmuş. Şimdi ise Avrupalılar kasabalarda ve taşra köylerinde iskan ediliyorlar. Bütün bunlar hükümet memurlarının sadakatsizliğinden oluyor. Suriye'nin Hayfa kasabasında Cebel-i Kermel adı verilen dağın büyük kısmı Fransızlarla Almanlar tarafından zaptedilmiş bulunuyor.(...)"[10]

Tarihsiz olan bu belge şüphe yok ki; 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başında Filistin'de gelişmekte olan durumu Osmanlı İmparatorluğu ve Müslümanların bakış açısından pek açık bir şekilde ortaya koyuyordu. Ne var ki bu oluşum, sadece kötü niyetli bürokratların bir eseri olmaktan öte, Yıldız'ın finansal kaygılarla yasadışı oluşumlara örtülü biçimde göz yummasından da kaynaklanıyordu.

---

[10] *Pazarlık*, Vahdettin Ergin, Yeditepe, İst., 2010, S.95, 96; Dipnot no 117, BOA, Y.PRK.AZJ, no.40/34.

1881 yılında Rusya'da başlayan Yahudi düşmanlığı; Rusya'dakilerin yanı sıra Romanya'da yaşayan Yahudileri de etkiliyor, göçe zorluyordu. Nitekim sadece 1899 ile 1904 yılları arasında bu ülkeden 60.000 Yahudi Filistin'e göç etti.

Tüm bu gelişmeler ve oluşumlar Filistin'e doğru gerçekleşen Yahudi göçünün Birinci Siyonist Kongresi'nden 15 yıl önce başladığını ve o sırada zaten devam ettiğini gösteriyordu (Bu konu için bkz. Ek-15).

Birinci Aliyah'da göç edenlerin sayısı büyük bir toplam oluşturmuyor; ancak önemli bir başlangıcı, bir bakıma 'ilk adımı' teşkil ediyordu. Theodore Herzl bu başlangıcı geliştirmek, göçe ve yerleşime resmiyet kazandırmak, gelişmeleri yasal bir zemine dayandırmak ve kitlesel göçü yaygınlaştırarak 'ulusal bir harekete' dönüştürmek istiyordu. Bu nedenle de Osmanlı yönetiminden resmen izin alınması gerektiğini vurguluyor, bu yönde ısrarla girişimlerde bulunulmasını öneriyordu. Herzl 'önce yasal zemin sonra göç' önerisiyle tepkileri üzerine çekmiş; Rothsclidlerin desteğini kazanamamıştı. Bu nedenle de Birinci Siyonist Kongresi'nde sert bir şekilde eleştirilmişti. Fakat bütün hizipler Filistin'e göç ve yerleşim ortak paydasında birleşiyor, bunu kutsal bir amaç ve tek çözüm olarak kabul ediyorlardı.

Bu arada gayriyasal zeminde göç devam ediyor; Filistin'de nüfus arttıkça Yahudiler arasında da gruplaşmalar başlıyordu. En temel saflaşma ve rekabet ise aşırı dindarlar ile köylüler/çiftçiler/milliyetçiler arasında meydana geliyordu. Sosyal yaşam kurallarının belirlenmesinde ve ahlak alanında saflaşma kendisini ciddî biçimde hissettiriyor, sert tartışmalara yol açıyordu.

Ancak asıl tartışma dil konusunda patlak vermişti. Bu tartışma bir bakıma dindar-milliyetçi ikilemini, bütün yalınlığı ve boyutuyla ortaya çıkarmıştı.

İlk Siyonistlerden Eliezer Ben Yehuda 1880 yılından itibaren Filistin'deki Yahudilerin eğitim dilinin İbranice olmasını savunuyor, eşiyle İbranice konuşuyor ve doğan birinci çocukları yüzyıllardan sonra 'anadili İbranice olan ilk Yahudi çocuğu' olma unvanını alıyordu.

Eliezer Ben Yehuda din aleyhtarı bir Yahudi Siyonist olduğu için dinsel çevreler tarafından dışlanıyordu. O, kutsal dile yeni kavramlar karıştırmakla (sokmakla) suçlanıyordu. Ben Yehuda ihtilalci olduğu suçlamasıyla hapse atıldı, yargılandı ve beraat etti. Ben Yehuda mücadelesine yine de devam etti. 1890 yılında İbranice'nin konuşma dili olmasını savunanlarla birlikte Dil Komitesi'ni kurdu. Bu komite 30 yıl sonra İsrail Dil Akademisi'ne dönüşecekti.

Daha sonra eski ve yeni İbranice bir sözlük yazmaya başladı. Fakat bu sözlük 1959 yılında –kendisi daha önce öldüğü için– oğlunun ve eşinin çabalarıyla, tamamlanabildi.

Ben Yehuda İbranice'yi bir din dili olmaktan çıkararak sosyal yaşama sokmayı ve eskiden olduğu gibi yine sokakta, çarşıda, pazarda konuşulan bir dil haline getirmeyi amaçlamıştı. Bu nedenle de güncel ihtiyaçları karşılamak amacıyla sürekli olarak İbranice yeni sözcükler türetiyordu.

Muhafazakar dindarlar ile milliyetçiler arasındaki saflaşma dil tartışmaları boyutunda belirginlik kazanıyor; ama bu durum Yahudi sosyal/siyasal zemininin her katmanında kendisini hissettiriyordu.

Osmanlı Devleti'nin almış olduğu yasaklama ve kısıtlama önlemlerine karşın yine de Filistin'e Yahudi göçü devam ediyordu. Bu göç kimi zaman yoğunlaşarak artıyor ve toplu göçe dönüşüyordu. Nitekim 1904 yılında yeni bir kitlesel Yahudi göçü dalgası meydana gelmiş ve buna İkinci Aliyah adı verilmişti. 1904 yılında başlayan İkinci Aliyah, Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etti. Ancak kitlesel göçün ağırlıklı yönü, batıya doğru gerçekleşiyor; Osmanlı İmparatorluğu tarafından getirilen yasaklamalar nedeniyle Filistin'e yerleşim sınırlı kalıyordu. Bu çerçevede Amerika'ya göç eden Yahudilerin, son göçlerle birlikte toplamı 3.000.000 kişiye ulaşmıştı.

Filistin'e göç edenler ise 40.000 kişi ile sınırlı kalıyordu. Buna karşılık 300.000 kadar Yahudi de İngiltere, Güney Afrika ve Kanada'ya yerleşiyordu.[11]

İkinci Aliyah ile Filistin'deki Yahudi nüfusu 85.000'e yükseliyordu. Bu toplu göç sırasında değişik sosyal çevrelerden ve katmanlardan, değişik özellikler taşıyan Yahudiler geliyordu. Yeni gelenlerin önemli bir bölümü tarımsal üretimde istihdam olunuyordu. Kurulan kooperatif köylerde; yani Moşavlarda örgütlenen üretim grupları tarımsal ürünleri çeşitlendiriyor, pazarlama kooperatifleri ve dağıtım ağları kuruyorlardı.

Bu arada yeni yerleşim merkezleri de inşa edilmiş, 1909 yılında boş ve kumluk bir sahile büyük Tel Aviv şehrinin temelleri atılmıştı.

---

[11] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.14.

FİLİSTİN'DE SAVAŞ SÜRECİ

Uluslararası Siyasal Siyonist Hareket ve Yahudi milliyetçileri, İttihat ve Terakki yönetimini memnunlukla karşılamışlardı. Yeni yönetimin Siyonizm'e karşı daha serbest, olumlu ve mutedil bir siyaset uygulayacağını umuyorlardı.

Ancak Siyonistlerin benimsediği milliyetçi söylem, İttihat ve Terakki yönetimi içindeki Yahudi yanlısı kanada rağmen; İslamcı İttihatçıların ezici tepkisi ve endişesi ile karşılanıyordu. Nitekim İttihat ve Terakki'nin özgürlükçü eğilimi Siyonistlerden çok, Arap milliyetçiliğinin gelişmesine yol açıyordu. Müslümanlar, özgürlüğün Hıristiyan azınlıkları harekete geçireceğinden kuşkulanıyorlardı. Buna paralel olarak Arap milliyetçileri arasında ayrılıkçı unsurlar da faaliyet göstermeye başlamışlardı. Milliyetçi Araplar Yahudi göçüne karşı çıkıyor ve baltalıyorlardı.

Bu faaliyetler siyasî alanda da gözleniyordu. Araplar İslamî zeminde İstanbul'daki yönetimi etkiliyor; buna paralel olarak yerel çerçevede de Yahudilere karşı tavır alıyorlardı. 1908 yılında yapılan parlamento seçiminde Kudüs'ten bir Yahudi'nin milletvekili seçilmesini bile hazmedememiş, engellemişlerdi. Buna paralel olarak merkezî yönetim de Müslüman Arapları hoş tutmaya çalışıyordu. Hilafet'in dinsel kimliği ve yükümlülüğü kutsal topraklarda Yahudi iskanına ve kolonizasyonuna izin vermiyordu. Bu durum Sultan-Halife ile birlikte İttihat ve Terakki tarafından da aynı şekilde benimsenmişti.

Burada hemen kaydetmek gerekir ki; hem Siyonist Hareket'in, hem de Yahudi finans-ticaret kodamanlarının (Örneğin; Rothschildlerin) Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte konumları doğal olarak kesinlik ve netlik kazanmaya başlıyordu. Bilindiği gibi Filistin'deki Yahudi kolonileri, Doğu Avrupa'daki yoksul Yahudiler ile Batı ülkelerine(ABD, İngiltere, Kanada vs) göç eden Yahudiler, geniş çapta Rothschildlerin ve diğer Yahudi finans çevrelerinin yaptıkları yardımlar ve organizasyonlar sayesinde ayakta durabiliyor, geçimlerini sağlayabiliyorlardı. Bu finans–ticaret çevreleri ise uluslararası faaliyetlerini İngiltere'nin tesis ettiği siyasal/küresel etkinlik üzerinden sürdürüyorlardı. Dolayısıyla İngiliz yönetimi uluslararası Yahudi finans-ticaret dokusuna imkan sağlayarak gelişmelerine katkıda bulunuyor ve bu kazançtan da nemalanıyordu.

Yahudi finans-ticaret ağı da Londra'nın sağladığı siyasî-askerî koruma sayesinde küresel düzlemde varlığını koruyor, geliştiriyordu. Bu karşılıklı etkilenme, tarihin hayli eski zamanlarına; Haçlı Seferleri'ne kadar uzanıyordu.[1]

1910'lu yıllara gelindiğinde ise; Dünya Savaşı öncesinde milletlerarası saflar yeniden belirlenmeye başlamıştı.

ABD-İngiltere-Rusya-Fransa (İtilâf Devletleri) bir kampta, Almanya-Avusturya/Macaristan-Osmanlı İmparatorluğu (İttifak Devletleri) ise diğer tarafta yer alıyordu.

Yahudi örgütleri ve liderleri Osmanlı yönetimi ve egemenliği altında Filistin'e serbestçe göç edemeyeceklerini, burada uluslaşamayacaklarını, vaadedilmiş topraklarda kolonize olamayacaklarını ve uzun vadede bile ulusal bir devlet kurma şanslarının bulunmadığını anlamış görünüyorlardı. Yönetimin getirdiği yasaklamalar ve sınırlamalar göçü hayli zorlaştırıyor, bazan da imkansızlaştırıyordu. Üstelik Balkan Harbi ile birlikte İttihat ve Terakki yönetimi İslamlaşma ve Türkleşme sürecinde gittikçe; 'demokratik düşüncelerden' uzaklaşıyor, gayrimüslim milliyetçiliğine hiç de hoş bakmıyordu. Buna bir de Arap milliyetçiliği eklenmişti ki; Osmanlı yönetimi kolonizasyon izni verse bile, İslamî duyarlılık ve dayanışma Arapları güçlü kılacak, bunların gerçekleştirecekleri saldırılar Osmanlı silahlı kuvvetleri tarafından da engellenemeyecekti. Böylece Yahudi kolonilerinin güvenliği Osmanlı yönetimi tarafından tam anlamıyla sağlanamayacak; meydana gelecek taciz olayları çoğunlukla kanlı çatışmalarla neticelenecekti.

Oysa İngiltere'nin başını çektiği blok, Yahudiler bakımından son derece ılımlı, olumlu ve verimli bir gelecek vaadediyordu. Bu ülkelerin hepsi; hatta Almanya ile Avusturya/Macaristan bile Filistin'e Yahudi göçünü ve kolonizasyonunu teşvik ediyorlardı. Böylece Avrupa'daki Yahudi topluluklarını buradan uzaklaştırmayı ve onlardan kurtulmayı umuyorlardı. Yahudi finans çevreleri ile liberal İngiliz yönetiminin gerçekleştirdiği çıkar birliği ve çıkar örtüşmesi; siyasal amaçlarını da bütünleştirmişti. İngiliz-Yahudi yakınlaşması sadece finansal-ticarî bütünleşmeyle sınırlı kalmıyor; siyasî ve askerî bakımdan da adeta kader birliği etmeyi kaçınılmaz kılıyordu.

---

[1] Bkz. *Derin Suçun Küresel Otoritesi*, Murat Çulcu, E Yayınları.

Kaldı ki İngiltere merkezli İtilâf Devletleri karşısında Almanya merkezli İttifak Devletleri'nin; özellikle de 'Hasta Adam' konumundaki Osmanlı Devleti'nin ayakta kalma ihtimali pek de bulunmuyordu. Böylece İngiltere vaadedilmiş toprakları bir kez daha; adeta karşılık beklemeksizin, yine Yahudilere vaadediyordu.

1914 yılında Dünya Savaşı başlarken Filistin'de hak talep eden devletlerin başında İngiltere ile Fransa geliyordu. Fransa; Hıristiyanlar adına da hak talep ediyordu. Fransız yönetimine göre Haçlı Seferleri'nin hepsi Katolik Fransa topraklarından başlamıştı. Bu nedenle Fransa Osmanlı egemenliği altındaki Hıristiyanların her zaman koruyucusu olmuş; bu konumu 1553 yılından beri Babıali tarafından da kabul edilmişti. Kutsal topraklar bir bakıma Fransa'nın hakkıydı.

Buna karşılık Doğu Akdeniz, Suriye, Filistin ve Mısır ile -denizcilik ve ticaret nedeniyle- her zaman ilgilenmiş olan İngiltere 1882'den itibaren bölgede askerî varlık teşkil etmeye başlamıştı. Dolayısıyla hem Yahudi finansör ve tüccarlarıyla bireysel düzlemde sağlanan bütünleşme, hem de Ortadoğu'da kendi himayeleri altında bir Yahudi Devleti'nin kurulması İngiliz yönetimi bakımından askerî, ekonomik ve siyasî çıkarlara son derece uygun düşüyordu. Yahudiler, Müslümanların gösterdiği tepkiye karşı Hıristiyan egemenliğini bir güvence olarak görüyor; Londra ise petrol kaynakları ve stratejik ticaret yolları üzerinde kalıcı bir askerî/siyasî konum elde etmeyi planlıyordu.

Hem siyasî Siyonizm, hem de elit Yahudiler 19. yüzyılın son çeyreğinde kaderlerini İngiltere ile birleştirmeye ve bütünleştirmeye başlamışlardı. Londra hükümeti Birinci Siyonist Kongresi'nde benimsenen; 'Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması projesine ve kararına' sıcak bakıyor, bunun gerçekleşmesine katkıda bulunabileceğini ima ediyordu. Zaten biraz da bu nedenle zenginlerden sonra yoksul Yahudiler de İstanbul'a ve Berlin'e sırtlarını dönmeye; gözlerini Londra'ya çevirmeye başlamışlardı. Ancak hem Londra, hem de Uluslararası Siyonizm yapılanması bu ilişkiyi ve bütünleşmeyi hemen gözler önüne sermek yerine, 1914 yılına kadar örtülü biçimde devam etmeyi uygun bulmuşlardı.

Hatta 1902-1905 yılları arasında Uganda Projesi tartışılırken bu temasların bir süre kesildiği de ileri sürülüyordu.

Başta Theodore Herzl olmak üzere Uluslararası Siyonist Hareketi'nin liderleri ile Osmanlı Sarayı arasında yürütülen ilişkiler ve pazarlıklar kapalı kapılar arkasında gelişiyor, kamuoyuna yansımıyordu. Ağır baskı ve sansür altında yayın yapan Osmanlı gazetelerinde genellikle işin içyüzü ve ayrıntıları yer almıyor; konu ile ilgili olarak İstanbul'a yapılan ziyaretler de bir kaç satır ile geçiştiriliyordu.

Bu durum sadece Abdülhamid'in saltanatıyla sınırlı kalmamıştı. Başlangıçta İttihat ve Terakki'nin tek parti yönetiminde de devam ediyor; daha sonra ciddî biçimde esneklik kazanıyordu. Yasal olmamakla birlikte göçmenlerin Filistin'e gelmesine ve kolonize olmalarına kontrollü bir hoşgörü gösteriliyordu. Buna paralel olarak da Filistin'de cereyan eden gelişmelerle ilgili haberler basında eskisine göre daha fazla yer bulabiliyordu.

Osmanlı Aydınının Gözünde Yahudi Karşıtlığı

Fakat Birinci Dünya Savaşı'nın 'tamtam' seslerinin duyulmaya başlamasıyla birlikte bir yandan basına geniş kapsamlı sansür uygulanıyor; diğer taraftan da toplumu uyarmak ve gelişen koşullara göre yönlendirmek amacıyla o zamana kadar ilgi gösterilmeyen oluşumlara ilgi gösteriliyor, bu tür haberlere basın ve yayın organlarında daha sık yer veriliyordu. Bu konulardan birini de Siyonizm ve Uluslararası Siyonist faaliyetler teşkil ediyordu. Bunun en önemli nedeni; Siyonistlerin eskiden beri Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde bir Yahudi Devleti kurmak istemeleri ve bu isteği de tarihsel/dinsel gerekçelere dayandırarak, hak olarak talep etmeleriydi. Yaklaşan savaş Siyonistlerin bu emellerini gerçekleştirmeleri için iyi bir zemin hazırlamıştı.

Siyonistler o zamana kadar bu amaçlarına ulaşmak için Berlin ve Almanya yönetimi üzerinden İstanbul ile dostça diyalog kurmayı denemiş, pazarlığı da bu çerçevede yürütmüşlerdi. Fakat artık Osmanlı İmparatorluğu'nun düşmanlarının ve Osmanlı ordularıyla boğazlaşacak orduların yanında yer almayı çıkarlarına daha uygun buluyorlardı. Dolayısıyla Siyonizm entellektüel veya diplomatik bir faaliyet olmaktan çıkıyor, hızla askerî bir nitelik alıyordu.

Unutmamak gerekir ki bu dönüşüm Osmanlıların egemenliği altındaki Filistin topraklarını doğrudan ilgilendiriyordu.

Bu nedenlerle Osmanlı yönetimi, Siyonizm ve Yahudi milliyetçiliği konusunda halkın bilgilendirilmesi amacıyla, sansür altındaki basına bu konuda belirli bir oranda serbestlik tanıyordu.

Bu yayınların en çarpıcı örneğini ise; sosyal görüşleri ve sol eğilimi ile tanınan ve daha sonra İleri gazetesini yayınlayarak Millî Mücadele sırasında Ankara'nın

yanında yer alacak olan Celal Nuri(İleri) Bey veriyordu. 1327/1911 yılında İttihat ve Terakki'nin Selanik'te gerçekleştirdiği Kongre'ye sunduğu 'Muhtıra' ile parti yönetimini ve faaliyetlerini ciddî biçimde eleştirerek yol gösteren Celal Nuri Bey, 1331/1914 yılında Tarih-i İstikbâl, Mesâil-i Fikrîye adlı üç risaleden oluşan bir külliyat kaleme alarak yayınlıyordu.

Ünlü gazeteci-yazar üç kitapçıktan oluşan külliyâtın birincisinde; 99. sayfadan 108. sayfaya kadar olan bölümü 'Yahudi Meselesi'ne ayırmıştı. 'Mesele-i Yehûd-Antisemitizm' başlığını taşıyan 'makale' niteliğindeki bu yazısında Celal Nuri Bey kamuoyuna hem Yahudi Meselesi hakkında bilgi vererek okuru antisemitizm konusunda aydınlatıyor, hem de konuya eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşıyordu. Ayrıca Osmanlı yönetimini son derece ılımlı ve serinkanlı bir dille uyararak kendine göre, yol göstermeye çalışıyordu.

Hicrî 1331/1914 yılında İstanbul'daki Yeni Osmanlı Matbaa ve Kitâbhânesi tarafından yayınlanan Tarih-i İstikbâl adlı kitapçığında Celal Nuri Bey aynen şu görüşlere yer veriyordu:

"Lehülhamd İslâm memleketleri bu hastalıktan (antisemitizmden) sâlimdir. Avrupa'nın hemen her yerinde Hilâfgîr-i Yehûd(Yahudi karşıtlığı/Antisemitizm) denilen bir hastalık vardır. Bunun menşei(kaynağı/çıkışı) Hıristiyanlık olsa gerektir. Hıristiyanlığın ilk zamanında Yahudiler pek o kadar zulüm görmediler. Fakat bilahare dördüncü ve beşinci asırlarda Yahudilere karşı ezâ ve cefâ âdet oldu. Engizisyon Mahkemesi bunlar için çalıştı. On milyon kadar Yahudi, Hıristiyan taassubuna kurban gitti. Mûcib-i haysiyet ve şeref bir çok meşguliyetler(uğraşlar/işler) Benî İsrail için memnûâttandı(yasaklardandı). Bunlar silah taşıyamaz, memur olamaz, esirleri istihdâm edemez, her yerde oturamazlardı. Yalnız murâbahacılık(tefecilik/faizcilik) gibi (Musevî'ye); Hıristiyanîye ve İslamîye şeriati(kanunları) tarafından men edilen bazı menhiyyât(dince yasaklanan işler/şeyler) ile uğraşmalarına cevâz verilirdi. Hâlâ da Rusya'nın Yahudi vilâyetlerinden mâadâsında(başkalarında) bulunanların ikametleri yasaktır. Romanya'da hukukları yoktur. Almanya'da asker zâbiti olamazlar. İlh...

Bütün Nasraniyet âlemi Cenâb-ı Mesih'e(İsa Peygambere) ihanet eden Yehuda'nın mensup bulunduğu millete karşı büyük bir buğz(kin, nefret) ve husûmet(düşmanlık) besler. Eskiden Kurun-u Vusta'da(Ortaçağ'da) ilel-i müstevliyyeden(salgın hastalıklardan) Yahudiler mesul idi. Bir çeşme zehirlense bunun mütecâsiri(kalkışanı, cüretkârı) behemehal bir Musevî zannedilirdi. İğneli Fıçı hika-

yeleri her yerde zebân-zettir(alışılmıştır). Fransa'da bile hâlâ, meselâ Edward Dermon havanın fena gitmesini, Okyanus'taki fırtınaları, mahsulâtın nedretini(azlığını, kıtlığını) Levi ve Kohenlere isnattan utanmaz. Bugün Hilâfgîrân-ı Cehûd(Yahudi-Çıfıt karşıtları/antisemitler) emrâz-ı içtimâiyyeyi(sosyal hastalıkları) Musevîlere isnâd ederler.

Kapitalizm bunların zanlarınca bir Yahudi ihtiraıdır(icâdı, vücûda getirmesidir). Hulasa bu fikr-i vâhiye(manasız fikre) göre Yahudiler olmasa içtimaî bir refahiyyet devresi başlayacak! Halbuki İspanya ve Portugal'den Benî İsrail tard olunduğu halde İberya Yarımadası'nda işler eski tas, eski hamam olduğu gibidir. Oradan Yahudi murâbahacılar ortadan kalkacak olursa yerlerine behemehal Protestan, Rum veya Katolik tefeciler geçecektir. Esasen Fransızlardan iyi murâbahacı görülmüş mü?

Antisemitler Yahudileri -Frenkçe tabiri ile - bir(iki kelime Fransızca olduğu için okunamadı) telakki ederek daima "Vur abalıya!" diye üzerine hücum ederler. Zulüm yapmak için bir sebep bulamazlarsa Dreyfus Meselesi gibi işler icat ederler. Vakit vakit Rusya'da olduğu gibi hükümetin emri ile 'pogrom' denilen katliamları tertipten utanmazlar. Yahudilerin parası herkesin gözüne batar.

Netice-i kelâm Yahudi bir melundur. Almanya'da ancak yüzde bir mertebesinde Benî İsrail varken bütün âlem bunlarla meşguldür. Rusya'da nisbetleri bundan daha az olduğu halde orada Mesele-i Yahudiye daha had bir derecededir. Yahudilere fevk-el tabîî zemâim-i ihtikârî(aşağılama kötülüğünü) isnâd ederler. Hıristiyan bir Yahudi iktisâdînin(iktisatçısının) işleri dillere destan olur. Yahudiler vatana adem-i irtibatla(irtibatsızlıkla) itham olmaktadırlar. Bunlar sürat ve sühûletle vatan ve tâbiyet değiştirirler. İddia edildiğine göre Musevîler her işte Nasranîleri aldatmağa, başkasının mesaasından(kuyumculuğundan) istifâdeye bakarlar.

Safderûnlara, köylülere, hele Rusya mujiklerine (köylülerine) karşı insafsızdırlar. Ellerine geçen medyûnun(borçlunun) adeta derisini soyarlar. Bunların hükümete sadakatleri yoktur. Tâbî oldukları hükümetle olan râbıtaları gayrisamimidir.

Yahudiler ayrı bir cemiyet, müstakil bir beşeriyyet(insanlık) teşkil ederler.

Vakıa bir çok yerde 'ghetto' denilen 'Yahudistanlar' kalkmış ise de yine İsrailîler manevî bir 'ghetto' içinde yaşarlar. Sabbat (Cumartesi) ve Koşar'a müraatkardırlar (koruyucudurlar). Bunlar zahiren (görünürde) ne derecelerde temessül

ederlerse (benzeşirlerse) etsinler asla Fransız, Alman, Avusturyalı ilh., olamazlar. Yahudi ırkı ile sâirleri beyninde (arasında) girdaplar vardır. Benî İsrail bir çok hissiyâta bigânedir. Avrupa ananesine iştirâk etmez.

Aleyhte söylenmiş bu delilleri ilânihâye uzatabiliriz. Fakat ne kadar çok söylesek, yine de bu deliller, serdettiğimiz bir iki esas delile râci olur(dayanır). Neticei kelâm Avrupalı ve Hıristiyan terbiye, verâset, his, akîde, anane, menfaat nokta-i nazarından Yahudi'nin hilâfgîridir (karşıtıdır).

Gelelim muhakemât-ı bîtarâfîyeye(tarafsız yargılamaya/değerlendirmeye).

Yahudiler Kudüs-ü Şerif'in tahribi ve devletin çökmesinden sonra çil yavrusu gibi adeta 'imbikten çekilerek' cihana yayıldılar. Bunların dâsitan-i mesâibi(felâket destanları) pek dil-hırâşdır (yürek parçalayıcı) ve hâlâ devam ediyor. Haklarında irtika edilmedik zulüm kalmadı. Müslümanlar ve Amerikalılardan başka hiç bir millet bunlara insan nazarıyla bakmadı. Hıristiyanların bütün kabiliyet-i istihkâriyye ve istihfâfiyyesi(küçük görme ve aşağılama yeteneği) bunların aleyhinde kullanıldı. Bunlar korkak, vazıh, bazı mertebe yalancı ve aldatıcı oldular. Zaman zaman kendilerini fezailden(bağırıp çağırmadan, gürültü patırdıdan) çok defa uzak bulundurdu. Arz-ı Mukaddes'te murâbaha ve faiz haram, kapitalizm merfû(kaldırılmış) ve arazî müşterek iken, bunlar ihtiyaç saikasıyla banker oldular. İş hususunda Hıristiyanlardan daha ziyâde kabiliyet peyda ettiler. Aralarında dayanışma daha sıkı oldu. Aile fikri, her milletten ziyâde Musevîlerde vardır.

İhtirâz(sakınma, çekinme, korkma) ve ihtiyât(temkinlilik) ile karışık teşebbüs-i şahsî (bireysel girişimcilik: bireycilik/individüalizm) Yahudilerde pek ziyâde tekâmül etmiştir (gelişmiştir).

Dünyanın her neresinde bulunursa bulunsunlar Yahudiler, malî bir konfederasyonun âzâsı(üyesi, uzvu) gibidirler.

Borsalar kendilerine meshurdur(büyülenmiş gibi tutkundur).

Bunlar hep Nasranîyelerden (Hıristiyanlardan) gördükleri muamelâtın netâyicidir(sonuçlarıdır).

Yoksa hürriyetine mâlik iken Yahudi, Arz-ı Mukaddes'te asla mühtekir ve sarraf değildi. Kendilerinin içine ilka edildikleri(konuldukları, bırakıldıkları) hayat şartları bunları işadamı etmiştir. Bir yerdeki bir sınıf halk, millete duhulünde kabul olunmaz ve kendilerine bir çok kapılar kapalı bulunur; orada, o sınıfın mâişet mücadelesinde bir iş bulamaması pek tabîîdir.

İşte Yahudilerin iş hususundaki meziyetleri de bir çok fazîheleri (utanmazlıkları) de hep bu hayat şartlarından ileri geliyor.

Benî İsrail'in bu şartlar dâhilinde bu kadar zulüm ve itisâfa(doğru yoldan sapmaya) karşı gelip hâlâ yaşayabilmesi, ırkın büyük meziyetlere sahip olduğuna delâlet eder. Hayat şartlarına rağmen Yahudilerden nev'i beşerin mûcib-i iftihârı olabilecek (insan türünün iftiharını gerektirecek) bir çok büyükler de yetişmiştir. İskender-i Kebîr bunları Mısır'da istihdâm ettiği gibi Batlamios devrinde de Nil Vadisi'nde büyük hizmetleri olmuştur. Endülüs'te Araplarla bil-iştirak(birlikte-katılarak) Yahudiler, bir çok işler de görmüşlerdir.

Ezmine-i ahirde(son zamanlarda) Spinoza, Haine, Beaconsfield, Rubinstein gibi bir çok şöhretli isim sahibi Yahudidir. Musevîler -yaşadıkları ülkelerin- hükümetinden uzak bulundukları halde aralarından Beaconsfield, Karamio, Loutestati, Sannino gibi vüzerâ da yetişmiştir.

Yahudiler zulümden pek ziyade zarar gördüler ise de, ancak bu zulüm sayesinde-melekât-ı aklîyelerini(akılsal yeteneklerini) belki lüzumundan ziyâde, ziyâdeleştirmişlerdir.

Yahudiler hürriyet ve haysiyet hukukuna nâil oldukları yerlerde ahlakça yükselmişlerdir. Meselâ; Amerika'da bunların Hıristiyanlar ile farkları pek o kadar yoktur ve yeni bir antisemitizm de nâ-malûmdur (bilinmemektedir).

Yahudilere atfolunan bir çok zemâim(kötü haller) nefs-ül emrde (işin doğrusunda) mevcuttur. Fakat acaba bunların badisi(sebep olanı, nedeni) kimdir? Asıl mesele budur.

İstikbâlde Yahudi Meselesi behemehal tavsayacaktır. Fakat her ne halde Hıristiyan cemiyetinde ırsî biraz Yahudi husûmeti kalmaması mümkün değildir. Eğer kapitalizm iktisâdî usulü yavaş yavaş mürtefî olursa (yükselirse) antisemitizmin kısm-ı kalisi(kökünden) ortadan kalkar.

Kezalik din olmak üzere Nasranîyet'in inhitatı, hükümet tarzı olmak üzere istibdâdın tereddisi(dejenere olması, bozulması) ve Yahudiler ile diğer anâsır(unsurlar) arasında izdivaçların tezâyüdü(çoğalması) istikbâlde herhalde Yahudi hilâfgirliğini tekvin edecektir(yatıştıracaktır).

Antisemitizmin Türklere ve Müslümanlara pek o kadar taalluku (ilişiği, ilgisi) yoktur. Biz Hıristiyan olmadığımızdan ve garb âleminin muzır inançlarına katiyyen iştirak etmediğimizden bu hastalıktan masunuz (korunmalıyız). Zavallı Ebüzziya merhum da yok ki, memleketimizde bir sun'i antisemitizm çıkarılsın!

Şu son zamanlarda Yehûd âleminde bir cereyan başladı ki; bunun memleketimizde, şiddetle ta'liki(bağlılık gösterenleri) vardır: Siyonizm.

Siyonizm, Herzl tarafından öğretilmiştir. Bu cereyan günden güne ehemmiyet kesbediyor(kazanıyor). Gaye-i amel(işlerin amacı) Yahudi milliyetperverliğidir. İbranî lisanını ihyâ, Benî İsrail'i sun'i hassisadan(kendine özgü yapaylıklardan) uzaklaştırmak ve meh mâ emken (mümkün olduğu kadar) Arz-ı Mev'ud'a cezbetmek, bu mesleğe salik olanların emellerinin cümlesindedir.

Arz-ı Mev'ud -ki Kudüs, Nablus ve sâir havâlidir- acaba yeni bir Yahudi Devleti teşkil edilmek üzere bir kâbe-i âmâl(emellerin kâbesi)mi ittihâz edilmiştir?

Bu suale Siyonist Cemiyeti resmen "Hayır!" cevabını veriyor. Ve aralarında Felemenkli Kahn gibi iftirâkcuyâne(ayrılıkçı) emeller besleyenleri hoş görmüyor. Hatta daha ileriye de giderek dostumuz Max Nordau gibi, Türklere dostluk etmeyenleri takbih bile ediyor.

Siyonizm'e hilâfgir olanlar ise;

– Bu sözlere kulak asmayınız! Cemaatin maksadı ferce(delik) bulup Filistin'e duhûldür. Orada imâret ve devlet tesis etmektir. Bu iğfalkâr sözlere kulak asmak safderûnluk olur, gibi mukabelelerde bulunuyorlar ve cemaatin mukaddes kitaplarında münderiç(kayıtlı) ahvâl-i celile ile müsteşhât ederek(ulu sözler ile tanık tutarak) Yahudilerin bir gün olup Arz-ı Mev'ud'a tekrar dahil olacakları hakkındaki kehânetin hîn-i husûle çıkması için çalıştığını şedîden iddia ediyorlar.

Yalnız İslâm âleminin değil, Hıristiyanlık âleminin de kıblelerinden birini teşkil eden Hazret-i İsa bin Meryem'in ahd-ü muhabbeti olan mukaddes yerleri bütün dünyanın Yahudilere bırakacağını zannetmem. Kezâlik zannetmem ki; akılları ve amelîlikleriyle(pratiklikleriyle) işlemek yoluyla hedefe ulaşmalarıyla meşhûr Benî İsrail böyle zanlara kapılsın.

Siyonist organizasyonun icraatı Hükümet-i Osmanîye tarafından takip edilmelidir.

Yahudilerden istifade de, zarar da edilebilir.

Kezâlik Yahudi muhâceretinden (göçünden) paraca kazanç, sâir nekât-ı nazardan (diğer bakış noktalarından) zarar etmek vârid-i hatırdır.

Almanya'nın küşâyiş-i iktisâdîyesine(ekonomik başarısına) sebep olanlar Yahudilerdir.

Binaenaleyh bunlar buraya gelirlerse bizde de malî(finansal) bir faaliyete vesîle olabilirler.

Kezâlik bunların pek safderûn ahaliyi ribka-i dine(dinin kemendine) giriftâr etmeleri de dermiyân olunuyor(gözönüne alınıyor). Bu ve buna benzer

bir çok mesele tarafgîrlikten, boş muhabbet ve vâhî husûmetlerden müberrâ(aklanmış) olarak soğukkanlılık ile münâkaşa edilmeğe değer.

Zannederim ki bu işlere müdahale edilirse bir çok Yahudi cemaatlerinin programlarını tâdil mümkündür. İyi bir diplomasi ile aleyhte bile faaliyet gösteren organizasyonların ıslâhı mümkündür. Hükümetimiz bu gibi doğrudan doğruya mülkümüzle alâkası olan meselelere bîgâne(ilgisiz) olmamalıdır."[2]

Celal Nuri Bey bu makalesinde konuya son derece itidalli ve tarafsız bir bakış açısıyla yaklaşmaya çalışmıştı. Bununla birlikte Yahudi Meselesi'ni hem nalına, hem mıhına bir anlayışla ele alıyor, örtülü olarak Siyonizm'in amacının Filistin'de bir devlet kurmak olduğunun altını çiziyor; Osmanlı yönetimini ılımlı bir üslupla uyanık davranmaya davet ediyordu.

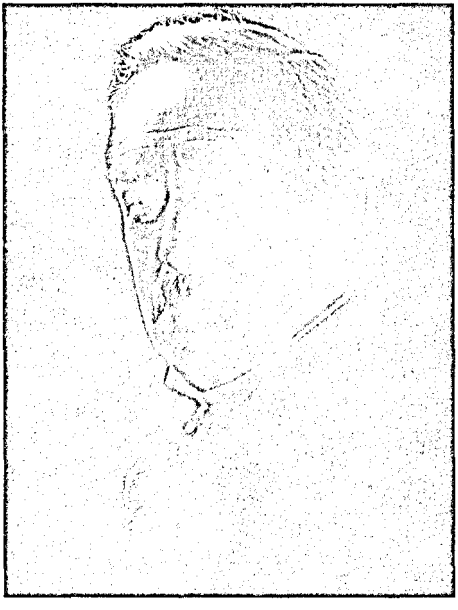
Şurası da muhakkak ki; hem Osmanlı yönetimi, hem de halk, Siyonizm konusunda yeterli bilgiye ve konuya derinlemesine vakıf bulunmuyordu. En bilgili aydınların başında Celal Nuri Bey yer alıyor; o da Yahudi Meselesi'ni Osmanlı halkının ve devletinin -bir bakıma- dışında, çok uzağında görüyordu. Siyonizmi ise farklı bir yere koyuyor; tehlike yaratabileceğini gözardı etmiyordu.

Kaldı ki Celal Nuri Bey'in bu makalesi de hayli gecikmiş sayılırdı. Zira yukarıda da vurgulandığa gibi Siyonistler, rotalarını çoktan beri Berlin ve İstanbul'dan Paris'e ve Londra'ya kaydırmış görünüyorlardı.

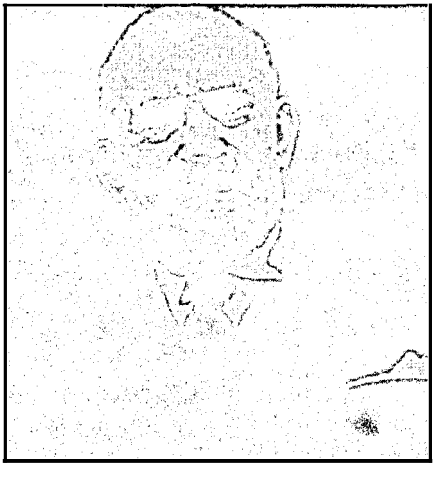
Dünya hızla savaşa doğru gidiyordu. Bu süreçte ve savaş sırasında Siyonistlerle Londra arasındaki ilişkileri; yıllar sonra İsrail Devleti'nin Cumhurbaşkanlığına getirilecek olan Haim Weizmann(1874-1952) koordine ediyor ve yürütüyordu. 1874 yılında Rusya'da dünyaya gelen Weizmann, üniversite öğrenimini Berlin'de tamamlamış, daha sonra Cenevre Üniversitesi'nde kimya dersleri vermişti. Bu bilim adamını yakından takip eden Siyonist hareket, İngiliz yönetimi ile olumlu ilişkiler tesis etmesi için Weizmann'ı Londra'ya gönderdi. Bilahare İngiltere'de Manchester Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapan Weizmann 1910 yılında İngiliz vatandaşlığına geçti. Weizmann Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin laboratuarında çalışıyordu.

---

[2] *Tarih-i İstikbâl, Mesâil-i Fikrîye*, Celal Nuri, Yeni Osmanlı Matbaa ve Kitabhanesi, İstanbul, 1331/1914, C. I, s. 99-108.

Heim Weizmann'ın yakın dostu İngiltere Başbakanı Lloyd George.

Heim Weizmann. Hem Siyonist hem Cumhurbaşkanı idi.

1915 yılında İngiliz devlet adamı ve Cephane Komitesi Başkanı olan Lloyd George ile Weizmann arkadaşlık kuruyor, önemli bir konuda işbirliği yapıyorlardı. Kimyasal alanda gerçekleştirilen bu işbirliği sırasında Weizmann Lloyd George'un ricası üzerine İngiliz Ordusu'nun karşılaştığı son derece kritik kimyasal bir sorunun çözümlenmesine katkıda bulundu. Yahudi kimyager 1915 yılında laboratuarda, patlayıcı maddeler üzerinde çalışırken sentetik asetonu üretme formülünü saptıyor ve İngiliz silahlı kuvvetlerinin ateş gücünün büyük çapta artmasını sağlıyordu. Böylece İngiliz savaş sanayine yaşamsal bir üstünlük kazandırıyordu.

Deniz Kuvvetleri Bakanı Winston Churchille'in ve Lord Arthur James Balfour'un da yakın dostu olan Weizmann, daha sonra İngiltere'nin en önemli makamına yükselerek 1916 yılında Başbakan olan Lloyd George'un hem hayranlığını, hem de özel sevgisini elde etmişti. Aralarındaki sıkı dostluk iki sıradan şahsın dostluğu olmaktan çıkmış, adeta iki milletin dostluğuna ve kader birliğine dönüşmüştü. Bu beraberlik Ortadoğu'da, 20. yüzyıl boyunca yaşanacak gelişmeleri de şekillendirecekti. Lloyd Georg Weizmann'ı, Balfour ile tanıştırmış ve Weizmann Balfour'u Siyonist harekete kazandırmıştı.[3]

[3] *İsrail'in Doğuşu*, Alan R. Taylor, Pınar Yayınları, İstanbul 2001, s. 28-29.

Haim Weizmann Yahudi ulusu ve Ortadoğu'nun geleceği bakımından büyük bir önem taşıyor, diplomatik alanda kalıcı ve belirleyici bir rol oynuyordu. Yahudi bilgin ve devlet adamı, uzun zamandan beri Siyonist hareket içinde yer alıyordu. Daha 1906 yılında ortaya atılan Uganda Projesi nedeniyle cereyan eden tartışmalarda etkili olmuş; bilahare yayınlayacağı deklarasyonla Yahudi tarihine yön verecek olan Lord Arthur James Balfour ile bu vesileyle tanıştırılmıştı.

Weizmann Uganda Projesi'nin aleyhindeydi ve Balfour'u da bu konuda ikna etmişti.[4]

Weizmann bir yandan bilimsel faaliyetlerine devam ederken diğer taraftan da Yahudi siyasetine yön verecek bir konumda çalışmalarını sürdürüyordu. İngiliz üst yönetimi ile Siyonistler ve Yahudi seçkinleri arasında tesis edilen işbirliği, savaş boyunca yaygınlaşıp derinleşti. Bu işbirliği avam düzeyine inerek kimi zaman –sembolik de olsa– savaş alanlarında, silah arkadaşlığına ve kader birliğine de dönüştü. Bunun en çarpıcı örneği ise yine Birinci Dünya Savaşı'nın en kanlı cephesi olan Çanakkale'de yaşandı.

Çanakkale ve İngiliz Ordusu'nda Siyonist Alayı...

İngilizler ile Yahudiler arasında, Osmanlı ordularına karşı tesis edilen bu 'silah arkadaşlığı' en az Balfour-Weizmann dostluğu kadar olumlu etki yapıyor; daha sonra yayınlanan Balfour Deklarasyonu'na zemin hazırlıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu'na karşı İngiltere'nin safında savaşmak üzere bir 'Siyon Birliği' kurulması düşüncesi, Çanakkale Savaşı'ndan önce ortaya atılmıştı. Bu düşüncenin yeşermesinde en önemli etken hiç şüphe yok ki Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere'ye karşı Almanya'nın yanında 1914 yılında savaşa girmesi olmuştu. Ancak 'Siyon Birliği' oluşturulması hemen uygulama safhasına konulamıyor; proje yavaş yavaş geliştiriliyordu.

Çanakkale'de vuruşan Siyonist Alay'ın fikir babası Wladimir Jabodinsky.

[4] *Yahudi Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.279.

Patlak veren Osmanlı-İngiliz Savaşı; sonunda Filistin'in hükümranlığının el değiştirmesi ihtimali nedeniyle Siyonistler tarafından en uygun 'siyasî fırsat' olarak görülüyor, askerî ve siyasî adımlar da bu 'öngörü' doğrultusunda atılıyordu. Unutmamak gerekir ki; 1912-13 Balkan Harbi'nin sonuçları Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkımın eşiğine getirmişti. Bunu gören Rum, Ermeni, Bulgar, Arnavut, Arap milliyetçileri gibi Siyonistler de muhtemel yıkımı görmüşlerdi. Konumlarını bu duruma göre belirleyerek şimdiden İngiltere'nin zaferine yatırım yapmayı tercih ediyorlardı.

Bu bağlamda Osmanlı Devleti'ne karşı bir 'Siyonist Birliği' kurulması ve bu askerî birliğin İngiliz Ordusu saflarında savaşa katılması fikri ilk kez Wladimir Jabodinsky tarafından ortaya atılmıştı.

1840 yılında Musevî bir ailenin oğlu olarak Odessa'da dünyaya gelen Jabodinsky, eğitim görmek üzere Rusya'dan İsviçre'ye gelmiş, bilahare İtalya'ya geçerek buraya yerleşmişti. İtalya'yı ikinci vatan kabul eden Rusya Yahudisi, siyasal bakımdan İtalya'nın paralelinde hareket ediyordu. Nitekim 1908 Meşrutiyeti'nin ilan edilmesi üzerine (Carbonaria eğilimlerinin etkisi altında) İstanbul'a gelen Jabodinsky burada kısa zamanda bir çok dost ve arkadaş edinmiş; özellikle İttihatçılar (Jön-Türkler) arasında yoğun biçimde faaliyet göstermişti.

Pek çok kimse gibi o da Harb-i Umûmî'nin Osmanlı İmparatorluğu'nu çökerteceğine inanıyordu. Hatta aslında bu savaşın Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması için çıkarıldığını bile ileri sürüyordu. Bu nedenle de Yahudi milliyetçilerinin hiç vakit kaybetmeden örgütlenerek bir 'Yahudi gönüllü birliği' oluşturmasını ve Siyonistlerin İngiltere ile Fransa'nın safında savaşa fiilen katılmasını öneriyordu. Ona göre Siyonistler böylece savaşın sonunda Filistin'in kapılarını ardına kadar açarak göç ve kolonizasyonun önündeki bütün engellerden; kısıtlama ve yasaklardan kurtulabileceklerdi. Savaşa fiilen katılacak olan Yahudiler böylece askerî yeteneklerini sergileyebilecekler, gösterdikleri yiğitlik ve disiplinle bir millet olduklarını kanıtlayabileceklerdi. Ancak bunu kanıtlayarak bir devlet kurma hakkını kazanabileceklerdi.

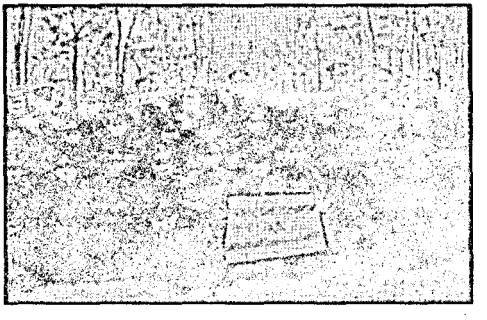
Kuvvetin sembolik olması; askerî birliğin büyüklüğü veya küçüklüğü fazla önemli değildi. Önemli olan Yahudilerin İngiltere ile Fransa safında savaşa katılması, onlarla silah arkadaşı olduğunu kanıtlaması; bu bağlamda Siyonistlerin İtilaf Devletleri arasında yer almasıydı. Böylece tüm dünya Yahudilerin İngiltere Krallığı ile doğal müttefik olduğunu görecek, kabul edecek ve onların Filistin

hakkındaki talepleri herkesin gözünde meşruiyet ve haklılık kazanacaktı.

Jabodinsky oluşturulacak gönüllü Yahudi Birliği'nin mutlaka Filistin'de savaşması gerektiğine inanıyordu. Savaşın sonunda Siyonistler Filistin'e sahip çıkacak, siyasal düzenlemeler yapacak, en azından galipler arasında Filistin ile ilgili söz hakkına sahip olacaklardı[5].

Wiladimir Jabodinsky bu düşüncelerinde ve önerilerinde yalnız kalmamış, bir başka Rusya Yahudisi olan Joseph Trumpeldor da kendisine katılmıştı. Joseph Trumpeldor savaş ve askerlik konusunda deneyimli bir Yahudi idi. 1905 Rus-Japon Harbi'ne Rus Ordusu saflarında katılmış ve sol kolunu kaybetmişti. Bu nedenle Çar'ın en büyük şeref madalyası ile onurlandırılmıştı.[6]

Uzun süreden beri Filistin'de kalan Trumpeldor, İngilizlerin denetimi altındaki Mısır'da, Gabbari göçmen kampında, 1914 yılının Aralık ayında Jabodinsky ile karşılaştı. Yaptıkları fikir alış verişi sonunda mutabakata vardılar. Ancak Trum-

Çanakkale'de savaşan Yahudi Alayı'nın Askerleri, Siyonizm/İsrail bayrağı ile...

Joseph Trumpeldor. 1905 Rus-Japon Harbi'nden sonra Çanakkale'de Türklere karşı savaştı.

---

[5] Belleten, Prof. Dr. Mete Tuncoku'nun 'İsrail'in kuruluşuna varan gelişmeler içinde 'Çanakkale Savaşlarının Önemi' başlıklı makalesi, TTK., Ank.,1991, Cilt LV, Sa.212, Nisan 1991, S.103.

[6] Prof. Dr. Mete Tuncoku, A.g.e., S.104; Dipnot no 6, Jabodinsky, *The Story of the Jewish Legion*, S.37, 38; R. Freulich, *Soldiers in Jude a*, New York, Herzl Press, 1964, S.17.

İngiliz General Sir John Maxwell

peldor kurulacak Siyon Birliği'nin mutlaka Filistin'de çarpışmasının bir önkoşul olmasına karşı çıkıyor; gönüllülerin Osmanlılara karşı herhangi bir cephede savaşabileceğini savunuyordu. Jabodinsky ile Trumpeldor 23 Şubat 1915 günü öncelikle gönüllülerden oluşan bir Siyon Birliği'nin oluşturulması konusunda anlaştılar.

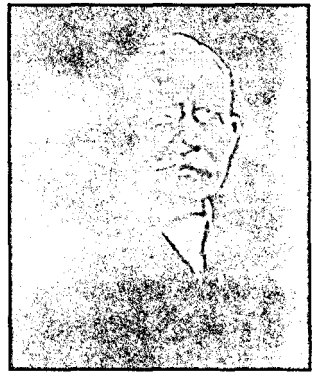
Bu sıradan Mısır'daki göçmen kamplarında, Osmanlılar tarafından taşınma yasağı konulması ve kısıtlamalar nedeniyle oturma izni alamamış, kaçmış veya göçe zorlanmış olan pek çok Musevî yaşıyordu. Bu Yahudiler İngilizlerin yönlendirmeleriyle Filistin'de bir yandan gizlice silah ve cephane depolamış, diğer taraftan da İngilizler lehine casusluk yapmışlardı. Özellikle kadın Yahudi ajanlar önemli katkılarda bulunuyorlardı. Osmanlı yönetimi bu ve benzeri gerekçelerle göçmen ve yerleşik Yahudileri baskı altına almış, onlar da Mısır'a geçerek kamplara yerleştirilmişlerdi. Bu Yahudilerin çoğunu da Osmanlı topraklarında oturma izni olmayan, Rusya'dan gelen kaçak göçmenler teşkil ediyordu. Çoğunluğu Gabbari ve Mafiruz kamplarında yaşıyorlardı. Jabodinsky ile Trumpeldor bu Yahudilerin arasından gönüllü toplamaya ve bir Siyon Birliği kurmaya başladılar. Bu faaliyetlerde bulunmak amacıyla kampların İngiliz Kumandanı General Sir John Maxwell'e başvurdular. Meydana getirdikleri silahlı gönüllüler kısa zamanda 1.000 kişiye ulaştı.

Gönüllülerin listesini hazırlıyor General Maxwell'e veriyor, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Filistin'de yeni bir cephe açılmasını ve kendilerine de bu cephede savaşma imkanı tanınmasını istiyorlardı.

General Maxwell başvuruyu inceledi. Şimdilik Filistin'de bir cephe açılmasına gerek görülmediğini; fakat katırlı bir alay oluşturulması halinde cephane ve malzeme taşımak amacıyla Çanakkale cephesinde gönüllü Siyonistlerden yararlanılabileceği cevabını verdi. Ayrıca bu yönde çalışmaları ve yaptığı öneriyi kabul etmeleri için de kendilerini teşvik ediyordu.[7]

[7] Prof. Dr. Mete Tuncoku, A.g.e., S.104, 105.

General Maxwell'in cevabını Trumpeldor olumlu karşıladı. Onun Filistin konusunda bir önkoşulu olmadığı için hangi cephede çarpışılacağının pek fazla bir önemi yoktu. "Nasıl olsa tüm yollar sonuçta aynı hedefe, yani Siyon'a varacaktı."

Albay John Henry Patterson

Buna karşılık Filistin'de; cephe açılması önkoşulunda ısrar eden Jabodinsky, Generalin cevabını olumlu karşılamadı. O hem Filistin'den başka bir yere gitmeyi istemiyor, hem de 'Katırlı Alay' adını onur kırıcı bularak içine sindiremiyordu. Jabodinsky Avrupa'daki Siyonistlerin yardımını sağlamak amacıyla Londra'ya gitti. Rus pasaportu taşıyan Jabodinsky'ye Rus hükümeti de olumlu referans veriyor ve kendisi Londra'da iyi karşılanıyordu.

Jabodinsky'yi desteklemelerinin ana nedeni; Siyonistler gibi Petersburg'un da, İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne karşı güneyden bir cephe daha açılmasını istemesiydi. Osmanlı kuvvetleri açılacak Filistin Cephesi'ne zorunlu olarak ağırlık verecek, böylece Rus Cephesi rahatlayacaktı. Ruslar bu nedenle Filistin'de cephe açılması konusunda Siyonistleri destekliyor, teşvik ediyorlardı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu Kafkasya ve Galiçya'daki kuvvetlerinin bir kısmını buraya kaydırmak zorunda kalacaktı. Unutmamak gerekir ki bu sırada Rus kuvvetleri, Osmanlı cephelerinde son derece zorlanıyor, çeşitli tehlikelerle karşı karşıya bulunuyordu.

Jabodinsky'nin Avrupa'ya giderek temaslara başlaması ve görüşmelerin sürmesi nedeniyle Mısır'da kalan Trumpeldor, gönüllü alayı ile ilgili bütün işleri tek başına yürütüyordu. Buna paralel olarak da General Maxwell'in doğrultusunda Katırlı Alay'ın kurulması konusunda faaliyete geçti ve kendi başına aldığı bir kararla projeyi uygulamaya koydu.

Bu aşamada İngiltere de resmen ve doğrudan devreye girmişti. 19 Mart 1915 günü İngiliz Ordusu'ndan Albay John Henry Patterson, gönüllü Siyonist Birliği'ni eğitmek ve savaşa hazırlamak üzere Mısır'a gönderildi. O sırada, 18 Mart 1915 günü de İngiliz ve Fransız savaş gemileri Çanakkale Boğazı'nı geçmek amacıyla saldırıyor; Osmanlı kuvvetleri tarafından ağır bir yenilgiye uğratılarak püskürtülüyorlardı.

Albay Patterson'un Mısır'a gelerek Siyonist Birliği'ni eğitmeye başlaması, yakın bir gelecekte İngilizlerin Çanakkale'de kara harekâtını başlatmak üzere olduğunu ve hazırlıkları ilerlettiğini gösteriyordu.

Siyonist Birliği'nin personeli bir ay boyunca hızlandırılmış ve yoğunlaştırılmış bir eğitimden geçirildi ve 17 Nisan 1915 günü İngilizlerin temin ettiği Hymettus ile Anglo-Egyptian adlı gemilere bindirilerek Mısır'dan ayrıldı. Bu birliğe Albay Patterson kumanda ediyordu. Yardımcılığını ise Binbaşılık şeref payesi verilen Trumpeldor yapıyordu (Bkz. Ek-11).

Yahudi gönüllüleri taşıyan gemiler 26 Nisan 1915 günü Çanakkale'ye geldi ve Yahudi askerler Seddülbahir'de karaya çıktı. Siyonist Alayı (Sion Katır Birliği) 29. İngiliz Tümeni bünyesinde görevlendirilmişti.

Yahudi Birliği karaya çıkar çıkmaz kendilerini savaşın ortasında ve karmaşası içinde buldu. Aynı anda çarpışmalara katıldı. Böylece savaşa giren Siyonist Alayı 6 Ocak 1916 gününe kadar burada kalıyor ve Yahudi askerler, İngiliz Ordusu'nun saflarında Osmanlılara karşı vuruşuyorlardı. Çanakkale'yi terkettikleri 6 Ocak gününe kadar bu birlikteki gönüllülerden 50 Yahudi askeri vurularak yaşamını yitiriyordu.[8] (Bkz. Ek-12)

Siyonist Alayı savaşın sonunda bizzat General Hamilton tarafından verilen takdirnâme ile ödüllendirildi. Bu takdirnâme Uluslararası Siyonist Teşkilatı bakımından büyük önem taşıyordu. Zira bütün Avrupa'da, özellikle de İtilaf Devletleri'nin kamuoyunda büyük ilgi gören Çanakkale Savaşı'na katılan Yahudi gönüllüler; Yahudilerin belli bir disiplin altında topluca hareket edebildiklerini, Siyonistlerin cesaretini ve savaşma yeteneğini kanıtlayarak herkese göstermişti. Bilindiği gibi o zamana kadar antisemitler Yahudilerin bir millet olmadığını, bu vasıflardan yoksun bulunduğunu ileri sürerek onların üzerinde her alanda ırksal bakımdan baskı tesis etmiş bulunuyorlardı. Yahudiler bir ulus oldukları konusunda benimsenmiş olan genel şüpheyi ve ön yargıları Çanakkale deneyimi ile ortadan kaldırıyor, ulusal davranış sergileyerek kendi devletlerini kurabileceklerini de göstermiş oluyorlardı.

Başta İngiltere olmak üzere Batılı ülkelerin kamuoyunda yürütülen yoğun propaganda ile olumlu bir Yahudi imajı yaratılıyor, "ortak düşman Türklere karşı" gösterdikleri askerî çaba saygı ile karşılanıyor, hayli geniş bir yankı yapıyor ve haklarında övgü dolu yazılar yayınlanıyordu.

---

[8] Prof. Dr. Mete Tuncoku, A.g.e., S.106.

Çanakkale Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte Seddülbahir'den ayrılan Siyonist Birliği önce Midilli Adası'na, oradan da İngiltere'ye gitti. Ne var ki İngilizler 1917 yılında bu gönüllü Siyonistleri bir ayaklanmayı bastırmak üzere İrlanda'ya göndermek istiyorlardı. Fakat Siyonist liderler buna izin vermiyor, birliğin İrlanda'ya gitmesini engelliyorlardı. Bunun ardından(1918 yılında tekrar toplanmak üzere) Siyonist Alayı (Katır Birliği) dağıldı.

Büyük Devlet Güvencesi: Balfour Deklarasyonu

Sembolik bile olsa Siyonist Katır Birliği'nin Çanakkale Savaşı'na katılarak Yahudilerin İngilizlerle silah arkadaşlığı yapmaları, verilmek istenen mesajın adresine ulaşmasını sağlamıştı. Bu gerçeği yıllar sonra Jabodinsky şöyle açıklıyordu:

"Ben Gelibolu'ya gitmedim. O nedenle size, gönüllü birliğin hikayesini anlatamam. Ama şunu açıkça belirtebilirim:

Trumpeldor o zaman görüşlerinde haklıydı... Savaşmak amacıyla Gelibolu'ya gidiş Siyonizm'e yepyeni ufuklar açmıştır.

Eğer biz 2 Kasım 1917'de Balfour Bildirisi ile Filistin'de yurt edinme konusunda söz aldıksa, buna ulaşan yol Gelibolu'dan geçmiştir."[9]

Gerçekten de bir süre sonra bu askerî girişimin yararı somut olarak görülüyor ve İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour ünlü 'Balfour Deklarasyonu'nu kaleme alıyordu.

Bu durum şöyle gelişiyordu.

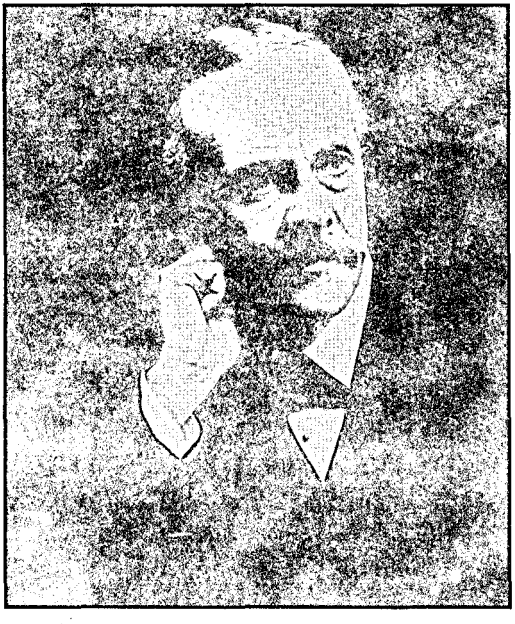
Çanakkale Savaşı'nın sonuçlanmasından bir süre sonra, özellikle 1917 yılına girilirken Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti aleyhine sonuçlanacağı belli olmaya başlamıştı. Siyonistlerle İngiliz yönetimi arasındaki yakınlaşmanın en önemli etkenlerinden biri olan Haim Weizmann-Balfour dostluğu da bu süreçte son derece gelişmiş ve pekişmişti.

Haim Weizmann buna güvenerek 1917 yılının Ocak ayında İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na bir muhtıra verdi. Bu muhtıranın girişinde de; "Siyonist akımın ülkülerine uygun olarak Yahudilerin İsrail ülkesine yeniden yerleşmeleriyle ilgili program" deniliyordu.

---

[9] Prof. Dr. Mete Tuncoku, A.g.e., S,.108.

Bu muhtıra ve hazırlanan program ile Yahudilerin ayrı bir millet olarak tanınması; Yahudilere bir millet olarak Filistin'e serbestçe göç etmek ve yerleşmek hakkının verilmesi, burada yaşayan Yahudilerin her türlü ulusal, dinsel, siyasal haktan yararlanabilmesi talep ediliyordu.[10]

Sir Arthur James Balfour. İngiltere Dışişleri Bakanı. Balfour Deklarasyonu'nun isim babası.

Ancak İngiliz hükümeti işi ağırdan almış; Weizmann'ın 1917 yılının Ocak ayında verdiği muhtıra uzun bir süre askıda bırakılmıştı. Onbir ay sessiz kalan İngiliz hükümeti nihayet beklenen cevabı 2 Kasım 1917 günü verdi.

Daha doğrusu Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour kendi imzasıyla kaleme aldığı 'deklarasyon/bildiri' niteliğindeki bir mektubu –ki taahhütnâme kokuyordu–; muhtırayı veren Weizmann'a değil de Rothschild ailesinin İngiltere kolunun temsilcisi/lideri olan Lord Rothschild'e gönderdi.

Balfour mektubunda aynen şöyle diyordu:

"Majestelerinin hükümetinin, kabineye de sunularak onaylanmış olan Yahudi-Siyonist çalışmalarına duyduğu aşağıdaki sempati(destek) açıklamasını(deklarasyonunu) tarafınıza iletmekten büyük memnuniyet duyarım.

[10] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, S.279.

Majestelerinin hükümeti, Yahudi halkı için Filistin'de ulusal bir vatan yaratılmasına teveccüh ve bu hedefe ulaşılmasını kolaylaştırmak için büyük gayret gösterecektir. Ancak açık olarak belirtmeliyiz ki halen Filistin'de yaşayan Yahudi olmayan cemaatlerin sivil ve dinsel haklarına dokunulmaması ve diğer ülkelerdeki Yahudilerin siyasî durumlarının etkilenmemesi gerekmektedir.

Bu açıklamayı(deklarasyonu) Siyonist Federasyonu'na iletmenizi rica ederim."[11] **Arthur James Balfour** (Balfour Deklarasyonu'nun ayrıntıları için bkz. Ek-13).

İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour'un bu mektubu doğrudan Siyonist Teşkilatı'na veya Haim Weizmann'a değil de Lord Rothschild'e göndermesi; İngiliz hükümetinin Rothschild'i hem Yahudilerin doğal lideri, hem de Siyonist Teşkilatı'nda kesin söz sahibi olarak gördüğünü ortaya koyuyordu. Bu husus aynı zamanda Rothschild ailesinin Yahudi Meselesi ile ilgili önemli konumunu, Siyonist hareket içindeki belirleyici yerini ve İngiliz Devleti nezdindeki saygınlığını ve etkinliğini de kanıtlıyordu.

Tarihe "Balfour Deklarasyonu" olarak geçen bu bildiri Yahudi ulusu için tarihsel önem taşıyor; Siyonist hareket bakımından yeni bir süreci başlatıyordu. Zira Siyonistlerin, girişimin ilk anından itibaren amaçladıkları 'güçlü devletlerin himayesini kazanmak' ilkesi böylece gerçekleşiyor; İngiltere'nin destek sözü vermesi tüm dünya devletleri nezdinde Yahudiler için güçlü bir kefillik ve yakılan yeşil ışık anlamına geliyordu.

Nitekim Balfour Deklarasyonu'nun yayınlanmasından kısa bir süre sonra çeşitli devletler ve hükümetler de aynı içeriği yansıtan bir dizi açıklamalar yapıyor; deklarasyonu aşacak şekilde Siyonistlere destek veriyorlardı.

Örneğin; Balfour'un mektubu 2 Kasım 1917 tarihini taşıyor, bundan iki hafta sonra Avusturya-Macaristan hükümeti -ki o sırada İngiltere ile savaş halinde idi- Yahudilerle ilgili bir destek açıklaması yapıyordu. Kasım ayının ortasında, zamanın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Dışişleri Bakanı Kont Czernin; Siyonist Eylem Komitesi'nin üyesi Doktor Hantke'yi kabul ediyordu. Dışişleri Bakanı bu kabul sırasında bir açıklama yapıyor ve Türkiye nezdinde Yahudileri destekleyeceklerini belirtiyordu. Bu açıklama ülkede geniş yankı yapıyordu.

---

[11] Pro-Palestina, Schriften, des Deutschen Komitees zur Fönderung der Jüdischen Palestina, Sidlung, I. heft, Die Politische Bedeutung des Zionismus von Cohen) (Reuss)M.d.R, 1918 Reimar Holbing Berlin S.W.16, S.26.

19 Kasım 1917 günü yayınlanan gazetelerde Kont Czernin'in kabulü ile ilgili şu haber yer aldı:

> "Dışişleri Bakanı Kont Czernin Cumartesi günü Siyonist Eylem Komitesi üyesi Doktor Arthur Hantke'yi kabul ederek uzun bir görüşme yapmıştır. Bakan görüşme sırasında Doktor Hantke'nin yaptığı açıklamalardan tatmin olmuş ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Türkiye nezdinde Siyonist çabaları destekleyeceğini söylemiştir."[12]

Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı'nın "Türkiye nezdinde Siyonist çabaları destekleyeceğini" açıklaması büyük önem taşıyordu. Zira o sırada savaş hala devam ediyor; Almanya, Avusturya-Macaristan ve Türkiye aynı cephede yer alıyorlardı. Dolayısıyla Berlin'in ve Viyana'nın İstanbul üzerinde ciddî bir ekonomik, askerî ve siyasî baskısı bulunuyordu. Tüm bu nedenlerle Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı'nın Siyonistleri destekleyerek Osmanlı İmparatorluğu nezdinde girişimde bulunacağını açıklaması; Viyana ve Berlin'in Yahudi Sorunu'nda, Londra ile bir bakıma aynı paralele girdiğini ve aynı ortak paydada buluştuklarını gösteriyordu. Bu gelişme Siyonizm bakımından adeta bir 'zafer' niteliği taşıyordu.

Buna karşılık Osmanlı yönetimi Filistin'e Yahudi göçü konusundaki esnek/örtülü politikasını pek de değiştirmek eğiliminde olmadığını 'kinayeli bir dille' ortaya koyuyordu.

Sadrazam Talat Paşa Balfour Deklarasyonu'nun ciddî olmadığını, bir oyun izlenimi verdiğini ileri sürüyordu. Bununla birlikte Talat Paşa, yasalar çerçevesinde Yahudilere pek çok alanda imkanlar sağlandığını söylüyor; otonomi konusunda belediyelere yasalar çerçevesinde tanınan geniş hakların benzer nitelikler taşıdığına dikkati çekiyordu. Sadrazam, belediyenin elindeki yasal imkanları isterlerse Siyonistlerin otonom bir yönetim anlayışı doğrultusunda kullanabileceklerini de ima ediyordu.

Siyonist Birliği Alman Merkez Yürütme Komitesi'nin önde gelen üyelerinden Doktor Julius Becker, 1917 yılının Aralık ayında İstanbul'a geldi. Doktor Becker, Alman vatandaşı olması nedeniyle Alman Büyükelçiliği'ni devreye sokarak Sadrazam Talat Paşa'dan randevu talebinde bulundu. Talat Paşa Siyonist Birliği'nin bu önemli yöneticisini özel olarak kabul ediyor, sorularını yanıtlıyor ve kendisine çok önemli açıklamalarda bulunuyordu. Bu görüşmenin bir başka önemi de; Balfour Deklarasyonu'nun açıklanmasından bir ay sonra gerçekleşmesinden ve Osmanlı yönetiminin bu süreçteki bakış açısını yansıtmasından kaynaklanıyordu.

---

[12] Pro-Palestina, Schriften, A.g.e., Berlin, 1918, S.27.

— 27 —

„Wir waren stets von den besten Gefühlen für unsere jüdischen Mitbürger beseelt, und die Juden unseres Reiches waren uns immer ebenso lieb wie unsere anderen Bürger. Die Türkei ist ja das einzige Land, das nie eine antisemitische Bewegung gekannt hat, wie Sie sie in allen anderen Ländern finden. Bei uns hat es nie judenfeindliche Regungen gegeben, die auf die Politik unseres Landes hätten Einfluß gewinnen können."

Auf die Bemerkung Beckers, es sei wichtig, wenn die türkische Regierung erklären würde, daß sie die kolonisatorischen Bestrebungen der Juden in Palästina wohlwollend betrachte, sagte der Großwesir:

„Diese Bewegung besitzt das Wohlwollen der Regierung bereits, denn sonst wäre ja die Entstehung und das Gedeihen der heute blühenden jüdischen Kolonien in Palästina bisher schon unmöglich gewesen. Freilich stehen wir auf dem Standpunkt, daß wir den Juden keine Vorrechte vor unseren anderen Bürgern einräumen können."

Dr. Becker wies sodann auf den Brief Balfours an Lord Rothschild hin, worauf Talaat Pascha erwiderte: „Mais c'est une blague! Ich bin fest überzeugt, daß hinter diesen Versprechungen nicht einmal ernste Absichten stecken. England schreibt an Lord Rothschild, wie es an den Scheriff Hussein geschrieben hat, und am Ende wird es nichts geben, weder Hussein noch den Juden. Sein einziger Zweck ist, Sympathien zu gewinnen und die Juden der ganzen Welt für die Ziele der Entente einzufangen."

Auf die Bemerkung Dr. Beckers, daß in dem Brief Balfours kein Wort gegen die türkische Regierung enthalten sei, was er auf den Einfluß der englischen Zionisten zurückführe, die, obwohl sie gute Engländer seien, sich der Türkei gegenüber stets loyal verhalten hätten, sagte der Großwesir:

„Gewiß, das habe ich bemerkt, und ich habe es auch der Loyalität der Zionisten zugeschrieben. Übrigens ist es nur klug von den Zionisten, wenn sie sich nicht von der Entente ins Schlepptau nehmen lassen."

Auf die fernere Frage Dr. Beckers, ob die bisher bestehenden Beschränkungen die der Ausbreitung der Kolonisation hinderlich gewesen seien, nicht aufgehoben werden könnten, antwortete der Großwesir folgendermaßen:

„Wenn die ottomanische Regierung bisher zu gewissen Einschränkungen gezwungen war, so hatte das seinen Grund darin, daß die Juden, die nach Palästina einwanderten und zum größten Teil aus Rußland kamen, infolge des Widerstandes

Talat Paşa'nın Siyonistlere verdiği demecin Almanca metni.

Dr. Julius Becker bu tarihsel görüşmenin ayrıntılarını daha sonra, Almanya'da yayınlanan Vossischen Zeitung'a açıklıyordu. Dr. Becker'in dolaylı olarak Sadrazam Talat Paşa'nın kendisine yaptığı 'satırarası' açıklamaları/imaları da içeren bu

görüşmesinin ayrıntıları; Vossischen Zeitung'un 31 Aralık 1917 günü yayınlanan nüshasında şöyle yer alıyordu:

Sadrazam Talat Paşa'nın Siyonist Birliği'ne Açıklaması

Bu açıklama 1917 yılının Aralık ayında Alman Büyükelçisi'nin aracılığıyla Sadrazam Talat Paşa'nın 'Siyonist Birliği' Alman Merkez Yürütme Komitesi Üyesi Doktor Julius Becker'i özel kabulünde yapılmıştır. Doktor Becker'in bu konudaki açıklamaları Vossischen Zeitung gazetesinin 31 Aralık 1917 günlü nüshasında yer almıştır. Türk Sadrazamı'nın açıklamaları kelimesi kelimesine aşağıdadır:

Doktor Becker'in Filistin ile ilgili Yahudiler için yürütülen çabaların nasıl karşılanacağı şeklindeki sorusunu Sadrazam şöyle cevaplandırdı:

Talat Paşa

"Biz Yahudi vatandaşlarımız için daima en iyi hisleri besledik. İmparatorluğumuzda yaşayan Yahudiler bizim tarafımızdan daima diğer vatandaşlar gibi sevilmektedir. Başka bütün ülkelerin aksine Türkiye Anti-Semitik hareketlerin asla ve hiç bir zaman görülmediği yegâne ülkedir. Memleketimizin siyasetini etkileyecek Yahudi düşmanı duygulara asla kapılmadık."

Becker'in; Türk hükümetinin Yahudilerin Filistin'e yerleşmeleri ile ilgili çabaları destekler nitelikte yapacağı bir açıklamanın çok önemli olacağını belirtmesi üzerine Sadrazam şöyle dedi:

"Bu hareket hükümetin iyi niyetli desteğini almamış olsa idi Filistin'de gelişen ve yeşeren Yahudi kolonilerinin oluşması mümkün olmazdı. Pek tabîî bizim bakış açımıza göre Yahudilere diğer vatandaşlarımızdan farklı haklar tanımamız sözkonusu değildir."

Doktor Becker'in Balfour'un Lord Rothschild'e yazdığı mektuba değinmesi üzerine Talat Paşa şu cevabı vermiştir:

"Mais c'est une Blaque! Bu vaatlerin gerisinde ciddî niyetler olmadığına eminim. İngiltere Şerif Hüseyin'e yazdığı gibi Rothschild'e yazıyor. Sonunda hiç bir şey olmayacak. Ne Hüseyin, ne Yahudiler! İngiltere'nin yegâne amacı sempati kazanmak ve dünyadaki bütün Yahudileri İtilaf Devletleri'nin hedefi (amacı) doğrultusunda kazanmaktır."

Doktor Becker'in Balfour'un mektubunda Türk hükümetine karşı hiç bir kelimenin bulunmamasını İngiliz Siyonistlerinin (olumlu) etkisi ile izah ederek; İn-

giltere'de yaşayan Siyonistlerin iyi birer İngiliz olmalarına karşın Türkiye ile daima dayanışma halinde bulunduklarını belirtmesi üzerine, Sadrazam şöyle dedi:

"Bunu ben de farkettim ve Siyonistlerin sadakati olarak değerlendirdim. Ayrıca İtilaf Devletleri tarafından yedeğe alınmalarına izin vermemeleri Siyonistler bakımından akıllıca olur."

Doktor Becker'in şimdiye kadar kurulan kolonilerin yaygınlaşması ile ilgili kısıtlamaların kaldırılıp kaldırılamayacağı sorusuna Sadrazam şu cevabı vermiştir:

"Şimdiye kadar Filistin'e göç eden Yahudilerin büyük kısmının Rusya'dan gelmeleri ve hükümetlerinin izin vermemesi sonucunda zorunlu olarak Rus vatandaşlığını devam ettirmeleri nedeniyle Osmanlı hükümeti şimdiye kadar bazı kısıtlamalar yapmak mecburiyetinde kalmıştır. Böylece nüfusun büyük bir kısmının Osmanlı vatandaşı olmaması gibi, tarafımızdan hiç arzu edilmeyen ve tamamen anormal bir durum ortaya çıkmıştır. Bilindiği gibi kapitülasyonlar yabancı ülke vatandaşlarının Türk mahkemelerine tâbî olmamalarına imkan sağlıyordu. Bunlar yabancı konsoloslukların hukuku çerçevesinde muamele görüyor ve ayrıcalıklı durumda bulunuyorlardı. Bu nedenle her fırsatta bağlı oldukları konsolosluğun arkasına saklanıyorlardı. Konsoloslar da pozisyonlarını güçlendirmek amacıyla fırsatçılık yapıyorlardı. Bunun sonucunda daima onların hükümetleri ile Türk resmî makamları arasında sürtüşmeler eksik olmuyordu. Bu durumun bizi hoşnut etmediği açıktır. Yahudi yerleşimine karşı bazı kısıtlayıcı tedbirler alınmasını bu şekilde açıklayabiliriz.

Şimdi Türkiye memnunluk verici bir şekilde kapitülasyon kabusundan ve dolayısıyla konsolosluk hukukundan kurtuldu. Geçmişte cereyan eden bu hoş olmayan olayların tekrarlanmasından endişe etmemize artık mahal yoktur. Bu kısıtlamalardan vazgeçilmesi mümkün olabilecektir. Bunun için pek tabîî ki bu ülkeye yerleşmek isteyen Yahudilerin daha Önceki vatandaşlıklarından vazgeçmeleri, Osmanlı vatandaşlığını kabul etmeleri ve yeni vatandaşlıkları ile ilgili tüm görevlerini yerine getirmeleri gerekecektir."

Becker'in; Yahudilerin serbestçe göç etmeleri sorunu ekonomik bakımdan gelişmeleri, çalışma özgürlüğü, kültürel ve zihinsel faaliyetleriyle ilgili düşüncelerini açıklamasını rica etmesi üzerine Sadrazam Talat Paşa şunları söyledi:

"Serbest göç sorunuyla ilgili yaptığım açıklamalar cevabı içeriyor. Ancak her göç o ülkenin hâl-i hazırdaki hazmetme kapasitesi sınırları içinde kalmalıdır.

Örneğin; bir defada yüzbinlerce kişinin Filistin'e göç etmesi mümkün değildir. Ülke bugünkü şartlarda bu göçmenleri besleyemez. Ekonomik gelişme özgürlükleri bakımından Filistin'deki Yahudileri hiç bir zaman kısıtlamadık. Bilakis Filistin'deki Yahudilerin ekonomik açıdan neler yaptıklarını biliyor ve takdir ediyoruz. Yahudilerin, zihinsel ve kültürel faaliyet imkanları açısından bizim ile ilgili şimdiye kadar şikayet edecek bir nedenleri olmadı. Şehirlerde olsun, kolonilerinde olsun kendi çocuk yuvalarını ve okullarını açtılar ve hatta bir yüksek okul kurdular. Onlara hiç bir zaman güçlük çıkarmadık. Sanırım Yahudiler başka hiç bir ülkede bu konularda bizdeki kadar serbest hareket edemediler. Bütün okullarda ve istedikleri yerlerde İbranice'yi serbestçe kullanıyorlar. Aynı şekilde gazetelerinin ve edebiyatlarının yayılmasında önlerine bir engel çıkarılmadı. Geçmişte olduğu gibi gelecekte de dinlerinin gereklerini yerine getirirken asla rahatsız edilmeyeceklerdir. Ayrıca bizim gayrimüslimlerin inançlarına gösterdiğimiz hoşgörü herkesçe bilinmektedir."

Doktor Becker'in Yahudilerin Filistin'deki yerel yönetimde belli ölçülerde bağımsız olup olamayacakları konusundaki sorusuna Sadrazam şu cevabı verdi:

"Daha önce söylediklerimi tekrarlamak zorundayım. Yahudilere her hangi bir ayrıcalık tanımamız mümkün değildir. Diğer bütün vatandaşlarımızla aynı haklara sahip olabilirler. Ancak halen yürürlükte olan yasalarımızda belediyelere geniş anlamda kendi kendini yönetme hakkı tanınmıştır. Ve şimdi Parlamento'ya sevkettiğimiz bir yasa tasarısıyla bu hakların daha da genişletilmesini öngörüyoruz. Yerel belediyeler ve vilayetler şimdiye kadarkinden daha geniş bir alanda bağımsız hareket edebilecekler. Görüşüme göre bu çerçeve içinde Filistin'deki Yahudilerin arzuları da gerçekleşebilecektir.

Yeni yasaya göre nüfusu 5.000 ve üzerinde olan belediyeler kendini yönetme hakkına sahip olabileceklerdir. Daha küçük Yahudi yerleşim birimleri de Osmanlı hükümetinin teveccühüne mazhar olacaklardır. Sizi temin ederim ki hükümetimiz Yahudilere iyi duygularla yaklaşmaktadır ve onları ilgilendiren sorunların çözümünü iyi niyetle ele almaktadır. Eğer bu açıklamalarımın kamuoyunun tatmin olmasına katkıda bulunacağına inanıyorsanız gazetenizde yayınlamanıza memnuniyetle müsaade ediyorum."[13]

Sadrazam Talat Paşa bu açıklamaları yaparken son derece esnek ve imalı bir dil kullanıyor, bu arada uygulanan 'örtülü hoşgörüyü' ince bir ifade ile adeta hatırlatıyordu. Sadrazam; "Yasalar izin vermiyor ama biz göçe eskiden beri gözyu-

[13] Pro-Palestina, Schriften, A.g.e., S.26, 29.

muyor, yasallaştırmadan Yahudi göçmenlere hoşgörülü davranıyoruz" anlamına gelen açıklamalar yapıyordu.

Konuşmanın en önemli bölümünü ise Yahudilere 'otonomi(özerklik)' verilmesi ile ilgili sözler oluşturuyordu. Talat Paşa aynı üslubu bu konuda da kullanıyor; 'yasalara göre ayrıcalık yapamayız ama, genişletilmiş belediye yasaları çerçevesinde yerel yönetim kurabilir, kendi kendinizi idare edebilirsiniz' anlamında bir ifade kullanıyordu.

Alman yönetimi Talat Paşa'nın konuşmasının adeta 'satıraralarını' okuyor, bu ifadelerden 'Osmanlı yönetiminin Filistin'e Yahudi göçmen kabul edeceği' mesajını çıkarıyordu. Nitekim 5 Ocak 1918 günü Alman Hükümeti Yahudi Sorunu ile ilgili bir açıklama yaparak bu durumu memnunlukla karşıladığını duyurdu.

Açıklama, Siyonist Heyet'in gerçekleştirdiği ziyaret sonrasında yapılmıştı.

Siyonist Eylem Komitesi'nden Profesör Warburg, Doktor Hantke, Doğu İçin Komite'den Profesör Oppenheimer, Doktor Friedemann ve Profesör Zobernheim'den oluşan (Musevî) heyet, 5 Ocak 1918 günü Alman Dışişleri Bakanlığı'nı ziyaret etti. Heyeti Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Von dem Busche-Haddenhausen kabul ediyordu.

Görüşme tamamlandıktan kısa bir süre sonra aynı gün; Wolffsche Bureau Alman hükümetinin konu ile ilgili olarak yaptığı açıklamayı yayınladı. Devletin resmî ajansı tarafından servis edilen bu bildirisinde Alman hükümeti aynen şu satırlara yer veriyordu:

> "Yahudiler azınlık olarak yaşadıkları ülkelerde kendine özgü güçlü bir yaşam tarzı geliştirmişlerdir. Ulusal kültürlerini yükseltmek yönündeki arzularına tam bir anlayışla yaklaşmakta ve bu konudaki çabalarını iyi niyetle desteklemekteyiz.
>
> Yahudiliğin, özellikle Siyonistlerin Filistin'de gösterdikleri çabalar konusunda Sadrazam Talat Paşa'nın kısa bir süre önce yaptığı açıklamaları memnuniyetle karşıladık. Özellikle Osmanlı İmparatorluk hükümeti dostane yaklaşım göstermektedir. Yine bu çerçevede Filistin'deki Yahudi yerleşimlerinin gelişmesini ve ülkenin göçmen kabul kapasitesi oranında serbest göçe izin vermesini memnunlukla karşılıyoruz. İmparatorluk yasaları çerçevesinde Yahudilerin yerelde kendilerini yönetme hakkının tanınmasına ve kendilerine özgü kültürlerini özgürce geliştirmelerinin desteklenmesine son derece olumlu olarak bakıyoruz."[14]

[14] Pro-Palestina, Schriften, A.g.e., S. 30.

Uluslararası Destek Açıklamaları...

Yasal bir zemine ve çerçeveye dayanmasa bile, Sadrazam Talat Paşa'nın açıklamalarının Alman hükümeti tarafından bu şekilde algılanması; hiç şüphe yok ki İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'un yayınladığı deklarasyonu, politik olarak Yahudiler ve dünya kamuoyu karşısında etkisiz kılma düşüncesi yatıyordu. Şurası da muhakkak ki; iktidarlarının başlangıcında Yahudi Meselesi ile ilgili olarak Sultan Abdülhamid'in politikasını izleyen İttihat ve Terakki hükümetleri, daha sonra bu politikalarını esnetmeye başlamışlardı.

Bunda; Yahudileri Avrupa'dan uzaklaştırmayı isteyen Viyana ve Berlin'in büyük rolü bulunuyordu. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte İstanbul üzerinde daha fazla etkili olmaya başlayan Alman yönetimi; bir devlet politikası olarak İstanbul'u,Yahudi göçmenleri Filistin'e kabul etmek ve kolonizasyona göz yummak konusunda yönlendirmeye çalışıyordu.

Sadrazam Talat Paşa'nın konuşması ve Alman hükümetinin satıraralarını yasalmış gibi algılaması da bu nedenlerden kaynaklanıyordu.

Burada hemen kaydedilmesi gereken bir başka husus da; Osmanlı yönetiminin, savaşın sonuçlanmasına bir yıl gibi kısa bir süre kala bile Filistin'in İstanbul'un egemenliği altında kalacağına inanması idi. Sadrazam Talat Paşa'nın konuşması bu inancı ve iradeyi ortaya koymuştu.

Ancak her ne kadar Almanya'da faaliyet gösteren 'Pro-Palestina' Komitesi ('Filistin İçin' Komitesi) Berlin ve İstanbul ile diyaloğu sürdürüyor, hatta Almanya hükümeti tarafından destekleniyorsa da; Uluslararası Siyonist Hareket, yaptığı Londra odaklı son tercihle asıl kazanımı İtilaf Devletleri nezdinde elde ediyordu.

Nitekim Balfour Deklarasyonu bir yandan Berlin ile İstanbul'u daha 'ılımlı söylemlere ve politikalara' sevkederken; İtilaf Devletleri de bu konuda İngiltere'yi izliyor, aynı söylemi ve ilkeleri paylaşıyordu.

Bu bağlamda hem Fransa, hem de İtalya arka arkaya açıklamalar yaparak ve bildiriler yayınlayarak Siyonistlere istedikleri desteği fazlasıyla vermiş; İngiltere'nin amaçlarını ve ilkelerini bu konuda da destekleyerek benimsemişlerdi.

Böylece henüz savaş halinde bulunan İtilaf ve İttifak devletleri bir bakıma Siyonistleri desteklemek konusunda adeta ortak paydada buluşuyor; örtülü bir anlaşma veya konsensüs sağlıyorlardı.

Bu açıdan bakıldığında Fransa ve İtalya'nın yaptığı açıklamalar ve Siyonistler-

le tesis ettikleri ilişkiler de son derece dikkat çekici bir durum meydana getiriyordu.

Fransa Dışişleri Bakanı Stefan Pichon 9 Şubat 1918 günü Siyonist Eylem Komitesi'nin önde gelen üyelerinden Nahum Sokolow'u kabul etti. Bu görüşme sırasında Siyonist lider, Yahudilerin Fransa'dan beklentilerini dile getirdi; Dışişleri Bakanı da Fransa hükümeti adına Siyonistlere destek sözü veriyor ve bu sözü bir bakıma 'taahhüt' ediyordu.

Görüşmeden sonra Fransa Dışişleri Bakanlığı resmî bir bildiri yayınlayarak İngiltere ve Fransa hükümetlerinin Yahudilerin Filistin'de kolonize edilmeleri konusunda anlayış birliğinde olduğunu resmen duyurdu.

Dışişleri Bakanı Pichon bu görüşmeden bir hafta sonra, 16 Şubat 1918 tarihinde Nahum Sokolow'a bir mektup yazdı. Mektubun içeriği ile 'Yahudiler için Filistin'de ulusal bir yurt' yaratılması konusunda Fransa'nın desteği teyit ediliyor ve bu şekliyle Balfour Deklarasyonu'nun bir 'nüshası/kopyası' izlenimini veriyordu. Mektubun ekinde ise ayrıca Şubat bildirisi yer almıştı.

Fransa Dışişleri Bakanı Stefan Pichon mektubunda aynen şunları kaydediyordu:

Dışişleri Bakanlığı Politik ve Ticarî İşler Dairesi
Fransız Cumhuriyeti — Paris, 16 Şubat 1918

Sayın Bay

Bu ayın 9'unda Cumartesi günü yapmış olduğumuz görüşmede mutabık kaldığımız üzere 'Yahudiler İçin Filistin'de Bir Yurt' yaratılması konusunda Siyonist hedefler ile ilgili hükümetimizin açık görüşünü basında yayınladığımız bildiri ile ortaya koyduk.

Bu metni size iletirken dindaşlarınızın arzularının gerçekleşmesi yönünde gösterdiğiniz çabalar için sizi samimiyetle tebrik ederim. İtilaf Devletleri'nde ve özellikle Fransa'da konunun sempati kazanması yönünde göstermiş olduğunuz faaliyetler için de teşekkür ederim.

Saygılarımla — İmza
Pichon

Bu mektubun ekinde de yer alan 9 Şubat 1918 tarihli bildiride aynen şöyle deniliyordu:

Bay Sokolow
Hotel Meurice, Paris

Bildiri

Siyonist organizasyonun temsilcisi Bay Sokolow'un Dışişleri Bakanlığında Bay Stefan Pichon tarafından kabulünde Filistin'de Yahudi yerleşimleri kurulması konusunda İngiliz ve Fransız hükümetlerinin tam bir anlayış birliği içinde olduğu teyit edilmiştir.[15]

Bu mektuptan ve bildiriden de anlaşılacağı gibi -İtilaf Devletleri ve Osmanlı yönetimi ne kadar mülayim olmaya çalışırlarsa çalışsınlar- Siyonistlerin talepleri, İtilaf Devletleri'nin siyasî projesi durumuna dönüşmüş bulunuyordu.

Nitekim İtalya da aynı politikayı izleyeceğini ortaya koyuyor; Filistin konusunda Siyonistlere açıkça destek veriyor, bunu taahhüt ediyordu.

Siyonist Eylem Komitesi temsilcisi Nahum Sokolow 9 Mayıs 1918 günü İtalya'nın Londra Büyükelçisi Markiz İmperiali ile Londra'da bir görüşme yaparak, onun da yazılı olarak desteğini alıyordu. Elçi, İtalya Dışişleri Bakanı Sannino tarafından bu konuda özel olarak görevlendirilmişti. Bakan Sannino da Musevî asıllı idi.

İtalya hükümeti adına bu 'deklarasyonun' Londra'da verilmesi özel bir önem ve anlam taşıyordu. Nitekim Büyükelçi'nin mektubu İtalya hükümetinin resmî bir taahhüdü olarak da kamuoyuna açıklandı.

Büyükelçi Markiz İmperiali Siyonist lider Nahum Sokolow'a verdiği resmî mektupta şunları taahhüt ediyordu:

Londra, 9 Mayıs 1818

Sayın Bay

Ekselansları, Kraliyet Dışişleri Bakanı Baron Sannino'nun bana verdiği görev gereği aşağıdaki hususları size bildirmekten şeref duyarım.

[15] Pro-Palestina, A.g.e., S.31.

Majestelerinin hükümetleri daha önce Washington, Haad ve Selanik'teki temsilcileriniz aracılığıyla yapmış olduğu açıklamaları isteğiniz üzerine teyit eder. Majestelerinin hükümeti Yahudilerin hâl-i hazırda yaşadıkları ülkelerde yasal ve siyasî durumlarının hiç bir şekilde etkilenmemeleri kaydıyla Filistin'de ulusal bir Yahudi merkezi kurulmasında memnuniyetle işbirliği yapacaktır.

Saygılarımın kabulünü rica ederim.

İmperiali

Bay Nahum Sokolow
35/38 Empire House,
175 Picadilly W.I[16]

Bu mektup aynı zamanda önemli bir ipucu veriyordu. İtilaf Devletleri'nin yapmış oldukları açıklamalar aslında sadece Siyonistlere destek verilmesinin taahhüt edilmesiyle sınırlı kalmıyordu. Aynı zamanda 'Filistin'e ulusal bir merkez kurulmasında işbirliği yapılacağını' da haber veriyordu. Bu işbirliği hiç kuşku yok ki Siyonistleri de içine alan; genel anlamda 'uluslararası bir işbirliğini' ima ediyordu.

Böylece İngiltere hükümetinin Balfour Deklarasyonu ile atmış olduğu ileri adım Siyonistler bakımından eşi bulunmaz bir kazanımı ifade ediyordu. Nitekim Uluslararası Siyonist Hareket bütün organlarını, üyelerini ve yan kuruluşlarını harekete geçirerek diğer ülkelerin yönetimleri üzerinde moral bir baskı tesis etmiş; onların da Balfour Deklarasyonu'na paralel açıklamalar yapmalarını, Siyonist tezleri ve hedefleri paylaşarak destekleyecekleri yönünde benzer deklarasyonlarda bulunmalarını sağlamışlardı.

Siyonistlerin büyük bir coşku ile karşıladıkları Balfour Deklarasyonu Filistin'de, sınırları kesin olarak belirlenmiş bir toprak parçasından bahsetmiyordu. İngilizler sadece; "Filistin'de Yahudi halkı için ulusal bir yurt kurulmasını kolaylaştırmak için bütün çabalarını harcayacaklarını" vaat etmiş, bu konuda söz vermişlerdi.

Siyonistler ise bunun şimdilik ileriye doğru atılmış önemli bir adım olduğunu düşünüyorlardı. Bu zeminde faaliyetlerini yoğunlaştırarak bir yandan büyük devletlerin desteğini kazanma uğraşına girişiyor; diğer yandan da elde ettikleri kazanımları kalıcı ve yasal bir duruma getirmeye çalışıyorlardı.

---

[16] Pro-Palestine, A.g.e., S.32.

Bu tür çalışmaları yürüten en önemli Siyonist örgütlerinden birini de Pro-Palestina (Filistin İçin) Komitesi teşkil ediyordu. Bu komitenin açık adı 'Yahudilerin Filistin Yerleşimlerini Destekleme Alman Komitesi' idi ve bu isimden de anlaşılacağı gibi Komite Almanya'da, Alman yasalarına göre oluşmuş bir 'sivil toplum örgütü' konumundaki 'Siyonist örgüt' kimliği ile faaliyette bulunuyordu.

Örgütün Almanya'da, Alman kimliği ile faaliyet göstermesi, Osmanlı İmparatorluğu bakımından da önem taşıyordu. Zira Yahudiler Filistin ve Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili taleplerini Berlin yönetimi üzerinden ifade ediyor; mesajını İstanbul'a bu kanaldan daha etkili biçimde iletiyordu.

Kaldı ki Berlin yönetiminin Siyonistlere destek vaadetmesi de yine Osmanlı yönetiminin uyguladığı Yahudi politikası bakımından önem taşıyordu.

'Pro-Palestina' Komitesi'ne; Prof. Dr Ballod başkanlık yapıyordu. Yönetim Kurulu ise Emekli Binbaşı Endres, Emekli Gothein, Meclis Üyesi Fehrenbach, Adalet Bakanlığı Danışmanı Junck, Gazeteci Noske, İmparatorluk Emekli Elçisi Raschdau'dan oluşuyordu.

Örgüt 1918 yılında yayınladığı kitapçığın(I. Heft-I. Defter) 'Giriş' başlıklı bölümünde çalışmalarının amacını şöyle özetliyordu:

"Siyonizm: Nüfus azlığı ve ekonomik ihmal sonucu fakirleşmiş olan Filistin'in gelişen bir ekonomiye kavuşturulmasını, hiç bir kısıtlamaya maruz kalmadan Yahudi ulusal kültürünün ve ekonomisinin eski vatanlarında yeniden canlandırılmasını hedefleyen çalışmaların tamamı Siyonizm'dir.

Filistin'in gelişmesi aynı zamanda Almanya ile ittifak halinde olan Türkiye'nin çıkarlarına olup, Alman kültürünün ve ekonomik ilişkilerinin Ortadoğu'da yayılmasına da hizmet edecektir.

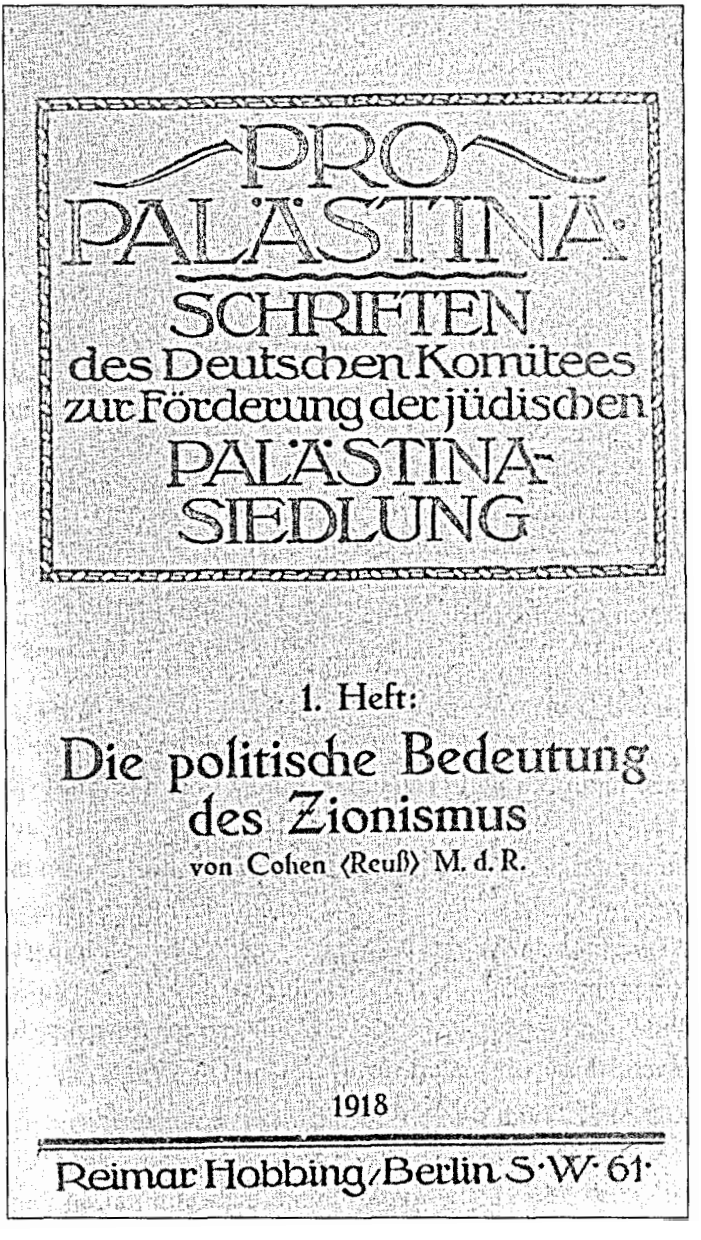
Bu nedenle çalışmalar Almanya tarafından desteklenmektedir.

'Pro-Palestina' Komitesi Alman kamuoyunu bu ilişkilerin önemi konusunda aydınlatacaktır."[17]

Pro-Palestina hareketi hiç şüphe yok ki; hem Birinci Dünya Savaşı'nın İtilaf Devletleri tarafından kazanılacağının belli olması, hem Balfour Deklarasyonu'nun Siyonistlere büyük bir güç ve yeni bir heyecan vermesi, hem de Siyonizm'in artık 'büyük devletlerin himayesini kazanmış olması' nedeniyle yeni bir hamle yapmak üzere öne atılıyordu.

---

[17] Pro-Palestina, A.g.e., S.1.

Pro-Palestina adlı Siyonist yayının kapağı.

Komite'nin faaliyetleri, Genişletilmiş Komisyon tarafından planlanıyor ve yürütülüyordu. Genişletilmiş Komisyon'da toplum tarafından tanınan ünlü gazeteciler, bilim adamları ve meslek sahibi Yahudiler yer alıyordu. Komisyon şu üyelerden oluşuyordu:

Dahlem Ziraat Yüksek Okulu Rektörü, Genel Müdür Hubert Auhagen, Prof. Dr. Otto Auhagen, Yayınevi Müdürü Bernhard, Prof. Dr. Blankenhorn(Marburg), Yazar Breuer, Hükümet Müşaviri Cleinow, Cohen (Reuss), Yerel hükümet Üyesi Emekli Eyalet Meclisi Üyesi Von Dewitz, M.d.A. Albay von Diest, Seminer Direktörü Eğitim Müsteşarı Eberhart (Greiz), Erzberger Eyalet Hükümet Üyesi, Yayınevi Müdürü Götz, Dr. Grabowsky, Prof. Dr. Hoetzsch, Prof. Ernst Jaeckh, Gazeteci Kaliski, Prof. Dr. Kampff Meyer, Gazeteci Kranold(Chemnitz), Prof. Dr. Meinhof (Hamburg, Koloni Enstitüsü), Ekonomi Müşaviri Dr. Lothar Meyer(Rotlech), Hükümet Müsteşarı Prof. Dr. Moritz, Mabeynci Doktor Börries Münchhausen Buroni, Hükümet Üyesi Dr. Quessel, Hükümet Üyesi, Scheidemann, Prof. Dr. Stuhlmann (Hamburg, Koloni Enstitüsü), Muvazzaf Amiral ve Emekli Vali von Truppel, Ekselansları Dr. Vosberg-Rekow. Prof. Dr. Max Weber(Heidelberg), Yüksek İdarî Mahkeme ve Hükümet Üyesi Kont Von Westarp, Hükümet Müsteşarı Prof. Dr. Wiedenfeld, İmparatorluk Kolonyel Dairesi Müşaviri ve Hükümet Yüksek Müsteşarı Prof. Dr. Zoepfl.

Pro-Palestina Komitesi –savaşın sonuçlanmasına birkaç ay kala– 25 Nisan 1918 günü Neubabelsberg'de ilk kez topluma açık bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda Siyonist hareketin ileri gelenlerinden Max Cohen Siyonist faaliyetleri ve ayrıntılarını içeren son derece geniş kapsamlı bir konferans verdi.

Cohen, konuşmasında hem Siyonizm, Siyonist faaliyetler ve amaçlar konusunda bilgi veriyor, hem de Filistin'in ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bu konularla ilgili olarak yerini belirliyordu. Bu konferansında Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik durumunu analiz eden Cohen, Filistin'deki koloniler hakkında da geniş ve önemli bilgileri paylaştı. Max Cohen konuşmasına 'Siyonizm'in politik anlamını' irdeleyerek başlıyor, şunları söylüyordu:

Max Cohen'in Konferansı

Bayanlar, baylar!

Siyonist çabalar ancak Dünya Savaşı ve onun ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle Yahudi olmayan çevrelerde de geniş yankı buldu. Bu savaşın küçük halklar dahil olmak üzere ulusal gelişmeleri öne çıkarması Yahudi ulusal isteklerinin de

işine yaradı. Şimdiye kadar Siyonizm'e karşı ilgi göstermeyenler de konu ile ilgili fikirlerini belirtiyorlar. Bu savaşın sonucunda Almanya'nın doğu hudutlarında ulusal bilinci gelişmiş, diğer uluslardan ayrı yaşayan bir Yahudi halkı olduğunu farkettik. Bu olgu, Siyonist organizasyon tarafından kendi görüşleri doğrultusunda propaganda malzemesi olarak kullanıldı. Bu propagandaya göre sadece Doğu Yahudilerinin yaşadıkları bölgelerin yeniden düzenlenmesi ile yetinilmeyecek, aynı zamanda özlemlerinin ülkesi Filistin, savaş gelişmeleri nedeniyle politik ilginin odağına yerleşerek dünya politikasında yer alacaktır. Ve böylece kendiliğinden, herhangi bir baskı olmaksızın yalnızca olayların gelişmesi (akışı) sonucunda Ulusal Yahudi Siyonizmi'nin desteklenmesi, denenmesi ve konuşulması gerekli olacaktır. Bu nedenle her kesimden Alman politikacılar bir araya gelerek Siyonist çabaların yayılmasının ve açıklığa kavuşturulmasının sadece genel, insanî ve kültürel nedenlerle değil, aynı zamanda Alman çıkarları açısından da desteklenmesi gerektiğini kabul ediyor.

Konuyu belki şu üç görüş çerçevesinde ele almakta yarar var:

1. Siyonizm ne istiyor?
2. Siyonizm şimdiye kadar ne getirdi, gelecekte neler görünüyor?
3. Siyonizmin gerçekleşmesi politik olarak nasıl değerlendirilmeli?

Siyonizm en doğru şekilde kendi programının kelimeleriyle ifade edilmeli:

"Siyonizm Yahudi halkı için Filistin'de kamusal hukukla güvenceye alınmış bir vatan amaçlamaktadır."

Programdan alınan bu cümle az veya daha fazla akıllı beyinlerin ortaya çıkardığı bir cümle değildir. Bu çoğunlukların tesadüfen buldukları bir karar cümlesi de değildir. Bilakis uzun mücadelelerin ortaya koyduğu tarihsel bir gelişmenin sonucudur. Bu sonuç ideal, ülküsel ve gerçekçi zeminlerde hassasiyetle denenmiş doğal ve kaçınılmaz bir sonuçtur.

Bugünkü Siyonizm hareketinin çıkışını Doğu Yahudilerinin kötü koşullarda, en kötü ekonomik ve sosyal şartlarda yaşamasında aramalıdır. Avrupa ülkeleri dışına yapılan göçler, durumlarının düzelmesi konusunda belirgin başarılar sağlamamıştır. Kitleler halinde yaşanılan New York veya diğer Amerikan şehirlerinde gözlenen Doğu Yahudilerinin durumu, Doğu Avrupadakilerin durumundan farksızdır. Göç eden Yahudilerin büyük kısmının ekonomik, sosyal, ulusal çare-

sizlikleri de farklı değildir. Yetersiz, sadece şehir zenaatlarıyla sınırlanmış meslekî imkanları, gelişmelerinin önünde güçlü engeller oluşturmuştur. Ve hatta Batı Avrupa'da yeterince hızlı olmayan sosyal uyum sorunu, ulusal zeminde bir Yahudiliğin gerekliliğini ısrarla vurgulamaktadır. Doğu Avrupa Yahudilerinin ataların ülkesine olan özlemleri, onbinlerce ve onbinlerce yıldan beri kalplerinde yaşayagelmiştir. Ve kimi yaşlı Yahudiler hayatlarının sonunda orada ölmek ve gömülmek için Filistin'e göçmüşlerdir.

Bu dört savaş yılında Doğu Alman Yahudi kitlelerinin bir ulus olarak görülmek ve değerlendirilmek istekleri bir genel politik talep haline dönüşmüştür. Bu basit bir ajitasyonla açıklanamaz. Burada her zaman varolan ve hemen hemen tüm Yahudiler tarafından az veya çok hissedilen; fakat şartlar nedeniyle açıkça ifade edilememiş olan bu arzu, yeniden canlanmıştır. Ulusal Yahudi taleplerinin dile getirilmesi bu nedenle Yahudi halk kitlelerinin onayını almıştır. Zira ifade edilen konular onların en derin duygularını ve taleplerini yansıtmaktadır. Her ne kadar başlangıçta ulusal Yahudi talepleri sosyal ve ekonomik zemine dayanmış olsa da bugün artık bu başlangıç aşılmış, ulusal bir harekete dönüşmüş; mistik bir hayalciliği çoktan geride bırakmıştır. Bu artık neredeyse Yahudiliğin tamamı tarafından desteklenip sahiplenilmekle kalınmıyor, tüm ülkelerin önemli toplumsal kesimi tarafından da destek buluyor. Bu güçlü azim; tüm gerçekçi vasıtalar ve kararlı irade ile halkını, sadece şahsî değil,ulusal varoluş zemini bulacağı bir ülkeye kavuşturmaya hazırdır.

Her yerde sadece azınlık olmak Yahudilerin ulusal bilinci için yeterli olmayacaktır. Her yerde asimilasyonla karşılaşmak, sadece azınlıklar için bir çözüm ile karşılaşmak, ama kitleleri tatmin etmemek... İşte bu nedenle ulusal bir merkez yaratma çabaları...

Bu istekler açısından; tarihsel, duygusal ve ekonomik bakımdan en uygun alan Filistin'dir. Yahudiler artık oraya sadece ölmek amacıyla gitmeyeceklerdir. Ulus olarak orada kendi kaderini tayin etme hakkını kullanabildiklerini çalışarak ve yaratarak kanıtlayacaklardır. Bu geri dönüş Yahudiler için her ne kadar tarihsel çıkış noktalarına bir geri dönüş niteliği taşısa da; hedefleri eski Yahudilik tarihini devam ettirmek değildir. Yahudiler yüzyıllardır bir çok zikzaklar çizmişler, yanlış yollara sapmışlardır. Büyük sefaletlere katlanarak bunları geride bırakmışlardır. Nihayet politik gelişmelerin de etkisiyle hedef belirginleşmiş ve ulaşılabilir olmuştur. Modern Siyonist hareket Filistin üzerindeki hak iddiasını sadece dinsel

nedenlerine dayandırmamaktadır. Bu tarihsel geçmiş; bugünü ve geleceği de kapsamaktadır. Aksi olsaydı dinsel geçmiş hiç bir önem taşımayacaktı. Tarihsel içeriği ile bu geçmiş, yol gösterici olmaktadır. Ve Yahudiliğin Filistin ile olan sıkı bağı nedeniyle Siyonizm'e bu zor görevin üstesinden gelmek konusunda güç vermektedir.

Yine bu tarihsel geçmiş, atalarının şanlı mazisini canlandırmak için Yahudilere güç aşılamaktadır. Herhangi bir görevin yerine getirilmesi tüm insanlığın yararınadır. Yahudilerin de atalarının topraklarında çalışmaları ve büyük bir üretim potansiyeli oluşturma arzusunda bulunmaları; Yahudilerin Filistin ile ilgili taleplerini meşrulaştırmaktadır.

Hemen tüm Yahudiler tarihsel gelişim sürecinde insanlığın en önemli ve temel uğraşı olan toprağı işleme yeteneklerini yitirdiler. Tek başına yeteneğin yeniden kazanılması bile bu denemeye deyecektir. Arkalarında bıraktıkları geçmişin zorluklarına rağmen bugün hâlâ iyi ve kullanılabilir bir insan varlığı bulunan eski kültürel Yahudi ulusu toprağa kavuşması ve bu toprağı işlemesiyle birlikte eski gücüne kavuşacaktır.

Burada sadece Yahudiler (bilhassa Doğu Yahudileri) yarar sağlamakla kalmayacaktır. Diğer halklar da, zarar görmek bir yana fayda elde edeceklerdir. Yeniden ayağa kalkan ve ulusal bağımsızlığını kazanan tüm uluslarda gözlendiği gibi Yahudiliğin de bu şekilde yeniden doğması; insanlığın yeni görevleri ifa etmesine önemli katkılarda bulunacaktır. Bunu gönül rahatlığı içinde bekleyebiliriz.

Siyonistik emellerin öncelikle Doğu Yahudilerini kapsayacağına dikkatinizi çekmiştim.

Filistin'e yerleşim hangi şart altında olursa olsun, çok hızlı gerçekleşmeyecektir. Yerleşim bölgesinin genişletilmesi söz konusu olduğunda; onyıllarca sürecek bir gelişme sonucunda bu bölge büyük halk kitlelerini barındırabilecek bir duruma getirilecektir. Sadece Batı Avrupa'dakilerin değil, Doğu Avrupa'daki Yahudilerin bile tamamının Filistin'e gitmesi sözkonusu olmayacaktır. Buna her birey şahsen karar verecektir. Özellikle Batı Avrupa'da asimile olmaya yatkın Yahudiler burada yaşamaya devam edecekler, tercihlerine saygı gösterilecektir. Siyonizm bunlara zorluk çıkarmayacaktır. Zaten bunu yapmaya da hakkı yoktur.

Siyonist planların Filistin'de uygulanmaya başlanmasından sonra; ne kadar Yahudi'nin buraya göç edeceği ve ne kadar Yahudi'nin asimilasyona tam anla-

mıyla boyun eğeceği görülecektir. Filistin'de ulusal Yahudi bir merkez kurulması; ortadaki kararsızların kendileri bakımından sakin, gururlu ve hiç bir baskı ile karşılaşmaksızın niyetlerini açıklayarak karar vermelerini sağlayacaktır. Bazı Siyonist çevrelerin kabul ettiği gibi tam bir asimilasyona razı olan Yahudilerin köksüzlüğe mahkum kalacaklarına inanmıyorum. Çünkü hiç bir modern devlet tek bir kavme, tek bir dine veya tek bir tarihsel kaynağa dayanmamaktadır. Her yerde olduğu gibi Almanya'da da; çeşitli karışımlar geçmiş yıllar boyunca, herşeye karşın güçlü, üniter devlet yapısını oluşturabilmiştir. İnanıyorum ki; bir devletin bireylerinin taleplerindeki temel farklılıklar, kavimsel kökenlerinin farklılığından daha çok sosyal ve ekonomik faktörlerle açıklanabilir.

Bu vesileyle belirtmek isterim ki; ben şahsen Siyonist bir harekete ne geçmişte, ne de bugün mensup değilim. Ben daha çok, yıllardan beri dış politika ile ilgilenen bir politikacıyım. Doğu sorunlarını incelerken kendiliğimden Doğu Yahudiliğine ve Siyonizm'e rastladım. Ve bu zamandan itibaren Siyonist harekete gizli bir sempati duydum. Zira çekilen bunca ıztıraplara rağmen dağılmayan bu halka, hak ettiği kurtuluşu ve daha iyi bir geleceği sağlayacak tek çare olarak Siyonizmi görüyorum. Günümüzdeki Yahudilerin tarımsal faaliyetlere uygun olmadıklarına inananlar Siyonist çabalara karşıdırlar. Bunlara söylemek isterim ki; 1872 yılında devletin zorbalık yaparak ellerindeki toprakları almasına kadar Rusya'da, 50'li yıllarda, nüfusu sadece Yahudi çiftçilerden oluşan 420 irili ufaklı köy bulunuyordu. Ayrıca günümüzde Filistin'e yerleşmiş olan Yahudilerin yürüttükleri çalışmalar da bu düşüncenin yanlışlığını kanıtlamaktadır. 1881 yılında kurulmaya başlanan tarım kolonilerinin nüfusu 1900 yılında 5.000, 1912'de 12.000'dir. Bugün tarım kolonilerinin sayısı 45 adettir. Harcanan emek sonucu toprağın değeri hektar başına 100 marktan 1.000 marka yükselmiştir. Güçlü bir ürün artışı temin edilmiş ve bu tarımsal Yahudi kolonilerinin başarısı yerel halka genellikle örnek oluşturmuştur. 1913-1914 yılı rakamlarına göre Yahudi kolonilerinin toplam değeri 70-80 milyon mark civarında tahmin edilmektedir. Üründen elde edilen yıllık gelir 3.8 milyon marka ulaşmış; dikilen fidanların yetişmesiyle bu miktarın hızlı bir şekilde artması beklenmektedir. Filistin'deki 400.000 hektar tarım arazisinin 44.000 hektarı-ki yüzde 10'a yakını- Yahudilerin elindedir. Kolonilerin büyük kısmı fidanlıklardan ve bahçelerden oluşmaktadır. Yahudilerin tarım faaliyetlerinin büyük kısmını yoğun ekim teşkil etmektedir. Elde edilen ürünün büyük kısmını portakal, üzüm, badem, zeytin, sebze ve süt mamulleri meydana getir-

mektedir. Ayrıca tahıl ekiminin yanı sıra dördüncü bir tür olarak da kabuklu meyvalar ve susam üretebilmektedir. Tiberias gölü yakınında, Galilea'de yerleşmiş olan Yahudiler hububatı tercih etmişlerdir. Bu göçmenlerden biri olan Alfons Paquet Siyonizm ile ilgili yayınladığı broşürde; "Burada yüzyıllardır işlenmediği için verimsiz duruma gelmiş olan toprağı bilek gücüyle işleyen ve yıldan yıla daha iyi ürün elde eden gerçek öncüleri bulacaksınız" diyor. Öncüler arasında çok sayıda Alman Yahudisine rastlamak mümkün.

Filistin'deki yerleşimcilerin başarısını kanıtlaması bakımından Türk vergi dairesinin 45 kolonisinin sadece 12'sinden âşâr vergisi olarak -bu ürün portakal ve tahıldan oluşmaktadır- aldığı iki örneği sunuyorum:

1904 yılında..... 36.015 mark

1913 yılında..... 257.160 mark

Bu rakamlar 10 yıl içinde 7 kata ulaşan bir artış sağlandığını gösteriyor. Çöle kurulmuş olan Petach-Tikwah kolonisi ilk yıl 60 mark vergi öderken bugün kuruluşundan yaklaşık 40 yıl sonra 68.000 mark ödemektedir. Yahudi kolonilerinin kurulmasından önce bu bölgeden yaklaşık hiç vergi alınmıyordu ve bu Yahudi yerleşimciler eskiden şehirli insanlardı. Tüm bunlar gözönüne alındığında örneği bulunmayan bir başarı elde edildiğini söyleyebiliriz. Ki biz henüz Yahudi kolonizasyonunun başında sayılırız. Tarım üretimi büyük bir artış sağlayabilir ve şehirlerde yaşam mücadelesi veren onbinler Yahudi çiftçiler olarak Filistin bölgesinde yer bulabilir.

Yahudilerin şehirlerde gösterdikleri faaliyetlerden ilerde bahsedeceğiz.

Türkiye'ye (Osmanlı İmparatorluğu yerine 'Türkiye' demeyi tercih ediyor – M.Ç.) daha güçlü bir Yahudi göçmen akınının yararlı etkilerini anlayabilmek için Türkiye'nin bugünkü durumunu bir kaç cümlede özetlemek gerekir. Türkiye her ne kadar çok cesurca savaşıyor ve güvenilir bir müttefik olduğunu gösteriyorsa da politik ve ekonomik açıdan çok hasta bir devlettir. Savaştan sonra yeni bir atılım dönemine girmesini umduğumuz için Türkiye'nin bugünkü durumunun bizi yanıltmasına göz yummamalıyız. Türkiye'nin durumunun gerçekten iyileşmesi, şimdiye kadar süregelen durumunun dürüstçe ortaya konmasını gerektirir. 24 milyon nüfusuyla insan varlığı bakımından zayıf sayılabilecek durumda olan Türkiye bir tarım ülkesi olmasına karşın (tarihte benzeri olmayan bir örnekle) kendi

kendini besleyebilecek durumda değildir. Türk ticaret istatistiklerine göre 1910 yılında 15 milyon mark tutarında hububat ihraç etmiş; buna karşılık 97 milyon mark tutarında un ithal edilmiştir. Türk Devleti ihtiyacı olan şekerin tümünü ithal etmek zorundadır; yün, pamuk ve ipek üretmektedir. Ancak 225 milyon marklık tekstil ürünleri ithal etmektedir.

14 milyon mark tutarında ham deri ile 16 milyon mark tutarında dabaklanmış deri ihraç etmekte; fakat 17 milyon marklık ayakkabı ithal etmektedir.

Dış ticareti büyük açık vermektedir. Toplam ihracat tutarı 325 milyon mark, buna karşılık ithalatı 600 milyon marktır.

İthalatın ihracattan bu kadar fazla olması eğer yatırım mallarını içermiş olsaydı; bu dış ticaret açığı ekonomik bakımdan tehlikesiz sayılabilirdi. Ancak ithalatın tümü imalata dönük olmayan tüketim mallarından oluşmaktadır. İşte bu nedenle Türkiye sürekli artan bir devlet borçlanması ile karşı karşıyadır. Ve bu borçlar Almanya'nın da katıldığı yeni dış borçlanma tahvilleriyle karşılanmaktadır. Almanya'nın katkısı Düyûn-u Umûmîye'nin kurulduğu 1881 yılında 80 milyon mark olmuştu. Böylece Türkiye'nin borçlanma sıralamasında Almanya; Fransa, İngiltere(üçüncü sırada iç borçlanma var), Hollanda, Belçika'dan sonra altıncı sırada yer almakta idi.

Bu arada Almanya önemli bir ilerleme kaydetti. 1892 yılında 160 milyon mark sermaye yatırımı yapmışken, bu rakam 1912 yılında 600 milyon marka yükseldi. Tamamiyle yapay bir nitelik taşıyan bu sermaye yatırımı siyasî nedenlerden dolayı anlaşılabilir ve meşru sayılabilir. Ama aynı zamanda bu durum ciddî bir tehlikeyi gündeme getirmektedir ki; bu tehlike ancak artan bir ekonomik gelişme ile önlenebilir. Ve ancak bu artan ekonomik gelişme Türkiye'ye gelecekte de değerli bir müttefik olarak kalma gücü sağlayacaktır.

Türkiye ekonomisinin bu kötü durumu verimsiz toprak, olumsuz iklim şartları veya hammadde yetersizliğinden mi kaynaklanmaktadır? Hayır...Türkiye bu bakımlardan hiç de kötü durumda değildir. Mezopotamya'nın, Suriye'nin, Filistin'in Anadolu'nun bir zamanlar verimli olan devasa bölgeleri bugün işlenmeyerek çorak duruma gelmiştir. Sulama kanalları ve diğer tesisler yıkılmış, ormanlar yok edilmiştir. Türk tarımı, ilkel gereçlerle ve ağaların hesabına, yoksul ırgatlar tarafından yapılmaktadır. Bunun yanı sıra hem topraktan hem de üründen çok sayıda ve yüksek vergiler tahsil edilmektedir. Nihayet Türkiye'nin temelden reforma ihtiyaç gösteren yetersiz devlet yönetimi ve bürokrasisi sözkonusudur. Türkiye

bütün alanlarda, ama özellikle vergi, toprak ve idarî reforma ihtiyaç duymaktadır.

Ancak bu şartlar altında Filistin, Suriye ve Mezopotamya'daki tarım alanları yeniden işlenebilir,tarıma kazandırılabilir. Ve Anadolu'nun tarım bölgeleri genişletilebilir. Ve ancak bu şartlar altında sağlıklı bir Türk sanayileşmesi meydana getirilebilir ki; şimdiye kadar bu konuda gösterilen çabalar yapay ve sonuçsuz kalmıştır. Türk ekonomisinin sağlığa kavuşturulabilmesi için –ki bu bugünden yarına gerçekleşemez ve zamana ihtiyaç vardır– ihracatın, gerek duyulan ithalatı açık vermeden karşılaması şarttır. İhracata dönük ürünler; tahıl, meyva, pirinç, sıvı ve katı yağlar, tütün, pamuk, keten, kenevir, ipek, yün, ham ve dabaklanmış deri, işlenmemiş madenler ve bazı metaller olabilir. Filistin'de kendi ihtiyacını karşılayabilecek kadar kömür bulunmuştur. Bunun yanı sıra petrol, fosfatlar, kükürt, bakır ve demir cevheri de vardır. Tüm bu ürünlere bizim de ihtiyacımız olacaktır.

Türkiye'de gerçekleştirilen pamuk üretimi ile ilgili bazı rakamlar verebiliriz; ki gelecekte Küçük Asya ve Mezopotamya'da yapılacak üretim buna dahil edilebilir:

İlk pamuk üretimi denemeleri İzmir civarında gerçekleştirilmiştir. Savaştan önce üretilen pamuğun değeri 20 milyon mark olmuştur. 1911 yılında bu üretimden Almanya'ya 500.000 marklık, 1913 yılında ise 2 milyon mark tutarında pamuk ihraç edilmiştir. Barış zamanında Almanya'nın 600 milyon marklık pamuğa ihtiyacı olduğu düşünülürse, bu çok küçük bir meblağdır. Türkiye'nin reformlardan başka en çok insana ihtiyacı vardır. Türkiye'nin güçlenebilmesi için vazgeçilmez olan insan varlığı; ne nüfus artışı, ne de göçlerle sağlanabilmektedir. Savaştan sonra durum ne olacak? Önümüzdeki onyıllar boyunca Türk tarımını geliştirip kalkındıracak yetenekte yüzbinlerce Doğu Avrupa Yahudisi göç ederek Türk vatandaşı olmak için fırsat bekliyor. Bu durum Türkiye Devleti'ni yönetenler bakımından mutluluk verici bir şans teşkil ediyor.

Yahudi yerleşimcilerin Filistin tarımına neler kazandırdığı görüldü. Aynı olumlu etki Filistin'deki şehirlerde de görülmeye başlandı. Bir taraftan endüstriyel gelişmenin tohumları atılırken, diğer taraftan ticaret ve kültürel yaşamdaki hareketlilik etkisini gösteriyor.

Bu gelişmeler ile ilgili bazı rakamlar ve belgeler sunabiliriz:

Avrupa'dan Filistin'e göç edenler arasında en büyük kitleyi Yahudiler oluşturmaktadır. Bu göç sayesinde Filistin'in ithalat ve ihracatı da artmıştır. Filistin'deki liman kenti Yafa'nın toplam ticareti şöyledir:

1886 yılında ..... 7.2 milyon mark
1900 yılında ..... 12.2 milyon mark
1913 yılında ..... 81.2 milyon mark
(1910 yılında sadece zeytinyağı, sabun tutarı 3.160.000 mark)

Türkiye'nin kişi başına dış ticareti 40 marktır. Güney Filistin'de sadece Yafa ticareti sayesinde Türkiye ortalamasının neredeyse üç katına ulaşan bu rakam 110 marktır. Ünlü askerî yazar Andres, Filistin şehirleri bakımından Yahudiliğin önemini şöyle izah ediyor:

"Şehir nüfusu için Siyonist göçün önemi büyüktür. Filistin; ihtiyaç duyduğu doktorlarını, tüccarlarını ve sanatçılarını bu yoldan sağlamaktadır. Bu çevrelerin zihinsel faaliyetleri çok yüksek ve kapsamlıdır. Bu çevrelere katılma imkanı bulanlar yaşam tarzı ve dünya görüşü bakımından çölde vaha bulmuş gibi olur. Burada Türklerinkinden, Araplarınkinden, yerli halklarınkinden ulaşılmaz yükseklikte bir faaliyet söz konusudur. Yahudilerin maddesel amaçlı faaliyetlerinin kültürel yaşamlarını kısıtlamadığını, Siyonizm ispatlamıştır. Bencil olmayan güzel bir idealizm tüm Siyonist uğraşlarda etkili olmaktadır. Büyük fedakarlıklarla cömert bir okul reformu yapılmış ve modern okulların kurulmasına başlanmıştır. Eğitimli çevrelerin gençleri bir Yahudi lisesinde eğitim görebilmektedirler. Bir Yahudi üniversitesinin kuruluşu savaş nedeniyle ertelenmiştir. Çok sayıda ilk okullar, halk okulları, özel eğitim kurumları, orta okullar ve koloni okulları açılmıştır. Bu okulların hepsinde eğitim İbranice yapılmaktadır. Bugün Siyonist Filistin; kütüphaneleri, tiyatroları, dernekleri ve hastahaneleriyle Önasya'nın kültür merkezi olmuştur."

Oriyental oluşumları çok iyi tanıyan bir başka gözlemci olan Hans Rohde 1916 yılında yayınlanan "Önasya'da Almanya" adlı eserinde Filistin'deki bir Yahudi kolonileşmesinin Türkiye bakımından muhtemel etkilerini şöyle anlatmıştı:

"Filistin'de güçlü bir Yahudi yerleşiminin Türkiye'ye neler kazandıracağını şimdiye kadar yapılmış olanlar bize göstermektedir. Boş tarım alanları verimli duruma gelecek ve ülkenin hasılası önemli ölçüde artacaktır. Türk hükümetine samimi bir sadakat ve minnet besleyen, vergi veren ve tüketen bir halk oluşacak. Geniş ölçüde dolaylı fayda sağlanan alanlar ortaya çıkacak.

Demiryolları ve denizyolları bu göçmenlerin yüklerini naklederek önemli kazançlar sağlayacak ve gelişecek. Ülkede ticaretin artması ve endüstrinin gelişme-

siyle ulaşım araçları modernleşecek; yeni demiryolları ve karayolları yapılacak. Her yerleşim biriminde bir doktor ve eczane, bazı yerlerde bir hastahane bulunmaktadır. Yerli halk da bunlardan yararlanabileceği için genel sağlık durumu iyileşecektir. Ayrıca Yahudi kolonizasyonu ülke sakinlerinin genel eğitim düzeyinin yükselmesine, gelirlerinin artmasına neden olacaktır. Bir taraftan Arap asıllı toprak sahipleri modern tarım usullerini öğrenecek, yeni zirai ürünleri ve onları yetiştirme yöntemlerini tanıyacak, diğer taraftan Fellahlar işgüçlerini kullanarak yeni kazanç imkanlarına kavuşacaklardır. Yahudi göçünün yoğunlaşması Filistin'deki şehirlerin gelişmesinde de önemli etki meydana getirecektir. Şimdiye kadar sağlanan ekonomik gelişmeler bunun kanıtıdır. Yahudiler ticaret yeteneklerinin yanı sıra, şimdiye kadar eksikliği şiddetle hissedilen sermaye yetersizliğini giderecektir. Fabrikalar, atölyeler, ticaret evleri kurulacak, çok sayıda doktorlar, mühendisler ve tüccarlar buralarda istihdam edileceklerdir. Türkiye savaştan sonra ihtiyaç duyduğu insan gücü sorununa Yahudi göçü sayesinde çözüm bulacaktır."

Türkiye'nin ihtiyaçları ve olası Yahudi göçü ile bu ihtiyaçların karşılanması konusunda buraya kadar anlattıklarım soruna Almanların gösterdiği ilgiyi kanıtlıyor. Çünkü Alman İmparatorluğu dünya ekonomisinde gösterdiği gelişmeye bağlı olarak, kuvvetli ve ayakta durabilen bir Türkiye'ye ihtiyaç duymaktadır. Bu Yahudi göçü, Türkiye'nin güçlenmesine büyük katkı sağlayacak, belki de bu güçlenmenin ana kaynağı olacaktır. Almanya için önemli olan bir kaç noktayı daha vurgulamama izin veriniz:

Doğu Yahudileri'nin yüzde 96'sı Yiddiş, başka bir değişle Yahudice-Almanca; Almanca'ya çok yakın bir şive konuşmaktadırlar. Doğu Yahudilerine rastlamış olan yüzbinlerce Alman askeri bu duruma tanık olmuşlardır ve doğrulayacaklardır. Alman ticareti artarken İngiliz ticaretinin azalması; özellikle iki ülkenin konsoloslarınca Yahudi göçüne bağlanmaktadır. Yahudiliğin Alman diline ve Alman kültürüne yakın olmasının bir başka göstergesi de; Ortadoğu'daki Alman okullarında (Musevî değil) eğitim gören öğrencilerin önemli bir oranını Yahudilerin oluşturmasıdır. Hatta bütün dünyadaki nüfusu 15 milyonu bulan Yahudilerin 4/5 ile 9/10 kadarı Almanca konuşmakta, en azından anlamaktadırlar. Filistin Yahudileri -genci ve yaşlısı ile- ana dilleri olan İbranice'yi kısa sürede hayata geçirdiler ve günlük yaşamda kullanmaya başladılar. Buna paralel olarak Almanca, Filistin Yahudiliği'nin uluslararası ilişkilerde ve alanda kullandığı en önemli dil olacaktır. Daha şimdiden Filistin okullarında büyük bir şevkle Almanca öğrenimi yapılmaktadır.

Bilindiği gibi İtilaf Devletleri Yahudilere Filistin için vaatte bulundular. Şimdiye kadar İngiliz politikalarından memnun olmayan 'Mihver Devletlerin' dışında yaşayan Yahudiler de bu başarılı politik satranç hamlesi nedeniyle (edilen vaadleri kastediyor) sempati duydular. İngiltere'den önce Mihver Devletlerin; özellikle Almanya'nın benzer bir açıklama yapmamış olması gerçekten üzüntü vericidir. Oysa bu konuda harekete geçmeleri için yeterince destek de bulmuşlardı. Siyonizm'in siyasî öneminin farkına varılması ve bundan yararlanılmasının İtilaf Devletleri'ne bırakılması son derece yanlış bir davranıştı. Mihver Devletler'in bu konuda öncülük etmeleri gerekirdi. Bu arada bu eksiklik giderilmiş; Alman, Avusturya, Macaristan ve Türk resmî çevrelerince hem Yahudilerin uluslaşma gayretleri, hem de Siyonizm'in bu konudaki çabaları sempati ile karşılanmış, destek sözü verilmiştir. Bu fırsatı yakalamışken açıkça belirtmemiz gerekir ki; Siyonizm bakımından (buna karşı hiç bir bahane öne sürülemez) böyle bir ulusal Yahudi merkezin oluşturulması için kimden izin alırlarsa alsınlar hedef Filistin'e yerleşmektir. Ancak yerleşim konusunda İtilaf Devletleri'nin lutfuna sığınmaktansa; Filistin'in Türk İmparatorluğu'nun bir parçası olarak kalması konusunda çok daha güçlü tercihleri sözkonusudur.

Her ne kadar şu anda Filistin İngilizlerin elinde olsa da Siyonizm için Mihver Devletler'in açıklamaları, İtilaf Devletleri'nin açıklamalarından çok daha büyük anlam taşımaktadır. Mezopotamya ile birlikte Filistin'i Türk İmparatorluğu'nun topraklarına yeniden katmak istiyoruz. Filistin'in Türkiye'den kopması Siyonizm'in işine gelmemektedir. Siyonizm orada kültürel ekonomik ve Yahudilerin ulusal gelişmesinin güvence altına alınmasını istemektedir. **Ancak bunun Türk Devleti'nin dışında değil, içinde gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Zira Siyonistler küçük bir ulusun ancak büyük bir devletin unsuru olarak bu hedeflere ulaşabileceğinin ve varlığını sürdürebileceğinin bilincindedirler. Bunun tek çare olduğuna inanmaktadırlar.** Filistin İngilizlerin elinde bulunduğu sürece bu söz konusu olmayacaktır. Ben İngilizlerin bu vaadinin bir blöf olduğunu düşünmüyorum. Hem ne kadar Yahudilere olan sevgilerinden çok, kendi çıkarları sözkonusu ise de bu vaatlerinde ciddîdirler. Bu şekilde hareket etmek İngiltere'nin tabîî hakkıdır. Ancak hiç kimse Almanya'nın da kendi çıkarları aleyhine hareket etmesini istemiyor. Kaldı ki Yahudilerin hedefleri İngiltere ile olduğundan daha fazla, Almanya'nın çıkarları ile paralellik göstermektedir. **Bilindiği gibi İngilizler bakımından Filistin ile Mezopotamya bölgesi; Hindistan güzergahı**

üzerinde Afrika ile Avrupa bağlantı yolunun güvenliği bakımından en önemli stratejik bir bölgedir. Bu nedenle İngilizler için bir savaş nedenidir. Yani Filistin, İngiliz İmparatorluğu'nun güvenliğine hizmet edecektir. Böylece zaman içinde bu mahmî(koruma altındaki) devlet olarak İngilizlerin himayesi altında kalacak ve gittikçe İngilizleşecektir.

Halbuki Siyonist yerleşimin ana hedefi Yahudilerin kendi ulusal gelişmesini hedeflemektedir. Filistin'in bölgesel durumunun İngiltere bakımından çok özel bir stratejik öneme sahip bulunması nedeniyle, Anglosaksonlarla ilişkilerin sıkılaşması; amaçlanan Yahudi gelişimini tehlikeye sokacaktır. Bölgenin taşıdığı önem İngiltere'nin buraya tamamen egemen olmayı istemesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bismark'ın deyişi ile; "dünyanın boynu" olan Süveyş Kanalı'nın korunması için Filistin İngiltere bakımından gereklidir. İngiltere'nin Arap politikasının ödünsüz sürdürülmesi gündeme geldiğinde, Mezopotamya'nın Arap halkının çıkarları, Yahudilerin çıkarları karşısında gözetilecektir. Esasta İngiltere bakımından Filistin büyük bir İngiliz-Arap kolonisinin kenarda kalan bir bölgesinden başka bir şey ifade etmeyecektir. Şahsî kanaatim odur ki; Filistin, İngilizlerin elinde kalsa bile buradaki bir Yahudi kolonisi, zaman içinde kendini koruma içgüdüsü ile giderek İngiliz-Amerikan etkisinden uzaklaşacaktır. Türkiye ve Rusya ile yakın ilişkiler kurmanın yollarını arayacaktır. Yerleşimcilerin, Doğu Avrupa kökenli olması ve hiç bir şekilde İngiliz yanlısı bir eğilim göstermemesi bu talebi güçlendirecektir. Gelecekte Almanya ile Rusya'nın olumlu ilişkiler kurması da bu eğilimi pekiştirecektir. Yani Filistin İngiliz işgali altında kalmaya devam etse bile Almanya açısından bu Yahudi yerleşimi, yararına olacaktır. **Ancak ilk hedefimiz Filistin'in yeniden fethedilmesidir. Bu nedenle Almanya Filistin'in Yahudilere ulusal miras olarak vaadedilmesini tüm gücüyle desteklemektedir.** Pek tabîî Almanya bu hedefe Türkiye ile dostluğu ve karşılıklı anlayışı geliştirerek ulaşabilir. Bu nedenle İngiltere'nin işi Almanya'dan daha kolaydır. Almanya'nın aksine, İngiltere Türkiye'yi parçalamak istediği için Türk bölgesine daha kolay müdahale edebilmektedir. Avrupa'daki toprakları üzerinde daha önce olumsuz tecrübeler edinen Türk devlet adamları kültürel otonomi anlayışını şüphe ile karşılıyorlar. Ancak Filistin'de durum farklıdır. Örneğin; Makedonya'nın otonomi çabalarında olduğu gibi Filistin Yahudileri'nin arkasında bu bölgeyi yutmak isteyen bir ana devlet olmayacaktır. Burada durumun, daha önceki tecrübelerle karşılaştırılması

söz konusu değildir. Filistin'e göç etmek isteyen Yahudilerin arkasında Türkiye'ye düşmanca emeller besleyen bir devlet yoktur. **Ayrıca Filistin'de bir Yahudi yerleşimi, etrafı Araplar tarafından çevrili bir azınlık olacaktır. Bu nedenle Kostantinopel'deki merkezî otoritenin korumasına her zaman muhtaç kalacaktır. Bu da Filistin'deki Yahudilerin sadık birer vatandaş olacağının en güçlü göstergesidir.** Daha önce de belirtmiş olduğum gibi Siyonistler, Türkiye'den ayrılmayı kesinlikle istememektedirler. Bu bölgenin yeniden Türk İmparatorluğu'nun değerli bir parçası olması için tek çare Yahudilerin Filistin'deki yerleşimleridir. Son zamanlarda Yahudilerin çalışmalarıyla Filistin'in daha önceki gevşek ve güvenilir olmayan durumu düzelmiştir. Filistin'i değersiz bir toprak olarak kaderine terketmek veya Siyonistler ile birlikte burayı İmparatorluğun verimli ve değerli bir parçası durumuna getirmek Türkiye'nin elindedir.

Yahudilik zamanından başlayarak Hıristiyanlık dönemine kadar Suriye'nin kuzeyine kadar uzanan bölgesinde bugün olduğundan 7-10 misli fazla insan yaşıyordu. Bugünkü modern imkanlarla çok daha fazla sayıda insanın bu bölgede ikamet etmesi ve beslenmesi mümkün olabilir, Yahudi yerleşimi sadece Filistin'i her alanda çağdaşlaştırmakla kalmayacaktır. Bu bölgede yetişecek olan insan gücü çalışmasıyla sadece Mezopotamya'yı bir tahıl ambarı haline getirmekle kalmayacak, Önasya'nın kalkındırılması için de çok yararlı olacaktır. Bu kalkınma hem Almanya'nın hem de Türkiye'nin eşit olarak çıkarınadır. **Önümüzdeki on yıllarda şiddetle ihtiyaç duyacağımız çeşitli hammadde buradan elde edilebilir.** Ancak bu hammaddenin çıkarılabilmesi için çalışmaya istekli, yetenekli insan gücüne ihtiyaç vardır. Gerek duyulan bu insanların Filistin topraklarında yetiştirilmesi mümkündür. Yahudi yerleşimi bu hedeflere ulaşmak için neredeyse ideal bir çözümdür. Türkiye eğer zamanın gereklerini idrak ederse, Filistin'de yaratacağı bu ekonomik güç merkezinden bütün Türk İmparatorluğu'na verimli enerji damarları akacaktır. Filistin'de yeni bir yerleşimi Yahudilerden daha iyi başarabilecek bir halk yoktur.

Şimdiye kadar hiç bir resmî yardıma mazhar olmadan örnek alınacak işler başaran Yahudiler için Filistin'de yaşam ve iş imkanları yaratılması, bu halkın en büyük özlemidir. Yüzbinlerce Yahudi'nin dinsel ve duygusal bakımdan bağlı olduğu o yerlerde yaşamak imkanı bulmaları bu insanların işlerine daha bir şevkle ve hevesle sarılmalarına neden olacaktır. Savaş nedeniyle işsiz kalan Doğu Yahudileri'ni yeniden işportacılığa ve küçük esnaflığa mahkum etmek hem Almanya'-

nın bakış açısından, hem de ekonomik ve ahlakî bakımdan yanlış olacaktır. Bu durum bütün halklar için de geçerlidir.

Kelepçelenmiş olan ekonomik güçler serbest bırakılmalıdır. Bu güçler gelişebilmek için koşulları zorlamalıdır. Dünya Savaşı'nın yıkımından sonra böyle bir yeni yapılanma, yeniden yaratma, ekonomik ve ahlakî bakımdan çok büyük önem taşımaktadır. Endres'in "Eyleme dönüşmüş insan özlemi" olarak tanımladığı Siyonizm'e her türlü yardımı yaparak katkıda bulunmak için, Türk veya Alman olmak gerekmez. Sadece insan olmak yeterlidir. Bu katkı; güvenli bir yerleşimin garanti edilebilmesi için hazırlık çalışmalarının başlatılması ve engellerin ortadan kaldırılması ile de olacaktır. "Filistin İçin" Komitesi'nde bir araya gelenlerin başlıca görevi budur. Önasya'da İngiliz tesirleriyle mücadele etmek isteyen biz Almanlar bakımından bu yöntemle elde edilecek başarı, çok tatmin edici olacaktır. Bu Komite'nin çalışmaları geniş açılımlar getirecektir. Hedeflere ulaşılmasına yardımcı olursak hem aç Yahudi halkının yeniden doğuşuna, hem Türk müttefiklerimize ve hem de ülkemiz olan Almanya' nın şartlarına hizmet etmiş olacağız.[18]

Siyonist düşünür ve eylemci Max Cohen bu konuşmasını –unutmamak gerekir ki- bir Alman vatandaşı olarak Almanya'da yapmıştı. Bu nedenle Filistin'e göç ve kolonizasyon konusuna, doğal olarak Almanya'nın çıkarları çerçevesinde bakıyor; bu söylemiyle Almanya'nın düşmanı olan İngiltere ile girilen bağlaşıklığı, örtmeye çalışıyordu.

Bununla birlikte Max Cohen Almanya'nın dostu olan Osmanlı İmparatorluğu'nun karşı karşıya bulunduğu ekonomik çöküşün altını ısrarla çizerek, Siyonistlerin bu alanda kazandıracağı hareketliliğin Osmanlı İmparatorluğu'na ve dolayısıyla Almanya'ya sağlayacağı yararlara da dikkati çekiyordu.

Cohen'in konuşması buram buram milliyetçilik kokuyor; bu şemsiye altında Yahudi ulusunun kendine özgü üstün yeteneklerine ve ırksal/kültürel özelliklerine ısrarla dikkati çekiyordu. Unutmamak gerekir ki Cohen'in Almanya'nın başkenti Berlin'de bu konuşmayı yaptığı sırada İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur Balfour, ünlü 'deklarasyonunu' yayınlamış ve müstakbel 'Yahudi Devleti'nin' kimin himayesinde hayata geçeceğinin ilk işaretlerini vermişti. Buna rağmen Max Co-

[18] Pro-Palestina, A.g.e., S.5, 25.

hen'in Filistin Yahudi kolonizasyonu üzerinden Almanya'ya bir takım vaatlerde bulunması ve bu konuda Almanya'nın iştahını kabartmaya çalışması; 1918 yılına gelindiğinde Siyonistlerin yürütmeye çalıştıkları çok yönlü uluslararası siyasetin bir göstergesini teşkil ediyordu. Kaldı ki; bu konuşmanın satıraralarında yer alan 'Ortadoğu'nun yeniden şekillendirilmesi' öngörüsünün coğrafyasını, Filistin'in yanı sıra Suriye ve Mezopotamya toprakları da oluşturuyordu. Bu şekliyle öngörü; günümüzdeki 'küreselleşme' operasyonlarının merkezinde yer alan Büyük Ortadoğu Projesi/Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'ne de tarihsel süreçte adeta rehberlik/önderlik yapıyordu.

Bu aşamada Siyonistler her ne pahasına olursa olsun ve hangi devlet karşı çıkarsa çıksın mutlaka, Filistin'e yerleşmek ve burada siyasî ve ekonomik bir varlık haline gelmek istiyorlardı. Konferans; Siyonistlerin bu 'ülküsünü' tartışmasız bir şekilde kanıtlıyordu.

FİLİSTİN'DE MANDA YÖNETİMİ
(İNGİLİZ KORUMASI)

Siyonistler Osmanlıların savaşa girmesiyle birlikte fiilen İngiltere ve İngiliz Ordusu saflarında yer almış; bu bağlamda Çanakkale Cephesi'ne Siyonist Alayı'nı (Katır Birliği) göndermişler, Osmanlılara karşı gönüllü vuruşmuşlardı. Çanakkale Savaşı'nın sonucunda Siyonist Alayı -daha önce de kaydedildiği gibi- 1916 yılında dağıldı.

Siyonistler aslında, savaşın daha başlangıcında İngiliz Ordusu'nun doğrudan doğruya Filistin'de cephe açmasını, kendilerinin de İngiliz Ordusu'nun saflarına katılarak Filistin Cephesi'nde Osmanlılara karşı, savaşa girmeyi istemişlerdi. Böylece Filistin'de İngiliz ve Yahudi kuvvetlerinin birlikte fiilî durum yaratmasını, Yahudilerin yönetime ortak olmasını ve uzun vadede de elde edilen bu otoriteyi bir devlet otoritesine dönüştürmeyi amaçlamışlardı.

Ne var ki İngiliz Genelkurmayı Filistin'de cephe açılması için zamanın henüz erken olduğunu belirtmiş, bundan kaçınmıştı. Şurası muhakkak ki İngiliz yönetimi bu aşamada hem Süveyş Kanalı'nı tehlikeye sokmak, hem de Şerif Hüseyin'i ürkütmek istemiyor; o sırada Osmanlıları sırtından vurmaya hazırlanan Hüseyin'in Yahudilerden rahatsız olabileceğini hesaba katıyordu. İngiltere bu bölgedeki bütün icraatlarını Yahudiler ile Araplar arasında bir denge kurarak yapıyor; son çözümlemelerde ise kararını her seferinde Yahudiler lehine veriyordu. Bir başka ifade ile Yahudileri; 'Arapları alıştıra alıştıra' bölgeye yerleştiriyor, koruyup kolluyordu.

Yahudilerin önermelerine rağmen Filistin Cephesi'nin açılması için vakti erken bulan İngiliz Genelkurmay'ı bir süre bundan kaçınmış; Çanakkale Savaşı'na katılan Siyonist Alayı da bu nedenle dağılmıştı.

İngiliz Genelkurmayı aradığı fırsatı; Osmanlıların, Almanların ısrarlı baskıları ve yönlendirmeleri sonucunda Kanal Seferi'ni başlatmasıyla elde ediyor (Bkz. Ek-

8); karşı taarruza geçerek ilerliyordu. Bu yürüyüş, Osmanlıların oluşturduğu Birüssebi-Gazze savunma hattına kadar devam ediyordu. İngiliz kuvvetlerine General Allenby kumanda ediyor, Filistin Cephesi'nde önemli başarılar elde ediyordu. Suriye-Filistin harekâtı Yahudi askerî güçlerini yeniden eyleme geçiriyor; Balfour' Deklarasyonu, Siyonistlerin Filistin ile ilgili iştahını daha da kabartıyordu.

Nitekim 1918 yılının sonbaharında Siyonistler askerî faaliyetlerini yeniden başlattılar. Çanakkale'de vuruşan Siyonist Alayı'nı eğiterek savaşa süren İngiliz Albay John H. Patterson bu kez 5.000 gönüllü askerden oluşan Yahudi kuvvetini Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yeniden hazırlıyor; bu sırada kendisine yine Yahudi Binbaşı Trumpeldor ve Jabodinsky yardımcı oluyorlardı.

Yahudi gönüllülerin tekrar savaşa hazırlanması ile ilgili haber Journal de Geneve adlı Cenevre gazetesinde 'Filistin Musevîleri İngiliz Ordusu'nda' başlığı ile yer almıştı. Bu haberin içeriği Osmanlı Karargah-ı Umûmîsi'nin İkinci Şubesi tarafından 196 numara ve 'çok gizli' kaydıyla 4 Teşrinievvel/Ekim 1918 günü şöyle rapor ediliyordu:

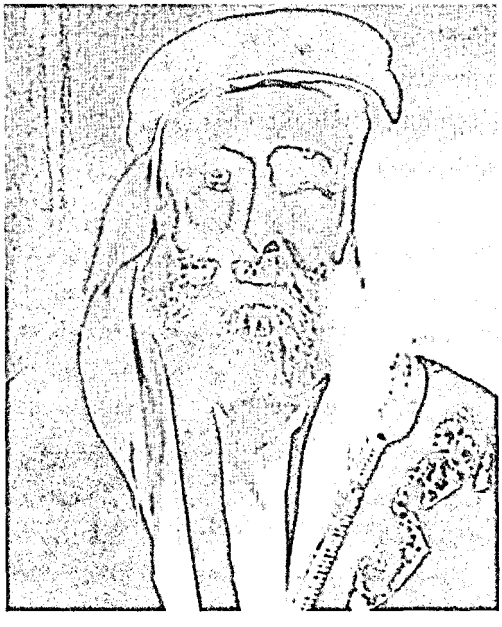
> "9003. Journal de Geneve- Siyonist âmâl ve müddeayâtına (emelleri ve iddialarına) karşı İngiltere'nin teveccühkâr olduğuna dair Mösyö Balfour tarafından vâkî olan beyanât, Filistin Musevîleri'nin askerliğe duhûl husûsunda izhâr ettikleri şevkü hevâheşin başlıca ve belki en mühim esbâbındandır(sebeplerindendir). Türk idâresine karşı olan nefret, İngiltere'ye karşı olan minnettarlık, Musevî vicdân-ı millîsinin tezyidi(yükselmesi) İngiliz Ordusu'yla beraber harbetmek hususunda Musevîlerin gayret ve hevâheşlerini tezyîd etmiş olan avâmildendir(nedenlerdendir).
>
> Ahz-ı asker(asker alma) şubeleri küşâd olduğunu müteakıb her taraftan küllîyetli müracaatlar ve adeta şubelere mütehâcim(hücum etme) vâkî olmuştur. Tâcir, kadın, akraba, velhasıl askere yeni dahil olanların birer suretle alakadar bulundukları kimseler bunların infikak ve tebaüdleri (yerlerinden ayrılmaları ve uzaklaşmaları) hususunda tereddüt izhâr etmemişlerdir. Adeta denilebilir ki vücudu sağlam ve askerliğe mütehammil(dayanıklı) olan erkeklerin kâffesi hareket-i vakiaya iştirak etmişlerdir."

5.000 kişilik bu Musevî/Siyonist kuvveti derhal Filistin Cephesi'ne sevkediliyor ve Albay Patterson ile Binbaşı Trumpeldor'un kumandası altında, Osmanlılarla, Çanakkale'den sonra Filistin'de tekrar savaşa tutuşuyorlardı.

Siyonist-Arap İşbirliği

Yeri gelmişken hemen kaydetmek gerekir ki; 1915-1918 sürecinde Yahudi/Siyonist diplomasisi Filistin'e Yahudi göçüne ve kolonizasyonuna şiddetle karşı çıkan Arapları yatıştırmak bir yana, onları Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yanlarına alıyor; hatta anlaşma da yaparak mücadeleyi ve savaşı birlikte yürütmeye başlıyorlardı. Bu konudaki gelişmeler şöyle cereyan ediyordu.

İkinci Meşrutiyet döneminin başlamasıyla birlikte milliyetçi akımlar Arapları da etkilemeye başlamış ve ayrılıkçı hareketler alttan alta kendisini hissettirmişti. Araplar artık Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma evresine girdiğini düşünüyor; kendi durumlarını da yeniden değerlendirme gereği duyuyorlardı.

Siyonistlerle işbirliği yapan Şerif Hüseyin

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Arap âleminde de ayrılıkçı faaliyetler hızla artmıştı. Fakat Arap bağımsızlık hareketi bir liderden ve örgütten yoksundu. Bir süre sonra Arap milliyetçilerini ve bağımsızlıkçılarını Mekke Şerifi Hüseyin yönetmeye başlıyordu.

Şerif Hüseyin Peygamberin sülalesinden geldiği için millî hareket, aynı zamanda dinsel bir karakter kazanıyor; bu şekliyle de Siyonizm ile benzeşiyordu. Bilindiği gibi Musevîlik millî ve dinsel bir kimlik taşıdığı için Siyonist hareket millî olduğu kadar dinsel kökenlere de dayanıyordu.[1]

Buna karşılık İslamiyet'te kavmiyet(ulusçuluk-milliyetçilik) olmaması nedeniyle Şerif Hüseyin'in başkaldırısı bir kısım Arap aşiretleri tarafından benimsenirken, bazı Araplar tarafından da 'şahsî ihtiras' olarak değerlendiriliyordu. Mekke Şerîfi ise 'Arap İmparatorluğu' kurmak hayali ve ihtirasıyla Arap dünyasını birleştirmeyi ve Arap birliğini tesis etmeyi hedefliyordu. Bu hesaplar içindeki Şerif Hüseyin, amaçlarına ancak 'İngiliz himayesi altında' Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşarak ulaşabileceğini hesaplamıştı. Bu nedenle derhal İngilizlerle ilişki kurdu ve İngiltere'nin Mısır'daki Yüksek Komiseri Henry MacMahon ile haberleşmeye ve yazışmaya başladı. Mektuplaşma 1915 yılının Temmuz ayında başlıyor, 1916 yılının Mart ayına kadar devam ediyordu.

Şerif Hüseyin 14 Temmuz 1915 günü MacMahon'a yazdığı ilk mektupta ayaklanmaya karar verdiğini bildirerek İngiltere'nin yardım etmesini istedi ve şu önerilerde bulundu:

> "1. Kuzeyde 37. enleme kadar olup Mersin, Adana, Birecik, Urfa, Mardin ve Midyat'ı da içine alıp İran sınırına kadar uzanan topraklar; doğuda İran sınırından Basra Körfezi'ne kadar uzanan topraklar; güneyde Aden hariç Hint Okyanusu, batıda ise Kızıldeniz ve oradan da Mersin'e kadar uzanan Akdeniz kıyıları arasında kalan Arap ülkelerinin bağımsızlığını İngiltere tanıyacaktır.
>
> 2. İngiltere 'Arap-İslam Hilafeti'nin' ilanını da onaylayacaktır.(Yani Şerif Hüseyin İslam'ın Halifesi olacak ve bunu da Hıristiyan İngiltere onaylayacaktır.)
>
> 3. Bütün Arap ülkelerindeki ekonomik teşebbüslerde İngiltere'ye tercih hakkı tanınacaktır.
>
> 4. İngiltere ile Şerif Hüseyin'in başında olacağı bu Arap devleti veya imparatorluğu arasında 15 yıl süreli bir 'ittifak' imzalanacaktır."[2]

MacMahon, Şerif Hüseyin'in bu önerisini 30 Ağustos 1915 günü yanıtladı. MacMahon Şerif Hüseyin'in Arap menfaatlerini, İngiliz çıkarlarıyla eşit olarak ve birleştirip örtüştürerek ele almasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Ayrıca

---

[1] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.28.

[2] Prof. Dr. Fahir Arınaoğlu, A.g.e., S.29.

Arap bağımsızlık hareketini gerçek Hilafet'in ve gerçek Arap ırkından olan -Yani Peygamber'in soyundan olmayı kastediyor- birisinin başlatmış olmasını İngiltere Devleti'nin desteklediğini bildirdi.

Ancak MacMahon bu anlaşmanın toprak boyutunu açık bırakmış; bağımsız Arap Devleti'nin sınırlarının savaşın bu sıcak günlerinde tartışılmasının zamansız olacağını belirtmişti.

Bununla birlikte Şerif Hüseyin toprak konusunun peşini bırakmıyor; kendisine verilecek Arap topraklarının sınırlarını İngiltere'ye peşin olarak kabul ettirmek istiyordu. Aralarında yaptıkları toprak pazarlıkları uzuyor, İngiltere "Kutsal yerlerin dokunulmazlığının korunmasının da İngiltere tarafından garanti altına alınacağını" bildiriyordu. Ancak yapılan pazarlık sırasında Filistin ile ilgili herhangi bir husus ele alınmadı. Sonuç olarak sınırlar hakkında kesin bir karara varılamıyor; taraflar konuyu daha fazla uzatmıyor, sorun İngiltere'nin amaçladığı gibi bir bakıma askıda kalıyordu.[3]

İngiliz yönetimi bu aşamada Şerif Hüseyin ile bir toprak angajmanına girmek yerine Ortadoğu konusunda Fransa ile uzlaşma sağlamayı ve anlaşma imzalamayı amaçlıyordu. Bu nedenle Osmanlı imparatorluğu Ortadoğu'da tasfiye edilirken İngiltere, Fransa ile anlaşmalı bir paylaşımda bulunmak istiyordu.

Bu nedenle İngiliz yönetimi Şerif Hüseyin ile yürütülen pazarlıklar hakkında 1915 yılının Kasım ayında Fransa'ya bilgi verdi. Bunun üzerine Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu'daki mirasını paylaşmak üzere İngiltere ile Fransa arasında 7 ay süren bir pazarlık yapıldı. İki devlet anlaşmaya vardı ve 16 Mayıs 1916 günü Sykes-Picot şehrinde bir anlaşma imzalandı.

Sykes-Picot Anlaşmasıyla Beyrut dahil, Akka'dan itibaren kuzeye doğru Suriye'nin bütün sahil şeridi ile Adana ve Mersin bölgeleri Fransa'ya, Bağdat-Basra arasındaki Dicle-Fırat bölgesi de İngiltere'ye bırakılıyordu. Bununla birlikte Sykes-Picot Anlaşması'nda Filistin ile ilgili bir hüküm yoktu.

Böylece İngiliz hükümeti kendisine toprak konusunda umut vererek yanına çektiği Şerif Hüseyin'e dolaylı olarak siyasî bir oyun oynamıştı. Ancak İngilizlerin oynadığı oyun, bununla sınırlı değildi. Şerif Hüseyin'in kuracak olduğu Arap İmparatorluğu'nun bünyesinde kalacağını umduğu Filistin toprakları ile ilgili olarak

---

[3] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.31.

da; bir süre sonra –Yahudilere bir yurt edinmeyi vaadeden– 'Balfour Deklarasyonu' yayınlanıyordu.

Balfour Deklarasyonu'nun hemen ardından, 7 Kasım 1918 günü Fransa ve İngiltere yeni bir 'ortak deklarasyon' daha kaleme alıyor; "uzun zamandan beri Türklerin zulmü altında yaşayan halkların kurtuluşu için savaştıklarını" açıklayarak, Ortadoğu ülkelerinde halkların kendi, serbest seçimlerine dayanan millî hükümetler kurabileceklerini ilan ediyorlardı.[4]

İngiltere Balfour Deklarasyonu'ndan Şerif Hüseyin'i 1919 yılının Ocak ayına kadar haberdar etmiyordu (Bkz. Ek-9).

İngiltere Şerif Hüseyin'e; İtilaf Devletleri'nin tek bir Arap devletinin kurulmasında kararlı olduğunu, Filistin'de hiç bir halkın diğerine bağımlı olmayacağını, Filistin'de özel bir rejim tesis edileceğini ve Hazret-i Ömer Camii'nin sadece Müslümanlara ait olacağı güvencesini de veriyordu.

Kısacası İngiltere, Filistin'de Arap-Yahudi işbirliğini gerçekleştirmeye çalışıyor; yayınladığı bildiride "Siyonizm hareketinin liderleri Siyonizm'in başarısını, Araplarla dostluk ve işbirliği yaparak sağlamaya kararlıdırlar ve böyle bir teklif de bir kenara atılacak teklif değildir" diyordu. İngiltere bu bildiri ile aslında Yahudi göçü ve kolonizasyonuna karşı Arapların gösterdikleri sert tepkileri yatıştırmak istiyordu. Bunda da başarılı oldu. Varlığını ve geleceğini İngiliz himayesine ve silahlarına bağlamış olan Şerif Hüseyin bu açıklamaya verdiği cevapta; 'Arapların malı olan bir evde oturtulacak olan akraba bir Sami ırka karşı' iyi niyet gösteren bir dil kullanıyordu.[5]

Konu bununla da kapanmıyordu. İngiltere'nin amaçladığı ve istediği Arap-Yahudi işbirliği 'Hicaz Arap Devleti' adına Şerif Hüseyin'in oğlu Emir Faysal ile Dünya Siyonist Teşkilatı lideri Haim Weizmann arasında 3 Ocak 1919 günü Londra'da bir anlaşma imzalandı ve aradaki mutabakat, yazılı hükümlere bağlandı.

Böylece Yahudi göçü ve kolonizasyonu konusunda yeni bir adım atılmış oluyordu. 9 maddeden oluşan bu anlaşmada **"Araplarla Yahudi halkı arasındaki ırkî akrabalığın ve çok eski bağların idraki içinde"** olmaktan bahsediliyor; "millî gayeleri gerçekleştirmenin en emin vasıtasının Arap Devleti ile Filistin ara-

---

[4] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.33.

[5] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.33; Dipnot no 120, Bayur, A.g.e., C.3, kısım 3, S.344.

sında işbirliği olduğunun inancı" kaydediliyordu. Ayrıca bu anlaşmada Paris Konferansı'nın sona ermesinin hemen ardından Arap Devleti ile Filistin arasındaki sınırın belirlenmesi aşamasına gelineceği belirtiliyordu.

Anlaşmanın 4. maddesinde Filistin'e mümkün olduğu kadar kapsamlı bir Yahudi göçünün teşvik edilmesinden bahsediliyor, bu durum Balfour Deklarasyonu ile çelişiyordu. Bir başka maddede ise Filistin'deki İslam kutsal yerlerinin tamamen Müslümanların kontrolünde olacağı; Dünya Siyonist Teşkilatı'nın da Arap devletine ekonomik ve teknik yardım ve katkı yapacağı ifade ediliyordu.

Şerif Hüseyin bakımından sadece bir Arap Devleti kurulması ve kendisinin de bu devletin monarşik yönetimini elegeçirmesi önem taşıyordu. Oğlu Emir Faysal Arap Devleti'nin kurulması için Paris Barış Konferansı'na gitti. Burada ABD delegasyonunda yer alan üyelerden Dünya Siyonist Teşkilatı'nın önde gelen siması Yahudi Felix Frankfurter'e 3 Mart 1919 günü bir mektup yazdı. Bu mektupta kullanılan üslup ve Musevîlere gösterilen sıcak sempati Şerif Hüseyin ailesinin durumunu açıkça ortaya koyuyordu:

"Biz Araplarla Yahudilerin ırk bakımından yeğen olduklarına inanıyoruz... Biz Araplar, bilhassa içimizde aydın olanlar Siyonist hareketine derin bir sempati ile bakıyoruz... Biz Yahudilere, yurtlarına hoş geldiler diyoruz. Hareketinizin liderleri ve bilhassa Dr. Weizmann ile yakın münasebet içinde olmuştuk ve olmaya devam ediyoruz. Dr. Weizmann davamıza çok yardım etti ve ümit ederim Araplar da yakında onun bu nazik davranışına mukabele etmek durumunda olurlar... Her iki hareketimiz birbirini tamamlamaktadır. Yahudi hareketi millî bir harekettir ve emperyalist değildir. Bizim hareketimiz de millîdir ve emperyalist değildir. Ve Suriye'de her ikimize de yer vardır. İki hareketimizin hiç biri diğeri olmadan gerçek bir başarıya ulaşamaz."[6]

Böylece gerçek, bütün yalınlığı ile ortaya çıkmıştı. Ne Şerif Hüseyin'in 'milliyetçi Arap hareketi' ne de Herzl'in başlattığı Uluslararası Siyonist Hareketi birbirinden bağımsız değildi. Üstelik Arap milliyetçileri ile Londra arasındaki koordinasyonu da başta Weizmann olmak üzere Siyonist liderler sağlıyor; Osmanlı İmparatorluğu'na karşı ayaklanmalar bu işbirliği çerçevesinde organize ediliyordu. Şerif Hüseyin her iki hareketin bir bütün oluşturduğunu ifade ediyor ve varlığını Siyonist harekete borçlu olduğunu açıkça ortaya koymaktan çekinmiyordu.

---

[6] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.34.

Siyonist üye Felix Frankfurter de 5 Mart 1919 günü Faysal'a verdiği cevapta teşekkür ediyor; memnuniyetini dile getiriyor ve kendisinin şahsında aradıkları desteğe kuvvetli biçimde sahip olduklarına inandığını bildiriyordu.

Ne var ki Suriye'deki Arap milliyetçileri, Siyonizm'e ve Filistin kolonizasyonuna farklı bakıyorlardı. 1919 yılının yaz aylarında Şam'da toplanan Milli Arap Kongresi, Faysal'ı Suriye'nin başına getirme kararı aldı. Fakat Filistin'in Suriye'den ayrılmasına ve burada bir Yahudi yerleşimine –Filistin'e Yahudi göçüne– karşı çıktı. Böylece Emir Faysal, Siyonizm hakkındaki olumlu düşüncelerini ve vermiş olduğu bütün sözleri unutmak zorunda kaldı. Aynı şekilde Milli Arap Kongresi 1920 yılının Mart ayında bir kez daha Şam'da toplandı. Faysal'ı 'Büyük Suriye Kralı' ilan etti. Bununla birlikte Büyük Suriye; Suriye, Lübnan, Ürdün ile birlikte Filistin'i de kapsıyordu. Bu nedenle Faysal'ın Suriye Krallığı hayata geçmeden, geçerliliğini yitirdi.

Arap milliyetçileri Faysal-Weizmann anlaşmasına karşı çıkıyor; bu anlaşmayı tanımıyorlardı. Hemen ardından da silaha sarıldılar. Bu süreçte ilk Arap-Yahudi çatışmaları da başlıyordu.

1920 yılının Nisan ayında Arap çeteleri Filistin'in kuzeyindeki Tel Hay Yahudi köyüne saldırdılar. Az sayıdaki Yahudi çiftçi, bir süre direnerek köylerini korudu. Ama bu direniş fazla uzun sürmedi. Direnişçiler, başta liderleri Joseph Trumpeldor -Binbaşı Trumpeldor da buraya yerleşmiş bulunuyordu- olmak üzere vurularak öldürüldüler. Bu sırada Kudüs'te de Yahudi aleyhtarı gösteriler başlamıştı.

Olaylar sırasında İngiliz makamları Araplara müsamahakar davranıyor, saldırıları adeta görmezden geliyor; buna karşılık Yahudileri tutukluyorlardı. Tutuklanan Yahudilerin arasında Wladimir Jabodinsky de bulunuyordu. Ancak İngilizlerin bu tutumundan, İngiltere Dışişleri Bakanlığı rahatsızlık duyuyordu.

İngiliz hükümeti ve bazı devletler askerî yönetimin sona erdirilmesini ve Filistin'de bir 'İngiliz manda yönetiminin' kurulmasını istiyorlardı.

İngiltere ile Fransa 24 Nisan 1920 günü San Remo'da yeni bir toplantı gerçekleştirdiler. Ortadoğu'yu bir kez daha ve nihaî olarak burada paylaştılar ve manda yönetimini kurdular.

Suriye ve Lübnan Fransız 'mandasına'; Filistin, Ürdün ve Irak da İngiliz 'mandasına' bırakıldı. Böylece askerî yönetim sona erdi. Hem Yahudi, hem da Siyonist olan Herbert Samuel, Yüksek Komiser tayin edildi.

Faysal seçilmiş Suriye Kralı olarak Fransız mandasına karşı çıkıyor, direnmek istiyordu. Ancak Fransız Ordusu karşısında direnme şansı bulamıyordu. Nitekim

Fransızlardan ağır darbe yiyor ve İngilizlerin işgali altındaki Filistin'e kaçmak zorunda kalıyordu.

İngilizler Şerif Hüseyin'e İngiltere'ye sunduğu hizmetlerin karşılığı olarak bir jest yapıyor; Faysal'ı Irak'ın başına, diğer oğlu Abdullah'ı da(bugünkü Kral'ın dedesi, Kral Hüseyin'in babası idi) Ürdün Emirliği'nin başına getiriyordu. Ürdün toprakları ise Şaria nehri ile Filistin'den ayrılıyordu.

Bu yapılanma çerçevesinde Şerif Hüseyin de Hicaz Kralı olarak kaldı. Hicaz Kralı sıfatı, 1926 yılının Ocak ayında 'Hicaz Kralı ve Necd Sultanı' olarak değiştirilecek; 1932 yılında ise bütün Arap Yarımadası Suudî egemenliği altına girecek ve Suudî Arabistan Krallığı adını alacaktı.[7]

Böylece Filistin'de İngiliz Manda Yönetimi tesis edilmişti. Yeni yönetimin en önemli adamı ise Herbert Samuel idi. Yüksek Komiser Samuel önemli bir Siyonistti. Bu nedenle manda yönetimi altındaki Filistin'de yeni bir düzen tesis edilirken Herbert Samuel, sistemi Yahudileştirmek yönünde büyük bir faaliyet içine girdi.

Gerçi bu süreçte Arapların gösterdiği tepkilerden rahatsız olan İngiltere yönetimi –Manda'nın Emir Faysal ile Weizmann'ın imzaladığı 3 Ocak 1919 Anlaşması'na ters düştüğü gerekçesiyle de– 3 Haziran 1922 günü Dünya Siyonist Teşkilatı'na bir açıklama gönderdi. Bu açıklamada 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu'nun içeriğinin ne olduğu anlatılıyor ve Deklarasyon'da; Yahudilere 'Yahudi bir Filistin' yaratma yetkisi verilmediği hatırlatılıyordu. Ayrıca Yahudiler için sadece, bir 'yurt' kurulabileceği ve Filistin'de Araplar ile Yahudilerin 'birlikte' yaşayacakları vurgulanıyordu. Açıklamada İngiliz hükümetinin muhatabının Dünya Siyonist Teşkilatı olduğu, diğer Yahudi kuruluşlarının Filistin'deki İngiliz otoritesini ve yönetimini paylaşamayacakları da kaydedilmişti.[8]

Dıştan bakıldığında son derece iyi bir niyet ifade eden bu açıklama aslında Arapların tepkilerini yumuşatmaktan başka hiç bir amaç ve gerçeklik taşımıyordu. Zira İngilizlerin manda yönetimi özünde, Filistin'deki Yahudi kolonizasyonunun silahlı güvencesini sağlamak ve Arap bağımsızlık hareketinin sempatisini kazanmak düşüncesiyle bu açıklamayı yapmıştı.

---

[7] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.35.

[8] Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, A.g.e., S.46.

Dünya Siyonist Teşkilatı da bunun nedenini kavrıyor ve açıklamaya saygı göstereceği mesajını veriyordu. Sonuçta herkes bildiği gibi davrandı. Bölgedeki İngiliz politikası ile Siyonistlerin amaçları ve ilkeleri pek de birbiriyle çelişmiyordu.

Yüksek Komiser Herbert Samuel öncelikle Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini kolaylaştırmak yönünde önemli girişimlerde bulundu. Diğer taraftan da buna tepki gösteren Arapları yatıştırmaya çalışıyordu. Ancak Yüksek Komiser, Siyonist ilkeler doğrultusunda en önemli adımı attı. İngilizce ile Arapça'ya paralel olarak İbranice'yi de ülkenin resmî dili olarak kabul ettirdi. Buna ek olarak da İbranice belgelerde ülkenin adını Eretz Yisrael(İsrail Ülkesi) olarak geçirdi ve kaydettirdi.

Tüm bunlara paralel olarak yeni yönetim tarafından; Beyt Şean vadisindeki son derece geniş ve verimli topraklar, tarımdan anlamayan Bedevîlere dağıtılıyordu. Bu topraklarda ne yapacaklarını bilemeyen Bedevîler son derece verimli ve bitek arazileri Yahudilere satıyorlardı.[9]

1919 yılında elde edilen başarılar ve Siyonist amaçlar doğrultusunda elde edilen kazanımlar, Filistin'e yönelik üçüncü büyük Yahudi göçünün(Üçüncü Aliyah) başlamasına zemin hazırlamıştı. Bu büyük göç 1919 yılında başlayacak, 1923 yılına kadar sürecekti. Aynı süreçte Anadolu, İtilaf Devletleri ve Yunanistan tarafından işgal ediliyor; Mustafa Kemal ve arkadaşları Anadolu'yu kurtarmak üzere Millî Mücadele'yi başlatıyorlardı.

Kendi topraklarının bütünlüğü, halkının özgürlüğü ve bağımsızlığının derdine düşen İstanbul ve Ankara yönetimleri bu süreçte Misak-ı Millî sınırları içinde savaşıyor, bunun dışındaki ve çevredeki gelişmelerle ilgilenemiyorlardı. Kaldı ki emperyalistler ve yerli işbirlikçileri Anadolu'da da bir manda yönetimi kurmak istiyorlardı (Bkz. Ek-9).

Anadolu nihayet işgal kuvvetlerinden temizleniyor; tarihsel zeminde yaşamını tamamlayan Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine 1923 yılında ulusal ve tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluyordu.

İşte bu olaylara paralel olarak da Filistin topraklarında -ve İngilizlerin 1920 yılında fiilen kurulan manda yönetimi altında- Üçüncü Aliyah gerçekleşiyordu. Bu göç dalgasıyla birlikte; Hehalutz(Öncü) örgütünün telkinleri, Birinci Dünya Savaşı'nın ağır koşulları, Rusya'da devam eden pogromlar nedeniyle onbinlerce Yahudi Filistin'e hicret ederek resmen yerleşiyordu. Her 'aliyah' Yahudi ulusunun

---

[9] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.282.

Filistin'e biraz daha kök salması anlamına geliyordu. 'Öncü' adı verilen ilk göçmenler, İsrail'de oluşmakta olan yeni toplumun milliyetçilik ve ahlak değerlerini simgeliyorlardı.

Halutz(Öncü); kanaatkâr ve kendine özgü mistiği olan Yahudi demekti. Zorluklara boyun eğmek yerine, zorlukları yenen bir kimliği ifade etmesi ise; o zamana kadar teslimiyetçi bir portre çizmiş olan Yahudi tipinin tam tersi bir anlayışı örnekliyordu. Halutz yüzyıllardır devam edegelen eğilimi ve yaşama biçimini değiştiren Yahudi'yi simgeliyordu. Onun için tatmin olmak bireysel kazanım ile değil, toplumsal kalkınmaya katkı sağlamak ile mümkündü.

Filistin'de yapılacak çok iş vardı. Çöle dönen topraklar tarımla yeniden verim ve hayat kazanacak; bataklıklar kurutulacak, ağaçlar dikilecek, yollar yapılacak ve burada kurulan İsrail ülkesi imar edilip yaşanacak beldelere dönüştürülecekti.

Cemiyet-i Akvâm(Milletler Cemiyeti-Birleşmiş Milletler) 22 Temmuz 1922 günü Filistin'deki İngiliz Mandası'nı onayladı. Böylece Filistin'deki yeni Yahudi düzeni bir bakıma hükmî şahsiyet kazandı.

Hemen ardından dördüncü büyük göç dalgası (Dördüncü Aliyah) başladı. 1924 yılında filizlenen yeni göç dalgası dört yıl sürdü. Ancak Rusya Yahudilerin ülkeden çıkmasına izin vermeyerek yasakladığı için daha çok Polonyalı Yahudiler Filistin'e göç ediyorlardı. Bu aşamada Amerika Birleşik Devletleri de ülkeye göçmen Yahudi girişini durdurdu. Bu nedenle Filistin'e 34.000 Yahudi gelirken; Polonya'dan ABD'ya gidenlerin sayısı 10.000 ile sınırlı kalmıştı.

Daha önce Rusya'dan gelen Yahudilerin büyük bölümünü toprak adamları ve çiftçiler oluşturuyordu. Ancak Polonya'dan gelenlerin çoğunluğunu kentsoylu küçük tüccarlar ve zenaatkârlar teşkil ediyordu. Polonya'dan Yahudilerin bu denli yoğun biçimde göç etmesine, bu ülkenin yönetiminin Yahudilere karşı uygulamaya koyduğu sert önlemler yolaçıyordu. Polonya'dan gelen ve çoğunluğu kentli olan yeni göçmenler Filistin'de de benzer bir yaşam tarzı kurmak ve hayat standardını korumak istiyorlardı. Bu çerçevede Filistin'deki tarım alanlarına değil de, başta Tel Aviv olmak üzere kentlere yerleşmiş; şehir hayatını renklendirerek canlandırmışlardı. Tel Aviv'in nüfusu kısa sürede 40.000 kişiye yükseliyor; ticaret ve zenaat sayesinde hızla gelişerek kalkınıyordu.

Filistin'deki Yahudi kolonizasyonu bir bakıma müstakbel İsrail Devleti'nin temelini teşkil ediyor, her bakımdan gelişme kaydediyordu. Manda yönetiminin

teşviki ve katkısıyla, Yahudi kurumları; Dünya Siyonist Teşkilatı ve Yahudi Ajansı sadece ziraat ve ticaret alanında değil; bilim, teknoloji ve eğitim alanında da gelişmeye büyük önem veriyordu.

Örneğin; Haim Weizmann'ın da olağanüstü çabalarıyla 1918 yılında, savaşın son döneminde Kudüs İbranî Üniversitesi'nin temelleri atılıyordu. Temel atma törenine General Allenby, Üniversite'nin açılışına ise Lord Arthur James Balfour da katılıyordu.[10]

[10] *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, A.g.e., S.287.

EKLER

Antisemitizm tarihsel bir olgu olarak karşıtını doğurdu ve Siyonizm'e zemin hazırladı.

EK-1

ANTİSEMİTİZM

Yahudi karşıtlığının kökenleri Hıristiyanlık öncesi döneme, Antikçağ'a kadar uzanıyordu. Antikçağ'da Yahudi aleminin merkezini yine Filistin teşkil ediyordu. Ancak Yahudiler, savaşların ve diğer bazı nedenlerin etkisiyle Roma İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerine dağılmışlardı. Bunların bir kısmı (1 milyon civarında) Filistin'de yaşıyor, 3-4 milyon kadarı da (Diaspora'da) dağınık bir yaşam sürdürüyorlardı. Yahudiler genellikle işçilik ve çiftçilik yapıyor çeşitli zenaatlarla uğraşıyorlardı. Yaşadıkları ortamlara uyum sağlamış görünüyorlardı.

Roma yönetimi Hıristiyanlık öncesi Yahudilere karşı ayrı bir politika izlemiyor; onlara eşit davranıyordu. Yahudiler vasiyetnâme düzenleyebiliyor, Romalı-

larla evlenebiliyor, bürokraside görev üslenebiliyorlardı. Bununla birlikte Roma, Yahudi Devleti olan Yuda'yı yıkmıştı. Üstelik Yahudiler diğerlerinden farklı olarak tek tanrılı bir dine inanıyorlardı ve böyle bir inanca sahip tek kavimdi.

Yahudilerin Roma'nın yasalarından başka, dinsel kökenli emirlere de kesinlikle riayet etmesi, yönetim tarafından fazla önemsenmiyor ve kabul ediliyordu. Ama onlara tanınan bu ayrıcalık toplumsal kıskançlıklara ve anlaşmazlıklara da yol açmıştı. Sünnet, Yahudi olmayanların şaşkınlığına neden oluyordu. Buna ek olarak bir de Musevîlik, Yahudilere başkalarıyla evlenmeyi dinsel bakımdan yasaklamıştı.

Bu dönemde(MÖ 3.yüzyılda) en tanınmış Yahudi düşmanlarının başında Pers Kralı Ahasverus'un veziri Haman geliyordu. Haman, krallığın bütün eyaletlerine dağılmış, ayrı yaşayan, diğer tüm halklardan farklı yasaları olan ve kralın yasalarına uymayan bir kavmin yaşadığına dikkati çekiyor; diğerlerini bunlara karşı kışkırtıyordu.

Antikçağ'da gerçi Yahudilere karşı öfke patlaması ve kitlesel saldırılar görülmüyordu. Ama yine de; aydınlar arasında ciddî bir Yahudi düşmanlığı hissediliyordu. Bu düşmanlık daha çok, farklılıklar nedeniyle 'yadırganmaktan' kaynaklanıyordu. Yahudi düşmanlığının en önemli hedefini de büyük bir Yahudi kolonisinin yaşamakta olduğu İskenderiye'deki topluluk teşkil ediyordu. Devrin ünlü tarihçileri Aderalı Hekateus ve Glavius Josephus(ki kendisi de Yahudi idi) bu düşmanlığın nedenlerini kayda geçirmişti.

4. yüzyılın başından itibaren Hıristiyanlık, Konstantin'in hükümranlığı altındaki Roma'da giderek güçlenmiş ve sonunda devletin resmî dini olmuştu. Bu yeni din 300 yıl zarfında tüm Roma İmparatorluğuna yayılmıştı.

Yahudiler Hıristiyanlığı, Museviliğin bir mezhebi kabul ediyor; her ikisi de İbrahim'in Tanrısı'na tapıyor, aynı kutsal kitabı kabul ediyor; sadece farklı yorumluyor, bu nedenle de uyumlu bir şekilde yaşıyorlardı.

Ancak Havari Paul, Hıristiyanlığı Yahudi yasalarından ve sünnetten uzaklaştırmıştı.

Yahudiler Hıristiyanların dinini kabul etmiyor; Hıristiyanlar da -Tanrısal bir nitelik verilen İsa'nın çarmıha gerilmesinin suçunu yükledikleri- Yahudileri ağır suç işlemiş bir halk olarak aşağılıyorlardı.

Taraflardaki bu anlayış ve yaklaşım zıtlaşması günümüze kadar uzanan antisemitizmin(Yahudi düşmanlığının) başlangıcını da teşkil etmişti.

Hıristiyanlık bakımından Yahudiler en büyük suç sayılan 'Tanrı katli' iddiası ile suçlanıyorlardı. Gerçekten de bunun böyle olup olmadığı tartışması günümüze kadar sürmüş olmasına karşın bu 'açmaz' bir şeyi değiştirmemiş; Yahudilerin bu iddia ile suçlanması antisemitizmin işine gelmişti.

Kaldı ki İsa'yı eleveren havariye Hıristiyanlar Yudas adını vermişti. Yuda (Yudea) adından türetilen bu isim bütün Yahudileri kapsıyordu.

Roma'da Hıristiyanlık ve Hıristiyanlaşma, Paganlar üzerinde etkili olmuştu. Fakat Yahudilere nüfûz edilemiyor, onların dinsel inançları değiştirilemiyordu. Bu da Yahudiler ile Hıristiyanlar arasındaki zıtlaşmayı körüklüyor, Yahudi düşmanlığının keskinleşmesine yol açıyordu.

Sonuç olarak; "Onlar Tanrı'nın katili, Peygamberi öldürenlerdir, Tanrı'ya karşı gelen kin dolu asilerdir. Onlar yasayı ayaklar altına almakta, Tanrı'nın bağışlayıcılığına karşı direnmekte ve atalarının inancını küçümseyerek reddetmektedirler. Şeytanın figüranlarıdır onlar; bir yılan ırkı, hainler, karanlık düşünceli gammazlar, ikiyüzlülüğün mayası, iblisler topluluğudur. Lanetlenmiş iğrenç yaratıklardır. Güzel olan her şeyin düşmanıdırlar"[1] denilerek lanetliyorlardı. Poliakov daha da ileri gidiyor; Sinagogları geneleve, tiyatroya, eşkıya yatağına ve hayvan inine benzetiyor, Yahudileri en galiz sözcüklerle tanımlıyor, onlara karşı Hıristiyanların kin, garez ve nefretini kışkırtıyordu.

Kilise'nin zaferiyle birlikte Yahudilerin Roma İmparatorluğu'ndaki hakları ve ayrıcalıkları ortadan kaldırılmıştı. Daha sonra 4. yüzyıl başlarında Yahudi misyonerliği -Hıristiyanların Musevîleşmesi- de yasaklandı. Yahudilere karşı alınan tavır daha da ileri götürülüyor; Musevîlik propagandası yapanlar ölümle tehdit ediliyor, Musevîliğe geçenler aynı şekilde ölümle cezalandırılıyorlardı. Musevîlerle Hıristiyanların evlenmeleri yasaklanıyor; İkinci Theodosius 439 yılında Yahudileri tüm devlet görevlerinden uzaklaştırıyordu.

Ortaçağa doğru kilise Yahudilere karşı tavrını daha da sertleştirmişti. 7. yüzyılda İspanya'da köleleştirme ve idamlar başladı.

9. yüzyılda Fransa'da Kral Dindar Louis döneminde Yahudilere bazı kolaylıklar gösterilerek çiftçi, tüccar ve mülk sahibi Yahudilere yasal haklar tanındı. Fakat Yahudilerin burada, Hıristiyanlar arasında sempatizan ve yandaş kazanmala-

---

[1] Nyssalı Greguar, Poliakov'den alıntı, s.20.

rı kiliseyi rahatsız ediyor; Lyon'lu başpiskoposlar buna karşı tepki göstererek harekete geçiyorlardı.

Agobard ve Aınolon adlı piskoposlar Yahudilerle Hıristiyanların kesin biçimde birbirlerinden ayrılmalarını istiyorlardı. Bunun ardından 1000 yılında; Kutsal Topraklar'daki Hıristiyanlara zulüm yapılmasına katkıda bulundukları ve fiilen katıldıkları iddiasıyla Yahudilere karşı ilk saldırılar başladı. Ren vadisi boyunca bir çok kentte Yahudiler zorla Hıristiyan yapılıyor, kovuluyor ve öldürülüyorlardı.

27 Kasım 1095 günü Papa İkinci Urban Clermont-Ferrad Kilise Konseyi'nde yaptığı konuşma ile Haçlı Seferleri'ni başlattı.

Şövalyeler, başıbozuk halk ve din adamları dinsizleri yola getirmek, İsa'nın intikamını almak ve sonsuz mutluluğa erişmek üzere Kutsal Topraklara doğru yola çıktılar. İsa'nın öcünü almak demek, aynı zamanda Yahudilerden de öç almak anlamına geliyordu.

Haçlı başıbozukları "Yahudiler burada, aramızda yaşıyorlar" diyerek saldırmaya ve öç almaya Avrupa'daki Yahudilerden başladılar.

1096 yılının Nisan ayı ile Haziran ayı arasında Ren bölgesindeki topluluklar arasında yaşayan Yahudilere karşı acımasızca saldırılar gerçekleştirildi. Yahudi liderler, korunmaları için piskoposlara ve İmparatora başvuruyor, yardımlarını istiyorlardı. Büyük paralar karşılığında bazı yerlerde Yahudilerin emrine kaleler ve koruma birlikleri verildi. Ancak kentler büyük bir çoğunlukla kapılarını Haçlılara açıyor, Yahudiler başıbozukların ve saldırganların insafına terkediliyordu. Binlerce Yahudi, Haçlılar tarafından öldürülmüştü.

Fransa'da, Ruen'de başlayan tecavüzler Speyer, Worms, Mainz, Trier, Köln, Metz ve Bamberg'de katliama dönüştü. Mainz'de yaşayan Yahudiler Emicho ve çetesine karşı iki gün boyunca direndi. Daha sonra 700 Yahudi kılıçtan geçirildi. Silahlı savunmanın başarısız olduğunu gören Yahudiler, Hıristiyanların eline geçmemek için birbirlerini öldürmeye başladılar. Analar çocuklarının gırtlaklarını bıçaklarla kesiyor; 'sünnetsizlerin elinde ölmektense' kendi canlarına kıyıyorlardı. Sadece Hıristiyanlığı kabul eden bir kaç Yahudi canını kurtarabilmişti. Benzer olaylar Köln'de de yaşanıyordu.

Haçlı Seferleri sırasında öldürülen Yahudilerin sayısı tam olarak saptanamıyordu. Ancak bu katliamlar bir başlangıç teşkil ediyor; İkinci Haçlı Seferi daha kapsamlı ve planlı saldırılara sahne oluyordu. Kitlesel kırımlar meydana geliyordu.

Hepsinden önemlisi; 'Cinayet Ayini'(Kan İftirası) da bu dönemde ortaya çıktı.

1144 ile 1150 yılları arasında üç ayrı yerde üç Hıristiyan çocuğunun 'kanını elde etmek' amacıyla Yahudiler tarafından öldürüldükleri iddiası ortaya atıldı. Bu iddialar Hıristiyanlar ile Yahudiler arasında yeni bir olumsuz olgunun 'Kan İftirası'nın' ortaya çıkması anlamına geliyordu.

İlk iftira 1144 yılında İngiltere'de Norwichli Yahudilerin, bir Hıristiyan çocuğu öldürmekle suçlanmaları sırasında atıldı. Bundan sonra Avrupa'nın bir çok yerinde benzer iftiralar ve iddialar birbirini izlemeye başladı.

> "Bu iftiralara inananlar Yahudilerin İsa'yı çarmıha gerer germez yeniden saf, günahsız kana susadıklarını ileri sürüyorlardı. Bir zamanlar vücuda bürünmüş olan Tanrı, artık göklerde bulunduğuna göre, şimdi de Yahudiler inananlar arasında günahı en az olanların, yani çocukların kanını istiyorlardı."[2]

İkinci iftira ise 1215 yılında ekmek ve şarabın tam anlamıyla İsa'nın bedenine ve kanına dönüştüğüne karar verilen Dördüncü Kilise Konseyi'nden sonra ortaya çıktı.

İddiaya göre 1243 yılında Berlin yakınlarında bir Yahudi, bir Hıristiyanı para ile kandırarak kendisine bir parça kutsanmış ekmek getirmeye ikna etmişti. Yahudi bu ekmek parçasını eve ya da Sinagog'a götürmüş ve kutsanmış ekmek(yani İsa'nın eti) burada hırpalanmıştı. Yahudiler kişisel olarak veya topluca bu ekmeğe şiş ve dikenler batırmış, üzerinde tepinmişlerdi. Hıristiyanlara göre Yahudiler 'İsa'ya bir kez daha işkence etmek' arzularına ve amaçlarına ulaşabilmek için, nice tehlikeleri göze almaktan bile kaçınmıyorlardı.

Bu suçu işlemek iddiasıyla suçlanan Yahudiler, işkence edilerek sorgulanıyorlardı. İtiraf etseler de etmeseler de genellikle yakılıyor; ailesi ve cemaat de cezalandırılıyordu. Kutsal ekmeğe el uzatmak iddiası veya kan iftirası ile pek çok yerde Yahudi toplulukları ortadan kaldırılıyor; bu tür saldırılara uğrayan yerlerin önemli bir bölümü de Alman topraklarında yer alıyordu.

14. yüzyılın ortalarında Almanya'daki Yahudiler bir başka antisemitik dalganın hedefi oluyor, yeni pogromlarla karşı karşıya kalıyorlardı. Bu saldırılarda da Yahudilerin Hıristiyanları kanlı ayinlerde öldürdükleri ve Yahudilerin kutsanmış

---

[2] *Antisemitizm*, Eva Groepler, Belge Yayınları, İst. 1999, S.15; Dipnot no 10, Yahudi Halkının Tarihi, s.119.

ekmeğe hakaret ettikleri iftiraları en önemli gerekçe oluyordu.

'Kutsal ekmeğe hakaret' iftirası 1298 yılında Frank kırallığında; 1337 yılında Bavyera/Deggendorf'ta ve 1336-1338 arasında da Avusturya/Pulkau'da patlak veren Yahudi katliamlarına yol açtı.

Özellikle 1336 yılında Frank Krallığı'nda ve 1338'de Alsace'deki saldırılar, yağma amacıyla gerçekleştirildi. Bu katliamlar 1346-1350 arasında doruğa çıkmış; krallık topraklarında yaşayan Yahudilerin çoğunun yokedilmesiyle sonuçlanmıştı. Bu arada Hıristiyanlar Yahudileri ortadan kaldırmak amacıyla yeni bir gerekçe uyduruyor; bunların kuyularını ve su kaynaklarını zehirleyerek vebaya neden oldukları iftirasını yayıyorlardı.

1349'da Nürnberg'de ve Strasburg'da bu iddialarla geniş kapsamlı katliamlar düzenlendi. Sadece Strasburg'da 2.000 Yahudi yakıldı.

Saldırılar, katliamlar ve yağmalar Yahudilerin daha fazla içlerine kapanmalarına, toplumsal yaşamdan çekilmelerine ve sosyal ilişkilerini asgariye indirmelerine zemin hazırlıyordu. Buna ek olarak Yahudiler ağır kısıtlama ve yasaklarla karşılaşıyor; 1394 yılında Pfaltz'dan, 1388'de Strasburg'dan çıkarılıyorlardı.

Sınırdışı uygulamaları 15. yüzyılda da devam etti. 1420 yılında Avusturya'dan, 1424'te Freiburg'dan ve Ausburg'dan, 1451'de Würtzburg'dan, 1454'de de Breslau'dan uzaklaştırıldılar.[3]

[3] *Antisemitizm*, A.g.e., S.27.

Antisemitizm Yahudileri hedef alarak onlar üzerinde her vesileyle şiddet uygulamıştı. Yukarıda antisemitiklerin 'kan iftirası'nı simgeleyen bir gravür görülüyor.

15. yüzyılın ortasına gelindiğinde Yahudiler Almanya'da bir kaç şehir dışında yaşayabilecek güvenli bir yer bulamıyorlardı. Fırıncılar Yahudilere ekmek satmıyor, değirmenciler buğdaylarını öğütmüyor, çarşıya pazara ancak saat 16'dan sonra çıkabiliyorlardı.

Sosyal hayattan çekilmek Yahudileri iş yapamaz duruma düşürmüştü. Bu nedenle tefeciliğe ağırlık veriyorlardı. Tefecilik ise; Yahudileri daha da antipatik duruma getirmişti. Akçeli işler antisemitiklerin iştahını daha da kabartıyor, saldırıların yoğunlaşmasına neden oluyordu. Yahudiler bunlardan başka büyücülük yapmakla da suçlanıyor, engizisyon mahkemelerine gönderiliyor; bu itham yeni bir yakılma nedeni sayılıyordu.

16. yüzyıl başında Almanya'daki Yahudiler kitleler halinde sürülüyor, yerleşim merkezlerinden kovuluyor, kaçırılıyorlardı.

1492'den, 1519'a kadar Mecklenburg, Brandenburg, Württemberg, Kaernten, Nürnberg, Colmar, Steinmark, Salzburg, Magdeburg, Halle, Obernheim, Regensburg şehirleri Yahudilerden arındırılmıştı.

Yahudiler sadece ve son derece sınırlı olarak Frankfurt am Main, Worms ve Prag'da büyük gettolarda varlıklarını sürdürebiliyorlardı. Strasburg ve Ausburg'da ise ancak gün batana kadar kentte kalmalarına izin veriliyordu.

Bu dönemde Orta Avrupa'daki Yahudiler genellikle Polonya'ya ve Osmanlı İmparatorluğu'na göç edebiliyorlardı.

16. yüzyılda Yahudi düşmanlığı tam anlamıyla doruk noktasına ulaşmıştı. Bu zirvede kırılma noktası gerçekleşiyor; sanayileşme süreci ve Orta Avrupa'da birbirini izleyen savaşlar(1683'de Bohemye Ayaklanmasıyla başlayan Otuz Yıl Savaşları) daha önce yaşanan reform sürecinden sonra Aydınlanma sürecini tetikliyordu. Aydınlanma süreci Yahudilerin Hıristiyan toplumsal yaşamına yeniden katılmasına zemin hazırlıyordu. Yahudilere karşı devlet yönetimleri yumuşuyor, kısıtlayıcı yasaklar yavaş yavaş kaldırılıyor, sanayi devrimini izleyen finansal hareketler Yahudilere geniş bir faaliyet alanı hazırlıyordu. Gelişmelere paralel olarak verilen pek çok yeni haklar yasalaştırılıyor, Yahudiler ile Hıristiyanlar arasında yeni bir uyum sağlanmaya çalışılıyordu.[4]

Ne var ki 'antisemitizm' hiç bir zaman tam olarak ortadan kalkmıyordu. Tarihsel geçmiş belleklerde derin izler bırakıyor, daha önce başvurulan şiddete da-

---

[4] Yahudilerin 18. yüzyıldaki kazanımları için bkz. Derin Suçun Küresel Otoritesi, Murat Çulcu, E Yayınları, İstanbul 2008.

yalı yöntemler ihtiyaç duyuldukça yine uygulamaya konuluyordu. Bu süreçlerde de Yahudilere saldırılıyor; aşağılamalara devam ediliyor, katliam ve yağmalar birbirini izliyordu.

Nihayet Nazi Almanyası'nda; 1933-1945 yılları arasında en büyük Yahudi katliamı düzenleniyor, milyonlarca Yahudi öldürülüyordu.

'Büyük Katliam' Orta Avrupa'da yaşayan Yahudileri bu kez geniş kitleler halinde Filistin'e göç etmek zorunda bırakıyordu. Böylece 'en büyük katliam', en büyük Filistin göçünü' tetikliyor ve 1947 yılında İsrail Devleti uluslararası zeminde meşruiyet kazanarak resmen kuruluyordu.

EK-2

SİYONİZM - FAŞİZM İLİŞKİSİ

Siyonizm sadece Filistin'e dönüş süreciyle ilgili faaliyetlerde bulunmakla kalmıyordu. Bir 'Yahudi ideolojisi' olarak aşırı milliyetçi ilkeler temelinde varlığını her zaman koruyor; yine bu temel ilkeleri doğrultusunda son derece geniş bir yelpazede siyasî ilişkiler tesis ediyordu. Kaldı ki bu ilişkiler ağı yasal olduğu kadar, yasadışı alanlara da ulaşıyor, kimi zaman ortaya şaşırtıcı gelişmeler ve sonuçlar çıkarıyordu.

Siyonizm'in bu şaşırtıcı ilişkileri arasında Alman Faşizmi'nin ve Nazi yönetiminin yer aldığı da ileri sürülüyordu. Bu konuya ışık tutmaya çalışan Türk bilimadamlarından biri de Prof. Dr. Türkkaya Ataöv idi. Konu ile ilgili bir makale yayınlayan Ataöv, Siyonizm'in karanlıkta kalan bu alandaki ilişkileri ile ilgili son derece önemli saptamalar yapıyordu. Prof. Dr. Türkkaya Ataöv'ün 'İkinci Cihan Savaşı'nda Siyonizm'in Faşizmle İşbirliği' başlıklı makalesi, Ank. Üni. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi'nin Eylül-Aralık 1974, XXIX. cilt, 3-4 numarasında 107-113 sayfaları arasında yer alıyordu.

Prof. Dr. Türkkaya Ataöv makalesinde aynen şu hususlara ve kaynaklara yer veriyordu:

Siyonizm'in Theodore Herzl'den İsrail'in kuruluşuna (ve tabîî bugüne) kadar izlediği yol, emperyalizmle işbirliği örnekleriyle doludur. Ancak bu yazının hedefi Siyonizm'in (ilk bakışta uzlaşmaz gibi görünen) başka bir ideolojiyle -İkinci Cihan Savaşı'nda Nazizmle işbirliğine dair Batı'da az bilindiği anlaşılan bazı kanıtlar vermektir.[1]

Siyonizm aslında, modern ırkçılığın bir çeşidi olarak kabul edilebilir. Günümüzdeki büyük Burjuva ondan, daha önceleri, Nazizm'den yararlandığı gibi yararlanabilmektedir. Bundan öte, bazı yazarların gözünde (Örneğin; M.Cohen, *The Faith of a Liberal*, New York, 1946, s. 328) Siyonistler de Naziler gibi 'ırk'

---

[1] Bu yazıdaki bilgilerin büyük kısmı başlıca şu Sovyet kaynağında vardır: *Yuriy İvanov, Astarojna: Sionizm: Oçerki po ideologii arganizatsii praktike Sionizme*, Moskva, İzdatelstva Politiçeskoy Literaturi, 1969.

kavramına özel bir önem vererek, temelde 'anti-Semitik' yaklaşımı benimsemiş, fakat 'arı' ya da 'üstün' ırkın Teuton değil, Yahudi ırkı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Modern bilimin 'Yahudilere ırk özellikleri tanımakta olmamasına rağmen bir yandan ırkçı görüşlere yatkın bazı yazarlar Yahudilerin "içine kapanık, Asyalı ve Afrikalı bir yana, ortalama Avrupalıdan daha çalışkan ve yetenekli" olduğunu söyler ve "hiçbir ulusa bu derece verilmemiş olan bazı iyi özelliklere sahip olmakla övünebileceklerini" eklerken(Max Nordau o His Peoble, s/73 ve 92.) İsrail Parlamentosu Hitler'in ırkçı temellere dayanan pasaportlarını anımsatan kanunlar kabul etmiştir. Knesset'in Mart 1970'de kabul ettiği bir kanuna göre, devlet yalnız Yahudi bir anadan doğmuş ya da Yahudiliği kabul etmiş olanları hukuken Yahudi saymakta, böylece ortaya 'arı' ve 'arı olmayan' İsrail yurttaşı sınıflamaları çıkmaktadır. Ne var ki, 1970'de kabul edilen bu kanunun dayandığı inanç İsrail'in kurulduğu tarihten bu yana yaşamaktaydı. Nitekim, bir yazar Yahudilerin "uygar uluslar içinde en arı ırk" olduğunu ileri sürüyordu.[2]

Konuya bu açıdan bakıldığında, İsrail Devleti'nin kuruluş koşullarında, savaşın bitiminde Nüremberg mahkemesinde suçlanan özellikler görülmektedir. Bugün de, 'seçilmiş halk' olduğunu savunan bir toplum 'Hayat Alanı'(Lebensraum) peşinde koşmakta, (bir zamanlar Faşist Almanya'nın yaptığı gibi sürüp attığı Filistin göçmenlerinin bir çeşit 'ghetto'ları anımsatan kamplara yerleşip kalmalarına neden olmaktadır. Örneğin, 1967'de bir İsrail kuvveti Kudüs'e, elli kilometre uzaklıktaki Zeita, Beit Nuba ve Yalu adlı Ürdün köylerini(Bu köylerin bugünkü durumunu Mart 1975'te ben de gördüm) bütünüyle ortadan kaldırarak devletler hukukunda Jenosid kapsamına girebilecek bir suç işlemişlerdir. Nazi ileri gelenleri de bu ve benzeri suçlardan ötürü muhakeme edilmişlerdi.

Öte yandan, bu yazının kapsamı açısından bizim için burada önemli olan Siyonizm'in genel çizgileriyle dünya görüşü değil, bu görüşün İkinci Cihan Savaşı yıllarındaki bir uygulanışıdır. İlk bakışta, inanılması zor gibi görünmesine rağmen Siyonizm Nazi önderleriyle temas ve bazı noktalarda anlaşma olanaklarını aramış ve bulmuştur. Bu anlayışların ne pahasına sürdürüldükleri kadar, her iki tarafta da kimler aracılığıyla yürütüldükleri de ilginçtir. Bir Batı Alman yayını olan Der Spiegel dergisi 19 Aralık 1966 tarihli sayısında şöyle demektedir: "Al-

---

[2] Nahum Sokolow, *History of Zionism*, C.1, S.189.

man antisemitiklerinin zaferi Siyonistleri sevindirdi, çünkü bu zafer Siyonizmi önemseyen ve öteki ulusların bir parçası olmayı yeğleyen Batılı aydın Yahudilerin yenilgisi anlamına geliyordu. Hem Siyonistler, hem de Naziler ırk ve ulusu ana ilkeleri durumuna getirdiklerinden, aralarında ortak bir nokta bulunması kaçınılmazdı."

Yahudi hareketi içinde ağır basmağa başlayan Siyonistler Almanya'da Nazilerin iktidara gelişlerini kendi hedefleri için 'tarihî bir fırsat' olanak değerlendiriyorlardı.

Siyonizm bir yandan, Ortadoğu'da güç kaybetmekte olan İngiltere'nin yerine oturmağa hazırlanan Amerikan sermaye çevreleriyle bağlantı kurmağa hazırlanırken, gelişen Faşizmle de uzlaşma yollarını arıyordu. Siyonizm, kapitalist dünyanın bu üç önemli merkezine el atmakla, tüm şıkları denemek istiyordu. 1930'larda, İtalyan Faşizmi ve Alman Nazizmi'ni yeni destekler olarak değerlendiriyordu.

Siyonistler Faşizmle ilk temaslarını 1934'de; 1968 yılına kadar hem Dünya Yahudi Kongresi'nin (World Jewish Kongress), hem de Dünya Siyonist Örgütü'nün (World Zionist Organisation) başkanlıklarını yapmış olan Naum Goldmann kanalıyla kurdular. Goldmann'ı 13 Kasım 1934'de kabul eden Benito Mussolini Dünya Yahudi Kongresi'ni destekleme sözü verdi. Ertesi gün, Goldmann'ın fotoğrafı, dünyanın ilk modern Faşizm devletinin kurucusuyla yanyana, belli başlı dünya gazetelerinde yayınlanıyordu.

Araplar Yahudilerin Filistin toprağına kalabalık sayılarda gelip yerleşmelerine tabîî karşı koymağa başlamışlardı. Almanlara karşı Arap desteğinden faydalanmayı uman İngilizler göçü sınırlamak gibi bazı ödünlerle yanaşma gereğini duyuyorlarsa da, herkes aynı görüşte değildi. Örneğin; Lord Alfred Mond Melchette, Fas, Cezayir ve Tunus'ta görüldüğü gibi Arapların uygar yerleşmelere zaten hep karşı çıktıklarından, Libya'da İtalyanların başına da aynı şeylerin geldiğinden şikayet ediyordu.[3] Hitler iktidara gelmeden bir yıl önce, Filistin nüfusunun, ancak yüzde yirmisi Yahudiydi. Siyonizm geçen yüzyıldan beri ancak bu kadar Yahudi'yi Filistin'e sokabilmişti. Ancak olduğu kadarıyla Yahudilerin İngiliz yardımıyla Filistin toprağında kurdukları 'savunma' birlikleri, yalnız Arapları kendi topraklarından itip çıkarmak için kullanmakla kalmıyor, ileride Arap kurtuluş mücadele-

[3] H.L.M. Melchette, *The Neighbour*, New York, 1937, s.252.

lerine darbeler indirmek için de hazırlanıyordu. Daha sonra 'Haganah' adını alan bu birliklerin Feivel Polkes adlı komutanlarından biri Filistin Yahudileri'nin güvenlik örgütünün başındaydı.

Yahudiler Filistin'e doluşmak için yollar araştırırken, Nazi Almanyası'ndaki Yahudi temsilcileri bir 'Yahudi Filistin' için savaşmağa hazır kimseleri seçme peşindeydiler.[4] Osmanlı yönetimi sırasında da Filistin'e Yahudilerin yerleştirilmesi düşüncesini desteklemiş olduğu anlaşılan Dr. Nossig adlı birinin yaşlı Alman Yahudilerinin imhası için Nazilere önerilerde bulunduğu ileri sürülmektedir. Nossig, daha sonra, Varşova'yı kurtaranlarca kurşuna dizilmiştir.

Ne var ki, Siyonistlerin seçtiği bazı genç ve güçlü görünümlü Yahudiler daha sonra 'kibbutz'larda çalışmaya hazırlanmak üzere Nazi Almanyası'ndaki kamplarda eğitim görmüşlerdir. Bu kamplar Siyonist temsilcileriyle Adolf Eichmann arasında yapılan andlaşmalar sonucu kurulmuştur. Antisemitik düşüncelerin dolaylı suçlamalarına umut bağlayan Siyonistler böyle bir işbirliğini yadırgamıyorlardı. Faşizm milyonlarca insana felaket getirirken, ileride bir Yahudi Devleti kurmayı tasarlayanlara hiç de insancıl görünmeyen bir 'seçme' fırsatı veriyordu. 'Vaadedilmiş Toprağa' bir 'Mesih' edasıyla insan götürenler o zaman açıklanmayan bir takım karanlık işlerin mimarlarıydılar da. Bu işbirliğine karşılık olarak, Filistin Alman mallarıyla dolup taşıyordu.[5]

Üstelik, Filistin kıyılarına ulaşan bir göçmen kafilesinin umulmadık akıbeti burada özetlenmelidir. Patria adlı gemi 25 Kasım 1940 da, Hayfa limanında patlayarak batmış, bir kaç yüz göçmen elli kişilik mürettebatla birlikte ölmüşlerdi. Siyonist liderliğin tasarladığı ve uyguladığı bu patlama olayı hakkında bir karar verilmeden önce bu trajediyle sonuçlanan olayların kısaca sözü edilmesi gerekir. Hatırlanacağı gibi İngiliz hükümetinin 1939'da çıkardığı Beyaz Kitap(White Paper) Filistin'e Yahudi göçünü sınırlamıştı. Ama öte yandan Nazilerin Yahudilere karşı tavırları gittikçe sertleşmekteydi. Siyonistler bu aşırılığın Filistin'e göçü şu ya da bu biçimde, kolaylaştıracağı inancı içindeydiler. Giderek, bu yönde SS yardımı temin etme yollarını da araştırdılar. Pino Ginzburg ve Moşe Auerbach, Haganah'ın kurduğu bir örgüt olan Massad'ı (Mossad) temsilen Almanya'ya giderek

---

[4] David ve Joh Kimche, *The Secret Roads*, London, 1954, s.27.

[5] Hannah Arendt, *Eichmann in Jerusalem*, London, 1963, s.55.

bazı Yahudileri Filistin'e çekmeyi planladılar. Bunun için seçilen Yahudilere nereye gidecekleri bile söylenmiyordu.

Ginzburg, Mart 1939'da, ikiyüz kadar Yahudi'yi alarak onlarla birlikte Meksika'ya, gidileceğini söyledi. Bu grup Viyana'da Moşe Auerbach'ın getirdiği başka bir grupla birleşti. Birlikte Yugoslavya'nın Susak limanına vardılar ve orada Colarado adlı gemiye, bindiler. Son gemi Hayfa limanına ulaştığında, İngilizler göçmenlerin karaya ayak basmalarını yasakladı. Yeni göç kurallarına göre gemi içindekileri Filistin'e bırakmayacak, ancak Hind Okyanusu'nda Madagaskar'ın 500 mil doğusunda Mauritius Adası'na gidebilecekti. Gemi limanda büyük bir gürültüyle patlayarak battı ve kurtulan olmadı. Siyonistler Filistin'i bir kez görmüş olan Yahudilerin başka bir yere gitmektense orada ölmeğe topluca karar verdiklerini açıklayarak Filistin'e Yahudi göçünün serbest bırakılması yararına dünya kamuoyunun desteğini kazanma yollarını araştırdılar. Ne var ki şimdi üstünde durulan bir yorum göçmenlerin 'toplu intiharı' değil, bu cinayeti Haganah'ın hazırladığıdır.[6]

Macaristan'daki Siyonist örgütte 'en iyi biyolojik malzemeden' olan birkaç bin Yahudi'yi kurtarırken ortalama ya da yaşlı yüzbinlerce Yahudi'yi Auswitz kamplarına yollayan bir anlaşma yapıyordu. Yıllar sonra İsrail'e yerleştiğinde ilk adını değiştirip 'İsrail' adını alarak, Ben Gurion ve Golde Meir'in Mapai Partisi'nde ön safta yöneticilik yapan Dr. Rudolf Kastner ileride Yahudilerce yargılanıp mahkum edilecek olan Eichmann ile Macar kamplarında Nazilerin dilediklerini yapmalarına karşılık bir kaç bin kişinin salıverilmesinde anlaşmışlardı.[7] Dr. Kastner'in Macaristan'daki bu olayları açıkladığı için, daha sonra İsrail siyasî polisince susturulduğu ileri sürülmektedir.[8]

Siyonizm'in Nazi savaş çabasına maddî yardımı da vardır. Sovyet Cephesi'nde Kızıl Ordu'nun peşpeşe gelen saldırıları Almanları gittikçe güç durumlarda bırakırken, Nazi kumandanlığı en zayıf noktalara geriden taze kıtaları kolayca sevkedebilmek için, çok sayıda askerî ulaştırma aracına ihtiyacı oluyordu. Siyonist örgüt bu konuda Almanlara yardımcı oldu. Mayıs 1944'de, Eichmann Siyonistlerden 10.000 askerî kamyon istedi. Eichmann cephe komutanlığının bu isteğini

---

[6] Kimche, *op. cit.*, s.54.

[7] Arend, *op cit.*, s.37-38.

[8] K. İvanov ve Z. Şeynis, *Gasudarstva İzrail, yevo Palajeniya i politika,* Politizdat, 1958, s.133.

Macar Siyonistlerinden Joel Brandt'a iletti.[9] İstenilen malzeme, Haim Weizmann'ın da onayıyla, Almanlara ulaştırıldı. Ünlü bir Yahudi yazarı olan A.Lilienthal, bir Amerikalı gazetecinin şu sözlerini naklediyor: "Siyonistler, sözkonusu olan kendi kanları olmadıkça, başkalarınınkiyle pek ilgilenmez."[10]

İkinci Cihan Savaşı bitince Ben Gurion bu kez Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek başka bir savaş için yeni bir anlaşma yaptı. Araplara karşı mücadelede kullanılacak yeni silahlar aldı.[11] Siyonizm daha sonra, yeni ırkça düşünceleri içeren, saldırı savaşlarını destekleyen ve barışı tehlikeye düşüren tutumlarıyla bizzat İsrail Devleti'nin varlığını da tehlikeye atan bir tutum içine girdi...

---

[9] M.D. Judgemen, *İsrail*, 1965, s.65.

[10] *What Price İsrael*, s.33-34.

[11] *İsrail: Years of Challenge*, New York, 1963, s.22.

EK-3

EMPERYALİST ŞEMSİYE ALTINDA...

Şurası muhakkak ki Siyonizm kendi öz kaynaklarının imkanlarından ve gücünden çok daha büyük imkanlara ve güce sahip bulunuyordu. Bu, başlangıçta böyle olmasa bile zaman içinde çeşitli etkenlerle bu yönde gelişiyor ve reddedilmesi mümkün olmayan başarılı sonucu hazırlıyordu.

Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın başarısının gizemini, örgütün üzerindeki 'koruyucu şemsiyenin' kendine özgü yapısında aramak gerekir. Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın koruyucu şemsiyesi ile Batı Emperyalizmi'nin temel dinamiği olan 'Uluslararası Finans-Ticaret Oligarşisi'nin kökensel akrabalığını gözardı etmek aşırı 'safdillik' veya önyargılı bir 'kötü niyetlik' sayılabilir.

Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın kurucu lideri Theodore Herzl ile Batı Emperyalizmi'nin 'saygıdeğer babaları' Cecil Roth ile Edmond de Rothschild 'aynı fotoğraf karesinde yer almasalar da, topu topu '12 kabilelik' bir büyük ailenin bireyleri olmaları; Batı Emperyalizmi ile Siyonist Teşkilat arasındaki 'hısımlığı' ve 'bütünleşmeyi' de açık bir şekilde simgeliyor sayılabilir.

Bu tezi, teknik ve daha inandırıcı bir zemine oturtmak için ünlü Oryantalist Edward W. Said'in 'Emperyalizm ve Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri' başlıklı makalesi ciddî bir 'yol gösterici' kabul edilebilir. Edward W. Said bu makalesinde şöyle diyor:

"...beyaz Avrupa Emperyalizmi'nin başlıca özellikleri şunlardır:

1. Topraksal yayılma;

2. Öteki toplumlar üstünde üstünlük kurma isteği;

3. Tüm doğayı ve insanlığı bilimsel olarak etnosentrik, ileri-geri, gelişmiş-azgelişmiş, normal-suçlu, üstün-aşağı zihniyetler, toplumlar, diller, türler gibi ayrı sınıflamalara bölmek;

4. Bunların hepsinin amacı; dolaysız fetihleri, bilimsel bir örtüyle, giderek insancıl bir nezaketle gizlemek olan hukuksal, topraksal, ırksal ve toplumsal öğretiler olarak makulmüş gibi göstermek.

Siyonizm'de olduğu gibi, Ondokuzuncu Yüzyılın dilbilim, antropoloji, biyoloji ve sosyoloji sınıflamalarının çoğunda Samîlerin -Samî dillerini (Arapça, İbranice, Amhari ve Mehri dilleri vb.) konuşanlar- aşağı oldukları kabul ediliyordu. Siyonizm'in, antisemitizm denen şeye ve Dreyfus Olayı gibi adaletsizlik örneklerine bir yanıt olarak doğduğu doğru olmakla birlikte, ilk Siyonistler, Doğu topraklarına ilişkin emperyalist düşünüşün biçimini, felsefesini, dilini ve üslûbunu Avrupalı çevrelerden almışlardır. Hannah Arendt'in işaret ettiği gibi, Yahudi sermayedarlar(Örneğin; Baron Hirsch ve sonraları Rothschildler) sömürgeci tasarıların desteklenmesi girişiminde zaten ön planda bulunuyorlardı. Gene de, Filistin üstündeki Siyonist tasarı, aynen İngiliz, Fransız, Alman, Amerikalı ve Rusların toprak genişlemeleri için kullandıkları deyimlerle biçimlenmişti. İlk Siyonistlerin Filistin'e yönelmesi, Avrupalıların boş ve uygarlaşmamış ilan ettikleri topraklara yönelmeleri gibiydi. Yerli Araplar geri ya da yok kabul ediliyordu. Filistin'deki Yahudi hakları Tasmanya'da, güney, doğu, batı ve kuzey Afrika'da, boydan boya Asya ve Amerika'da aynı şeyi yapan güçlü Avrupa Emperyalizmi'nin hukuksal, giderek metafizik diliyle belirlenmişti. Siyonizm'in trajik körlüğü, yalnızca Avrupalıların Yahudiler üstündeki baskıları içinde değil, Avrupa'nın siyah, sarı, kahverengi ve kırmızı halklar üstündeki baskısı arasında ve onun bir parçası olarak doğmuş olmasının altında yatmaktadır. Yine de Siyonizm müttefikini ezilenler arasından değil, ezenler arasından seçmiştir.

Sonuç olarak, haksız toprak kavramı Westlake'in oturulmayan arazi kuramıyla tamamen aynı şeydir. "Yahudi Emeği"(Avodah İvrit) ve Asya'da, bulunduğu yerle bağdaşamamış, ayrı bir Avrupalı bölge kavramları, Leopold de Saussure'ün yeni kazanılmış topraklarda yerli ve Avrupalı yapıların ayrı tutulması gereğinden söz eden savlarıyla tamamen aynıdır. Yahudiler için sınırsız bir 'Dönüş Yasası' Asya, Afrika ve Amerika'daki her beyaz kolonide bulunabilecek, aynı kavrama dayanmaktadır. Her şeyden önemlisi Yahudi ırkının varlığına ilişkin militan bir kavram, yalnızca eskiden beri Hıristiyan Avrupa'da Yahudilere uygulanan zulümden değil, Gobineau, Stewart Chamberlain ve Renan'ın ırk tipolojisinden doğmuştur.

Öyleyse Siyonizm, teorisi ve pratiğiyle Avrupa Emperyalizmi'nin daha alt düzeyde bir yinelenmesidir. Marx'ın; Üçüncü Napolyon'un, amcası Napolyon Bonaparte'ın gülünç bir taklidi olduğunu söylemesine benzer biçimde, Siyonizm'in de Avrupa Emperyalizmi'nin gülünç bir taklidi olduğu söylenebilir. Siyonizm, em-

peryalizm gibi ideolojisini oluşturduğu devletin içinde devlet kurumlarından, İsrail basketbol ligine kimlerin katılıp kimlerin katılamayacağına; kimin Yahudi sayılabileceğine; kimlerin bir noktadan bir noktaya seyahat edebileceğine; kimin toprağa sahip olabileceğine kadar herşeyi yöneten -ve bozan- bir düşünce sistemidir. Yani Siyonizm ve emperyalizmden söz ettiğimiz zaman, aynı sülaleden gelen, aynı gereksinimlerden doğan ve düşünceler ailesinden söz etmiş oluyoruz. (...)"[1]

Edward W. Said ile aynı konuyu işleyen Guy Bajoıt; 'Siyonizm ve Emperyalizm' başlıklı makalesinde her iki ideoloji arasındaki örtüşmeyi daha da ileri bir düzeyde ele alıyordu. Guy Bajoıt Siyonizm'i Emperyalizm'in şemsiyesi altında görmekten de öte; onu, 'sömürgeci' bir ideoloji olarak takdim ediyordu.

Guy Bajoit makalesinin 'Sömürgeci İdeoloji ve Siyonist İdeoloji' arabaşlığı altında Siyonizm'i şöyle irdeliyordu:

"Siyonist ideolojinin temel savlarını açıklığa kavuşturduğumuzda bu savlarla, sömürgeci akın içindeki Batılı devletlerin emperyalist ideolojisinin savlarının benzerliği dikkati çekmektedir.

Sömürgeci uygulamalarını meşrulaştırmak ve halklarını sömürgeci fetihler için seferber etmek amacıyla Avrupa ulusal devletleri hep aynı savları kullanmışlardır.

a. Devletlerin sınırları içindeki insan topluluklarının birliği, ulusal düşüncesinin yüceltilmesine dayandırılmıştır. Burjuva devrimlerinden sonra Fransızlar, İngilizler, Almanlar ve benzerleri kendilerini bir ulus olarak bir anayurtta birleşmiş bir halk gibi hissetmelerine yönelik bir ideolojik bilinçlendirmeye maruz kalmışlardır. Bu ulusçuluğun abartılması, sözkonusu ulusların kendilerini ve dolayısıyla öteki toplulukları birer ırk olarak tanımlamalarına yol açmıştır. Nazizm buna bir örnektir. Bu birlik, ulus kavramlarıyla ilgili olarak algılandığında sınıf çatışmasını önlemek olan iç amaca ve Avrupa'nın öteki topluluklarıyla olan çatışmaları haklı gösterme ve sömürgeci istilâları meşrulaştırma olan dış amaca hizmet ediyordu. Irk düşüncesi, herşeyden önce sömürgeleştirilmiş halklarla ilişkili olarak kullanılmıştır. Bu yüzden, ulus, halk ve ırk düşünceleri modern anlamda tarihsel düşüncelerdir ve dikkate değer bir biçimde(bütünüyle değişse de) sömürgeciliğin doğ-

[1] *Siyonizm ve Irkçılık*, Ank. Üni. Siyasal Bilgiler Fak. Yayınları no. 511, Ank., 1982, Edward W. Said'in 'Emperyalizm ve Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri' başlıklı makalesi. S.141-142.

rulanmasına hizmet etmişlerdir. Sömürgeci ideoloji, ulusçu ideolojinin öbür yüzüdür.

b. Avrupa halklarının ulusal birliklerine ilişkin bu önerme, bunların tekliklerine ilişkin önermeyle yanyanadır. Tüm ülkelerin yurttaşlarının zihinlerinde filizlenen ve hâlâ yaşayan sayısız ulusal ve genellikle küçük düşürücü ön yargıların hatırlanması bu durumun kanıtlanması için yeterlidir. Siyonist akım gibi, Batılı devletler de tarihlerini belirli bir ulusal birlik çerçevesinde yeniden yorumlamışlardır. Herhangi bir Avrupa ülkesinin bir tarih kitabını okuyun! Bu teklik, Siyonist akımda olduğu gibi, ulusal kültür ve ulusal değerler adı altında ele alınmaktadır.

c. Avrupa ulusçuluğuna temel oluşturan özel birlik, her zaman sürekli bir şey gibi görülmüştür. Eski çağlardan kopmayı temsil eden Ortaçağ'dan sonra, Rönesans, Yunan ve Roma kaynaklarına dönüşü gerçekleştirmiştir. Her ulus, yaşadığı zamanı, kaçınılmaz olarak eskiçağlara uzanan, tekniğini ve sürekliliğini bu çağla doğrulayan bir geçmiş içinde garantiye almağa çalışmaktadır.

d. Son olarak Avrupa devletleri, yine Siyonist akım gibi, uygar olmadığı söylenen dünyada vilayetler, manda toprakları, protektorlar, kısaca sömürgeler kurmayı doğal hakları saymışlardır. Bu yüzden, o dünyanın toplumlarını kendi toplumlarından farklı olarak; ulus ya da halk değil, barbar kabileler olarak görmüşler, bunlara modern uygarlık, ekonomik ilerlemenin, demokrasinin ve benzeri nimetlerin getirilmesinin kendilerine düşen bir görev olduğunu düşünmüşlerdir.

Bu kısa çözümleme, Siyonist akımın sömürgeci oluşumun ideolojisine göre modelleşmiş bir ideoloji ürettiğini göstermek için yeterlidir.

Ancak Siyonizm'in savlarının sömürgeci savlardan temel bir noktada ayrıldığını belirtmek gerekir. Siyonist tasarı sömürgeci bir macera olsa da, önceden varolan bir devlet üstünde yayılan bir ulusu içermemektedir. Siyonist tasarı özel olarak kendisini bir tasarı ve bir halk olarak gören, ama devleti olmayan bir toplum için, bir devlet yaratmaktı. Böyle bir tasarıyı meşrulaştırmanın tek yolu, sömürgeciliğin savları arasında bulunmayan, açık biçimde Siyonist akıma özgü bir kavram olan dönüş fikrini vurgulamaktı. Sömürgeci istilacılığın kullandığı hak, başkalarını uygarlaştırma hakkıyken, Siyonist tasarının kullandığı hak, dönüş hakkıdır.

Bu durum böyle bir tasarıyı sürdürmenin tek yolunun neden başka bir devletin sömürgeci yayılmasından yararlanmak ve bu istilayı neden bir başka devletin;

İngiltere'nin peşinde gerçekleştirmek olduğunu açıklıyor. Bu, aynı zamanda başka devletlerin desteğini kazanmanın tek yolunun neden antisemitizm savını vurgulamak olduğunu da gösteriyor. Kendiliklerinden güç kullanarak bir istilaya girişecek araçlara sahip olmadıkları için Yahudiler, sürekli zulüm gördüklerini ve antisemitizmin şifa bulmaz doğasını öne sürerek ve Yahudi Sorunu'nun tek çözümünün bir devlet yaratılması olduğuna dikkati çekerek menfadaki Yahudilerin ve öteki devletlerin desteğini kazanmak zorundaydılar.

Son olarak, Siyonist akım kendine özgü bir başka görünüşe de sahipti: Kurulacak devlet Yahudi olmak zorundaydı. Ama bu, Kongo'nun Belçikalı, Cezayir'in Fransız olmasına benzemiyordu. Yahudi Devleti öncelikle ve ideal olarak bütünüyle (kendi metropolü olmayan) Yahudilerden oluşacaktı. Böylece, sömürgeci güçlerin yaptığı gibi bir başka insan topluluğunun, insan gücünün, kaynaklarının, pazarlarının sömürülmesi değil, daha çok Filistin toplumunun kendi topraklarından çıkarılmasının meşru bir yolunu bulmak sözkonusuydu. Bu meşruluk, çelişkili olarak sosyalist savdan ve Yahudi halkının durumunun normalleştirilmesi düşüncesinden yararlanarak sağlanmıştır.

Siyonist akım sosyalist düşünceye uymak amacıyla uygarlaştırma savını toplumsal adalet savıyla kaynaştırmak zorunda kaldı. Böylece, Filistinli işgücünün sömürüsünü engellemek için Filistinliler önce Siyonist Yahudilerin yerleştikleri tüm topraklardan, sonra da Siyonist devletten atıldılar. "Yahudi emeği, Yahudi ürünleri" sloganı böylece ortaya çıktı.

Normalleştirme savı aynı amaca yöneliktir. Bir devletin yaratılması için bir takım çalışanları sınıfına gereksinim vardı. Tarihsel nedenlerden ötürü Yahudiler, tarımsal ya da sınaî çalışmaya pek alışkın değillerdi. Bu yüzden "normal" bir halk durumuna gelmek, onlar için tarlalarda ve fabrikalarda kendilerinin çalışmasını gerektiriyordu.

Bunlardan ne sonuç çıkarabiliriz? Eğer emperyalizm bir ulusun bir öteki üstünde egemenlik kurmasına olanak veren bir akımsa, Siyonist akım açıkça sömürgeci bir akımdır. Ama sömürgeciliğin özel bir biçimidir; bir Yahudi Devleti kurma amacına sahip olması bakımından da, tarihsel olarak kuşkusuz tek biçimidir. Bildiğim kadarıyla, hiçbir sömürgeci ulus, kendi halkı için bir devlet yaratmamıştır.[2]

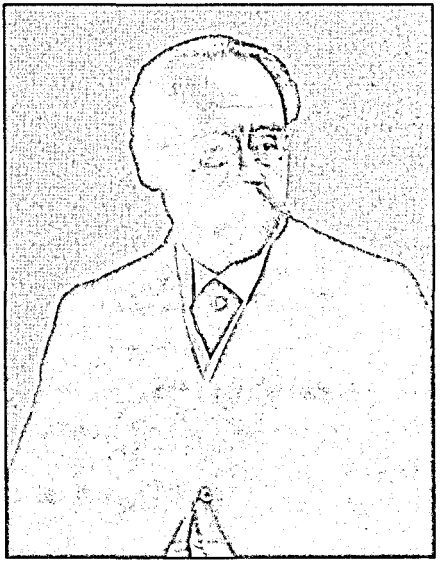
---

[2] *Siyonizm ve Irkçılık*, Ank. Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Yayınları, no. 511, Ankara, 1982, Guy Bajoit'in 'Siyonizm ve Emperyalizm' başlıklı makalesi, S. 148-150.

EK-4

"İTHAM EDİYORUM..."

Theodore Herzl'i derinden etkileyen ve onun Uluslararası Siyonist Hareket'i başlatmasına neden olan Dreyfus Olayı'nın ortaya çıkardığı ve Fransa'da boy hedefi haline getirdiği önemli aydınlardan biri ve en başta geleni şüphesiz ünlü yazar Emile Zola idi. Aslen Yahudi olmayan ve salt insanî nedenlerle Yüzbaşı Dreyfus'a yapılanlara karşı çıkan Zola, Cumhurbaşkanı'na hitaben yazdığı 'İtham Ediyorum' başlıklı açık mektupla dikkatleri üzerine toplamıştı.

Emile Zola: "İtham Ediyorum!.."

Türkçe'de 'Dreyfus Meselesi-İtham Ediyorum' adlı kitabı kaleme alan ve olayı bütün boyutlarıyla ortaya koyan Bahadır Dülger; bu kitabında Emile Zola'ya ve açık mektubuna da geniş yer veriyordu.

Bahadır Dülger, konuya ayırdığı bölümde aynen şunları kaydediyor; İtham Ediyorum'a şu açıklamayı getiriyordu:

"O zamanlar Figaro gazetesi Dreyfüs[1] taraftarlarının başlıca organlarından sayılıyordu. Hatta Yahudi aleyhtarı, aşırı milliyetçi gazetelerden biri Figaro için "Bu gazete Dreyfüs ailesinin resmî organıdır" diye yazmıştı. Figaro'nun bu havası şüphesiz Zola'da Dreyfüs lehinde bazı kanaatlar uyanmasına sebep olmuştu. "Hayatı bir kristal parçası gibi berrak ve temiz bir adam" diye tavsif ettiği Scheurer

[1] Kitapta 'Dreyfüs' şeklinde kullanılmış –M.Ç.

Kestner'i bu gazetede müdafaa etmek için yazdığı "Hakikat yürümektedir. Onu hiç bir şey durduramaz" başlıklı yazı Zola'yı Dreyfüs'ün hararetli taraftarlarından biri olarak tanıtmıştır. Zola'nın bu yazısı karşı gazetelerde çok ağır yazıların çıkmasına sebep oldu. Onu Yahudi Sendikası'nın bir mensubu olarak teşhir ediyorlardı.

Zola bu ithamlara büyük bir cesaretle ve hazin bir şekilde cevap verdi:

"Bu meşhur sendika, ah! Evet! Ben onun mensubuyum ve Fransa'nın bütün cesur ve vatanperver insanlarının bir gün benim gibi oraya gideceklerini ümit ediyorum."

Zola'nın hücumları birbirini kovalıyordu. Fransa'nın milletlerarası haysiyetini bu derecede rencide eden böyle bir mesele karşısında Mebuslar Meclisi'nin âciz ve çaresiz kalması bu idealist insanı adeta çileden çıkarıyordu. Dreyfüs Meselesi bu haliyle Fransız İhtilâli'nin hürriyet, müsavat ve insan haklarını teminat altına almak gibi âlemşümûl prensiplerini ihlâl etmiş oluyordu. Bu düşüncelerle Mebuslar Meclisi'ne acı bir dille hücum ediyordu:

"Meclislerimizin hiç birinden namuslu bir insanın sesi yükselmedi. Ne bir mutedil, ne bir radikal, ne de bir sosyalist ortaya çıkmadı. Hürriyetleri korumakla vazifeli olanlardan hiç biri aleyhte bulunmağa, vicdanının emrettiği şekilde konuşmağa cesaret edemedi."

Bütün bu yazılar Rodays'ın, Figaro gazetesinin müdürü olduğu sırada çıkmış olanlardır. Rodays'ın ayrılmasından sonra gazetenin idaresini ele alan Pesivier hükümetten 15 bin altın almış ve gazetenin bu konudaki politikasını birdenbire değiştirmişti.

Zola, bu durumda Figaro'dan ayrılmıştı. Dreyfüs meselesi hakkındaki düşüncelerini şimdi broşürler halinde yazıyor ve umûmî efkâra doğrudan doğruya hitap etmeği tercih ediyordu. Bu konuda yazdığı bir broşür 'Gençliğe Mektup' adını taşıyor. Schreuer Kestner'in insaniyetperver müdahalesini Yahudi Sendikası'nın bir çıkışı diye vasıflandıran aşırı milliyetçi gazetelerin neşriyatı o zaman Paris'teki gençliği coşturmuştu. Gençler büyük bir sokak toplantısı tertip ettiler ve Fransa'nın en namuslu, en faziletli siyaset ve devlet adamlarından biri olan Schreuer Kestner'e akla gelmedik hakaretlerde bulundular, onu vatansızlıkla, Yahudi uşaklığı ile itham ettiler.

Zola ilk broşüründe işte bu hadiseyi ele alıyor ve gençliğe şöyle hitap ediyordu:

"Sokaklarda heyecanlarını ve hiddetlerini dile getirerek kafileler halinde konuşan gençler, nereye gidiyorsunuz? İnsanî bir düşünceyi hiç bir şeyden çekinmeden cesaretle müdafaa etmek isteyen muhterem bir ihtiyarı yuhalamak size yakışır mı?"

Zola'nın ikinci broşürü "Fransa'ya mektup" adını taşıyordu. Yazar bu broşüründe bütün vatansever Fransızları ikaz ediyor ve memlekette bir din muharebesinin başlamak üzere olduğunu söylüyordu. "Bir tarafta askerî diktatörlük, öbür tarafta din adamlarının irticaî telkinleri; Fransa uçuruma yuvarlanıyor" diye feryat ediyordu.

Bu iki broşür de Dreyfüs Meselesi ile dolambaçlı bir şekilde alâkalı idi. Zola artık bu meseleye kendini kaptırmıştı. Meselenin üzerine açıkça eğilmek, araştırmalarından elde ettiği kanaati herkese açık bir şekilde duyurmak ve resmî makamların elinde boğulan hakikati açıklamak, mahkeme kararıyla zedelenen, parçalanan adaleti yerine getirmek istiyordu.

Bu düşüncelerle 'Cumhurreisi Feliks Faure'ye açık mektup' adlı broşürünü kaleme aldı. Bunu evvelâ onbin nüsha bastırmayı ve çok ucuz bir fiyatla satmayı düşünüyordu. Hatta buna teşebbüs bile etti. Fakat bu sırada Auror gazetesinin başyazarı Georges Clemenceau bu işi ele aldı. Umumî efkârı açık bir şekilde uyaracak ve meseleyi bütün çıplaklığıyla ortaya koyacak olan bu yazıyı kendi gazetesinde neşretmeyi, ayrıca duvar ilanı haline getirerek Paris şehrinin duvarlarına asmayı teklif ediyordu. Zola bu teklifi kabul etti.

Büyük bir gazeteci, büyük bir siyaset ve mücadele adamı olan Clemanceau, yazının adını değiştirmiş ve ona metinde heyecan verici bir şekilde birbirini takip eden 'İtham Ediyorum' cümlesini başlık olarak seçmişti.

'İtham Ediyorum' Auror gazetesinin 13 Ocak 1898 tarihli nüshasında; yani Esterhazy'nin beraatinden iki gün sonra ve Picquart'ın tevkif edildiği günün sabahında yayınlanmıştı. O gün Auror gazetesi 300.000 nüsha basmış, ayrıca 200.000 afişle Paris'in bütün duvarlarını kaplamıştı.

Böyle bir yayın ve 'İtham Ediyorum' yazısının canlandırdığı hakikatler bütün Fransa'da bomba gibi patlamıştı. Meşhur Fransız edibi Anatole France, Zola'nın Dreyfüs Meselesi'ne yaptığı bu cesaretli müdahaleyi "İnsan vicdanının büyük bir hamlesi" olarak tavsif etmiştir.

Zola'nın yazısı bir ihtilal vesikası idi. O, Dreyfüs'e karşı yapılmış olan haksızlığın, adalet esaslarının ve kanunların çiğnenmesi suretiyle verilen hükmün Fransa için ve bütün insanlık için utandırıcı bir şey olduğuna inanıyor ve temiz vicdanında bunun derin ıztırabını hissediyordu. Bu ıztırapla tek başına meydana atılmıştı. Karşısında büyük tirajlı, aşırı milliyetçi gazetelerin yayınlarıyla aldatılmış bir umumî efkâr olduğunu biliyordu. Millî müdafaa, ordunun şerefi yüksek kumandanlara mutlak emniyet gibi mefhumların siperlerinde kendisini koruyan Genelkurmay'ın her şeye kadir olan büyük tesir ve nüfûzundan haberdardı. Mutaassıp Katoliklerin Fransa'da her şeyi yakıp yıkacak, kim olursa karşısına çıkacak herkesi ezecek bir kuvvete sahip olduğunu da biliyordu. Bu duygunun onbinlerce insanı bir araya topladığını, kanlı sokak nümayişleriyle Fransa'yı altüst ettiğini kaç defa görmüştü.

Zola, işte bunların karşısına yapayalnız çıkıyordu. Elindeki kalemden, kalbindeki büyük insanlık sevgisi, adalet ve hak duygusu ile müstesna bir cesaretten başka hiç bir dayanağı yoktu. Ama Fransız milletinin yüksek şuuruna, hak ve hakikat duygusuna inanıyordu. Bu duyguların bir gün haksızlıklara ve adaletsizliklere galip geleceğinden şüphesi yoktu. Bu, Fransa'nın şerefini kurtarmak için girişilmiş bir büyük mücadelenin ilk adımı idi. Zola bütün medeniyet âleminde Fransız milletinin bir tek masum insanı kurtarmak için nasıl seferber olabileceğini, nasıl döğüşeceğini göstermek istiyordu. İnsan haklarını dünyaya ilk defa ilan etmiş olan bir millet, büyük ihtilalin yüzüncü senesinde kendisine şahsiyet vermiş olan kutsî prensiplerle tezada düşemezdi. Zola bu maksada ulaşmak için çekilecek bütün ıztıraplara göğüs germeğe hazır bulunuyor ve yalın bir iman ile tek başına ortaya atılıyordu. Bu mücadelede ya hak ve adalet galip gelerek Fransa'nın şerefi kurtulacak ya da haksızlar, namussuzlar, yalancılar, sahtekârlar üstün gelerek Fransa'nın haysiyeti paymal olacaktı.

Zola'nın tek başına ortaya çıkışı insana, ondan dörtbuçuk asır evvel Fransa'yı İngiliz istilasından kurtarmak için tek başına harekete geçen ve arkasından imanlı halk kitlelerini sel gibi sürükleyen Jeanne d'Arc'ın mücadelesini hatırlatıyordu. Bu onyedi yaşındaki masum genç kız sadece Allah'a güvenerek ve Fransız milletinin manevî kuvvetine inanarak İngiliz Ordusu'nun karşısına çıkmış, onu mağlup etmiş ve Orleans'ı İngilizlerin elinden kurtarmış değil miydi? Şimdi Zola aynı ruh ile ortaya çıkıyordu. O da yalnızdı. Karşısında ise Orleans'ı sarmış olana benzeyen bir düşman ordusu yoktu. Ondan daha kuvvetli görünen, işledikleri kötülüğü

örtmek için her çareye başvurmakta olan bir suçlular cephesi vardı. Fransa'nın bütün kuvvetlerine onlar hükmediyor, her türlü vasıtaya müracaat ederek karşılarına çıkanları mahv ve perişan ediyorlardı. Dreyfüs ilk kurbandı. Onu Schreuer Kestner takip etmişti. Şimdi ise namuslu ve şerefli bir vatanperver olan Picquart'ı mahvetmeğe hazırlanıyorlardı. Hayır, Zola bu zulüm ve haksızlık makinesinin daha fazla işlemesine müsaade etmeyecekti. Onlara karşı duracak, onları durduracak, şerefli görünüşlerinin arkasında saklanan çirkin hürriyetlerini bütün iğrençlikleriyle milletinin gözü önüne serecekti. Onların kuvvetli siperleri, kendilerini koruyan türlü silahları olabilirdi. Ama hakikat ve adalet uğrunda imanla ve feragatle çarpışmaya karar vermiş olan bir tek namuslu insanın iradesi, o siperleri aşmağa, o silahları zararsız hale getirmeğe kifayet edebilirdi. Edecekti.

'İtham Ediyorum' işte böyle asîl düşüncelerle kaleme alındı ve böyle bir anlayış içinde cesaretle amme efkârına arz olundu.

Zola Reisicumhur'a saygılı cümlelerle hitap ettikten sonra meselenin esasına şu pasajla giriyordu:

"Bir harp divanı aldığı emir üzerine bir Esterhazy'yi beraat ettirmeye cesaret ediyor, kendisine yapılan telkine uyarak bütün hakikati ortadan kaldırıyor, adaleti çiğniyor. Bir iş böyle bitmiştir. Fransa ebediyen bu lekeyi taşıyacak, tarih sizin başkanlık devrenizde böylesine şeni bir içtimaî cinayetin işlendiğini yazacaktır.

"Madem ki onlar cesaret ettiler, ben de cesaret edeceğim. Hakikati söyleyeceğim. Çünkü, usulünde işleyen adalet cihazı bu işi tam ve pürüzsüz bir şekilde yapmayacak olursa hakikati olduğu gibi açıklamaya kendi kendime söz vermiştim. Vazifem konuşmaktı, ben suç ortağı olmak istemiyorum. Aksi halde orada, işlemediği bir cinayetin cezasını en ağır işkenceler altında çekmekte olan masum insanın hayaliyle gecelerimin huzuru bozulacak."

Zola bundan sonra Dreyfüs Davası'nın hususiyetlerini anlatıyor ve Dreyfüs'ün suçsuzluğunu isbat etmesinin imkansızlığını şu cümlelerle ifade etmeğe çalışıyordu:

"Dreyfüs Meselesi Harbiye Nezâreti bürolarının meselesi idi. Genelkurmay'daki arkadaşları tarafından itham edilmiş ve yine Genelkurmay şeflerinin tazyiki ile mahkum edilmiş olan bir kurmay subayın masum olduğunu önesürebilmek için bütün Genelkurmay'ın suçlu olduğunu kabul etmek lazım gelir. Bu sebepledir ki

Genelkurmay, tasavvur edilebilecek bütün çarelere başvurarak, gazeteleri kendi maksatları uğrunda kullanarak nüfûzunu işleterek Esterhazy'in suçlarını bunun için örtbas etmemiş midir?

Cumhuriyet hükümetinin bu mürailer ve hilekarlar yatağını temizlemesi lazımdır. Orası vatanperverâne duygularla baştan aşağı ıslaha, yeniden kurulmağa, yenilenmeğe muhtaçtır. Bu işi yapabilecek kuvvette hakiki bir Harbiye Nâzırı nerede? Bir harp halinde millî müdafaanın hangi ellere bırakılacağını bildikleri için korkudan titreyen nice insanlar biliyorum. Vatanın kaderinin tâyin edildiği bu mukaddes yuva en aşağı entrikaların, dedikoduların ve ihtirasların merkezi haline gelmiş bulunuyor."

Zola Genelkurmay'ın Dreyfüs Meselesi'ni kapatmak için başvurduğu vasıtaların hepsinin dürüst ve namuslu bir idareye yakışacak şeyler olmadığını da söylemektedir. Diyor ki:

"O murdar basına dayanarak kendini Paris'in en alçak insanlarının müdafaa etmesine müsaade etmek bir cinayettir. Öylesine ki, işte o alçaklar hukukun ve doğruluğun yenilgiye uğratılmasıyla küstahça bir başarıya ulaşmış oluyorlar."

"Umumî efkârı şaşırtmak, onu bir katil kasdında yardımcı olarak kullanmak ve delirtinceye kadar tahrik etmek bir cinayettir."

"Küçükleri ve mütevazı vatandaşları zehirlemek, irticaı ve müsamahasızlığı tahriklerle gazaba getirmek, bertaraf edilmediği takdirde Fransa'yı öldürecek olan Yahudi düşmanlığının arkasına saklanmak bir cinayettir."

"Vatanseverliği kin ve intikamlar için istismar etmek bir cinayettir. Bütün insanlığın hakikati ve adaleti bir mabut haline getirmeğe çalıştığı bir devrede kılıcı modern bir silah haline getirmeğe çalışmak, bir cinayettir."

Zola, bunları yazdıktan sonra Esterhazy mahkemesinde, Esterhazy'nin bütün ithamları açıkça yapmasına müsaade edilmesine rağmen Picquart'ın şahitliğinin ve müdafaasının gizli celsede dinlenmesine karar verilmiş olmasını da acı bir dille tenkit ediyor, diyordu ki:

"Bu başka bir cinayettir. Ve bu cinayet bütün insanlık âleminin müşterek vicdanını isyan ettirecektir. Askerî mahkemelerimizin ne garip bir adalet telakkileri var."

Yazının son kısımlarına doğru sözü hakikat konusuna getiren Zola, çok büyük bir heyecanla Dreyfüs Meselesi'ne ışık tutmuş olan güzel cümlelerini yazıyor.

O cümlelerde hakikat uğruna kendini feda etmeğe karar vermiş olan asil ruhlu bir insanın göz yaşartan ve vicdanları heyecandan titreten imanını okuyoruz:

"Her an biraz daha şiddetlenen bir inanış içinde tekrar ediyorum: Hakikat yürüyor, onu hiç bir şey durduramayacaktır. Hadise ancak bugün başlamaktadır. Çünkü ancak bugün vaziyet net bir şekilde ortaya çıkmıştır: Bir tarafta hakikatin aydınlığa çıkmasını istemeyen suçlular, karşılarında ise adaleti müdafaa edenler ve hakikatin ortaya çıkartılması için canlarını feda etmeğe karar vermiş olanlar vardır. Hakikat toprağa gömülünce, onun orada gittikçe büyüdüğü ve büyük bir patlayıcı kuvvet kazandığı görülür. Öyle bir kuvvet ki, patladığı gün her şeyi altüst eder."

Zola'nın bu sözlerinin ne kadar doğru olduğu bir zaman sonra görülecek ve bütün ihtişamı ile ortaya çıkacak olan hakikatin kuvveti herşeyi altüst edecekti.

Zola, bundan sonra Dreyfüs Meselesi'nin belli başlı mesulleri hakkındaki ithamlarını büyük bir cesaretle, açık kalplilikle sıralıyordu. Dreyfüs Meselesi'nin hazin teferruatına nüfûz etmiş olanlar için bu ateşli satırları bir kere daha okumakta fayda vardır. Zola hakikat ve adalet düşmanlarını şu cümlelerle itham ediyor:

"General Mercier'yi en azından bir zekâ zaafı sebebiyle asrımızın en büyük zulmünün işlenmesine suç ortağı olarak iştirak etmekle **itham ediyorum**."

"General Billot'yu, elinde Dreyfüs'ün suçsuzluğunu gösteren delilleri bulunmasına rağmen, o delilleri yoketmekle, bu işe suçlu olarak katılmış olan Genelkurmay'ı kurtarmak maksadıyla insanlığa ve adalete karşı işlenmiş olan bu cinayete iştirak etmekle **itham ediyorum**."

"General Boisdeffre ile General Gonse'yi, birini zümre menfaatlerini korumak, diğerini Harbiye Nezâreti bürolarını asla tecavüz edilmez bir mukaddes mabet haline getirmek isteyen bir anlayışın tesirleri ile aynı cinayete iştirak etmekle **itham ediyorum**."

"Harbiye Nezâreti bürolarını, basın vasıtasıyla bilhassa Eclair ve Echo de Paris gazeteleriyle umumî efkârı şaşırtmak ve hatalarını kapatmak için açtırmış oldukları mücadele için **itham ediyorum**."

"Nihayet Birinci Harp Divanı'nı gizli kalmış bir vesikaya istinad etmek suretiyle, mahkumiyet kararı vermiş ve böylece hukuk prensiplerini ihlal etmiş olmakla **itham ediyorum**."

"İkinci Harp Divanı'nı aldığı emir üzerine bu gayrimeşru hareketi örtmeğe çalışmakla ve bir suçluyu taammüden beraat ettirmek suretiyle adlî bir cinayet işlemiş olmakla **itham ediyorum.**"

Zola'nın ithamları burada nihayet buluyor. Son kısımda yazar bu yazıyı yazmakla güttüğü maksadı izah ediyor ve kanun karşısında mesul olacağını bile bile buna teşebbüs ettiğini anlatıyor:

"Bu ithamları yaparken hakareti bir suç olarak cezalandıran 29 Temmuz 1881 tarihli Basın Kanunu'nun 30 ve 31'inci maddelerinin hükümleriyle karşı karşıya geldiğimi biliyorum. Ve bu tehlikeye bilerek atılıyorum.

"İtham ettiğim insanlara gelince; onlardan hiçbirini tanımıyorum, kendilerini görmedim bile, kendilerine karşı en ufak bir kin ve gayzim yok. Onlar benim için içtimai kötülükler işlemiş olan bir takım ruhlardan ve cevherlerden ibarettir. Ve burada yaptığım hakikatin ortaya çıkması ve adaletin bir an önce yerine gelmesini temin etmek için baş vurulmuş ihtilalci bir davranıştan başka bir şey değildir.

"Tek ihtirasım pek çok ıztırap çekmiş ve mesut olmaya artık hak kazanmış olan insanlığa ışık tutmaktır. Bu ateşli sözler sadece benim ruhumun cesaretini göstermektedir. Muhakememi açıkta görsünler.

Bekliyorum."

Zola'nın tahlilleri ve tahminleri doğru idi. "İtham Ediyorum" hakikaten ihtilalci bir hüviyet taşıyor, Dreyfüs Meselesi'nin hakikatlerini bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor, bütün Fransa'da herşeyi altüst eden müthiş bir bomba gibi patlıyordu. Artık ne Genelkurmay, ne Harbiye Nezâreti, ne harp divanlarının duruma hakim olmalarına imkan kalmamıştı. İşin her tarafı bütün mesullerin adlarıyla ve bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştı.

Zola'nın yazısındaki açık ithamların görmezlikten gelinmesine de imkan yoktu. Basın kanununa göre muhakkak bir takibat açılması ve Zola'nın mahkemeye verilmesi lazımdı. Zola'nın istediği de bu idi zaten. Mahkemede istediği gibi konuşacak, münakaşayı istediği istikamete sürükleyecek, harp divanlarında müdafaaya arz edilmemiş olan delillerin ortaya dökülmesini, tetkik edilmesini sağlamaya çalışacaktı. Sivil mahkemede; hükmü hakimler değil jüri verirdi. Jüriyi, halkı temsil eden ve halktan gelen bu adamları kandırmak mümkün olamazdı. Hiç değilse bütün hakikatleri hiç bir şey saklamadan, olduğu gibi ortaya dökmek icap ederdi.

Böyle bir mahkeme, iade-i muhakeme kararı verilmeden Dreyfüs Davası'nın yeniden görülmesi demekti. Hem hükümet, hem Harbiye Nezâreti, hem de Genelkurmay böyle bir neticeden son derecede korkuyorlardı. Harbiye Nâzırı General Billot içinde bulundukları kötü durumu bir dostuna kaba olduğu kadar realist bir cümle ile hulasa ederek "Çirkef içindeyiz. Ama bunun sebebi ben değilim" demişti.

Onun için Başvekil Meline ile Harbiye Nazırı Billot işi yüzüstü bırakmaya, Zola'nın yaptığı hakaretler karşısında susmaya taraftar idiler. Zamanla herşey unutulur gider diyorlardı.

Fakat Yahudi düşmanları onları bu kararlarını tatbikte serbest bırakmadılar. Daha "İtham Ediyorum" yazısının neşredildiği gün Meclis'te münakaşalar başladı. Münakaşayı açanlar başta eski Harbiye Nâzırı General Mercier olmak üzere, Zola'nın muhakkak mahkemeye verilmesini istiyorlardı. Hükümet bu isteğe bir zaman mukavemet etti. Fakat yapılan ısrarlar karşısında boyun eğmeye mecbur oldu. Davayı açacaktı. Fakat bunu Dreyfüs Meselesi'nin münakaşasına imkan vermeyecek bir şekilde açmak istiyordu. Bu husus uzun uzun düşünüldü. Zola'nın her cümlesi hakaret dolu olan yazısı incelendi. Nihayet bunun içinden bir tek cümle seçildi. Zola bu cümleden Esterhazy'yi beraat ettirmiş olan Harp Divanı'nı itham ediyordu. Bu cümle şu idi:

"Bir Harp Divanı aldığı emir üzerine bir Esterhazy'yi beraat ettirmeğe cesaret ediyor, kendine yapılan telkine uyarak bütün hakikati ortadan kaldırıyor, adaleti çiğniyor."

Başvekil Meline davanın sadece bu nokta üzerinde açılması sebebini parlamento kürsüsünde şu cümlelerle izah etmişti:

"Fransız generallerinin şeref ve namusu bir mahkeme jürisinin kanaatlerine ve takdirine bağlanamaz. Çünkü bu şeref ve namus her türlü şüphenin üstündedir."

Bu sözlerle Başvekil generallerin adalet huzuruna çıkarılmayacaklarını ifade etmekle beraber, Fransa'da kanun hakimiyetinin ve adalet fikrinin mevcut olmadığını da en selahiyetli bir ağızla tesbit etmiş oluyordu. Kanunu ve adalet fikrini her şeyden mukaddes ve muhterem tutması lazımgelen bir devletin Başvekili Meclis kürsüsünden bu dille konuştuğu zaman hakettiği sert cevabı almakla elbette, gecikmeyecekti. Nitekim, bu konuşmadan üç gün sonra kürsüye gelen Sos-

yalist Partisi liderlerinden Jaures, Başvekil Meline'yi çok müşkül durumda bırakan bir konuşma yaptı. Jaures, Fransız generallerinin şeref ve namuslarının bir mahkeme jürisinin kanaatlerine ve takdirlerine bağlanamayacağını söyleyen Başvekil Meline'ye bütün Meclis'in çılgınca alkışladığı bir sual ile mukabele ediyordu:

"Fransız generalleriyle, Genelkurmay'ın şeref ve namusu her türlü şüphe ve taarruzun üstünde tutulduğu halde harp divanlarının şeref ve namusunun bir mahkeme jürisinin kanaat ve takdiriyle tayin edilmesine teşebbüs olunması neye delalet eder? Harp divanlarının şeref ve namusunun daha alçak bir seviyede olduğuna mı?"

Bu andan itibaren Zola davasının ne suretle yürütülmek istendiği bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmış oluyordu. Fransa hükümeti mahkeme üzerinde bütün tesir ve kuvvetini kullanarak Zola Davası ile kati bir hükme bağlanmış olan Dreyfüs Meselesi'nin birbirine karıştırılmamasına çalışacaktı. Zola meselesi mahkemeye hakaret noktasından öteye götürülmemeli idi. Halbuki bu noktada umumî efkâr aynı düşüncede ittifak edemiyordu. Bir kısmı hükümeti ve hâkimleri zorlamak suretiyle Dreyfüs Davası'nın yeniden görülmesini, diğer bir kısmı ise sadece Zola'nın mahkumiyeti ile bu meselenin kapatılmasını temin etmek düşüncesinde idi.

Bu düşüncelerin mümessilleri kısa bir zamanda birbirlerine karşı şiddetle hücum eden gruplar halinde teşkilatlandılar."[2]

---

[2] *Dreyfüs Meselesi, İtham Ediyorum*, Bahadır Dülger, Rektur, Bahar Matbaası, İst., 1966, S.212, 221.

EK-5

'LEŞANA HABAA BİYERUŞALAYM...'

('Gelecek Yıl Kudüs'te...)

Theodore Herzl Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın hazırlıklarını yürüttüğü süreçte kaçınılmaz olarak Osmanlı Sarayı ile de sürekli temas kurmak zorunda kalıyordu. Saray çevresindeki Siyonist eğilimli dostlarının aracılığıyla kimi faaliyetleri yürütürken, kimi zaman da Padişah'a yakın yöneticilerle doğrudan temas kuruyordu. İlişkiler sadece dostluk ve fikir alışverişiyle sınırlı kalmıyor, bazan adeta pazarlığa dönüşüyordu. Herzl, bu süreçte iflas etmiş olan İmparatorluk maliyesinin durumunu iyi bildiği için pazarlıkları Osmanlı borçları üzerinden yürütüyor, bu yönde bazı önerilerde bulunuyor ve projeler sunuyordu.

1896 yılından itibaren Osmanlı Sarayı ile temasları yoğunlaşan Theodore Herzl, bu arada İstanbul'a da geliyor, Sultan İkinci Abdülhamid ile görüşme girişimlerinde bulunuyordu. Ünlü Siyonist lider yaptığı seyahati ve görüşmeleri anı defterine günü gününe not ediyordu.

Bu seyahat ve çantasındaki proje ile ilgili olarak Theodore Herzl günlüğüne şunları yazıyordu:

15 Haziran

Gece trendeyim. Viyana'dan Orient Ekspres'e yalnız başıma bindim.

Newlinsky(Michael Newlinsky, aristokrat bir Polonyalıdır. Petersburg/Leningrad Üniversitesi'nde okumuş, Moskova'da çeşitli dergilerde yazı hayatına atılmıştır. Sonra Macar ve Avusturya tabiyetine geçmiş, Hariciye'ye intisap ederek İstanbul'da Avusturya-Macaristan sefaretinde vazife almıştır. Daha başlangıçtan itibaren Sultan İkinci Abdülhamid'in şahsî dostluğunu kazanmış ve Dr. Herzl'in doğrudan doğruya İstanbul ve Yıldız'la temasa geçmesinde kolaylık sağlamıştır.) sabah saat 2'de Budapeşte'den binecek.

Şimdi alelacele geçen haftanın olaylarını defterime geçirmeliyim. İntibalar daha zihnimde taze iken meşguliyetimden fırsat bulup maalesef yazamadım.

Londra dönüşü Newlinsky hiç bir şekilde benimle İstanbul'a gelmek niyetinde değildi.

Bir kaç uzun konuşma seansı bana mukavemet gösterdi. Belli idi ki benim hakkımda yaptığı tahkikatta kendisine, benim taraftarım olanlar bazı şeyler söylemişlerdi. Bu gibi bir kaç kişiden kendisinin benim hakkımda soruşturma yaptığını öğrendim.

İstanbul'a gitmeye kararlı olduğumu göstererek onu nihayet kazandım. Beni takip ederse göreceği menfaatler sebebiyle böyle yaptı.

Cuma günü uzun bir müzakereden sonra 15 Haziran'da İstanbul'a hareket konusunda düşünmek üzere mutabık kaldık. Ben İstanbul'a meseleyi onsuz götürüp götürmeyeceğimi yahut İstanbul'daki diğer adamlarım aracılığı ile gitmeyi, o ise bana iltihak edip etmemeyi düşünecekti.

Cumartesi günü tekrar onu görmeye gittim. "Eh, gidiyor musun" diye sordu. "Evet gidiyorum" cevabını verdim. Benim kararlı olduğumu görünce o da benimle gelmeye hazır olduğunu söyledi.

Dün tekrar buluşarak ayrılmazdan önceki son hazırlıkları yaptık. Bugün öğleden sonra Peşte'ye gideceğini ve Ekspres'e oradan bineceğini söyledi.

Sorularının cevaplarını henüz tam hazırlamış değildim. Malî planı ele alalım; en küçük teferruata kadar inmek gerekiyor ki ben henüz bunu yapmış değilim. Ne kadar hazırlıksız olsam da Filistin için 20 milyon altın verebileceğimizi tahayyül ettiğimi söyledim.(Mamafih Montagu, Daily Chronicle'de sadece 2 milyon teklif ediyordu.)

Daha sonra Baden'e gittim. Orada karımın kuzeni Reichenfeld'e telefon ederek akşam gelip bana bazı hususlarda bilgi vermesini söyledim.

O Baden'e saat 9'da geldi. Beni Osmanlı devlet borçları konusunda aydınlatmasını söyledim. O bana bu borçların statülerini anlatırken ben de malî portresini çıkardım.

Biz Türkiye maliyesini düzeltmek için 20 milyon Osmanlı lirası harcarız. Bu miktara 2 milyon da Filistin için ilave ederiz ki bu da halen 80 milyon lira olan borçların yıllık faizini karşılar. 18 milyon sarfı ile de Türkiye'yi Avrupa Kontrol Komisyonu'ndan kurtarırız...

Reichenfeld detayları ile ileri sürdüğüm bu plana şaşıp kaldı ve bana bunu hangi maliyecilerin hazırladıklarını sordu. Ona esrarlı bir sükûnetle cevap verdim.

Bugün Newlinsky için İstanbul'a kadar bir bilet getirttim. Tutarı oldukça fazla. Bunun dışında Türk heyeti için meyva da aldırtmamı söylemişti. Hotel Sacher'den çilek, şeftali vs., ki hepsi Fransa'dan ithal edilmişti, hazırlattım.

17 Haziran

Sabahın saat 6'sı, Orient Ekspres, Eski Baba(Babaeski) istasyonu.

Seyahatin dünkü kısmı son derece enteresan geçti. Newlinsky trene 2'de Budapeşte'de bindi. Trende bir kaç Türk paşanın da bulunduğunu haber verdi. Bilhassa Ziya Paşa'nın bulunduğunu söyledi. Moskova'da taç giyme merasimine giden heyetin başkanı bulunuyormuş.(Adıgeçen Yusuf Ziya Paşadır. Bestekâr olarak da meşhur Ziya Paşa 1864 yılında Hariciye Nezâreti'ne memur olarak intisap etmiş, 1869 yılında Berlin Sefareti İkinci Katipliği'ne tayin edilerek diplomasi mesleğine girmiş, Viyana, Atina, ve Petersburg/Leningrad'da sefir veya müsteşar olarak bulunmuştur. Paris Sefiri iken Devlet Şurası azalığına getirilmiştir. 1908 Meşrutiyeti'nden sonra Ticaret Nezâreti'ne getirilmiş, bir ara Washington Sefiri, sonra Ayan(Senato) Meclisi üyesi, Maârif Nâzırı olmuştur. 1929 yılında ölmüştür.)

Dün sabah Newlinsky beni Ziya, Karatodori ve Tevfik paşalara takdim etti. Tevfik Paşa halen Belgrad Sefiri imiş(Karatodori Paşa Rum asıllıdır. Fransa ve Almanya'da hukuk tahsil etmiş, devlet hizmetine girmiş, Roma sefaretini, Berlin Kongresi murahhaslığında bulunmuştur. Uzun yıllar Girit Valiliği yapmıştır. 1896 yılında Sultan Abdülhamid'in baş tercümanı bulunuyordu. Ahmed Tevfik Paşa son Osmanlı Sadrazamıdır. Bir çok sefaretlerde, Hariciye Nâzırlığı'nda bulunmuştur. 1936 yılında ölmüştür.) Daha sonra bana bu ekselansların en önemlisinin Ziya Paşa olduğunu ve benim İstanbul'a ne maksatla gitmekte olduğumu ona anlattığını söyleyerek başbaşa bıraktı. Ziya Paşa mesele ile hemen ilgilendi ve konuşmamızın gizli olması için yalnız kalmamızı temin etti.(...)

Öğleden sonra Karatodori Paşa lokantalı vagonun sigara içilen kısmına geçtiği sırada, vagonda yalnızca Ziya, Newlinsky ve ben kaldığımız zaman planımı açıkladım. Ziya ciddiyet ve dikkatle dinledi. Şöyle dedi:

"Görüyorum ki herşeyi açık açık konuşuyorsunuz.(Zira konuşmam sırasında Filistin'de, tamamen bağımsız bir devlet istediğimizi, eğer bunu elde edemezsek

bu plandan tamamen vazgeçip Arjantin'e gideceğimizi söylemiştim) Fikrinizi açıkça anlattınız. Fakat size hemen şunu söylemeliyim ki eğer siz bağımsız bir Filistin'den söz açarsanız hiç kimse sizinle müzakereye girişmez. Para ve basın yoluyla destek şeklinde sağlayacağınız menfaatler gerçekten büyük ve önemli ve teklifiniz gerçekten ilgi çekici. Fakat bütün bunlar bizim vatanın herhangi bir köşesini satmama prensibimizle uyuşmuyor."

Şöyle cevap verdim: "Bu, tarihte sayısız defalar olmuş bir şeydir."

Newlinsky müdahale ederek, buna misal olarak sadece İngilizlerin Helgoland Adası'nı Almanlara vermeleri gösterilebilir dedi.

Ziya Paşa tekid etti: "Hiç bir şartla Filistin'i bağımsız bir devlet kurmak üzere elegeçiremezsiniz, belki Osmanlı hakimiyetini kabul eden bir devlet olabilir."(...)

Konuşma Zaribrod'a kadar sürdü. Orada Bulgar Nâzır Matchewitch, Newlinsky'yi karşılamak üzere beklemekteydi. Beni de Sofya Siyonistleri adına bir heyet karşıladı. Onlara hareketimi önceden telgrafla bildirmiştim.(...)

Sofya'da dokunaklı bir manzara beni beklemekteydi. Trenimizin durduğu yerde beni karşılamaya gelmiş kadınlı erkekli çocuklu büyük bir kalabalık vardı. Safardîm, Eşkinazim, ak sakallı ihtiyarlar, başlarında da Dr. Ruben Bierer. Bir çocuk gül ve karanfillerden mürekkeb bir buket verdi. Bierer Almanca bir konuşma yaptı. Sonra Caleb, Fransızca bir hitabede bulundu ve mümanaatıma rağmen elimi öptü. Konuşmalarda 'Önder,' 'İsrailoğulları'nın kalbi' gibi büyük vasıflarla tavsif edildim. Herkes bu manzarayı alaka ile seyretti.

Veda makamında Bierer'i öptüm, elimi sıkmak için âdeta yarışa girdiler. Halk "Leşana habaa biyeruşalayım"('Gelecek Sene Kudüs'te' anlamında) diye bağırdılar. Tren yavaş yavaş hareket etti.

Newlinsky ve Ziya gösterilerin tesirinde benim tahminimden az kalmışlardı. Yahut da ihtisaslarını gizliyorlardı. Newlinsky Bulgaristan Kilisesi temsilcilerinden Gregory tarafından karşılanmıştı. Allah bilir geleceğini ona telle bildirmiş ve bana Bulgaristan'daki nüfuzunu göstermek istemişti.

* * *

Akşam Newlinsky ile lokanta vagonunda başbaşa oturduğumuzda ona 20 milyonluk projemi açtım. Türk hükümetinin Avrupa Kontrol Komisyonu'ndan 18 milyon karşılığında kurtarılabileceğini, 2 milyonun da Filistin için ayrıldığını anlattım.

Newlinsky buna şiddetle muhalefet etti. Kendisinin Ziya Paşa'ya benim aşağıdaki şekilde Avrupa Kontrol Komisyonu'ndan kurtarmayı düşündüğümü anlatmış imiş:

Birinci üçte biri, para olarak öderiz. İkinci üçte bir için, kefil oluruz(veya eğer tâbî bir devlet olursak bu üçte biri haraç olarak veririz), üçüncü üçte biri de mevcut komisyondan devralarak itfa ederiz.

Newlinsky'ye göre biz Sultan Abdülhamid'e Filistin mukabili 20 milyonu açıkça teklif edemeyiz. Bu sadece ticarî bir iş olur. Önceden de biraz prim vermek gerekir. Mamafih bazı şartlar ileri sürerek ek menfaatler gösterebiliriz. Mesela bütün Türkiye'ye raci bir 'elektrik enerjisi tekeli' ve sâirden bahsedebiliriz. Fakat onun ifadesine göre; üçlü taksime gidiş nazar-ı itibara dahi alınmaz.

* * *

Bu konu üzerinde düşündüm taşındım ve Newlinsky'nin haklı olduğu sonucuna vardım. İşte bu dönüşümde yeni avantajlar dahi çıkartabilirim. İstanbul'da şartların mutlak olarak gizli tutulmasını söyleyebilirim ve söyleyeceğim, zira herşeyi önce Komitem'e anlatmak, onlara kabul ettirmek zorundayım. Bu şekilde Edmond Rothschild veya S. Montagu tarafından girişilebilecek herhangi bir karşı hareketi de önlemiş olurum.

Fakat Londra'ya Sultan tarafından teyid edilmiş olarak bir gelirsem işte o zaman her istediğimi yapabilirim.

Eğer zaruret olursa Bernato ile temas kuracağım.(İngiliz Yahudilerinden Bernato, bankacı ve Güney Afrika mücevher madenleri işleticisi, şirketin kurucusu.)

* * *

Bierer Sofya'da iken bana Edmond Rothschild'in bir temsilcisini İstanbul'a gönderdiğini, Filistin'deki koloni faaliyetine mani olmaması için Sultan'a para teklif edeceğini öğrendiğini söyledi.

Bu bana karşı düşünülmüş bir hamle olabilir mi?

18 Haziran, İstanbul

Newlinsky bizim dava için son derece kıymetli bir koz. Onun maharet ve samimiyeti her türlü övgünün üzerinde doğrusu. Kendisine fevkalade bir mükafat verilecektir.

İstanbul'a dün öğleden sonra vardık. İstasyonda Viyanalı Baron B. Popper(Viyana yahudilerinden bir zengin) ve Newlinsky'nin tanıdığı iki gazeteci tarafından karşılandık. Aynı trende bulunan paşalar daha şehre varmadan merasim elbiselerini giymişler ve fazla gecikmeden Sultan'a gidebilmek için hazır olmuşlardı. İstasyonda onları kalabalık bir halk kitlesi karşıladı.(...)

* * *

Newlinsky'nin burada iyi bir şöhreti ve büyük tesiri var.(...)

* * *

Newlinsky geç vakit bozulmuş olarak döndü. Sultan Abdülhamid'in Başkatibi İzzet Bey bizim projemize karşı açık açık menfi davranmıştı. "Bu konuda bir sürü komisyoncu söz üstüne söz veriyor" demişti. Newlinsky'nin düşüncesine göre burada birisi düşüncesiz bazı adımlar atmış bulunuyor. Önce bunu halletmemiz lazım ki hiç kolay olacağa benzemiyor.

Diğer bir güçlük: Görünüşe, göre Sultan hastadır, Newlinsky huzura kabul edilmemiştir. Baron Popper'in kızkardeşinden duyduğuna göre Viyanalı doktor Nothnagel'e buraya gelip gelemeyeceği sorulmuştur. Eğer bunlar benim mülakatıma mani olursa çok büyük talihsizlik demektir.

Akşam yemeğinden sonra, bir İtalyan opera kumpanyasının açıkhava konseri verdiği Beyoğlu'nda bir bahçeye gittik. Konserin birinci kısmından sonra verilen arada Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın oğlu Cavid Beyin yanına gittik. Tanıştırılmış ve hemen derhal mevzuun ortasına daldırılmıştım.(Cavid Bey, 1895-1901 arasında Sadaret'te olan Halil Rifat Paşa'nın oğludur. Siyasî ilimler tahsilinden sonra devlet hizmetine girmiştir. İnsafsızlığı ve merhametsizliği ile ün yapmıştır. Galata Köprüsü üzerinde bir Arnavut tarafından katledilmiştir. Babasının onun acısına dayanamayarak öldüğü söylenir.) Bir bahçe kanapesine oturup karşılıklı konuşmaya başladığımız zaman sanatkârların şarkı sesleri artık bize uzaklardan geliyordu.

Onun muhalif kaldığı noktalar şunlardı: Mukaddes makamlar, Kudüs mutlak surette Türk hakimiyeti altında kalmalıdır. Buralarının terkedilmesi halkın mukaddesât duyguları ile oynamak demektir. **Ona geniş ölçüde bir ekstra territorialite söz verdim. Medenî dünyanın kabul ettiği mukaddes makamlar hiç kimseye değil, herkese ait olacaktır. Sonunda zannederim Kudüs'ün hali hazır statü içinde kalması hususunda mutabakata vardık.** Cavid Bey müstakbel

Yahudi Devleti ile Türkiye'nin münasebetlerinin nasıl olacağı konusu üzerinde durdu. Tabîî bir devlet olması hususundaki fikirleri Ziya Paşa'nın fikirlerine çok benziyor.

Ben tam başarıyı bağımsızlıkta gördüğümü, fakat her hal-ü kârda Mısır ve Bulgaristan'ın durumu gibi, yıllık vergiye bağlanma şeklini müzakere edebileceğimizi söyledim.

Sonunda Cavid Bey müstakbel hükümet şeklimizin ne olacağını sordu.

"Aristokratik bir Cumhuriyet" cevabını verdim.

Cavid Bey şiddetle reddederek "Sakın Cumhuriyet kelimesini Sultan'ın önünde telaffuz etme. Halk, burada bunun öldürüleceğinden korkar. Bu ihtilalci devlet şeklinin bir vilayetten diğerine sari hastalık gibi bulaşacağından endişe ederler."

Ona zihnimde mesela Venedik'te olduğu gibi bir hükümet şekli düşünüp tasarladığımı anlattım. Babası Sadrazam Halil Rifat Paşa'dan beni huzuruna kabul etmesi hususunda yardımını rica ettim. Bu hususta bana söz verdi. Diğer hususlarda da tavsiye ve faaliyet şeklinde yardım etmeyi arzuladığını söyledi. Tekliflerim hakkında sorusuna cevaben de, teferruat üzerinde ancak Sultan ile konuşabileceğimi söyledim.

18 Haziran

Bugün Newlinsky bana, Rusya'nın Yıldız Sarayı'nda en muteber yeri almış olduğunu bildirdi. **Rusya ile dost olduğu müddetçe Türkiye hiç bir tehlikeye maruz kalmaz.** İzzet'in de Rusya'ya meyilli olduğunu söyledi. Sadrazam'a ne söylesen, o da Rusya'ya yönelecektir.

Bu sebeple Sadrazam'a gitmeden önce Rus Sefareti'nin nüfûzlu tercümanı Yakovlev ile konuşmak hususunda mutabık kaldık.

Yakovlev'e derhal bir tezkere yazarak randevu istedim. Saat bir için derhal muvafakat etti. Diplomatik çevrelerde benim gelişimle çıkan dedikodulardan haberi olduğu meydanda idi.

19 Haziran

Dün sonu başarısız gelen hararetli bir gündü. İlk durağım Rus tercümanı Yakovlev idi. Beyoğlu'ndaki konsoloshanede kalıyor. Türk stilinde yapılmış olan bir

bina. Bahçede kavaslar, hizmetçiler dolaşıyorlar. Kartımı, gönderdim. On dakika sonra kabul edildim.

Ona ziyaret maksadımı kısaca anlattım. Yapacağı şoka hazırlamak için önce Filistin'deki kolonizasyon faaliyetinden bahsettim. Türk hükümeti ile temastan önce Rus Sefarethanesi'nden çağrıldığım hususunu not etmesini istedim. Ailesinden birisinin aracılığı ile Çar Hazretleri tarafından kabul edilmek ümit ve dileğinde bulunduğumu söyledim. (Valler Prensini kasdediyordum, ama adını zikretmedim.)

Yakovlev bana cevap verirken, Kudüs'te Konsolos olarak bulunduğu sırada edindiği tecrübelerden bahsedeceğini söyleyerek, Filistin'e gelen Yahudileri onlar Rus vatandaşı oldukları halde sempati ile karşılayamadığını konsolosluğa karşı hilekâr davrandıklarını, konsolosluğa vermeleri gereken vergileri vermekten kaçındıklarını, menfaatlerinden başkasını düşünmediklerini anlattı.

Irkdaşlarımın asırlardan beri uğradıkları takibat sonucu böyle davranmaya alıştıklarını, ahlaklarının sukutunda bir fevkaladelilik aramamak lazımgeldiğini söyledim. Hak verdi.

Sonra planımdan biraz daha derin şekilde bahsetmeye girişerek bunun sadece basit bir kolonizasyon olmayıp, bölgede kendimizin olan bir yer istediğimizi anlattım.

Gittikçe artan bir dikkat ve sempati ile beni dinliyordu. "Bu fikrin bütün iyi insanlar tarafından paylaşılacağına inanıyorum" dedim.

Sonuç olarak, planın gerçekleşmesinin bir çok on yıllar alacağına işaret etti. Ben belki bunun meyvelerini göremeyecektim, bununla beraber bana başarılar, kuvvet, sıhhat temennisinde bulundu ve ayrıldım. Vedalaşırken bana mahalli Rus Maslahatgüzarı ile temas etmemi tavsiye ve merdivenlere kadar teşyi etti. Sonra başlangıçtaki sözlerini tamir etmek istercesine şöyle dedi: "Kavmin arasında çok iyi ahlaklı olmayan belki yüzde yirmi bulacaksın, fakat bu diğer kavimler arasında da böyledir."

"Evet" dedim. "Bizim durumumuzda bu iki mislidir, öyle ki birisi yüzde kırk olduğuna inanabilir."

* * *

Yakovlev'den sonra Babıali'ye gittim. Önceden çağrılmış bulunuyordum. Tercümanım kırmızı fesli arabacının yanına oturdu.

İstanbul'un dolambaçlı ve pis kokan sokakları. Babıali eski, kirli bir bina, fakat son derece hareketli bir yer. Nizamiye nöbetçileri giriş holünün yanındaki küçük yerlerde dikiliyorlardı. Sayısız vazifeli ve subay yukarı aşağı inip çıkıyorlardı.

İlk ziyaretim Sadrazam'ın Umumi Katibi Hayreddin Beyefendi'ye. İsimleri benim kulağıma geldiği gibi hıfzedip yazıyorum. Doğru olup olmadıklarını bilmiyorum tabîî. Meselâ bugün öğrendiğime göre Sadrazam'ın oğlu Cavid değil, galiba Cevad Bey imiş (Doğrusu Cavid Bey'dir. Herzl'in daha önce anlattığı gibi bir şahsiyettir ve öldürülmüştür –MÇ.).

Hayreddin otuz yaşlarında, iyi görünüşlü, düz, soluk benizli güzel siyah sakallı, iri külahlı bir adam. Her sözünden sonra tebessüm ediyor, arkadaşça davranıyor. Bir kaç dakika sonra Sadrazam tarafından çağrıldık.(...)

(Sadrazam Halil Rifat Paşa) Bir sigara verdi. Seyahatimin nasıl geçtiğini, ne zaman geldiğimi ve ne kadar kalacağımı zordu. Sonra Neue Freie Presse hakkında iltifatkâr bir kaç cümle söyledi.(...)

Sonra tercümana Sadrazam Hazretleri'nin benim seyahatimin maksadından haberdar olup olmadığını sormasını söyledim. Teşbihlerle oynayarak cevap verdi: "Hayır."

Hazırladığım teklifleri Sadrazam'a nakletmek üzere Hayreddin Bey'e verdim. Sadrazam gayet soğukkanlılıkla dinledi. Şuna benzer sualler sordu: "Filistin büyüktür. Hangi kısmını düşünüyorsunuz?"

Tercümana cevap verdim: "Bu bizim temin edeceğimiz menfaatin cesametine bağlı bir husus. Daha çok arazi için, daha büyük kurbanlar takdim edebiliriz."

Devletleri bazı terimler üzerinde açıklamalar istediler.

Ben fazla teferruata girmediğim için itiraz beyan ettim. Tekliflerimi teferruatlı olarak sadece Haşmetmeab'a arzedebileceğimi söyledim.(...)

Ayrılırkenki intibama göre o bu proje karşısında yalnız müstenkif değil, aynı zamanda itimatsızdır.(...) Başka bir yaşlı adamın görünmesi üzerine Halil Rifat Paşa tercümana müzakerenin sona erdiğini bildirdi, yarım ayağa kalkıp elini uzattı.(...)

* * *

Aşağıda bir sürü koridorların, muhafızların, hademelerin ve memurların arasından geçip Hariciye Nezareti'ne, Nuri Bey'e götürüldüm. (Reşat Bey Chateau-

neuf diye tanınan Fransız asıllı bir babanın oğludur. Sonradan Müslüman olmuş, Fransa'da ziraat tahsil etmiş, 1893'den itibaren hariciyeye intisap ile 1908'de ölümüne kadar Hariciye Nezâreti Başkatipliği'nde bulunmuştur.)(...)

Yalnız kaldığımız zaman Nuri Bey'e ne istediğimi söyledim. Gözlerini kırpıştırdı, meseleyi tam anladı. Daha önce Sadrazam'a da söylediğim gibi Türkiye'yi Düyûn-u Umûmîye'den kurtarmayı istediğimizi söylediğim zaman; "Bu muhteşem bir şey!" dedi. Bu tekliften çok hoşlandı. Fakat mukaddes makamlar hususunda büyük şüpheler içindeydi. "Onları kim yönetecek?", "Bu düzenlenebilir" dedim. "Sadece bizim herkes için kıymetsiz olan bir maddenin alacaklısı olduğumuzu düşünün, hem en yüksek fiyatla alıcı."

Bunun üzerine Nuri Bey beni Davud Efendi'ye götürdü. Davud Efendi bir Yahudi idi ama aynı zamanda Hariciye Nezâreti'nin Baştercümanı olduğu için Hariciye Nazırı'nın sağ kolu ve nezârette sözü geçen bir kimse idi. İçeri girenlerin eğilme nisbetlerinden onun durumunun üstünlüğünü müşahade ettim. Memurlar, evrakı onun ayaklarının yanına bırakıyorlardı. Öyle ki, boyuna eğilmiş duruyordu. Bir koltuğa oturarak çalışıyor, önünde masa olmadığı için de yazıyı kağıdı elinin üzerine alarak yazıyordu.

Uzun boylu, şişman, kısa sakallı bir adam. Patlak gözlerinin önünde kemerli burnunda gözlük taşıyor.

Önce beni anlayıp dinledi. Fakat gözle görünür şekilde korktu. Türkiye için muazzam menfaati gördü. Fakat bir Yahudi olarak son derece ihtiyatlı olmak durumunda.

"Bunda ciddî güçlükler ortaya çıkacaktır" dedi. Gerçekte meselenin gayrikabil-i tatbik olduğu kanaatinde. Çok geçmeden benimle kardeş gibi konuşmaya başladı. Hariciye Nezâreti'ne beni bir başkasının takdim etmesinin çok daha uygun olacağını, kendisini bundan affetmemi rica etti ve İstanbul'dan ayrılmazdan önce tekrar görüşmemizi diledi.

Yahudilerin Türkiye'de iyi çalıştıklarını ve iyi şartlar içinde yaşadıklarını söyledi.(...)

* * *

Akşam Newlinsky kötü haberler ve asık bir suratla Yıldız Sarayı'ndan döndü.

Garsona -yas alâmeti olarak- yarım şişe şampanya getirmesini emrettikten sonra iki kelime ile bana vaziyeti anlattı: "Hiç bir şey yapamadım. Zât-ı Şâhâne bu konuda hiçbir şey işitmek istemiyor."

"Sultan dedi ki: "Eğer Mr. Herzl senin benim arkadaşım olduğun gibi arkadaşın ise, ona söyle bu meselede ikinci bir adım atmasın. Ben bir karış dahi olsa toprak satamam. Zira bu vatan bana değil, milletime aittir. Milletim bu İmparatorluğu kanlarını dökerek kazanmışlar ve yine kanlarımızla örteriz. Benim Suriye ve Filistin alaylarımın efradı birer birer Plevne'de şehid düşmüşlerdir. Bir tanesi dahi geri dönmemek üzere hepsi muharebe meydanında kalmışlardır. Türk İmparatorluğu bana ait değildir. Türk milletinindir. Ben onun hiç bir parçasını veremem. Bırakalım Yahudiler milyarlarını saklasınlar. Benim İmparatorluğum parçalandığı zaman onlar Filistin'i hiç karşılıksız elegeçirebilirler. Fakat yalnız bizim cesetlerimiz taksim edilebilir. Ben canlı bir beden üzerinde ameliyat yapılmasına müsaade edemem!"

Bundan sonra başka şeyler konuşmuşlar. Newlinsky ona, Jön-Türkleri devlet hizmetine almasını tavsiye etmiş.

Sultan istihza ile; "Bir Anayasa, sonra? Benim bildiğime göre Polonya Anayasası sizin baba yurdunuzu parçalanmaktan kurtaramamıştır."

* * *

Sultan Abdülhamid'in doğru ve büyük sözleri beni sarstı. Bir zaman bütün ümitlerimi kırdı. Bu sonu ölüm ve parçalanmaya giden fatalizmde trajik bir güzellik var. Mamafih son nefese kadar, pasif mukavemet şeklinde de olsa mücadele edeceğiz (...).

(Theodore Herzl Sultan Abdülhamid ile yüzyüze konuşmak konusundaki umudunu yitirmiyordu. Bu nedenle İstanbul'da 29 Haziran gününe kadar kalıyor, bu süre zarfında da bir randevu alabilmek için Saray nezdinde defalarca girişimde bulunuyordu. Ancak bu mümkün olmuyordu. Son olarak Sultan Abdülhamid Newlinsky'yi kabul ediyor ve mesajlarını Herzl'e Newlinsky kanalıyla ulaştırıyordu. Nihayet 29 Haziran günü Herzl trenle İstanbul'dan ayrılıyor; Newlinsky üzerinden aldığı mesajları günlüğüne Sofya'da şöyle kaydediyordu.)

29 Haziran, Sofya

Dün öğleden sonra Sultan'ın yaverinin refakatinde Eski Saray (Topkapı) Hazine Dairesi'ni, Dolmabahçe ve Beylerbeyi saraylarını gezdim.

Yaver biraz Fransızca biliyordu. Fakat lüzumundan fazla da nazikti. Ne desem; "Evet efendim"den başka bir cevap vermiyordu.

Saraylar muhteşemdi. Bu sıcak, fakat güzel seyahatten Royal Otel'e döndüğüm zaman Newlinsky mektup yazıyordu. "Bunu sana gönderdi" dedi. Bir kutu verdi. İçinde bir 'Mecidiye Nişanı' vardı.

* * *

Margueritta ve arkadaşları ile yemekten sonra trene bindik ve İstanbul'dan hareket ettik. Trende Newlinsky şunları anlattı:

"Ben bile istemediğim halde Sultan sana bir nişan verdiğini söyledi. Fakat seni bu ziyaretinde kabul edemezdi. Zira planın gizli kalmadı ve hatta bir kaç kişi o konuda raporlar verdiler. Bunlar ismen söylenecek olursa Sadrazam, Nuri Bey, Davud Efendi ve Cavid Beydir. Bu şartlar altında yapılacak bir konuşma malumu ilâmdan öteye geçmezdi ve bu sebepten Sultan senin tekliflerini hâl-i hazır şekliyle reddetti, reddetmek zorunda kaldı. Hiç nazar-ı itibara almadı. Ama bana şöyle dedi:

"Yahudiler zekidir, kabule şâyân bir formül, hal çaresi bulacaklardır."

Bundan şu sonucu çıkarabiliriz. Sultan sadece zevahiri kurtarmak istemiştir. Sonunda kabul edeceğine ben şahsen eminim. İzzet Bey senin tarafından çalışır görünüyor yahut bende bıraktığı intiba öyle."

"Sadrazam teklifler hakkında menfi bir raporla geldi. O planı bir fantezi olarak kabul ediyor. Nuri Bey verdiği raporda müsbet ifade kullandıktan başka, diğerleri tarafından ileri sürülen mahzurları cevaplandırdı. Bilhassa o noktalar üzerinde durdu. Nuri Bey muhtemelen Sadrazam'ın aleyhte olduğunu öğrenmişti.

En akıllıca raporu Davud Efendi vermiş. Planı bütün detayları ile enine boyuna tahlil ettikten sonra kendisi bir Yahudi olduğu cihetle ne lehte, ne aleyhte bir mütalaa serdedemeyeceğini ilave etmişti. Sadrazam'ın oğlu Cavid Bey planın lehinde olduğunu, Sultan'ın himayesi altına girecek Yahudilerin faydalı olacakları vs., hususları üzerinde durmuştu. Sultan bu son rapor üzerine, Selanik Valisi'nin bir raporunu hatırlamıştı. Vali'nin raporuna göre Selanik Yahudileri biraz para sahibi olur olmaz hicret ediyorlardı. Bunun üzerine ben Sultan'a Yahudilerin hicret edecekleri bir vatanları olmadığını, bir yerden diğerine gitmelerinin tamamen günlük hadiseler sebebiyle olduğunu arzettim."

"Sultan Abdülhamid şimdi sizden Ermeni meselesinde yardım bekliyor. Bun-

dan fazla olarak fenerlerin geliri karşılığı ödenmek üzere biraz borç para bulmanızı arzu ediyor. Bu maksatla size Fransız maliyeci Collas ile bir kontrat gönderiyor. Borç tutarı yıllık 45.000 Osmanlı lirası olacak ve borç yekûnu 2.000.000 liraya kadar yükselecek."

* * *

Sofya yolundayız. Yolda, bundan sonra atılacak adımları münakaşa ettik. Alman İmparatoru (ve) Bismarck bu mesele ile ilgilenecektir. Newlinsky'nin onunla da münasebeti var...(...)[1]

[1] *Siyonizm ve Türkiye*, Doç. Dr. Yaşar Kutluay, Selçuk Yayınları, Konya, 1967, S. 67-97.

EK-6

JEWİSH NATİONAL FUND(JNF)

Türkçe açılımı 'Yahudi Ulusal Fonu' olan Jewish National Fund (JNF) 1901 yılında kuruldu ve bugüne kadar da varlığını koruyarak, küresel düzeyde faaliyetlerini sürdürüyor. Bu örgüt Uluslararası Siyonist Hareket'in en yaşamsal unsurunu teşkil ediyor; Siyonistlerin finansal gücünü meydana getiriyor. Bir başka ifade ile bugünkü İsrail Devleti finansal anlamda varlığını bir bakıma bu örgüte borçlu bulunuyor. Fon'un bu yaşamsal işlevi günümüzde de devam ediyor...

'Suriye ve Filistin de toprakların tapularının satın alınması' amacıyla ulusal nitelikli finansal bir örgüt -vakıf veya fon- kurulması fikri; Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın tarih sahnesine çıkmasından çok önce, önde gelen Yahudi liderlerinin zihnini uzun süre meşgul etmişti. İlk defa 1881 yılında Moses Lilienbaum bu tür bir yapılanmaya gidilmesi gerektiğini seslendirerek önermişti. 1884 yılında öncü siyonistlerden Herman Schapira bu öneriye katılarak destek vermişti.

Ancak bunlar son derece bireysel düzeyde kalmıştı. Gerçi Yahudi idealistler ve siyasetçiler öneriyi hararetle destekliyorlardı. Fakat örgütlemek yönünde girişimde bulunmuyorlardı. Nitekim bu konudaki düşünceler kurumsal olarak 1897 yılında gerçekleştirilen Birinci Siyonist Kongresi'nde de gündeme getiriliyor; bundan sonraki kongrelerin ana tartışma konularından en önemlisini oluşturuyordu.

Nihayet, 1901 yılının Aralık ayında, –yine– Basel'de toplanan Beşinci Siyonist Kongresi öneriyi resmîleştirerek karar altına aldı ve böylece; 'Filistin ve Suriye'de toprak satın alınması amacıyla kullanılmak üzere Yahudi Halkı için vakıf' tanımlaması ile 'Yahudi Ulusal Fonu'(Jewish National Fund) kuruldu.

Bu örgüt Herman Schapira'nın daha önce hazırlamış olduğu kendine özgü içerikteki bir taslak esas alınarak hayata geçirilmişti. Bu nedenle de fonun bütün faaliyetleri ve varlığı Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın mutlak denetimi altında bulunuyordu.

Yahudi Ulusal Fonu başlangıçta Viyana'daki merkezinden yönetiliyordu. Bu merkez Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Filistin'de kurulan İngiliz Manda Yönetimi; Cemiyet-i Akvam tarafından 1922 yılında onaylandıktan sonra aynı yıl Kudüs'e taşındı.

Yahudi Ulusal Fonu'nun kuruluş ve faaliyet amaçları; daha önceki kararlar ve öneriler de gözönüne alınarak, 1903 yılının Ağustos ayında-yine-Basel'de toplanan Altıncı Siyonist Kongresi'nde geliştiriliyor ve delegeler tarafından benimseniyordu.

Bu esaslar şöyle sıralanıyordu:

- Yahudi Ulusal Fonu, Yahudi halkının elindeki Yahudi topraklarının tapularını satın almak amacıyla 'dünyadaki bütün Yahudilerden' para toplayacaktı.

- Fon, sadece Filistin ve komşu ülkelerdeki toprakları elegeçirecekti.

- Sadece tarımsal ve bahçelik topraklarla yetinilmeyecek, ormanlar ve her türlü arazi de satın alınacaktı.

- Toprak 'vazgeçilmez'(mülkiyeti hangi gerekçe ile olursa olsun asla devredilemez ve terkedilemez) olacak; Yahudi vatandaşlara bile satılamayacaktı.

- Topraklar Yahudi Ulusal Fonu tarafından yönetilecek ve işletilecek ya da 49 yıllığına(aşmayacak şekilde) sadece Yahudilere kiralanabilecekti. Kiracının, kiraladığı toprağı başkasına kiralaması yasak olacaktı.

Mülkiyet ve kiralama ile ilgili ulusal ve siyasal nitelikteki bu hükümler Yahudilerin kutsal kitabına (Leviticus 28:80-10 23-4) dayandırılıyordu.[1]

Fon ilk kez 1905 yılında Filistin'de üç parselden oluşan 5.600 dönümlük bir arazinin tapusunu satın alarak fiilen çalışmaya başladı. Ne var ki 1907 yılında Yahudi Ulusal Fonu önemli bir atılım yapıyor; İngiltere'de, bir 'anonim ortaklık' kuruyordu. Bu anonim ortaklığın temel amacı da Fonunki gibi; 'Yahudilerin yerleştirilmesi amacı ile (Filistin ve civarında) kiralama ya da takas yoluyla arazi elde etmek, satın almak' idi.

Anonim şirketin hisseleri satılarak Yahudi Ulusal Fonu'na çok önemli finansal kaynak sağlanıyor ve bu kaynak da kullanılarak Filistin'de hızla tapulu araziler alınıyordu.

Nitekim ilk Kibbutz da Yahudi Ulusal Fonu tarafından 1909 yılında (Yahudilerin ideal dönüş hedefi olan) Tiberias civarındaki Deganya'da kuruldu.

1919 yılına gelindiğinde Filistin'deki 19.366 dönüm arazinin tapusu, Yahudi Ulusal Fonu'nun, dolayısıyla Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın eline geçmişti.

---

[1] *Siyonizm ve Irkçılık*, A.g.e., Ank., 1982; Walter Lehn'in 'Yahudi Ulusal Fonu: Bir Ayrım Aracı' başlıklı makalesi, S.87,88.

1920 yılı, Siyonistlerin Filistin'de gerçekleştirdikleri 'ulusal operasyonda' tam anlamıyla bir dönüm noktası olmuştu. O yılın Temmuz ayı başında Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın Kongresi Londra'da toplandı. Bu kongrede; Birinci Dünya Savaşı sonunda Ortadoğu ve Filistin çevresinde ortaya çıkan yeni siyasî durum zemininde gerçekleştirilecek toprak mülkiyeti ve kiralamalarda izlenecek yol ve yöntem tartışmaya açıldı.

Kongre'deki bu tartışmaya paralel olarak Filistin'de de önemli bir değişiklik meydana geliyor; savaştan sonra tesis edilen askerî yönetim yerini sivil manda yönetimine bırakıyordu. Bu sivil yönetimin başkanlığını ise; Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın Filistin'deki uzantısı olan Siyonist Komisyon'un güvenini kazanmış olan Yüksek Komiser Sir Herbert Samuel üstlendi.

Sir Herbert Samuel; Norman Bentwich(manda yönetiminin diğer önemli üyesi) tarafından şöyle tanımlanıyordu:

"(Chaim) Weizmann'ı ve Ulusal Yurt'un sözcülüğünü yapanları destekleyen İngiliz devlet adamlarından, Balfour Bildirisi politikasının mimarlarından ve Manda'nın yaratıcılarından biri..."[2]

Tesis edilen yeni sivil manda yönetimi 1921 yılında Toprak Transferi Yönetmeliği'ni yürürlüğe koydu. Bu yönetmelik elbette ki Siyonistlerin işini kolaylaştırmıştı. Aynı yılın Ekim ayında Filistin'deki Toprak Sicil Daireleri(Savaş nedeniyle daha önce kapatılmışlardı) açılıyor, böylece Yahudi Ulusal Fonu'nun yasal yoldan toprak mülkiyeti edinmesi kolaylaşıyordu. Yönetim ayrıca bu fonu 'kamu yararına çalışan bir örgüt' olarak kabul ve deklare ediyor, Filistin'de toprak satın almak ve geliştirmek konusunda yetkili kılıyordu.

Tanınan tüm kolaylıklar ve ayrıcalıklar sayesinde Yahudi Ulusal Fonu, toprak alımlarına hız veriyor; Filistin'deki araziler süratle Yahudileştiriliyordu.

Yahudi Ulusal Fonu'nun kayıtlarına göre 1920 yılı sonunda tapusu Siyonistlerin eline geçen arazi miktarı 22.363 dönüm idi. 1930 yılında bu rakam 278.627 dönüme yükseliyordu. 1940 yılında 515.950 dönüm arazinin tapusu fona intikal etmiş bulunuyordu.

1948 yılının Mayıs ayında Yahudi Ulusal Fonu'nun mülkiyetinde 936.000 dönüm arazi bulunuyordu.

---

[2] Walter Lahn, A.g.e., S.88-89; Dipnot no 6, Norman ve Helen Bentwich, Mandate Memoires, London, 1965, s.11, 59 ve 12.

İsrail Devleti'nin kurulduğu 1948 yılında Yahudi Ulusal Fonu 26.323.023 dönüm olan Filistin topraklarının tamamının yüzde 3.55'ine sahip oluyordu. Bu aynı zamanda Yahudilerin tapusu altındaki 1.734.000 dönüm arazinin yüzde 54'ünün mülkiyetinin Siyonist Teşkilata, ait olduğunu da gösteriyordu. O sırada Yahudiler Filistin topraklarının tamamının yüzde 6.59'luk bölümünü mülkiyetlerine geçirmiş bulunuyorlardı.

Bu icraat; Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın ve onun yan kuruluşu olan Yahudi Ulusal Fonu'nun Filistin'e Yahudi göçü, Filistin'de Yahudi kolonizasyonu ve İsrail Devleti'nin kuruluşundaki belirleyici rolünü bütün yalınlığıyla ortaya koyuyordu. Kaldı ki bu iki ana örgüt; daha sonraki dönemde ortaya çıkan pek çok Yahudi 'milliyetçi' ve 'küresel finansal oluşumlarının' hareket noktasını ve ilham kaynağını teşkil ediyordu.

EK-7

SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİD-HERZL GÖRÜŞMESİ

Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın kurucusu ve lideri olan Theodore Herzl; hem vaadedilmiş topraklar olan, hem de reel anlamda Yahudi göçünün ve kolonizasyonunun başlıca hedefini teşkil eden Filistin'in Osmanlı egemenliği altında bulunması nedeniyle ısrarla Sultan İkinci Abdülhamid ile yüzyüze görüşmek istiyordu. Herzl böylece kafasındaki projeyi ve Yahudi Devleti ile ilgili önerilerini Sultan-Halife'ye doğrudan sunma olanağını bulacağını düşünüyor; İmparatorluğun büyük bir mâlî çöküntü içinde bulunması nedeniyle pek çok noktada Padişah'ı ikna edebileceğine inanıyordu. Herzl'in elinde hiç şüphe yok ki; uluslararası finans çevrelerinden önemli meblağlarda finansal yardım sağlama imkanı bulunuyor; "Düyûn-u Umûmîye" nedeniyle de Padişah bu yardıma büyük bir ihtiyaç duyuyordu.

Theodore Herzl'i Sultan İkinci Abdülhamid ile görüştüren Arminius vambery.

Şurası muhakkak ki Sultan Abdülhamid, Siyonizm konusunun hassasiyeti nedeniyle, bu konuda son derece temkinli davranıyordu.

Nitekim daha 1896 yılından itibaren kendisinden bir randevu talebinde bulunan ve huzura kabul edilmesini isteyen Siyonist lidere hiç de yakınlık göstermemiş; uzak durmuş, soğuk davranmıştı.

Üstelik 1896 yılında kendisi ile görüşmek amacı ile İstanbul'a kadar gelen Herzl'e ilgi göstermemiş, yüzyüze görüşmeyi reddederek randevu taleplerini geri çevirmişti. Herzl Saray'dan olumlu bir yanıt alamamış, bazı bürokratlarla konuşmuş, bu kadarla yetinmek zorunda kalmıştı.

Bununla birlikte Theodore Herzl yine de yılmamış, araya son derece hatırlı kişileri sokmuş ve Padişah'ın kendisini kabul etmesi için adeta her türlü yöntemi kullanmıştı.

Bu hatırlı kişilerden biri de Arminius Vambery idi. Osmanlı Padişahı bu 'İngiliz-Osmanlı-Rus casusu ve bilimadamı' olan Vambery'e son derece özel bir ilgi gösteriyor, önem veriyordu. Bu nedenle de onun aracılığını olumlu karşılıyordu.

31 Ağustos 1900 günü Herzl, tahta çıkışının yıldönümü nedeniyle Sultan İkinci Abdülhamid'e bir kutlama mesajı gönderdi.

Vambery de Sultan-Halife'nin kendisini 1901 yılının Mayıs ayında kabul edeceğini bildirdi.

Theodore Herzl bu habere çok seviniyor, yine de inanmakta zorlanıyordu. Ancak Vambery doğru söylemişti. Sultan Abdülhamid Siyonist liderle görüşmeyi kabul ediyor ve Vambery kanalıyla kendisine randevu veriyordu.

Vambery 8 Mayıs 1901 günü gönderdiği yeni bir mesaj ile bu haberi teyit etti. Theodore Herzl derhal harekete geçti ve 13 Mayıs 1901 günü İstanbul'a geldi. 17 Mayıs 1901 günü de huzura kabul edildi.

Nihayet yıllarca süren gayretleri olumlu sonuç veriyor ve Sultan Abdülhamid Siyonist lider ile yüzyüze görüşüyordu. Ancak Padişah kendisini Uluslararası Siyonist Teşkilatı'nın başkanı kimliği ile değil; hem gazeteci, hem de Yahudi liderlerinden biri olarak kabul etmişti.

Theodore Herzl bu görüşmenin ayrıntılarını 19 Mayıs 1901 günü anı defterine aynen şunları kaydediyordu:

Herşeye kavuştum.

Dün hiç bir şey yazmaya fırsat bulamadım. Zira sabahtan Saray'a çağrıldım ve akşam geç vakte kadar heyecanla bekledim. Sultanla yaptığım bu ilk konuşmayı hemen yazamadığım için tazeliğini kaybetti.

Cuma sabahı saat 10'da dikkatle tuvalet yapıp, frağımı giyip, Mecidiye nişanımı takıp, Wellisch ile birlikte arabaya binip Yıldız Sarayı'na gittik. Hava oldukça

ılık olmasına rağmen paltomu çıkarmadım ve içeriye toz dolmaması için pencereleri sıkı sıkı kapadım. Selâmlıkta bulunacak olan birlikler yürüyorlar, atlılar, görevliler, vazife başında bulunuyordular.

Selâmlık sırasında fevkalade emniyet tedbirleri alınıyor ve o bölgeden kuş uçurulmuyor, ama bütün kapılar sanki sihirli imiş gibi önümde açılıyordu. Derhal içeri alınıp Birinci Katip Tahsin Bey'e götürüldük, yanında Fuat Paşa vardı. Tahsin Bey pek memnun görünüyordu. Beni Fuat Paşa'ya takdim etti. Ondan sonra Merasim Nâzırı İbrahim Bey tarafından çağrıldım. Kır sakallı, yuvarlak omuzlu bir adam bu İbrahim Bey. Orada da muhteşem bir şekilde karşılandık. Sonra beş yıl önceki Newlinsky ile birlikte bulunduğumuz yabancılara mahsus seyir mahalline alındık. Bu defa eskisi kadar kalabalık yoktu, Cuma Selâmlığı'nda. Saat bire kadar orada dikilmekten de pek hoşlanmadım doğrusu.

Sanki gölge bir yerde oturma arzum anlaşılmış gibi, bir yaver gelerek sefirlere mahsus kabul odasında oturmak ister miyim diye sordu. Orada diplomatik erkân da bulunuyordu. Bunlar yakın mesafeden uzakta olduğundan daha aptal görünen kimselerdir. Kadınları bile pencereden uzaktan zarif görünürler, ama yakından bakınca böyle değildirler. Diplomatların tabiri ile güzel 'Osmanlı Operası' Selâmlık Merâsimi çabuk geçti. Her Cuma aynı şey. Birlikler yürümeye başladı. Saray mensupları, prensler, hanımlar, paşalar... Herkes yürüyüp geçti... Sonra müezzin minareden öğle ezanını okudu, Padişah arabası ile gelip girdi. Bundan sonraki yarım saat oturup çirkin diplomatları seyretmekle geçti. Sonra Majeste'nin Mabeyncisi misafirlere 'hoşgeldiniz' dedi. Bana Birinci Katip Tahsin Bey tarafından kabul edilmek üzere beklediğim söylendi. Bu sırada elinde bir kutu ve yanında limandaki Rus filosunun amirali ile göründü. Amirale nişan takılacaktı. Amiral biraz kızararak büyük bir iftiharla nişanı ve tebrikleri kabul etti. Ben bir köşede olanları seyrediyordum. İbrahim Bey bana doğru gelerek Sultan'ın İkinci Sınıf Mecidiye Nişanı'nın bana verilmesini emrettiğini söyledi. Son derece nazik cümlelerle teşekkür ederek beş yıl önce bu nişanın Üçüncü Sınıfı'nın bana tevcih edilmiş olduğunu, nezaketen o zaman reddetmemiş olduğumu, eğer Birinci Sınıfı tevcih edilirse kabul edebileceğimi arzettim. İbrahim Bey de son derece nazik cümlelerle durumu Sultan'a arz edeceğini söyledi.

Nihayet herkes odadan çıktı ve ben yalnız kaldım. Bir müddet sonra hizmetkârlar geldiler ve çakıl yollardan yürüyerek başka bir köşke geçtik, orada önce İbrahim Bey tarafından kabul edildim. Beşûş bir çehre ile Majeste'nin bana Meci-

diye Nişanı'nın Büyük Kordonu'nun tevcihine emir buyurduklarını haber verdi. Bir kaç dakika sonra başka bir odaya alındım. Buradan girince Kabul Odası geliyordu.

Sultan tam resimlerinde gördüğüm şekilde önümde duruyordu; biraz kısa, zayıf, büyük kemerli burunlu, düzgün sakallı, titrek sesli. Üzerinde Selâmlık Merâsimi'nde giydiği Büyük Üniforma vardı, nişanlarını takmıştı, ellerinde eldiven vardı. Bana elini uzattı ve oturduk. Az sonra sandalyeme iyice yerleşip rahat bir şekilde oturdum. O bir divana oturmuş, kılıcını iki ayağı arasına almıştı. İbrahim ayakta dikiliyordu. Sanki onun veya benim ağzımdan çıkacak kelimeleri kapacakmış gibi duruyordu.

Sultan İbrahim'e hitaben konuşurken kendisini dikkatle tetkik ettim. Aynı şeyi ben Fransızca konuşurken o yaptı.

O söze selâmla başladı, ben de öyle yaptım. Neue Freier Presse gazetesini daima okuduğunu söyledi. Bir kelime Almanca bilmediği halde nasıl okuduğunu merak ettim. Transval, Çin vs., hususunda bu gazete vasıtasıyla bilgi aldığını söyledi. Ben de verilen nişana teşekkürlerimi ifade ettim. Sonra bizim memleketler arasında (Yani Türkiye ve Avusturya) dostane münasebetlere işaret etti. İmparator Franz Josef'in iyi olup olmadığını sordu, daha bunun gibi şeyler...

Ben bu konular üzerinde durmadım ve İbrahim Bey vasıtasıyla kendilerine Yahudilere karşı davranışları dolayısıyle medyûn-u şükran bulunduğumu söyledim. Bütün dünyadaki Yahudiler bu sebeple kendisine minnettar bulunuyordular. Bilhassa kendisine büyük hizmetlerde bulunabileceğimi anlattım. Bugünkü konuşmamız hakkında bir tek satır dahi yazmamış olduğum hususu üzerinde te'kîden durdum. Benim tamamen gizli kalacak şekilde konuşabileceğimi söyledim. Bana teşekkür etti, gümüş bir kutudan iki sigara aldı, birini bana verdi, diğerini kendisi aldı. İbrahim Beyin sigara içmesine müsaade edilmiyordu. O önce Sultan'ın, sonra benim sigaralarımızı yaktı. Sonra Sultan şöyle dedi:

"Ben öteden beri Yahudilere dostluk gösterdim. Gerçekten sadece Müslümanlara ve Yahudilere itimat ederim. Diğer tebaamla aynı şekilde hiç bir zaman samimi olmamışımdır."

Bunun üzerine ben Avrupa memleketlerinde; Yahudilerin uğradıkları haksızlıkları ve zulümleri anlattım. İmparatorluğunu Yahudi mültecilere daima kapısı açık bir melce(sığınak) olarak tuttuğunu söyledi.

Şöyle dedim:

"Profesör Arminius Vambery bendenizi majestelerinin kabul edeceklerini haber verdiği zaman 'Androclus ve Aslan' adlı hikayeyi düşündüm.(Miladî birinci yüzyılda bir Romalı kölenin hikayesidir. Arslanlara atılan Androclus'a arslan bir şey yapmaz, arenada canını bağışlar, köle de sonra Afrika'da bir devlet kurup başına geçer) Majesteleri arslan ve bendeleri de belki köle Androclus ve belki de kurtulacak bir taht var."

Bu komplimanı tebessümle karşıladı. Açık ve teferruatlı şekilde konuşabilir miydim? Evet, buna müsaade ve rica etti.

"Görüşüme göre hikayedeki taht sizin devlet borçlarınızdır. Eğer Türkiye bundan kurtarılırsa inanıyorum ki şimdiki kudretinin ve hayatiyetinin iki misli kazanır."

Sultan içini çekti ve iç çekerek tebessüm etti. İbrahim Bey söylediklerini tercüme etti: Daha saltanatın başlangıcında Majesteleri tahttan uzaklaştırılmaya boşuna uğraşılmıştır. Bu taht büyük ecdâdı tarafından kurulmuş ve ona intikal etmiştir. Kendisinden uzaklaştırılması imkansız görünmektedir. Eğer bu konuda kendisine yardımcı olursam iyi olacaktır.

"Evet" dedim. "Bunu yapabileceğime inanıyorum, fakat birinci şart herşeyin son derece gizli kalmasıdır."

Haşmetmeab gözünü yukarı kaldırdı, elini göğsüne koydu ve mırıldandı: 'Gizli, gizli..."

Bu ısrarımın sebebini anlattım. Büyük kuvvetler Türkiye'yi daima tesirleri altında tutabilmek için onun gittikçe daha zayıf olmasını istemektedirler. Bunu temin etmek için ne mümkünse yapacaklardır.

Bunu anladı.

Ben konuşmama bilhassa bu hususu başa alarak devam ettim. Bu şekildeki faaliyeti bütün Avrupa borsalarını ellerinde bulunduran arkadaşlarımı Haşmetmeabın tarafına çekerek önleyebilirim. Mamafih, zamanı geldiğinde bunun karşılığında bazı ölçüler dahilinde Yahudilere dostluk izhar edilir.

İbrahim Bey Majestelerinin söylediklerini âdeta içer gibi dinledi ve bana mesut bir yüzle tercüme etti: "Majestelerinin bir Saray Mücevhercisi vardır. Kendisi Yahudidir. Ona Yahudiler hakkında bazı uygun şeyler söyleyerek basına intikal ettirmesini söyleyebilirler. Bir de buradaki Yahudilerin Baş Rabbisi vardır, Hahambaşı. Ona da bazı şeyler söyleyebilirler."

Ben bunu reddettim. Arkadaşım Dr. Karcus, benim adım geçtiği zaman bu Hahambaşı'nın suratını ekşitip yere tükürdüğünü söylemişti.

"Hayır" dedim "Bu bizim maksadımıza hizmet etmez. Bize faydalı olacağı anlaşılmadan dünyaya açıklanmamalıdır. Bunu ne zaman yapacağımızı bendeniz tesbit edip sonra Haşmetmeaba arz ederim. Ben şimdi dünya Yahudilerinin Türk İmparatorluğu için fiilen çalışmalarını temin edeceğim. Bu şekildeki bir beyanname de empoze edici bir karakter taşıyacaktır. Hahambaşı ile konuşulanlar sadece Türkiye'de kalacaktır."

Majeste söylediklerimi hep tasvip ediyordu. Devam ettim:

"Bütün bu memleketin ihtiyacı bizim kavmimizin endüstri maharetidir. Avrupalılar buraya sırf kendilerini kısa zamanda zengin etmek ve dönmek için gelmektedirler. Bir müteahhit kazanç sağladığı memlekette yaşayacak, orada kalacaksa namuslu davranmak zorunda kalacaktır."

Majeste bunları da tasvip etti. İbrahim Bey bunu neşe ile bana nakletti ve şöyle dedi:

"Bizim memleketimizde hâlâ el sürülmemiş hazineler bulunmaktadır. Yalnız bugün Haşmetmeab Bağdat'tan bir telgraf aldılar. Bunda, orada bulunan petrolün Kafkas petrollerinden daha üstün kalitede olduğu bildirilmektedir." Eğer burada uzun süre kalabilecek olsaydım Majesteleri Anadolu Demiryolları tarafından yapılan çalışmaları bir görmemi isterdi. Hattın sağında ve solunda cennet gibi araziler uzanmaktaydı. Madenler, altın ve gümüş madenleri bulunmaktadır. Majestelerinin selefleri zamanında altın madenleri işlenmiş, külçe ve para haline getirilmiş ve askeri masraflar böylece karşılanmıştı.

Gerçekten Haşmetmeabın konuşması sırasında iki elini açarak havada çokluk işareti yaptığına dikkat etmiştim.

Sonra sürprizli şeyler vaki oldu. Haşmetmeab İbrahim Bey aracılığıyla bana, memlekette yeni kaynaklar meydana getirebilecek dirayetli bir maliyeciyi tavsiye etmemi rica etti. Bundan pek ağır vergi de alınmazdı. Meselâ kibrit vergisi gibi olurdu.

Bu gizli davranma gösterisinden son derece ümide kapıldım. Fakat dedim ki: "Bu beni büyük mesuliyet altına sokar, çünkü tavsiye edeceğim kimsenin dürüstlüğü yanında bir de kifayeti mevzubahistir. Bu sebeple araştırma yapmam ve Majestelerinin tam aradığı adamı bulmam lazımdır. Bunu en kısa zamanda yapabili-

rim. Anladığıma göre bu zat son derece gizlilik içinde yalnız malî mevzularda çalışmalı, vardığı neticeleri bana vermeli, ben de ondan aldığım bilgilere istinat ile ekonomik kalkınmayı gerçekleştirecek bir plan hazırlamalıyım."

Fakat Sultan başka fikirde idi. Görüşünü, kendisini dikkatle dinleyen İbrahim Beye anlattı, o da bana nakletti: "Zat-ı Haşmetpenahileri bu şahsa resmî bir hüviyet vermenin daha iyi olacağı kanaatinde bulunuyorlar. Öyle olursa az alâka çeker fikrindeler. O da size muntazam raporlarını verir. Haşmetpenah sonra sizinle gizli ajanları vasıtası ile temas ederler."

Bu fikrin son derece doğru olduğunu teslim ettim ve mektuplarımın Zât-ı Haşmetpenahilerinin eline nasıl ulaşabileceğini sordum, zarfın üzerine koyacağım özel bir mühür veya işaretle mi?

Majeste, İbrahim Bey aracılığı ile benim kendi mührümün kafi olduğunu, benim tarafımdan mühürlenecek mektupların Tahsin Bey vasıtası ile doğrudan kendilerine getirileceğini söyledi.

Bundan sonra Haşmetmeab muallakta duran millî borçların konsolide edilmesi konusuna geçti. Ben bunun ne demek olduğunu sordum. Majeste bunu bana nakletmek üzere İbrahim Beye anlattı. Konsolidasyon, eskisini kapatmak için verilen yeni bir borçtur. Bir yıl önceki zararı kapatmak için 1 milyona 1.5 milyon lira verilir ve tamamı düzeltilmiş olur.

Ben omuz silkerek; "Ne, bu kadar az mı?" deyince Majeste de müessif bir eda ile omuzlarını silkti ve hazin hazin gülümsedi.

Bütün konsolidasyon projesi hakkında bilgi verilmesini rica ettim. Büyük işlerden birisini başarabilmek için bunu halletmenin nasıl mümkün olabileceği konusunda düşünmek için bu lazımdı. Konsolide etmek belki iyi belki kötüdür, herşeyden önce bütün planı bilmeliyim. Majeste benim bu arzumun yerine getirileceğini söyledi. Birisi lüzumlu bütün malumatı bana verecekti.

Sonra konuşmamıza devam ettik. Onun alakasını çeken her konuda konuşuyorduk. Bu benim de ilgimi çekiyordu. Kaba hatları ile istikbal hakkında bir program çizdim, bunların hepsi bu muhteşem şehirde ve İmparatorluk'ta gerçekleştirilebilir hususlardı. Birer nişan vermek vesilesiyle arkadaşlarım Wolffsohn ve Marmorek bu işlerde kullanılabilirdi. Yeni gelir kaynakları düşünülebilir, meselâ bir elektrik enerjisi monopolü kurulabilirdi.

Majesteleri, İbrahim Bey vasıtasıyla Saray'ında bir elektrik tesisatı olduğunu, kendilerinin ışıktan hoşlandıklarını ve diğerlerinden ziyade bu konunun ele alınmasının iyi olacağı kanaatinde olduklarını bildirdi.

Ben şehirde yapılması mümkün gelişmeleri anlattım. Meselâ altından en büyük gemilerin bile geçebilecekleri (Marmorek'in fikri idi) bir köprünün, Haliç'in ağzına yapılmasını ileri sürdüm.

Majesteleri benim bu projeler üzerinde zamanla durabileceğimi, önce devlet borçlarından kurtulmak konusuna kendimi hasretmemi, İbrahim Beyin aracılığı ile rica etti.

Yorulduğumu hissettim. Konuşmamız iki saatten fazla zamandır devam ediyordu. Konuşma tam istediğim yolda cereyan etmişti. Şimdi benden daha fazla teferruat üzerinde bilgi isteyeceğinden emindim. Bu sebeple konuşmayı tavsattım. Majeste de söyleyecek başka bir şey bulamadı ve ayağa kalkarak elini uzattı. Ben biraz durup konuştuklarımızın anlaştığımız gibi tam bir gizlilik içinde kalmasını rica ettim. Majeste de tekrar etti: "Gizli, gizli..."

Bizim Kongre'yi düşünerek, bu arada bir deklarasyonla Yahudilerden bahsetmesi arzusunu izhar ettim ve bütün detayları ile konsolidasyon projesi ve malî durumun bana bildirilmesini istedim. Bu hususların yerine getirileceğine söz verdi.

Sonra Sultan kapıya doğru bir kaç adım attı. İbrahim Bey ve ben eğilerek geri çekildik. Sultan'ın her dönüşünde eğildik ve çıktı."[1]

Bu notlardan da anlaşılacağı gibi Sultan Abdülhamid en çok 'Düyûn-u Umûmîye'den dertli ve şikayetçi idi. Koşullar ne denli ağır olursa olsun borçların döndürülmesini –mümkünse tasviyesini– amaçlıyordu. Padişah, Filistin'e Yahudi göçü ve kolonizasyonu talebini, Düyûn-u Umûmîye'nin konsolidasyonu ile karşılıyordu. Bu nedenle de Siyonistlerin –ve onların güdümündeki finans/ticaret odaklarının– Osmanlı Devleti'yle nasıl bir ekonomik program yapmak istediklerini öğrenmeye çalışıyordu.

---

[1] *Siyonizm ve Türkiye*, A.g.e., S.201, 205.

EK-8

1916 YILINDA SİNA ÇÖLÜ

(Filistin'den Mısır'a; Birüssebi'den El Ariş'e...)

Her ne kadar Tevrat'ta Filistin'in bir bölümü ve Kudüs şehri Yahudilere vaadedilmiş ise de Siyonizm'in ilk yıllarında; burada değil bir Yahudi Devleti kurulması, Yahudi kolonizasyonu bile pek olası görülmüyordu. Gerçekten de Osmanlı yönetimi Yahudi göçüne karşı son derece kısıtlayıcı kararlar almış, bunu hayli ağır hükümlere bağlamıştı. Bu nedenle bir kısım Yahudi liderleri gibi Siyonist yöneticiler de kimi zaman, umutsuzluğa kapılıyorlardı. Nitekim Siyonistler Filistin konusunda umutsuzluğa düştükleri bir dönemde Arjantin'de kolonize olmayı düşünüyor; Theodore Herzl ise Siyonist Kongresi'nde Uganda önerisini gündeme getiriyordu.

Siyonizm'in ilk yıllarında 'göç', 'kolonizasyon' ve 'kurulacak devlet' konusunda akla gelen en uygun yerlerden biri de El Ariş idi.

El Ariş, Siyonistlerin yerleşmek için ideal yer olarak benimsedikleri bugünkü İsrail'in ve Filistin topraklarının hemen yanıbaşında; mevcut İsrail Devleti'nin güneybatısında, Sina Çölü'nün kuzeyinde, denize hayli yakın, fakat çölün ortasında kalan küçük bir yerleşim birimi idi. 19. yüzyılın sonunda, 20. yüzyılın başında; Filistin-Mısır ulaşım hattının üzerinde yer alan, fakat hiç de işlek olmayan sessiz, sakin, adeta unutulmuş bir yer idi. Ne var ki Yahudilerin kolonize olmaları halinde bugünkü İsrail Devleti kadar olmasa bile; yine de son derece önemli, stratejik bir kimlik kazanacağına şüphe yoktu.

Kaldı ki 1914 yılına kadar adeta unutulmuşluğu ile son derece yaban ve sessiz kalan; bu nedenle pek de bilinmeyen El Ariş, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte büyük önem kazanmıştı. Bunun nedeni ise Alman-Osmanlı genelkurmaylarının başlatmayı kararlaştırdıkları Kanal Seferi idi. 'Birinci ve İkinci Kanal Seferleri' adı verilen bu harekât sadece dünya kamuoyunun dikkatini buraya çekmekle kalmıyordu. Aynı zamanda, Sina, 'Filistin ve Suriye'deki Osmanlı savunma hatlarının çökmesi, buraların tamamiyle İtilaf Devletleri'nin; özellikle de İngiltere ve Fransa'nın eline geçmesi ile sonuçlanıyordu.

Nihayet; Filistin'de İngiliz manda yönetiminin kurulması bağlamında bu topraklar 'büyük devletlerin himayesinde' Yahudi göçüne 'resmen' açılıyor, yasal zeminde kolonizasyon tesis ediliyor, ardından da İsrail Devleti'nin kuruluş süreci hızlandırılıyordu.

Siyonizm'in amaçlarına ulaşmasında önemli bir yer tutan ve 'Kanal Seferi' adı verilen bu askerî harekâta 'Yahudi kolonizasyonu ve Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin' bağlamında biraz daha yakından bakmakta fayda var.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından çok önce de Mısır ve Süveyş Kanalı, dönemin büyük devletleri olan İngiltere, Fransa ve Osmanlı İmparatorluğu bakımından büyük önem taşıyordu. Almanya ise bölge ile dolaylı olarak ilgileniyordu. Bu önem Mısır'ın hem askerî, hem de ekonomik ve ticarî alanda taşıdığı hakim konumdan kaynaklanıyordu. Bu devletler arasında 19. yüzyıl boyunca devam eden mücadeleyi sonunda İngiltere kazanıyordu. İngilizler burada bir 'Yüksek Komiserlik' kuruyor; Osmanlıların egemenliği ve hakları kağıt üzerinde kalıyordu. Böylece İngiltere; Ortadoğu ve Güney Asya'daki faaliyetlerinin her bakımdan ağırlık merkezini oluşturan -sömürgesi- Hindistan ile Akdeniz arasındaki en kestirme geçiş yolu olan Süveyş Kanalı'nı elegeçiriyordu. Aynı şekilde Akdeniz'in batı ucundaki Cebelitarık Boğazı'nı da kontrolü altında bulunduran Londra; Büyük Britanya Adası'ndan Hindistan'a kadar uzanan deniz yolu güzergahı üzerinde rahatça hareket etme olanağına kavuşuyordu. İngiltere Genelkurmay'ı güzergah üzerinde hem askerî, hem de ticarî operasyonlar yapıyordu.

İşte bu nedenle Alman Genelkurmay'ı da bütün dikkatini Mısır ve Süveyş Kanalı üzerinde topluyor; savaşın başlamasından çok önce buraya yapılacak bir seferin harekât planlarını hazırlıyordu. Savaş planları Berlin ile İstanbul arasında imzalanan askerî anlaşmaların da ilk sıralarında idi.

Nitekim, Alman Başkomutanlık Genelkurmay İkinci Yarbaşkanı Bronzart von Schellendorf tarafından kaleme alınan ve 20 Ağustos 1914 günü Osmanlı Harbiye Nazırı Enver Paşa ile birlikte değerlendirilen Sefer Planı'nın 4. maddesinde şu husus yer alıyordu.

"İngiltere aleyhine, hareket; 8. ve icabına göre 12. Kolordu da beraber olarak Mısır'a taarruz:

Bu hareketle İngiltere'nin en hassas yönüne dokunulmuş olacağından Büyük

Harbe tesiri büyüktür."[1]

Aynı husus bir başka kaynakta da şöyle belirtiliyordu:

"...Türkiye ile düşmanları arasındaki savaş alanlarının en muhtemeli şöyle idi:

1. Sina Yarımadası ve Süveyş Kanalı ile çevresi. Yukarı Mısır, Akabe Körfezi, Filistin sınır bölgeleri;

2. İki nehir ülkesi(Irak) ve Pers Körfezi'nin İran ve Arap sahilleri;

3. Türk Ermenistan'ı ve Rus Transkafkasyası;

4. İran'ın kuzeybatısı, özellikle Azerbaycan bölgesi."[2]

Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya safında savaşa girmesinden çok önce, Berlin'deki Genelkurmay tarafından hazırlanan planlarda yeralan Kanal Seferi projesi, savaşın başlamasından hemen sonra; 1914 yılı sonunda gündeme getirildi. 1915 yılının başında da İstanbul'un rıza göstermesiyle birlikte derhal masaya konularak, uygulama hazırlıklarına başlandı.

Gelişmeler şöyle cereyan ediyordu.

Almanya ile İngiltere'nin savaşa tutuşması; İngiltere'nin Hindistan'daki merkezini ve Mısır'daki Yüksek Komiserliği'ni harekete geçirmişti. Zira Londra; Avrupa'daki cephelere göndermek üzere Hindistan'dan ve diğer sömürgelerinden sağladığı askerleri Mısır'a sevkediyor, burada topluyordu. Sömürge askerleri Mısır'da kurulan kamplarda hem disiplin altına alınarak eğitiliyor, hem de yemek-içmekten, iklim koşullarına kadar pek çok alanda karşılaştıkları değişime ayak uydurarak uyum sağlamaya çalışıyorlardı. Bu askerler daha sonra İtilaf Devletleri'nin çarpıştıkları cephelere yine buradan dağıtılıyorlardı.

1914 yılı sonunda, 1915 yılı başında alınan istihbarat, İtilaf Devletleri'nin kısa süre içinde Çanakkale Boğazı'nda ve Gelibolu Yarımadası'nda da cephe açmak hazırlığı içinde olduklarını gösteriyordu. İngilizlerin bu cepheyi açmaları durumunda Mısır Yüksek Komiserliği; Osmanlı İmparatorluğu için daha büyük önem kazanacaktı.

Böylece Almanya bakımından İngiltere'nin kolonilerinden gelen asker kaynağını kesmek; İngiliz Donanması'nın Süveyş'ten geçişini engellemek gerekiyordu. Osmanlı İmparatorluğu bakımından ise büyük bir tehdit oluşturan İngiltere'nin

---

[1] *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Siyasî ve Askerî hazırlıkları ve Harbe Girişi*, Gen. Kur. Bas. Ank.1970, C.1, S.271.

[2] *Die. Türken und İhre Gegner*, Hugo Grothe, Frankfurt am Main, 1915, S.9.

Mısır'daki askerî varlığına ağır bir darbe indirerek Süveyş Kanalı'nı elegeçirmek büyük önem taşıyordu. Her iki genelkurmay da Süveyş'in zaptedilememesi durumunda, bazı gemilerin batırılarak Süveyş Kanalı'nın deniz trafiğine kapatılması konusunda mutabakata varmıştı.

Nitekim Kanal'a karşı kısa sürede harekâtı başlatmak üzere hazırlıklar yapıldı. Fakat bu hazırlıklar yeterli olmadı. Buna rağmen 2-3 Şubat 1915 gecesi Türk Ordusu Kanal'ı savunan İngiliz mevzilerine karşı saldırıya geçti. Bir Osmanlı birliği o hızla Kanal'ın batı yakasına ayak basmayı başardı. Ancak İngilizler bu birliğe takviye gelmesini engelliyor ve gelenleri imha ediyordu. Başarılı olamayan Osmanlı kuvvetleri yenilgiye uğrayarak Gazze-Birüssebi hattına kadar geri çekildiler. Osmanlı Ordusu burada tahkimat yaparak savunma hattı oluştururken İngilizler de Çanakkale'ye saldırıyorlardı.

İtilaf Devletleri Çanakkale'de ağır bir yenilgiye uğrayarak çekilmek zorunda kalırlarken taraflar, Kanal bölgesinde çatışmayı sürdürüyor; burada bir kez daha karşı karşıya geliyorlardı. Osmanlıların iki taburu, bir cebel bataryası ile gönüllü Hecin-Süvari Alayı, Kress von Kressenstein'ın kumandası altında El Ariş'te toplandı. Bu kuvvet 1916 yılının Nisan ayında Katya üzerine yürüdü.

23 Nisan 1916 günü Osmanlı Ordusu yaptığı baskınla Katya, Romani ve Ogratina'yı elegeçirdi. Ancak buraları savunamadılar. İngilizler 25 Nisan 1916 günü karşı saldırıya geçerek, buraları Osmanlılardan geri aldı.

Ancak Alman ve Osmanlı genelkurmayları yine de yılmıyor; İngilizleri bu bölgede en azından rahatsız ederek meşgul ediyorlardı.

Nitekim Osmanlı kuvvetleri 1916 yılının yaz aylarında Kanal'a gerçekleştirilecek yeni bir saldırının hazırlıklarına girişiyordu. Bu hazırlıkların sonucunda 8 Ağustos 1916 günü İkinci Kanal Seferi başlatıldı.

Harekât ilk anda olumlu gelişmiş, Osmanlılar bazı İngiliz mevzilerini elegeçirmişlerdi.

Ancak dört tugaydan oluşan İngiliz Süvari Tümeni Türk kuvvetlerini uzaktan kuşatıyor; bilahare 42., 52. ve 53. piyade tümenleri saldırıya geçerek ağır kayıplar verdiriyordu. Von Kressenstein zorunlu olarak geri çekilmeyi emretti. Böylece ikinci Kanal Seferi de başarısızlıkla sonuçlandı.

Bütün bu savaşlar ve gelişen olaylar; Siyonistlerin bölgeye göç edecek olan Yahudileri yerleştirmek, daha sonra da devlet kurmak istedikleri El Ariş ve çevresinde cereyan ediyordu. Dolayısıyla bir zamanlar kimsenin dikkatini çekmeyen El

'Alman Makineli Tüfekleriyle Sina Çölünde' adlı yapıtın kapağı.

Ariş ve çevresi, 1915, 1916 ve 1917 yıllarında uluslararası alanda güncellik kazanıyor; tüm dikkatleri üzerinde topluyordu.

Alman Makineli Tüfekleriyle Sina Çölü'nde (Çölde Yürüyüş)

Yeri gelmişken hemen kaydetmek gerekir ki arka arkaya gerçekleştirilen Kanal Seferleri ve bu bölgedeki askerî harekât sırasında pek çok Alman ve Avusturyalı subaylar ile askerler de Osmanlıların yanında savaşa katılmışlardı.

Çöl harekâtında görev üstlenen Alman subaylarının arasında Yüzbaşı Heinrich Roemer, Teğmen Wilhelm Ande ile Teğmen Von Chamier de yer almıştı.

Bu üç subay 29 Mart 1916 günü Berlin'den trenle hareket ediyor, çöldeki savaşa katılmak amacıyla; Katya Savaşı'nın cereyan ettiği Nisan ayında İstanbul'a ulaşıyorlardı.

Üç Alman subayı Kanal Cephesi'ne gitmek üzere yollarına devam ediyor ve önce Birüssebi'ye, sonra da El Ariş'e giderek Sina Çölü'ndeki yürüyüşlerini başlatıyorlardı.

Yüzbaşı Roemer, teğmenler Ande ve Von Chamier, diğer Alman subaylarından farklı olarak yolculuk boyunca çevreyi inceliyor, sosyal analizlerde bulunuyor, halkın yaşamına nüfûz etmeye çalışıyor, -olumlu ve olumsuz- gördükleri hususları not ediyor, çeşitli fotoğraflar çekiyorlardı. Bu genç subaylar bilmedikleri, tanımadıkları bu çevrede ilgilerini çeken herşeyle özel olarak ilgileniyor, onu anlamaya çalışıyorlardı.

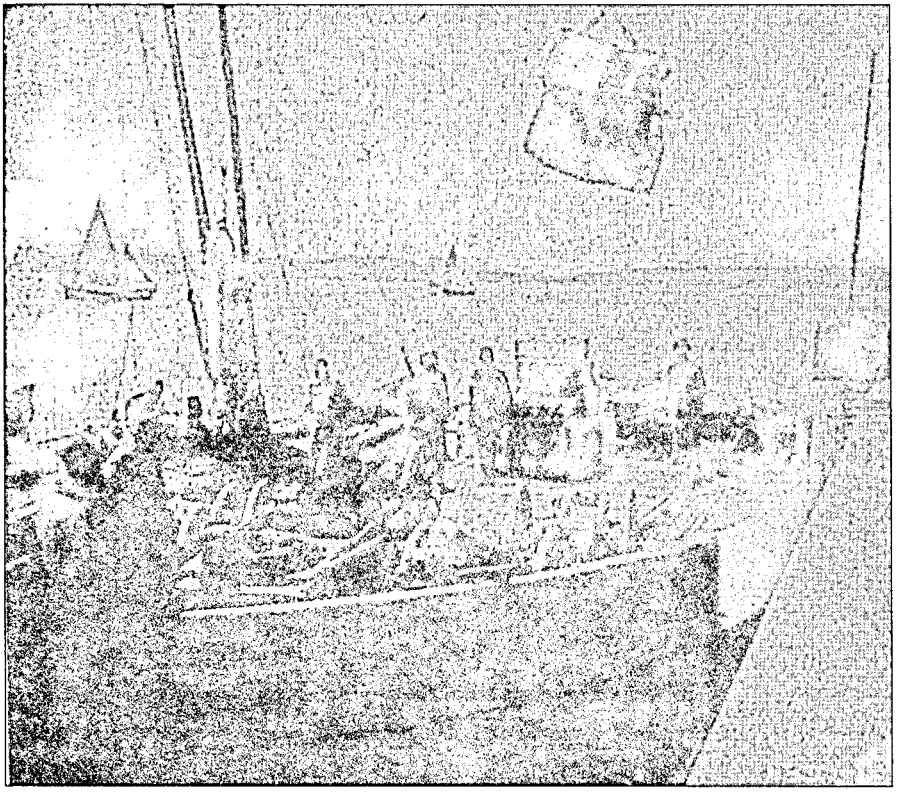
Daha sonra da notlarını birleştirerek bir metin haline getiriyorlardı. Hem askerî bakımdan bir anı, hem de yaptıkları uzun yolculuk nedeniyle bir seyahatnâme niteliği taşıyan metni kısa süre sonra da küçük bir kitapçık olarak yayınlamışlardı.

'Alman Makineli Tüfekleriyle Sina Çölü'nde (Çölde Yürüyüş)[3] başlığı altında kitaplaştırılan notlar 1917 yılında Berlin'de faaliyet gösteren Industrieverlag Spaegt und Linde adlı yayınevi tarafından basılıyor ve dağıtılıyordu.

Kitapçığın 'Önsöz' ünde kısaca; "Aşağıdaki küçük hikayeler, küçük kahramanlıkları anlatmak amacını ve iddiasını taşımıyor.

---

[3] Not: Kitapçığın Almanca künyesi şöyle.
Mit Deutschen Maschinengewehren Durch Die. Wüste Sinai
Römer, Ande, Chamier.
Auf Dem Marsche Die Wüste
Berlin 1917., Industrieverlag Spaeth und Linde
Arka Kapak: Druch vom Edmund Stein,
Fürstl. Lippischer Hofliaferant, Potsdam.

Kanal Seferi'ne katılmak üzere El Ariş'e sevkedilen Alman askerleri deniz yoluyla Haydarpaşa'ya geliyor; savaş malzemeleriyle birlikte demiryoluyla bölgeye gönderiliyorlardı.

Her iki yazar(Von Chamier fotoğrafçı olarak kabul ediliyor) da Batı Cephesi'nde bir buçuk yıl; biri piyade birliğinde, diğeri makineli tüfek başında savaşa katıldı.

Her ikisi de çölde başlarından geçenlerin Champagne, Verdün ve yahut Somme savaşları ile kıyaslanamayacağının bilincindeler.

Bu savaşı tamamen farklı şartlar altında ve silah arkadaşları olan Türklerin yanında yaşadılar.

Bu kitapçıkta yaşadıklarını anlattılar.

Okurların anlayışla karşılayacağını umuyoruz" deniyordu.

Kitapçığa ayrıca "Türk Ordusu'nun Başkumandan Vekili Enver Paşa'ya saygı ile ithaf olunur" ibaresi de ilave edilmişti.

"Alman Makineli Tüfekleriyle Sina Çölü'nde"(Çölde Yürüyüş) adlı kitapçık, özellikle 1916 yılında, savaş henüz devam ederken; Siyonistlerin yerleşim hedefi olan Filistin'in hemen yanıbaşındaki Birüssebi, El Ariş ve Sina Çölü'ndeki yaşamı gözler önüne sermesi bakımından bugünde büyük önem taşıyor.

Kaldı ki Alman ve Osmanlı genelkurmaylarının ortak karar alarak başladıkları Kanal Seferleri'nin; İngilizlerin önce karşı hücumlarını, sonra da Toroslara kadar uzanacak olan büyük yürüyüşlerini tetiklediği düşünülecek olursa, bu savaş ve savaşın cereyan ettiği çevre daha da özel bir önem kazanıyor. Bu nedenle Siyonistlerin ve dünya kamuoyunun tüm dikkatini üzerinde toplayan El Ariş, Birüssebi ve Sina Çölü çevresi Alman subaylarının gözünden daha farklı ve heyecan verici bir anlatım ve ifade ile yansıtılıyordu. Adıgeçen Alman subayları gördüklerini ve yaşadıklarını şöyle kaydediyorlardı:

I
Birüssebi'ye Seyahat

Haftalarca süren bekleyişten sonra 29 Mart 1916 günü tren bizi bilinmeyen bir geleceğe doğru gecenin karanlığına sürüklüyordu.

Vatandan yüzlerce mil uzakta yabancı, fakat buna rağmen dost ülkeler ve halklar arasından geçen bu güzergah, bizi yeni savaş alanlarına götürüyordu. Berlin'den ayrılırken arkadaşlarımızın "Hurra!" sedaları, bütün beklentilerimizi ve umutlarımızı dile getirmişti.

Tempolu bir hızla güneydoğu yönüne gidiyor; sabahın ilk ışıklarıyla, tarlalarında kış ekinlerinin yeni yeni yeşillenmeye başladığı Silezya ovalarına ulaşıyorduk. Kısa süre sonra Breslau ve Oppeln de arkamızda kalmıştı. O akşam bizi Oderberg'de ilk Avusturyalılar, gelenek olduğu gibi, iyi bir 'menasch'(yemek) ile karşıladılar. İlk Virjinye ve Avusturya sigaraları, bilge bir eda ile ağır ağır tüttürüldü.

Neufillein'dan sonra –Ascoln'a; artık Macaristan demeliyiz– kuzeydoğuda Karpatların yamaçları gözlerden kayboluyordu. Yolumuz Waagtal vadisinden geçiyor; buradaki muhteşem şatolar bizi vatandan bir hatıra gibi selamlıyordu.

Budapeşte'yi geçtikten sonra Macaristan'ın geniş ovalarının arkasından; Pusta'nın doğu kenarından yol alarak Belgrat'a ulaştık.

Bu zengin ülkenin her tarafında kızgın güneş ve rengarenk yerel giysiler bizi bir kardeş gibi kucakladı.

2 Nisan sabahı Donau(Tuna) ve Sava nehirlerinin birleştiği tepeleri aşınca Belgrat gözlerimizin önüne serildi. Burası, adının ifade ettiği gibi beyaz bir şehir. Üç kilometrelik geçici bir köprü ve neredeyse tamamlanmış olan tren yolu köprüsü bizi Sırbistan'ın içlerine doğru götürdü.

Dünya Savaşı'na neden olan korkunç cinayet planlarının yapıldığı –Saraybosna Suikastı kastediliyor– konakta ve içkalede kalmış olan ağır topçu ateşimizin izlerini, memnuniyetle ve içimiz rahatlayarak gördük.

Sırbistan'da ilerlemiş olan ilkbaharın güzel görüntüleri arasında yolculuğumuz devam etti. Ağaçlar yapraklarla süslenmiş, şeftali ve kirazlar çiçek açmış.. Bunların arasından göze çarpan; Sırp Ordusu'nun çekilirken arkasında bıraktığı korunak harabeleri... Yanmış tren vagonları, nehirde havaya uçurulmuş köprüler, yol boyunca yapılan inatçı bir savaşa tanıklık ediyorlar.

Niş'te Vardar Cephesi'ne giden Bulgar askerlerine rastladık. Dıştan farkedilmiyordu ama; Bulgarların gözlerinde, onları bu kadar büyük ve güçlü kılan demir gibi bir enerji parlıyordu.

Vahşi ve romantik Nişava kanyonları unutulmaz bir anı olarak hafızalarımızda kalacak. Buradan eski sınırı geçerek, Bulgaristan yaylalarına ulaştık.

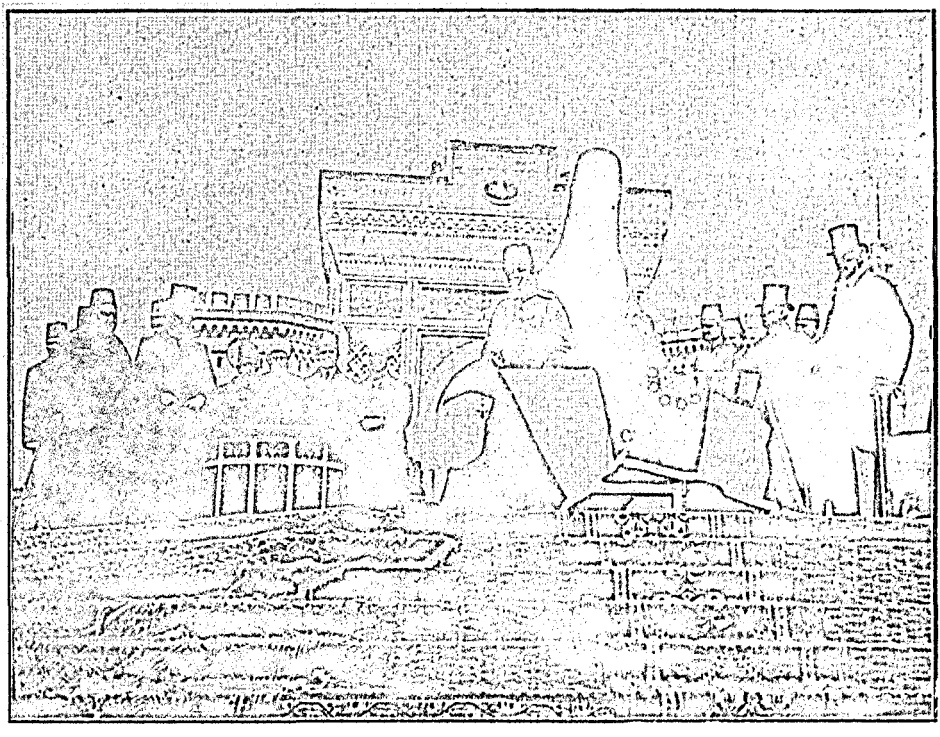
Uzaktan; gelişen büyük bir şehir olduğu hemen hissedilen Sofya'yı kucaklamış gibi görünen karlarla kaplı Vitoşa dağı adeta bizleri karşılıyordu. Yeni yapılar bile Çar'ın ne kadar tedbirli ve gayretli olduğunu göstermeye yetiyordu.

Ertesi sabah Doğu Rumeli'nin zengin ovalarına girdik. Meriç nehri boyunca dut ağaçları arasından ilerleyerek Filibe(Bulgaristan'da her yerde olduğu gibi mükemmel yemekler yedik) ve Edirne Üzerinden Lüleburgaz'daki Türk sınırına geldik.

Edirne'nin önce minarelerini gördük. Daha sonra şehirden geçtik ve sık sık arkamıza dönüp bakarak, aşağı Meriç'in çıplak tarlalarına ulaştık.

Yolculuk sırasında, topların taşındığı, üzeri açık vagonlar çevreyi seyretmeye gayet uygun olduğu için, yolcular tarafından daha fazla tercih ediliyordu.

Türk sınırı... Anlamlı bir an! Herkes meraklı gözlerle bizi izliyor. Türk subaylarının nezaketi ve misafirperverliği bize yabancı bir ülkede olduğumuzu hemen unutturdu.

Anılarda bahsi geçen tören Harbiye Nezareti önünde yapılmış ve Başkumandan Vekili Enver Paşa coşkulu bir konuşma ile orada bulunanları heyecanlandırmıştı.

İstanbul'un kuzeybatı bölgesi, ormansız ve geniş sahalardan oluşan bir Alman manevra alanını andırıyordu. Tabîî ki bizi en çok Çatalca hattındaki koruganlar ilgilendiriyordu.

Güneye doğru, uzaktan Marmara Denizi göründü. Ayastefanos'u geçer geçmez eski Bizans'ın saygın surları ile karşılaştık. Ve nihayet dikkate değer sevinç çığlıklarıyla Sirkeci garında, İstanbul'a ayak bastık. Böylece tren yolculuğundan kurtulduk.

Üzerimizde Topkapı Sarayı'nın ve Ayasofya'nın kubbeleri yükseliyordu. Diğer tarafta Altınboynuz'un ötesinde Galata Kulesi ve Pera'nın evleri denize uzanıyordu. Rıhtımda büyük gemilere yük veren ve bunların getirdiği malları boşaltan denizcilerin ve rıhtım işçilerinin biteviye faaliyetleri ortalığı hareketlendiriyordu.

Toplarını ter içinde yük katarlarından indiren silah arkadaşlarımızın durumu, bizlere gelecekte yaşayacaklarımızı hayal ettirerek ayrı bir heyecan veriyordu.

İstanbul'da unutulmaz haftalar geçirdik. Boğaz kıyılarında yaptığımız gezinti; Altınboynuz'da, Eyüp'te selvili yamaçlar; bir başka gün şık Tokatlıyan'da dinlediğimiz öğleden sonra konseri ve eski İstanbul sokaklarındaki keşif gezilerimiz... Hâlâ keman yayı gibi bir alet ile çalışan ve yayın ucunu ayaklarıyla tutan hallaçlar yünleri didikliyorlar. Tornacılar sokağı... (Bakırcılar çarşısını kastediyorlar. – MÇ.)

Binlerce ıvır zıvırın başında kahve ve sigara içerek bekleyen satıcılar.. Daracık sokaklarda, yarı karanlık ve üstü kapalı pazarlarda hergün, her saat 'binbir gece masallarından' sahnelere tanıklık ediliyor.

Zamanımızın büyük bölümünü işgal eden pek çok resmî görevlerimizi anlatarak, okurumuzun zamanını almak istemiyoruz.

İki etkileyici kutlamaya da katılmak şansını yakaladık.

12 Nisan günü tahta ve sembolik bir Skoda havanı(top) yerine törenle konuldu ve açılışı yapıldı. Harbiye Nezâreti'nin önündeki geniş meydan (bugünkü Bayezit Meydanı) renkli bir kalabalıkla dolmuştu. Havan Türkiye'nin kırmızı bayrağı ile örtülmüştü. Çevresinde asker ve sivil görevliler sıralanmıştı. Tepemizde mavi ve gülen bir gökyüzü, parlak bir güneş, beyaz minareleriyle güvercinli cami ve Budist tapınaklarını andıran Serasker Kulesi (Bayezit Kulesi) yükseliyordu. Töreni göz kamaştıran ve herkesi kendine hayran bırakan enerjik görünümüyle Enver Paşa yönetiyordu.

Bir de Selâmlık Merasimi... Küçük Mecidiye Camii'nde düzenlenen bu mutad törende Türk birliklerinin yanı sıra biz de geçit resmindeyiz. Namazdan sonra keskin bir yürüyüş marşı eşliğinde muhteşem Arap atlarının çektiği arabasında gülümseyerek selâm veren Padişah, önümüzden geçerek Dolmabahçe'ye giriyor.

Ancak artık İstanbul'dan ayrılmamız gerekiyor. 30 Nisan günü Asya topraklarındaki Haydarpaşa'dan güneye doğru yola çıkıyoruz. Bilecik, Eskişehir ve Konya üzerinden devam eden yolculuk bize Anadolu'nun, Türkiye'nin geleceği olduğunu gösteriyor.

Barış zamanlarında ekinlerin zengin verime ulaşacağını kanıtlayan değerli bir toprak...

30 Mayıs günü Toros'un karlı zirveleri görünüyor. Akşama kadar yolumuza otomobil konvoyu ile devam edip, dağı aşacağımız Pozantı'ya varıyoruz. Büyük İskender'in, havarilerin ve pek çok şövalyelerin geçtiği bu tarihsel askerî güzergah, Kilikya'nın kapısı Toros ovasına açılıyor. Ki orada canlı bir yaşam var. İlk de-

Süveyş Kanalı'na sevkedilen Türk ve Alman askerleri El Ariş çevresinde çölü geçerken görülüyor.

fa sonsuzcasına uzayıp giden deve ve katır kervanları ile karşılaşıyor, şaşkınlıkla gözlüyoruz. Bazılarımız bu güçlü dağ yolunu eyer üzerinde geçmek mecburiyetinde kaldıkları için Toros'un güzelliklerinin keyfine varamadılar. Arkadaşların büyük kısmı ilk defa ata bindikleri için, acemilikleri nedeniyle usul usul yol kenarından yürümek zorunda kaldılar.

Tarsus ve Adana ovalarında ekin yükselmiş ve neredeyse biçilecek duruma gelmişti.

Amanos'un eteklerinde Mamure'nin doğu kenarında, Katya'da; yakalanmış bir İngiliz esir ile ilginç bir karşılaşmamız oldu.

Kısmen trenle, kısmen de başka araçlarla virajlı dağ yolunu aştık. Sürücünün en küçük dikkatsizliğinde, aşırı yüklü araçların derin uçurumlara yuvarlanması işten bile değildi.

Akşam Halep'e vardığımızda, artık Arapça konuşulan bölgenin ortasındaydık. İlk defa burada; serinletici içecekler sağlamış olan, Alman kolonisi tarafından coşku ile karşılandık.

Ertesi gün Hama ve Humus üzerinden Baalbek'e ulaştık. Burada hepimiz, mümkün olan en yakın tepelere tırmanarak bu muhteşem tarihsel kalıntılara uzaktan da olsa bir nazar fırlatabildik.

30 Mayıs günü şarkın incisi Şam'a ulaştık. Hem burada, hem de Riyak'ta Alman kolonisi tarafından ağırlandık. Kızılay'dan Türk hanımları askerlerimizi nezâketle ve armağanlarla karşıladılar.

Artık hızla hedefimize ulaşmak istiyorduk. Aramızdan bazıları Farmuk vadisi boyunca vaadedilmiş topraklara doğru ilerlerken -ki burası seyahatimizin en güzel etabıydı- kimimiz Nazaret gölü kenarında, güneşin doğuşunu hayranlıkla seyrediyordu. Kendimizi İncil'in anılarında kaybederken dua eden bir Müslüman, bizi bugüne döndürdü. (Not: Almanların gerçek duygularını bu cümle belirgin bir şekilde ortaya koyuyor. M.Ç.)

Suriye ve Filistin'den esen doğu rüzgarının çölden getirdiği olağanüstü boğucu Şirokko sıcağı, Ürdün vadisinde daha da dayanılmaz bir hal alıyordu. Isı gölgede 48 dereceye yükselmişti. Demiryolu vagonların da bu sıcaktan kurtulmak imkansızdı. İçimizden birinin çok doğru söylediği gibi; "Şövalyeler bile terlemeye başlamıştı."

Batı Cephesi'nden bu yana sadık refakatçimiz, birlik maskotumuz Beppo (Muhtemelen bir köpek –M.Ç.) hiç alışık olmadığı bu sıcak karşısında küçük bir benzin motoru gibi pufluyordu. Hava biraz serinleyince hepimiz sevindik. Sevgili küçük dostumuzun da bu aşırı sıcağı ölmeden atlatmasına memnun olduk.

'Wilhelma' adlı Alman kolonisi tarafından sevgiyle karşılanmaktan bir kez daha hoşnut olduk.

Ertesi sabah, 2 Haziran'da uyandığımızda trenimiz Birüssebi istasyonunda duruyordu.

2
Birüssebi

Birüssebi'nin çevresi oldukça düz ve kıraç. Killi toprağında neredeyse hiç bir bitki yetişmiyor. Güneyi ve doğusu alçak tepelerle çevrili. Civarda atla yaptığımız gezilerde kurumuş nehir yataklarının oluşturduğu vadilerin killi toprakta açtığı kanyonlar, bizim için sürpriz teşkil ediyordu.

Birüssebi'nin ana vadisi çakıl taşları ile doluydu. Küçük kil yarıklarında kertenkeleler, yılanlar, akrepler ve diğer sürüngenler güneşleniyordu. Vadinin düzlüklerinde seyrek ve zayıf ürün veren arpa yetiştiriliyordu.

Tarım çok ilkeldi. Atalarımızın zamanlarındaki yöntemlerle ziraat yapılıyordu. Bedevîlerin yaşamı, adeta İbrahim Peygamber zamanında donup kalmış gibiydi. İbrahim'in, İshak'ın, Yakub'un hikayelerini büyük bir ilgi ile yeniden okuduk.

Çevrelerindeki kadınları, çocukları ve hayvanlarıyla Bedevîler bu hikayelerin sanki canlı birer görüntüsü gibiydiler. Bugün hâlâ aileler; oğullar ve torunlar ile aile reisi çevresinde geniş bir birlik oluşturuyor ve geleneksel yaşam tarzını sürdürüyorlardı.

Tam hasat zamanıydı. Ekin, desteler halinde yığılıyordu. Öküzler, çoğunlukla eşeklerin yardımıyla sapları başaklardan ayırıyordu.

Hayvanlar diğer taraftan da ağır ağır yemleniyor, geviş getiriyordu. Harman'daki öküzlerin ağızları bağlanıyordu.

Rebekka hâlâ başında testisiyle çeşmeye gidiyordu. Develeri sulamanın ne kadar zor olduğunu görünce yardım önerimiz sevinçle karşılanıyordu. Birüssebi'de geniş kuyularda, çeşmelerde ve zengin yalaklarda insanlar ile hayvanlar için bol su vardı.

Kesin olan bir başka husus da İbrahim Peygamber'in müstebit kral ile mücadele ettiği bu yerlere ismini vermiş olduğu idi. Askerî yönetim, bugün kuyuların çoğuna motorlu tulumba takmıştı. Ama yine de eski çıkrıkları görmek mümkündü. Mükemmel bir duş tesis edilmişti ve Avusturyalı arkadaşımız Razi, banyo sorumlusu olarak genel sevgiye mazhar oluyordu. Geniş depolarda büyük miktarda yiyecek, içecek ve donanım malzemesi bulunuyordu. Geniş anacadde, bilhassa pazar kurulan günlerde büyük bir Arap taşra yerleşiminin yaşamına örnek oluşturuyordu. Açık dükkanlarında, doğuya özgü sükûnet içinde zanaatkârlar çalışıyorlardı. Hayvan sürüleri güdülüyor, bazı Bedevîler gruplar halinde yere çöküp yüksek sesle ve el kol hareketleriyle pazarlık yapıyorlardı. Türk askerleri, Arap deve sürücüleri, biz haki giyecekler içindeki Alman ve Avusturyalı askerler bu renkli karmaşayı tamamlıyorduk. Kısmen kerpiç, kısmen de taştan yapılmış evlerin damları düzdü. Minaresiyle birlikte cami bu tabloyu tamamlıyordu.

Yakınlarda bir yerde, antik zamanlardan kalma Yunanca yazılar bulunmuştu. Bu bize güneyde, Sina Yarımadası'ndaki Katarinen Manastırı'na kadar uzanan bu bölgede eski kültürlerin etkili olduğunu gösteriyordu. Alışılagelen çadırlardan oluşan kampımız bize gittikçe daha büyük rahatlıklar sağlıyordu. Önceleri çadır-

larımızı doğrudan toprak zemine kurmuştuk. Ancak sıcak ve bitmez tükenmez kum fırtınaları çadırın her tarafını kapatmamızı zorunlu kıldı. Isı gölgede 40 dereceye ulaşıyordu. Şirokko rüzgarının estiği günlerde ter içinde ve hareketsiz olarak döşeklerimizde yatıyorduk. Böyle günlerde yegâne eğlencemiz; sahibi tarafından özenle korunan Maksimal termometresinin sürekli yükselişini izleyip, ilginç bahislere tutuşmak oluyordu.

En kötüsü, günlük kum fırtınaları idi. Her öğlen, saat tam 1'de; ilk toz bulutu sanki Almanya'da dört haftalık bir kuraklıktan sonra kötü bir toprak yolda otomobilin arkasından yükselen bulut gibi, çevremizi sarıp, hepimizi pislik içinde bırakıyordu.

Kum her yere nüfûz ediyordu. Saatlerimizin içine, bavullara, burun ve kulaklarımıza... Herkes bir değirmenci çırağına benziyordu. Ve bu her gün, güneş batıda alçalmağa başlayıncaya kadar sürüyordu. Bu toz bulutları bizi yere sığınaklar kazmaya zorladı. Batıda sığınaklardan zaten bıkmıştık. Ama bunlar bile sınırlı bir koruma sağlıyordu. Hepimizin hafızasına Birüssebi'deki bu tozlu, kumlu öğleden sonralar silinmeyecek şekilde kazındı.

Buna karşın akşamlar memnuniyet vericiydi. Herkes saklandığı yerden dışarı çıkıyor; sakin ve temiz havayı ciğerlerine çekiyordu. Termometreye bakacak olursak ısı hâlâ yüksekti. Vatanda aşırı sıcak diyebileceğimiz bu ısı, bize serinmiş gibi geliyordu. Anlaşılan iklime bir kaç hafta içinde alışmıştık. Her akşam güneş batarken Türk birliklerini oluşturan silah arkadaşlarımız kısa bir dua için bir araya geliyor; "Padişahım, çok yaşa!" sloganlarıyla efendilerine bağlılıklarını dile getiriyorlardı. Bundan sonra mangalar halinde yere koydukları yuvarlak bir tasın çevresine (ki buna karavana diyorlardı) oturuyorlar ve onbaşı yahut çavuşlarının verdiği işaretle basit yemeklerini yemeğe başlıyorlardı.

Biz bu arada gazinodan masaları ve sıraları akşam yemeği için dışarı çıkarıyorduk. Asker çadırlarından neşeli şarkılar yükseliyordu. Ya da tercümanlığımızı yapan boya ustası, kemanıyla muhteşem melodiler seslendiriyordu. Bir an sessizlik olduğunda akşam esintisi Türklerin kampından Arapların ve Türklerin hafif melankolik şarkılarını taşıyordu.

Güneyde akrep ve terazi yıldızları tüm berraklığıyla seçiliyor, Samanyolu kuzeyden Kassiopcia yıldızına kadar parlayan bir gümüş bant gibi uzanıyordu. Pek çok yıldız parlak kuyruklarıyla ve küçük patlamaları andıran görüntüleriyle geceyi aydınlatıyordu.

Gündüzleri vadilerde dolaşan köpekler, kampın etrafında görülmeye başlamıştı. Derin düşüncelere dalmış olanları uluyarak rahatsız ediyorlardı.

Görevlerimizi ancak sabahın erken saatlerinde yapabiliyorduk. Her taraftan makineli tüfeklerimizin takırtıları duyuluyordu. Ve sıklıkla seken kurşunlara çadırları hedef olan Bedevî gruplarının koşuştuklarını ve kaçıştıklarını görüyorduk. Bir birlikte herkes yılan gibi kıvrılarak mevzilere sürünüyordu. Bir diğerinde kumandan, elinde 'Lügat' olduğu halde; hiç bir şey anlamadan sırıtan Türklere bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Bir diğerinde ise her öğretmeni dehşete düşürecek bir Fransızca ile tercüman, efrada dertlerini anlatmaya uğraşıyordu. Ancak kısa süre içinde herkes Almanca-Türkçe karışımı bir üslupla anlaşmaya başlamıştı.

Bir gün kıt anlayışlı bir Türk'e derdini anlatmaya çalışan astsubayın; "Almanca anlamıyor musun be kardeşim?" demesi hepimizi kahkahaya boğdu.

Kampa döndüğümüzde çadırların önünde çocuklarıyla oturmuş dilenen veya yumurta satmaya çalışan Bedevî kadınlarını buluyorduk. İnsanlar o kadar fakirdi ki; yemek yerken çevreye saçılan arpa tanelerini ve hatta develerin dışkılarındaki tahıl tanelerini ekmek yapmak için kullanmaktan çekinmiyorlardı. Çevrede 14 yaşında dul kalmış bir kadın, fotoğraf makinası olan herkes tarafından fotoğrafı çekilen bir güzeldi. Ama o da diğerleri gibi pislikten şikayetçi ve rahatsızdı.

Sabahları rüzgarsız bir havada bile aniden oluşan ve 100 metreye kadar yükselen; sonra da yükünü çevreye saçan kum hortumları meydana geliyordu.

Bu her zaman sahnelenen ve keyifle seyredilen bir tiyatro eseri gibi olmuyordu. Hortumlar sıklıkla kampımızın üzerinde dolaşıyor, çadırlarımıza giriyor, onları bir balon gibi şişiriyor, sağa sola savuruyordu. Bir keresinde demirci ateşini çadırın içine üflemiş, kuru kumaşları çıra gibi yakmıştı. Ateşin diğer çadırlara sirayet etmemesi mucize gibi bir şeydi. Yeni yeni nargile içmeye başlamış olan birlik kumandanımız bu olaydan o kadar korkmuştu ki; bir daha asla nargile içmedi.

Birüssebi'deki hazırlıklarımız da nihayet tamamlanmıştı. Harekete geçmeden önce 1 Temmuz günü ekselansları; 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa'yı selamlamak onuruna eriştik. Etkileyici sözlerle bizi bekleyen savaşlardan, Almanya'nın ve Türkiye'nin beklentilerinden bahsetti.

3
Birüssebi'den El Ariş'e

Bir kaç gün sonra ilk birlikler batıya doğru hareket etti.

Birüssebi'ye veda ederken öylesine şiddetli bir kum fırtınası esiyordu ki; attan ata sesimiz duyulmuyor ve söylediklerimizin tek kelimesi bile anlaşılmıyordu. Büyük güçlükle yüklenen develer, sonsuz bir sıra halinde peşpeşe uzuyor; oldukça iyi bir yolda güneybatı yönünde ilerliyordu. Savaş develeri Silah Denetleme Komisyonu tarafından özel olarak hazırlanan savaş eyerleri ile donatılmıştı. Bu eyerler Almanlara özgü bir titizlikle, en ufak ayrıntısına kadar düşünülüp, hesaplanarak imal edilmişti. Yük develeri ise burada kullanılan, sıradan eyerler taşıyorlardı. Bunları dengeli biçimde yüklemek ise adamlarımıza çok büyük sorun yaratıyordu.

Yükler sık sık bir yana kayıyor ve develerin yeniden yüklenmesi gerekiyordu. Uzunluğu saatlerce süren kervanlarda bu nedenle kopmalar, tıkanmalar, düzensizlikler ortaya çıkıyordu. Develerin dik başlı tabiatı, adamlarımızın bu hayvanları sadece hayvanat bahçelerinde görmeleri nedeniyle acemilikleri tembel Arap deve sürücüleriyle dil anlaşmazlığı düşünülürse, askerlerimizin ne kadar zor bir iş başardığı anlaşılır.

Kısa bir mola... Saat 2'de yeniden yürüyüş emri... Hırlayan, söylenen develerin çirkin homurtuları bir saat önceden başlıyor. Deve dili ile Arapların gırtlaktan çıkan sesleri ne kadar da birbirine benziyor. Bu seslere bir de bizim Almanların haklı küfürleri karışıyor.

Herhangi bir şekilde rahatsız edildiği zaman deve, hep huysuzlanıyor. Mola için çökertildiğinde homurdanıyor. Kalkarken yine o tuhaf ses tonu. Ama en çok yüklenirken kızıyor.

Kafilemiz nihayet yeniden yürüyüşte. Uzun bacaklı hayvanlar sessizce gecenin karanlığında ilerliyor. Sadece her adımda yüklerin kanırtısı ve fıçılardaki suların çalkalanması duyuluyor. Batıdan yükselen hilal, tepelerin gölgelerini vadilere düşürüyor. Yeni bir gün yavaş yavaş doğudan ağarıyor. Geldiğimiz bu bölgedeki bitki örtüsü Birüssebi'dekinden daha zayıf.

Bıldırcınlar ve Step tavukları korkuyla uçuşuyor. Vatanda da olduğu gibi tek tük tarla kuşları cıvıldayarak sabah şarkılarını söylüyorlar. Asluç'ta kibar Türk istasyon kumandanının kahvaltı önerisini memnuniyetle kabul ediyoruz. Doğuda adet olduğu üzere misafir olduğumuz çadırda şiltelerin üzerine ayaklarımızı altı-

Yahudilerin kolonize edilmek istendikleri El Ariş, bu dönemde tenha bir çöl parçasından ibaretti.

mıza alarak oturuyor; mükemmel kokulu Türk kahvesinin yanında, ülkede adet olan ballı ekmeğimizi yiyoruz.

Bir köşede yumurtadan yeni çıkmış civcivlerinin üzerine kanat germiş anaç tavuk oturuyor.

Kampımızı geniş yalakların yakınına kuruyoruz. Burada da kumandan tarafından şahsî misafirleriymişiz gibi Türk kahvesi ile karşılanıyoruz. Kumandanlığın önündeki meydanda hareketli bir geliş gidiş var. Emir erleri ve deve sürücüleri gelip gidiyorlar. Kırmızı koton kumaşlardan yapılmış giysileri ile deve sürücüleri hayvanlarını atların, katırların, eşeklerin, koyunların ve keçilerin arasından, yalakta sulamaya götürüyorlar... Caminin minaresinden müezzin büyük Allah'ın adını haykırıyor. Arap bir şarkıcı daha önce hiç duymadığım yumuşak namelerle meydanda şarkı söylüyor. Burada doğunun günlük hayattaki tüm sıkıntılara rağmen, şimdiye kadar farkına varmadığımız bir inceliğe sahip olduğunu anlıyoruz.

Hecin (Deve) Süvari Birliği'nde geçirdiğimiz akşamda da bu derin, şiirsel duygular bizi sarıyor.

Hepimiz, üzerine koyun postu serilmiş eyerlerde, titreyen mumların ışığında Alman kumandanın ikram ettiği bir fıçı şarap ve orijinal Türk kurabiyelerini yiyerek sohbet ediyoruz.

43 kilometrelik uzun ve zorlu bir yürüyüşten sonra Hafir'e varıyoruz.

Hava kararmadan düz ve geniş bir alanı geçip, bütün gece yürüyerek sabaha karşı, beyaz kalker duvarları güneşin ilk ışıklarında neredeyse romantik bir görünüm sergileyen El Abiat vadisinin tepelerine ulaşıyoruz. Sis bulutları güneşi perdeliyor ve vadinin derinliklerine çekiyor. Hafir'in son tepesini aşarken ve sabah güneşi tüm sıcaklığını hissettirirken az sayıdaki evden oluşan yerleşim yerine varmıştık. Demiryolu'nun kıvrılarak uzandığı düzlüğe çadırlarımızı kurduk.

Bu eski Türk-Mısır sınır kasabasında, bir kilise ve kale yıkıntısının dışında, yeni bir askerî yapılanma göze çarpıyordu. Kilise yıkıntısının temelleri belirgin şekilde farkediliyordu. Bazı sütunlar hâlâ ayaktaydı. Zemin mozayiklerinin bir kısmı da görülüyordu. Bir Türk yüzbaşı, çadırını harabelerin tam ortasına, mermerin üzerine kurmuş; sütunlardan da iç dekorasyon olarak yararlanmıştı.

Bütün araziye hakim bir yamacın tepesindeki kale harabesinden çepeçevre muhteşem bir manzara seyrediliyordu. Hafir'den yıldız şeklinde her yöne uzanan kervan yolları, bu yerin öteden beri ne kadar önemli bir konumda bulunduğunu gösteriyordu. Askerî yapıların en göze batan yanı devasa yalaklarıydı. Maalesef su tuzlu olduğundan Karlsbad'daki etkiyi gösteriyordu. Bu da sıcak iklimde çok rahatsız ediciydi. Bu suyla pişirilen kahve ve çay iğrenç oluyor; tuzlu su sadece çorba konserveleri ve biraz da kakao için kullanılabiliyordu.

Birüssebi'de tanıştığımız kum fırtınaları maalesef burada da peşimizi bırakmıyordu. Buna karşın buradaki Türk hamamında Türk tellaklar bedeninizi hijyen kurallarına en uygun şekilde temizliyorlardı.

Şimdiye kadar kaldığımız her yerde olduğu gibi burada da köpekler vardı. Bize kötü bir oyun oynamış, ertesi gün pişirilmek üzere kesilmiş olan koyunumuzu yemişlerdi.

Ertesi sabah, eski Türk sınırını aşıyor ve biz, Prusya Krallığı'nın askerleri, bu savaşta ilk defa İngiliz topraklarına giriyorduk.

Bizimle birlikte sonu görünmeyen levazım kervanları batı istikametinde çöle giriyordu. Hafir'den su yüklediğimiz develerimiz, Amşehan'deki kuyular boş ol-

duğundan sürekli olarak bize refakat ediyorlardı. Buradaki keçi postlarına doldurulmuş sular, mecbur kalmadıkça kullanılmıyordu. Amşehan'ın çevresindeki tepeler beyaz kalker taşları nedeniyle kar yağmış gibiydi.

Burada da yine kum fırtınaları hüküm sürüyordu.

Amşehan'ın batısındaki yol, gittikçe kötü ve kumlu bir zeminde uzanıyordu.

Batan güneşte dümdüz ve gözalabildiğine uzanan kum, altın gibi parlıyordu. Halil Dağı'nın kuzey yamacından güneye doğru ilerlerken, akşamın ışıkları tepeleri lila rengine boyuyordu. Derin kumda sahra mutfağımızı çekmeye çalışan altı öküz zorlanıyordu.

Günün ilerleyen saatlerinde çok yorgun bir şekilde Kız Ceziri denilen yere vardık. Bu düzlük o kadar genişti ki; az sayıdaki çalılar uzaktan göze yeşil bir tarla gibi görünüyordu. Soldaki vadide yükselen kil veya kum tepelerinde bir kaç ağaççık görmek mümkündü. Bunlar haftalardan beri ağaca benzer bir şeye raslamadığımız için, bizim bakımımızdan önemli bir keşifti.

Kız Ceziri'nde kampımızı El Ariş vadisinde kurduk. Sina Yarımadası'nın en önemli vadisi olan bu bölgede manzara şimdiye kadar gördüklerimizden farklı değildi. Vadi kamp kurduğumuz bu yerde yaklaşık 300 metre genişliğinde, bir tarafı taranmış gibi yarıklarla dolu, yüksek bir kum tepesi ile sınırlı idi. Vadinin tabanı 30 metre genişliğinde ve açık beyaza yakın, ince fakat sert bir kumla kaplı bulunuyordu. Vadinin bir yamacından, yükselen 'vadi duvarı' 6 metreye kadar ulaşan, yarıklarla yırtılmış durumda idi. Diğer tarafta yükselen duvar, 200 metrede bir teras meydana getirdikten sonra diğer taraftaki yüksekliğe erişiyordu. Birbirine paralel uzanan bu vadinin yamaçlarında göze çarpan bitki, genellikle devedikeni idi. Vadinin bu görünümü zaman zaman değişiyordu. Yüksek duvarlar yerlerini yumuşak kalker taşlara veya sert kuma bırakıyordu.

Kampımızın yer aldığı tarafta develer içip boşalttıkça, yavaş yavaş dolan su çukurları bulunuyordu. Burada su Hafir'dekinden daha kötü idi.

Kumandan bize yakın tepelere yaptığı zorlu, ama verimli antilop avını anlattı. Bu av gezisinin semeresi bir keçinin annelik yaptığı yavru antiloptu.

Kız düzlüğünün ötesinde, güneyde Hilal Dağı vardı. Güneydoğu'da düzlüğün ötesinde bizde Keiserstuhl'de olduğu gibi Cebel-ül Lübnan yer alıyordu. Kuzeydeki Risan silsilesinin kuzeydoğu ayağı, bizi tabîî bir yoldan El Ariş'e götürüyordu.

Düzlüklerde dikenli ve Heide otlarına benzer çalılar göze çarpıyordu. Batmakta olan güneş çalılıkların üzerine yeşil ve altın karışımı ışıklarını yayıyordu. Tar-

çın rengi pus, üzerlerini örtmüştü. Saat 4'de pilotların kampından geçtik, "Zur Blauen Maus" Barı arkamızda bıraktığımız 153 kilometreye rağmen yeniden güç bulmamızı sağladı. Garsonu rüyalarından çekip çıkararak uyandırdık ve elinden şahane bir içki içtik. El Ariş'te kaldığımız bundan sonraki sürede, bol bol dinlendik. Denizden esen rüzgar çadırlarımızı havalandırıyor, üzerinde uzandığımız ince sahil kumu rüzgarla yüzümüzü okşuyordu. Dallarını çadırlarımızın üzerine uzatan incir ağaçları hafifçe hışırdıyordu. Yataklarımıza uzanıp meşhur oriyental sükûnetin tadını çıkarıyorduk. Ve herşeyi olduğu gibi kabulleniyorduk. Isı hâlâ çok yüksekti. Fakat bu rüzgar sıcağa tahammül etmemizi kolaylaştırıyordu. Utanmaz sinekler yüzümüzün, ellerimizin üzerinde vızıldıyor ve kovulmaları neredeyse mümkün olamıyordu. Midemiz, öğleyin yediğimiz et ve pirinçle doldurulmuş kabağı ve bizi serinleten karpuzu hoşnutlukla sindiriyordu. Türk tütünüyle içtiğimiz piponun lezzeti güzeldi. Eşekler türlerinin bütün elemini dünyaya haykırmak istercesine anırıyor ve nefes nefese kalıyordu. Bir deve hoşnutsuz homurdanıyordu. Kimi Araplar bölük pörçük bir şarkı söylüyor, kimi o sert gırtlak tonlarıyla sohbete dalıyordu. Türk teğmen emirler yağdırıyordu.

Birlik mensupları çadırlarında ve incir ağaçlarının altında dinleniyorlardı. Bir çalılıkta serçelerin cıvıltısı duyuluyordu.

Şehir kampımızdan fazla uzak değildi. Beşbin civarında nüfusu olan bir Arap taşra şehri. Kum tepecikleri arasından denize uzanan bu vadide çok güzel hurma palmiyeleri bulunuyordu. Tatlı su kaynaklarının civarında canlılık ve hareketlilik vardı. Burada yeniden tatlı suya kavuştuk.

Akşam oluyordu. Büyük sığır ve deve sürüleri denize doğru gidiyordu. Kıyıya çarpan dalgalar hayvanların sırtlarını ıslatıyor, beyaz köpükler bırakıyordu. Biz de denize gittik. Bu ferahlatıcı banyodan sonra lezzetli bir yemek, dalgaların hışırtısını dinleyerek bir uyku...

4
Çölde Yürüyüş

Bundan sonraki günler ve haftalar adamlarımızın yürüyüş gücünden çok daha büyük beklentiler söz konusuydu. Değişik yollardan yürüyüşe geçtik. Hiç şüphesiz manzara açısından deniz kıyısından giden yol en güzeliydi. Eminim bizden önce de Mısır'ı fethe kalkışanlar hep bu güzergahı tercih etmişlerdir. Tabîî onların İngiliz gemilerinden topa tutulma endişeleri yoktu. Kıpkırmızı bir güneş topu denize batıyor, ıslak sahili altın rengine boyuyordu.

Tek tük atlılar düzlükten ilerlemeyi tercih etmişlerdi. Sahile vuran dalgaların köpükleri atların ayaklarını ıslatıyordu. Kimi zaman dalgalar yükseliyor, hayvanları ve binicilerini ıslatıyordu.

Piyade ve deve konvoyu, derin kumlara bata çıka yürüyordu. Mandalar ağır topları zorlukla sürüklüyorlardı. Zaman zaman palmiye gruplarının siluetleri, gecenin loş karanlığında seçiliyordu. Kurumuş tuz yataklarının bulunduğu düzlükte yürümek neredeyse dinlendiriciydi. Tuz kırağı gibi zemini kaplamıştı. Yoldan ayrılmak hiç akıllıca değildi. Çünkü atlar yolun kıyısındaki siyah bataklığa kolayca düşebilirdi.

Güneyden giden yollar inişli çıkışlı kum tepelerini aşıyordu.

Develer yamaçları aşmaya uygun değildi. Devenin her adımında sırtındaki yük bir öne bir arkaya kayıyordu. Bu nedenle engebeli yollarda hayvanlar zorlanıyorlardı. Tek çare yükleri indirmekti. Boş develer tepeyi aşıyor, yükler insanlar tarafından sürüklenip develere yeniden yükleniyordu. Çölün görüntüsü benzersizdi. Sanki sarı yamaçlar kesintisiz olarak mavi gökyüzüne uzanıyordu. Yumuşak tepeler adeta birbiri ile birleşiyordu. Bu görüntü zaman zaman keskin bir inişle kesiliyordu. Böylece günler ve geceler boyu batıya doğru ilerliyorduk. Önümdeki Bedevî rehberin siluetini görüyordum. Sakin, istikrarlı devesi, sürekli eğilip doğruluyordu. Ben yorgunluktan attan düşecek durumdaydım. Kimi zaman attan inip bir kaç yüz metre yürüyor, sonra tekrar hayvanıma biniyordum. Kendi kendime adamlarımızın bu yürüyüşe nasıl dayanabileceklerini soruyordum. Ve nihayet 8 saat yerine 2 saat uyuyabileceğimiz kısa bir mola verildi. Böylece derin uykuya daldık.

Bütün gece maharetli rehberin peşinde, eyer üzerinde, bir yamaçtan aşağı, sonra tekrar yukarı yol aldıktan sonra, palmiyelerle çevrili yürüyüş hedefine varmak gerçekten 'çölde vaha bulmanın' ne demek olduğunu anlatıyor.

Su ve dinlenme beklentisiyle insanlar ve hayvanlar hoşnutlardı. Fakat daha önce İngiliz devriyeleri bu işi yapmamışsa yahut Bedevîlerden kalma bir çeşme yoksa, öncelikle suyun bağlanması gerekiyor.

1.5 ilâ 3 metre derinlikte su bulmayı ümit ediyorduk. Açmaya çalıştığımız su çukurunu kum, sürekli olarak dolduruyor ve çukuru açmamızı engelliyordu. Çukurun duvarlarını, tahta yerine palmiye yapraklarıyla örülü bir ağla tutturuyorduk. Üç saatlik çalışma sonucunda insanlar ve hayvanlar için ayrı ayrı, yeteri ka-

dar su çukuru açmıştık. Herkes tatlı su bulmayı umuyordu. Ama bulunan suya benzer şey genellikle acı ve tuzluydu. Ama kulağımıza hemen bir dedikodu çalınıyor. Bundan sonraki menzilde tatlı su varmış. Yorgunluğumuzu unutup bu meşhur kuyudan su taşıyacak bir kafile oluşturuyoruz. Eğer mola verdiğimiz yerde uzun süre kalmayı planlıyorsak; kuyu açmak konusunda deneyimli olan köylüler gelerek, kuralına göre kuyuları açıyorlardı. İyi kuyular genellikle palmiyelerin uzağında bulunuyordu. Zira yeraltı sularına palmiye kökleri acımsı bir tat veriyordu. Palmiye ağaçları -ki hepsi hurma palmiyesi- düz kum sathından göğe yükseliyordu.

Bedevîler genç palmiye fidanlarını yukarıda anlattığımız şekilde açılan su deliklerine dikerek palmiyenin, bu su katmanında kök salmasını sağlıyorlardı. Almanya'daki seralardan tanıdığımız yelpaze çalısından burada ince palmiyeler oluşuyordu. Palmiyenin taç kısmındaki sarı dallardan sallanan meyve salkımları o kadar ağır oluyordu ki; Bedevîler ağaçların kırılmasını önlemek için bunları bağlamak zorunda kalıyorlardı. Akşamları bir fincan çay ve bir sigara ile yaprakları hafifçe akşam rüzgarında sallanan palmiyelerin altında, kuma uzanarak koyu mavi gökyüzünde parlayan yıldızları seyrederken, insan vatandan ne kadar uzakta olduğunu en şiddetli biçimde o anda hissediyordu.

Palmiye kümesinin hemen yakınındaki Bedevî köyünün yanmış kalıntıları İngilizlerin acımasız tahrip hırsını kanıtlıyordu. Ellerindeki pek az eşyayı da yitiren bu yoksul insanlar çölün acımasızlığına, korumasız olarak terkediliyorlardı. Su testileri kırılmış, ekmeklerini pişirdikleri ocakları tahrip edilmiş, yarı yanmış çadır artıkları çevreye saçılmıştı.

Kuyuların tahrip edilmesi bizi fazla etkilemiyordu. Kuyu birliklerimiz bir kaç saat içinde yeni kuyu açarak yalaklar yapabiliyorlardı. Türk askerleri öğle vakti suyun başında toplanarak kelimenin tam manasıyla kana kana su içiyorlardı. Çok kanaatkâr olan Türk askeri, suya aşırı ilgi gösteriyordu. Yavaş yavaş değişik, cinslerini ayırdedebildiğim develer ağır adımlarla suya geliyorlardı. Büyük ve ağır İzmir develeri, hafif Suriye develeri ve zarif binek hayvanları...

Ancak palmiye kümeleri altında rahatça dolaşmak her zaman mümkün olamıyordu. Zira İngiliz uçakları palmiyelerin bulundukları yerleri bombalamayı seviyorlardı. Herkes ve herşey kaçışıyordu. Çadırların korunması için arkalarından palmiye yapraklarını sürükleyen develer bu yükleriyle adeta tavus kuşlarına benziyorlardı.

Palmiye kümelerinden bir bakıma daha fazla uzak durmak iyi de oluyordu. Oralarda sadece uçak bombaları değil, aynı zamanda kırkayaklar ve çok zehirli olan çöl akrepleri uyuyanlar bakımından büyük tehlike oluşturuyordu. Kırkayaklar 10 santim uzunluğunda ve gerçekten 40 tane ayakları var. Isırığı çok acı veriyor ve ısırdığı yere o kadar sıkı yapışıyordu ki; ondan kurtulmak için yanan sigarayı sırtında dolaştırmak gerekiyordu.

Çölde çok az bitki yetişmesine karşın, tanımadığımız bir çok çeşit var. Bedevîler bunların adlarını tek tek biliyorlardı.

Bulunduğumuz çanak şeklindeki düzlükte yetişen ince çalılar, deve dikenlerinin türleri, oldukça yüksek katır tırnakları ve adını bilmediğim diğer çalılar, çatışmalar sırasında bize mükemmel siper görevi yapıyorlardı. Toprak üzerinde sürüngen bir bitki elmaya benzer bir meyve veriyordu. Ama acı olduğu için bunları yemek mümkün değildi. Yürüyüş günlerimiz Ramazan ayının sonuna, bayrama rastlamıştı. Bayram sabahı çöle yakışır bir kutlama töreni sonrası Türk meslektaşlarımız bizi mükemmel bir Türk kahvesi ile ağırladılar.

Birliğin bayram yemeği üç gün önce kesilmiş olan koyundu.

5
Çölden Çatışma Manzaraları

Bir gece önceden, pek çok vahanın yer aldığı bir bölgede konumlandık. Düşman üslerine harekâtımız buradan başlayacaktı. Birliğimiz gece biraz daha ilerledi. Hiç ateş edilmemişti. Neredeyse korkutucu bir sessizlik hüküm sürüyordu. Günün ışımasıyla birlikte Alman bombardıman uçakları düşman hatlarına doğru üzerimizden uçup gittiler. Tabyalarımız kum çuvallarıyla tahkim edilmiş düşman mevzilerine ateş açmıştı. Patlayan topların siyah dumanları tepeleri örtmüştü. Deniz tarafından düşmanın ağır topları bizim ateş merkezlerimizi arıyordu. Kumda devasa kraterler oluşuyordu. Kraterlerin üzerinde de sıcak bulutları yükseliyordu. Tabyalarımız bu atışlardan etkilenmeden isabetli ateşlerini sürdürüyordu. Piyademiz düşmanın dikenli telinin önüne kadar ilerlemiş, İngilizleri kanattan kuşatıyordu. Batı Cephesi'nden bildiğimiz mevzi savaşları...

Denizde demirlemiş düşman gemilerinin ağır toplarının ateşleri net olarak görünüyordu. Kum tepelerinin arkasına gizlediğimiz tabyalar ise kendilerini sadece gökyüzüne yükselen duman nedeniyle ele veriyordu.

Düşmanın sol kanadının denize dayanması, onların çok işine yarıyordu. Buradan şehrin içine doğru uzanan İngiliz istihkamları, Kanal'a yapılacak her saldırıyı erken bir aşamada ve daha çok uzaktayken önlemek imkanına sahip bulunuyordu.

Demiryolu hatları birliklerine hızlı bir şekilde yer değiştirme olanağı sağlıyordu. Dürbünlerimizle hattın gerisindeki tren ve demiryolu hareketlerini izleyebiliyorduk. Biz ne kadar uzun süreden beri tren görmemiştik!

İngilizlerin 10 tonluk bir vagonu kolaylıkla ileri hat'ta getirebilmesine karşılık; biz aynı yükü 130 kadar deve ile 200 kilometrelik bir çöl yolunu en az bir haftada aşarak getirmek zorunda kalıyorduk. Ayrıca bu yükün deve başına günlük 6 kilosu (deve sürücülerinin ihtiyaçları hariç); yani 10 ton yükün aşağı yukarı yarısı, hayvanların yemi oluyordu.

İngiliz askerleri dinlenmiş bir şekilde, demiryoluyla savaş hattına getiriliyordu. Bizim askerimiz ise arkasında uzun ve yorucu bir yürüyüş güzergahı bırakmıştı. Benim hesabıma göre düşman ile zamanında karşı karşıya gelebilmek için 44 saatte 86 kilometrelik bir yolu arkamızda bırakmamız gerekiyordu.

Bunun yanı sıra unutulmamalı ki; yürüyüşler gece yapıldığından, gündüz sıcağında dinlendirici bir uyku mümkün olamıyordu. Savaşan tarafların randımanını ve başarı şansını değerlendirirken; iklim ve arazi şartlarının da gözönünde bulundurulması gerekir. Buna karşılık Alman birliklerinin arasında yürüyüş kaybı meydana gelmiyordu. Savaşlarda onlar da Avustralyalı süvariler veya cepheye yeni ulaşmış İngiliz piyadeleri kadar zinde idiler.

Yine gecenin karanlığında sessizce ilerliyorduk. Artık yorgunluktan hiç bir iz yoktu. Herkes gergin bir şekilde karanlığa bakıyor, karanlığı dinliyordu.

Hiç bir şey gözükmüyordu. Gökyüzündeki ince ve açık gri ufuk çizgisi sabahı işaret ediyordu. Birliğimle, Katya palmiye korusunun uzun siyah gölgesinin altındaydım.

Teğmenim ve çavuşumla öncü at üzerinde giderken, palmiyelerin arasında birdenbire bir ateş gördük. Önümüzde Türk birliği yoktu. Yoksa bunlar düşman mıydı? Tabancamı gevşetip, atları hızlandırarak ilerledik. Bu ateş sadece bir palmiye kütüğünün yanmasından ibaretti. 1200 metre sol ileriden Türk birliğinin "Dur! Kimdir?" ikazı geldi. Bu birliğin aslında sol arka cenahımızda olması gerekiyordu. Bizi yanıltan buydu...

Gündüzleri alışageldiğimiz topçu ve piyade ateşinin yanı sıra bir kaç bombar-

dıman uçağı bomba atıyordu. Ama önümüzde doğru dürüst bir hedef yoktu. Sabrediyorduk!

Akşam ilerlemeyi sürdürdük. Bu defa, şimdiye kadar önümüze çıkmaktan kaçınan düşmanla sıcak temas kurmak istiyorduk.

Gece saat 1... Çok ilerlerden tek tük ateş sesleri geliyor. Saat 2'ye doğru çatışma sesleri yoğunlaşıyor, piyade çatışmaya katılıyordu. Saat 2.30'da. kurşunlar kulaklarımızın dibinden geçiyordu. Biz de tüfeklerimizi hazırladık. Bu arada belirtmeliyim ki; kahraman develerimiz piyade ateşinden hiç ürkmemişlerdi. Sakince yatıyor, yüklerinin boşaltılmasını bekliyorlardı.

Derin kumda yürümeyi sürdürdük. Yeni bir sabahın alacakaranlığında Türk piyadelerinin "Allah!..Allah!.." nidalarıyla ilk kum tepelerini aldıklarını ve hızla ilerlediklerini gördük. Saat 5'de güneş yükseldiğinde Avustralyalıların yaptığı tahkimatın ve İskoç makineli tüfeklerinin önündeydik.

Açılan şiddetli ateşten makineli tüfek olduğunu anlamıştık. İster istemez kayıplar veriyorduk. Fakat sıçramalarla ilerlemeyi sürdürüyorduk. Kısa süre içinde ateş aldığımız tepeye ulaştık. Başıboş atlar, çevreye saçılan levazım malzemeleri, yüklü miktarda terkedilmiş cephane ve herşey düşmanın ani bir kaçışını gösteriyordu.

Saat 8'de düşmanın modern istihkam edilmiş merkez üslerinin önündeydik. Yakıcı Ağustos güneşi tam üzerimizdeydi ve yakıyordu. Özellikle sıcak bir gündü. Dayanılmaz bir susuzluk hepimizi kavuruyordu. Gece saat 2'den beri silahlarımızla derin kumlara bata çıka üç öncü istihkamı elegeçirdik. Ama fark etmiyordu. Amaç sadece düşmana saldırmaktı.

Fakat birden ne oluyordu? Bu ne demekti? İlerlemeyin emri geliyordu. Yeni tren katarları düşman güçlerinin kanatlarına ve arkamıza yeni kuvvet taşıyordu. Asıl şimdi dayanmamız lazımdı. Korkunç sıcak ve demir bilyalar, dolu gibi tepemize yağıyordu. Ve ıztırap veren susuzluk!..

Nihayet bugün de sona eriyordu. Çöken karanlıktan yararlanarak düşmana hissettirmeden, daha önce elegeçirdiğimiz kum tepelerine dönüyorduk. Burada cesur Türk Albay boynunu bükmüş oturuyordu. Her zaman en ön safta gördüğümüz meslektaşımız cesur askerlerini "Allah!..Allah!.." nidalarıyla batıya doğru, kum tepelerini aşmaya neden sevkedemediğini anlayamıyordu. Usta Bedevî rehberimiz bizi düşmanın kıskacından kurtarıp, gecenin karanlığından da yararlana-

rak Katya'ya geri götürüyordu. Burada, daha sonraki günlerde düşmanın gelmesini bekliyorduk.

Üç uykusuz gece ve iki tropik sıcak çatışma gününden sonra Katya'da sabah... Barış zamanında alışmış olduğumuz gibi, önce tüfekler temizleniyor. Sonra yemeği bile düşünmeden uyuyoruz.

Öğleden sonra saat 3.30'da uyanıyorum. Geriniyorum. Teğmenim bu tarihî anları ölümsüzleştirmek için fotoğraf makinesini arıyor. "Üsteğmenim! Şuradan soldan İngiliz kuvvetleri geliyor!"

"Saçmalama! O bir M...'deki hastahane olacak. Sökmüşler. Bununla birlikte ne kadar uzaktalar?"

"İki-üç bin metre!"

"Herkes silah başına!"

Hemen koruluğun kenarına gidiyorum. Gerçekten güçlü bir birlik. Ama sökülen hastahane değil. Hayır! Gerçek Avustralyalılar! Nihayet; hayal ettiğimiz ideal hedef karşımızda! Ama hâlâ iki bin metre uzakta.

Bu arada herkes silah başına. Kısmen yarı giyinik, kısmen başı açık! Ama hiçbirinde yorgunluktan iz yok!.. Herkesin aklında tek bir düşünce var. Düşmanın silah menziline girmesi..."

Gittikçe daha yaklaşıyorlar. Süvari birliği yön değiştiriyor. Birliğin başı palmiye koruluğuna doğru yürüyor.

"Bütün birlik nişan al! 1200 metre!..Üç çizgi!.. Tam Hedef!.. Dikkat! Sürekli ateş!.."

Düşman durmadan, hızla ilerliyor. Biz de durmadan ateş ediyoruz. Süvarilerin içinde bulunduğu toz bulutu yavaşça dağılıyor. Süvarisiz kalan hayvanlar ve ateşten kurtulanlar panik içinde kaçışıyor. Nihayet gerçekten yakaladık... Sonraki üç saatte piyademiz düşmanı kanlı bir şekilde yok ederek defterini dürüyor.

Tabîî ki ilk silah sesleriyle birlikte, bir akşam önce çavuşlarımızın binbir güçlükle palmiye korusunda bir araya topladığı develerimiz de dağılmış ve kaçışmışlardı.

Gece yenilmiş düşman tarafından farkedilmeden iyi istihkam edilmiş hareket üssümüze geri döndük.

Ah!.. Düşman şimdi bir defa daha denese!..

Önceki gün silahlarını taşımış olan askerlerim, bu dördüncü uykusuz geçen gecede, karnından ağır şekilde yaralanan arkadaşlarını kumlara bata çıka taşıyorlardı.

Kakule(hasta taşıyan develer) bulunamıyordu. Ama Almanlar ve Türkler sıra ile yaralıları taşıma işini yürütüyordu.

Sonunda arkadaşımız öldü. Ama dost eller ona son hizmetleri yapmışlar, Alman silah arkadaşları, kahramanın mezarını süslemişlerdi.

Şimdi aşağıda anlatacağım savaş hikayesi başka bir birlik kumandanından alınmadır.

Aynı gün olay Abu ...'da geçiyor. Yüksek bir tepede dört tane makineli tüfek ateşe hazır. Küçük bir öncü grup 800 metreye kadar ilerliyor. Düşmanda hiç bir belirti ve hareket yok. Zaman çok yavaş geçiyor.

Askerler öğle sıcağının şiddetinden, yakındaki çalılara sığınmışlar. İleri karakol hattında bir kaç el ateş ediliyor. Bir haberci ön hatlardan nefes nefese ve takatsiz biçimde gelerek güçlü bir düşman süvarisinin yaklaşmakta olduğunu haber veriyor. Ve o anda ileri hatlardan duyulan silah sesleri yoğunlaşıyor. Herkes hızla mevzileniyor. Nişancılar kamufle edilmiş silahlarının başında bekliyor. İleri hatlardaki silah sesleri aniden kesiliyor. İngiliz süvarilerin savunma hattını yardığını görüyoruz. Zor bir an!.. Düşmanın esir aldığı arkadaşlara aldırmadan ateş menzili içindeki süvarileri tümüyle yok etmeli mi?

Gelişmeler böyle bir karar vermeye gerek bırakmıyor. Düşman attan inerek merkez istihkamlara doğru piyade hücumuna kalkıyor. Makineli tüfek salvoları acımasızca düşmanı biçiyor. Bu ateş onları durduruyor. Kısa bir çatışmadan sonra sessizlik ortalığı kaplıyor. Bu sırada güvenceye alınmamış olan sağ kanattan, bir tepenin arkasından, güçlü bir düşman süvari birliği daha çıkıyor. Bir taraftan onlar yaklaşırken diğer taraftan düşmanın keskin nişancıları güçlü bir ateşle bizi uğraştırıyor. Komutan sol tarafın korumasız durumuna aldırmadan ateşi cephenin sağ tarafına çeviriyor. Silahlar, kaderimizin onların isabet gücüne bağlı olduğunu sanki biliyormuş gibi düşman hattını döğmeye başlıyor. Saldıran süvariler bir anda dağılıyor. İlk ateşten kurtulanlar başıbozuk bir şekilde dağılıyor. Ancak düşman inat ediyor. İki yeni süvari birliği aynı yönden geliyor. Tekrar biçici bir ateş karşısında geri püskürüyorlar.

Düşman amacına ulaşmak için ödünsüz biçimde üçüncü kez saldırıyor. Ancak bu defa da ölümüne direnen saflar ateş karşısında adeta eriyerek dağılıyor.

Kısa süren ateşkes arasında silahların bakımı yapılıyor. Diğerleri hâlâ cephede ve hiç bir şeye aldırmadan hücum eden düşmana karşı siperlerini koruyorlar.

Gerçekten de kalan birliklerini toplayan düşman, dördüncü kez hücum edi-

yor. Endişe verici şekilde ilerliyor ve yakınımıza kadar geliyor. Ancak bu defa da inatçı Avustralyalı süvariler dağıtılarak yine püskürtülüyorlar.

Düşman anlaşılmaz bir şekilde her şeyini ortaya koyarak kızgınlık içinde beşinci kez saldırı denemesinde bulunuyor. Aynı silahlar aralıksız ikinci ateşleriyle yaklaşan süvari saflarına ölüm saçıyor. Geri püskürtüyor.

Bu son başarısızlıktan sonra İngilizler, cephe hücumlarını geriden yaptıkları piyade ateşleriyle sınırlı tutuyorlar.

* * *

SONSÖZ

Bu şekilde başka çatışmalar olduğu gibi pek çok hoş saatler de yaşadık.

Sözümüzü burada bitirdiğimiz için okurdan anlayış bekliyoruz. Zira bu satırlar büyük güçlükle, gölgede 40 derece sıcaklıkta yazıldı.

EK-9

AĞA HAN: İŞBİRLİKÇİNİN GİRİŞİMLERİ...

İngiltere Krallığı hem Birinci Dünya Savaşı, hem de savaş sonrası süreçlerde İslam dünyasını etkilemek, yönlendirmek ve yönetmek amacıyla elindeki bütün imkanları kullanıyordu.

Bu bağlamda İslam âlemi içinde şu veya bu nedenle kaderini, Londra'ya bağlamış ve kendi çıkarları ile İngiltere'nin çıkarlarını özdeşleştirmiş pek çok Müslüman liderler, cemaat reisleri ve din adamları da faaliyet gösteriyorlardı.

Güçlü İngiliz istihbaratı ve özel-resmî devlet kurumları, bu 'işbirlikçileri' savaştan çok önce, kendi safına çekerek yetiştirmiş, elde etmiş,bugünlere hazırlamıştı.

İslam âlemi içinde; İngilizlerle işbirliği yapan, kendi kaderini İngilizlerin kaderi ile özdeşleştiren ve bu uğurda, başında Halife Hazretleri'nin yer aldığı Osmanlı İmparatorluğu'na ihanet etmekten bile çekinmeyen en ünlü ve etkili işbirlikçilerin başında, Mekke Şerifi Hüseyin ile oğulları geliyordu. Bir diğer işbirlikçi ise Şiî mezhebine bağla İsmailîye tarikatının lideri makamında bulunan Ağa Han idi.

Dünya tarihinin en önemli olaylarının cereyan ettiği ve Ortadoğu'nun yeniden paylaşılıp şekillendiği bu süreçte, Londra; özellikle Hindistan Müslümanlarını Ağa Han üzerinden yönlendirip yönetiyordu. Ağa Han sadece Hindistan ve yöre ile ilgili konularda hizmet etmekle kalmıyor; bir yandan İngiliz Ordusu'nun Hint birliklerine Müslüman askerler devşiriyor, diğer taraftan da İngiltere adına İslam âlemi nezdinde diplomatik faaliyetler yürütüyor, çeşitli girişimlerde bulunuyordu.

Ağa Han'ın bu çalışmaları Çanakkale Savaşı sırasında Mısır'da yoğunlaştı. Bilahare 1918 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması sürecinde daha da etkinlik ve belirleyicilik kazandı. İsmailîye lideri bu süreçte kendine göre çözümler üretiyor, sömürgeleştirme formülleri geliştiriyordu.

Ağa Han bilindiği gibi 1924 yılında Halifeliğin kaldırılması sırasında Ankara yönetimine müdahale etmek gibi bir hayale de kapılmıştı. İsmailîye tarikatinin diğer önemli adamı Ali Emirî ile birlikte Mustafa Kemal ve İsmet paşalara birer

Rafine İngiliz işbirlikçisi Aga Han.

mektup yazarak İngiltere'nin tercihleri doğrultusunda bir takım telkinlerde bulunmuşlardı. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ile Başbakan İsmet Paşa bu mektubun yayınlanması nedeniyle İstanbul'a ilk İstiklâl Mahkemesi'ni gönderecek; bazı gazetelerin önde gelenleri de bu mahkemede yargılanacaktı.[1]

Hem Osmanlı İmparatorluğu'nun, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin iç işlerine İngiltere adına bu denli müdahale eden Ağa Han'ın, Siyonizm ve Filistin'e Yahudi göçü konusunda bir kenarda sessiz ve ilgisiz kalması, Londra tarafından kullanılmaması elbette ki düşünülemezdi. Nitekim öyle de oluyor; Ağa Han, bazı odaklardan aldığı telkinler doğrultusunda Osmanlı yönetimi nezdinde Siyonistlerin talepleri doğrultusunda bir takım girişimlerde de bulunuyordu.

Ağa Han daha sonra 1954 yılında anılarını yayınlıyor ve Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi sürecinde; Siyonistler ile Osmanlı yönetimi arasında yürüttüğü faaliyetleri, anılarını içeren kitabının 236-253'ncü sayfaları arasında 'anlatabileceği kadar kapsamlı' anlatıyordu.

---

[1] Bkz: *Cumhuriyetin İlanı Sürecinde Hilafetin Kaldırılması—İstanbul İstiklal Mahkemesinde Gazeteciler Davası ve Hilafetin Sonu*, adlı eserler, M. Çulcu.

Ağa Han anılarında aynen şunları kaydediyordu:

"Ancak üslendiğim görev çaresizliğe düşmeğe fırsat bırakmıyordu. Görevim İngiliz hükümeti adına bu karışık durumdan saygın bir şekilde çıkış yolunu açacak yüksek politik formüller üretmekti.

Diarchie'nin neticesi olarak Yeni Delhi'deki merkezî hükümet dışında pek çok sorunun, yerel yönetimler tarafından çözülmesini sağlayacak yerinden yönetimci(adem-i merkeziyetçi) yapıya gidilmişti. Bu nedenle Hindistan Dairesi'nin yeniden organize edilerek yerinden yönetimci yapıyla örtüşmesini sağlamak üzere kurulan bir komiteye katılmam istendi.

Sözkonusu olan çalışma, Hindistan Müsteşarı'nın sorumlu olduğu İngiliz Avam Kamarası'nın seçilmiş üyelerine hesap verebilmek için ihtiyaç duyacağı bilgilerin temin edileceği kanalları açık tutmaktı. Bu zorlu çalışma bana modern bir devletin yönetilmesini mümkün kılan büyük idarî mekanizmayı tanıma imkanı verdi.

Bu çalışma zorlu politik etkinliğim dönemine rastgelmişti. Zira o sıralarda bütün mesaimi Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını önlemeğe; Yakın ve Ortadoğu'da sadece kabul edilebilir ve adil değil; aynı zamanda da pratikte uygulanabilir bir barış sağlamaya yöneltmiştim.

Bu nedenle içine çekilmiş olduğum politik ve diplomatik çalışmanın arka planını geniş bir şekilde anlatmalıyım.

Savaştan hemen sonra galiplerin pek çok önemli sorunla karşı karşıya bulundukları muhakkaktı. 1918 senesi sonunda pek çok bölgesi müttefikler tarafından işgal edilmiş olan Osmanlı İmparatorluğu ile ne yapılacaktı? Türkiye her ne kadar asıl yurdu olan Anadolu'da ve tarihsel başkenti olan Konstantinopel'de hüküm sürse de batıda Tripoli'den doğuda Kürdistan'a, kuzeyde Halep'ten güneyde Halfa vadisine kadar çok geniş bölgelerin halkı büyük çapta Müslüman olmalarına rağmen, ortak müttefik askerî hükümetler tarafından yönetiliyorlardı.

Savaşın ortasında zafer durumunda; yenilgiye uğrayacak Türkiye'nin aleyhine elde edilecek ganimetin paylaşılması konusunda pek çok sözler verilmişti. Daha 1919 yılında, aslında birbiriyle tezat teşkil eden bu sözlerin tutulamayacağı anlaşılmıştı. 1915'de Mısır Yüksek Komiseri tarafından Mekke Şerifi Hüseyin'e yazılmış olan MacMahon mektubu, 1917'de yapılan Balfour Bildirisi ile nasıl örtüştürülecekti. Bu iki belge İngiltere ile Fransa arasında, Osmanlı İmparatorluğu'nun etki bölgelerine ayrıldığı Sykes-Picot Anlaşmasıyla taban tabana zıttı.

Çözümü mümkün olmayan diğer bir vaat Konstantinopel'in Ruslara bırakılması idi.(Çarlık Rusyası bu şehre, Yunan-Roma şehri Bizans'tan beri tarihsel bir ilgi göstermişti.) Neyse ki Bolşevikler Almanlarla Bresk-Litovsk Anlaşmasıyla kendi barışını sağladıkları için bu konuda, kafa yormaya gerek kalmamıştı. O tarihten itibaren Sovyetler ve batılı müttefikler birbirlerine karşı açık bir düşmanlık besliyorlardı. Ama Türkiye'nin kazançlı çıkacağı bir barış anlaşması yapması konusunda hiç bir ümit yoktu.

Barış görüşmelerinde etkili olacak, neredeyse bütün İngiliz siyasî liderleri, kelimenin tam manasıyla Türk karşıtları idiler. Başbakan Lloyd George Yunan devlet adamı Venizelos'un dostu ve hayranıydı. Yunanistan ve Başbakan'ın kendi memleketi olan Galler arasında tarihsel bakımdan benzerlikler görüyordu. Bu nedenle samimi bir Yunan dostu idi.

Her ne kadar aktif Türk karşıtlığı yapmıyorsa da Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini umursamıyordu.

Lord Rothschild'e, İngiltere'nin Filistin'de Yahudilerin ulusal bir vatan sahibi olmalarını İngiltere'nin destekleyeceğini bildiren belgeyi imzalayan Arthur Balfour, açıktan ve aktif olarak Siyonizm için ağırlığını koyuyordu. Ayrıca tarihsel ve ırksal sebeplerle Türklere karşı olağanüstü önyargılı idi.

Hemen belirtmeliyim ki ben şahsen Siyonizm'i antipatik tarafından tanımamıştım. Bombay'da yaşanan Veba salgını zamanından beri dostum olan Profesör Haffkins, kendi kuşağının pek çok yetenekli Rus Yahudisi gibi Siyonistti. Bunlar Çar rejiminin korkunç Yahudi düşmanlığının sonuçlarından ve hedefi olmaktan kurtulmak için Batı Avrupa'ya kaçmışlardı. Haffkins de pek çok eski Siyonist gibi zaman içinde barışçıl bir şekilde Yahudilerin Filistin'e göçlerini sağlamak üzere Türk Sultanı ile bir anlaşmaya varmayı ummuştu.

Rus bölgesinden göç etmesi düşünülen Yahudilerin çoğu köylü ve zanaatkarlardan oluşuyordu. Yerleşim için gerekli toprakların satın alınması zengin Yahudilerin katkılarıyla sağlanacak sermaye ile mümkün olacaktı (Bkz. Ek-6).

Ben Haffkins'in savunduğu Siyonizm'i faydalı ve gerçekleştirilebilir buluyordum. Yahudi bir ulusal devletin kurulması sözkonusu olmadığı için bu planı gönül rahatlığı ile Türk yetkililere açabilmiştim. Böyle bir göç için Osmanlı İmparatorluğu'nda yeterli örnekler vardı.

Örneğin; her ne kadar Müslüman inancına sahip olsalar da saf Avrupalı kanı taşıyan Çerkesler Abdülhamid'in izniyle bugünkü Ürdün Krallığı'nın bulunduğu bölgeye başarıyla yerleştirilmişlerdi. Aslında Abdülhamid'in bütün dünyadaki Ya-

hudilerin dostluğuna ve desteğine ihtiyacı vardı. Ayrıca Araplar ve Yahudiler iki Samî kökenli halkın ortak hasletleri nedeniyle birbirlerine düşmanlıktan çok dostluk besleyebilirlerdi. Ancak son 30 yılın olayları bu iki halkı birbirlerine düşman etti.

Emperyalizmin ve uluslararası oligarşinin İslam dünyasındaki en güçlü işbirlikçisi olan Aga Han Venedik'te düzenlenen geleneksel maskeli balolardan birinde, 'elitler' arasında görülüyor.[2]

1898 yılında ilk defa Paris'e giderken Siyonizm konusuna duyduğum ilgiyi bilen Haffkins, aralarında bilim adamı Rabbi Zadet Kahn'ın da bulunduğu bir dizi Yahudi dostuna götürülmek üzere bana tavsiye mektupları vermişti.(İsim benzerlikleri bazan karışıklıklara neden olabilir. Çok sonraları Londra'da bir dostum tarafından, tanınmış bir Amerikalı olan Mrs. Corrigan'a herhangi bir açıklama yapmaksızın beni Ağa Han diye takdim etti. Bayan Corrigan parlak bir gülümseme ile Metropolitan Operası'ndan kardeşiniz olan Otto Kahn'ı çok iyi tanıyorum demişti.)

[2] Venedik'in siyasal önemi için bkz. Murat Çulcu'nun 'Derin Suç'un Küresel Otoritesi' ve 'Şeytanın Çocukları' adlı yapıtları, E Yayınları.

Rabbi Kalın sayesinde meşhur Baron Edmond de Rothschild ile tanıştım.

Baron Rothschild başlangıcından beri Siyonist hareketi prenslere layık bir şekilde desteklemişti. Filistin'deki ilk yerleşimlerin bazıları onun tarafından finanse edilmiş ve daha sonraları, onun cömert desteği ve ilgisi ile belli bir zenginliğe ulaşmıştı.

Kendisini ziyaret ettiğimde bana oğullarını takdim etti. Cambridge'de okuyan James ve deniz subayı üniforması içindeki genç bir adam olan Maurice, Baron Edmond ölünceye kadar dostum olarak kaldı. James ile yarım yüzyılı aşkın bir süredir yakın arkadaşız.

Rabbi Kahn Filistin'deki Yahudi yerleşimleri ile ilgili kendisinin ve dostlarının fikirlerini bir bildiri şeklinde kaleme aldı. Yahudilerin kolonizasyonu ile ilgili iyi çalışılmış bir plandı. **Düşüncelerinin temelinde Osmanlı İmparatorluğu'nun bir ulus devlet olmayıp, çeşitli uluslardan ve ırklardan meydana gelmesi nedeniyle böyle bir yerleşimin Türkiye'yi güçlendireceği ve ona büyük katkı sağlayacağı görüşü yatıyordu.** Rabbi'nin bu önerisini Paris Büyükelçisi Münir Paşa ve Sultan Abdülhamid'in özel sekreteri İzzet Bey aracılığıyla ilettim.

Plan iyi mi, kötü mü idi, bilmiyorum. Fakat Sultan tarafından reddedildi ve bir daha bu konuda haber alamadım. Bu planın reddedilmesinin Abdülhamid'in en büyük hatalarından biri olduğunu her zaman düşünmüşümdür.

1917-18 yıllarındaki Türkiye artık nasıl ki 1890'ların Osmanlı İmparatorluğu değilse; 1917-18 yıllarının Siyonizmi de eskisinden çok farklı idi. Siyonistler artık parçalanan Türkiye'den mümkün olduğunca büyük bir parça koparmaya çalışan gruplardan sadece biri idi. İngiliz hükümetinde pek çok güçlü dostu ve destekçisi bulunan Arap milliyetçiliği hızla yükseliyordu. Ortadoğu'da hizmet yapmış olan bir Gilbert Clayton, T. E. Lawrence gibi 'politik subaylar' -konu, şahsî bilgime dayanarak söylüyorum- daha Türkiye'nin dönüşünden(yenilgisinden) çok önce, bazan açıktan bazan gizli, mümkün olan her yerde ve her zaman Arap milliyetçiliğini kışkırtmışlardı. İngilizler Filistin'de askerî bir hükümet kurmuşlardı. Fransızlar Kudüs gibi kutsal yerleri korumaya hakları olduğunu tuhaf bir şekilde iddia ediyorlardı.

Bir grup romantik İngiliz Hellen hayranı tarafından cesaretlendirilen Yunanlılar, tehlikeli bir şekilde genişleme isteğine kapılmışlardı. Barış Konferansı'nın en güçlü adamlarından biri olan Fransız devlet adamı Clemenceau, Türkleri sevmiyordu. Kendisi ile bir defa görüşebildiğim ABD Başkanı Wilson da bana açıkça, bu sorundan çok fazla anlamadığını söylemişti.

Galipler tarafında Türkiye'nin umabileceği yegâne yardım Hindistan'dan gelebilirdi. Müslümanların büyük çoğunluğu ve kısmen Müslüman olmayan Hintliler, Türkiye'nin kaderine tabiî bir ilgi duyuyor, samimiyetle bu kaybedilmiş davayı destekliyorlardı. Her Asya halkının tabiatı gereği Avrupa emperyalizmi fikrine karşı koyacağı gerçeğinin dışında, bağımsızlık fikri taşıyan Hintliler, İngilizlere karşı verecekleri mücadelede bu desteği bir propaganda aracı olarak kullanmayı hesaplıyorlardı.

Müslümanların endişelerinin daha derin ve tarihsel bir arka planı vardı.

Türkiye Müslüman uluslararasında bağımsızlığını koruyabilen yegâne ülke idi. Bütün eksikliklerine rağmen Konstantinopel'deki hükümet İslam'ın parlak zamanlarının gözle görülebilir hatırası idi. Tüm Sünnîler için Halifelik de önemli bir ruhanî bağdı. Savaşın sonuna doğru Hindistan'da Halife'nin geleceği ve kutsal yerlerin güvenliği konusunda endişeler arttı. Kongre Partisi'nin lideri Gandhi, bu müsait fırsatı tüm Hindistan'da İngiliz karşıtı havayı korumak ve güçlendirmek için kullanıyordu. Bu sorun Hindistan'da müthiş dalgalanmaya neden oldu. Barış Konferansı'nda bulunan Hint delegeleri Bikaner Maharacası ve Lord Sinha, Hindistan Müsteşarı Lord Montagu'nun da desteğini alarak Türkiye'nin parçalanmasını, Halifeliğin kaldırılmasını şiddetle protesto ettiler. Tüm konferans boyunca bütün baskılara dayanarak karşı duruşlarını sürdürdüler.

Önce mağlup olan Almanya'nın kaderi ele alındı. Bu dikenli görev oldukça hızlı çözüldü. 28 Haziran 1919 günü Versaille Anlaşması imzalandı.

Diğer mağlup ulusların durumları uzun tartışmalara yolaçtı. Türkiye ile ilgili sorunları kamuoyuna ve bütün dünyaya anlatabilmek amacıyla dostum Seyyid Emir Ali ile işe giriştik..."[3]

Bu anılardan da anlaşılacağı gibi 1919'dan itibaren asker-sivil yurtseverlerin toplandığı Ankara bir bakıma kendi derdine düşüyor, Misak-ı Millî sınırlar içinde yer alan toprakları kurtarabilmek için Millî Mücadele'ye atılıyordu. Zira galiplerin İstanbul'daki yönetim ile yaptığı Sevr Anlaşması, Türklere Misak-ı Millî sınırlar içinde de yaşama hakkı tanımıyordu.

Bu süreçte İngiltere ve Siyonistler de İngiliz mandası altındaki Filistin'de istedikleri gibi hareket etme serbestisini elde ediyor, Yahudi kolonizasyonunu hızla ulusal devletin temelini teşkil eden bir Yahudi yurduna dönüştürüyorlardı.

---

[3] *Die Memorien des Aga Khan, Welten und Zeiten*, Verlag Kurt Desch, Wien, München, Basel, 1954, S.236, 242.

EK-10

DR. HERZL, ARMİNİUS VAMBERY VE SULTAN 2. ABDÜLHAMİD

Siyonist lider Dr. Theodore Herzl Filistin'e Yahudi göçünün yasallaştırılması konusunda gerekli altyapıyı hazırladıktan sonra Osmanlı yönetiminin resmî iznine gereksinim duyuyordu. Bu nedenle bütün dikkatini Osmanlı Sarayı'na ve oradaki tek söz sahibi olan Sultan 2. Abdülhamid'e yöneltmişti. Ne var ki Abdülhamid kendisiyle görüşmek istemiyor, Herzl'in ısrarla talep ettiği randevuyu bir türlü vermiyordu. Nihayet Herzl'in aklına, Sultan 2. Abdülhamid'in makbul adamı, Macar Yahudisi ve önemli Türkiyatçı Arminius Vambery geldi. Gerçekten de Vambery devreye giriyor ve Osmanlı Padişah'ını, Herzl ile yüzyüze görüşmeye ikna ediyordu.

Bu randevunun alınmasında Arminius Vambery'nin oynadığı rolü Prof. Dr. Mim Kemal Öke kapsamlı şekilde inceliyor ve 'Vambery, Belgelerle Bir Devletlerarası Casusun Yaşam Öyküsü' adlı yapıtında ayrıntılarıyla anlatıyordu. Prof. Dr. Mim Kemal Öke'nin kaleminden randevu olayı şöyle gelişmişti:

"Osmanlı Devleti'nin malî zorluklar ve iktisadî darboğazlar içinde olduğunu gören Dr. Herzl, 2. Abdülhamid'i ikna edebilmek için ikinci yol olarak Türkiye'ye bir takım maddî hizmetlerde bulunmayı önerdi. Avrupa para piyasasını elinde tutan Musevî bankerlerin desteğinden emin görünen Herzl'in aklında Osmanlılara sunmak amacıyla kesin çizgilerle belirlenmiş bir 'yardım paketi' yoktu. Siyonist lider, bu konunun Osmanlılarla müzakereye giriştikten sonra İmparatorluğun gereksinme ve çıkarları açısından değerlendirilip, berraklaştırılacağına inanıyordu. Bunun için Padişahla bizzat görüşmesinin gerekli olduğuna inanmıştı. Ne var ki, Sultan Hamid'le arasındaki ilk teması sağlayan Newlinski ölmüştü.

* * *

İşte tam bu anda Herzl'in aklına Vambery'yi devreye sokmak gelecektir. Herzl, yardımcısı ve başdanışmanı Max Nordau kanalıyla tanıdığı Vambery'yi Siyonizm davasını desteklemeye ikna edebileceğini ummaktadır. Vambery, kıtalar aşırı olduğu gibi dinler arasında da gezintileriyle ünlüdür. Musevî olarak doğmuş olduğu gibi, Müslüman olarak Orta Asya'yı gezmiş, Protestanlığı kabul ettiğini

iddia ederek profesör olmuştur. Ne var ki, Herzl ırken Musevî olarak doğan birinin ölünceye kadar İbraniliğe bağlı kalacağına inanmaktadır. Gerçekten de dinsiz olduğunu iddia eden Vambery'nin son nefesini verdiği yatağın yanındaki komodinde Tevrat bulunmuştur. İbranice bilen ve Musevî itikat ve geleneklerini gayet iyi bilen Vambery'nin Doğu Avrupa'da zulüm gören ırkdaşlarının sıkıntılarına sempati beslediği malumdur. Hem Vambery'nin anıları karıştırıldığında, onun Musevî Sorunu'nu teşhisindeki tesbitleri Siyonistlerinkine tıpatıp uymaktadır. Gençliğinde 'Musevî' olduğundan dolayı aşağılandığını itiraf eden Vambery, anılarında; "Avrupa'da tüm halklar tarafından dışlanan Musevîler neden hâlâ kendilerini o ülkenin millî kültürüne uydurmak için uğraşıyorlar? Bu ne kadar saçma bir inattır. Bu gerçeği kabullenip 'Evet, Ben bir Yahudiyim' diye neden haykırmazlar?" diye yazar. Ayrıca, yine anılarında Vambery yıllardan beri Asya'nın bağnazlığından dem vuran Avrupa'nın antisemitizm adı altında çağdaş dünyanın en koyu istibdadını uyguladığını savunur. Vambery'ye göre, adalet aşkı ve hümanizmi ile övünen Aydınlık Çağı sonrası Avrupası'nın ışınlarının kendi kıtasında aydınlatacağı pek çok karanlık ve kasvetli köşeleri vardır.[1]

1898 yılı Eylül ayında kendisine bir mektupla başvuran Herzl'e Vambery 'çok değerli doktor' diye başlayan cevabında, Siyonist liderin uzun zamandan beri sarf ettiği gayretlerden haberdar olduğunu ve kendisini şahsen tanımaktan mutlu olacağını yazacaktır.[2] Vambery'nin kısa notunu alan Herzl, işlerinin yoğunluğu dolayısıyla ünlü Profesör'ü ancak bir iki yıl sonra ziyarete gidebilecektir. Bu zaman içinde Herzl, güvendiği yardımcılarından Papaz Hechler'i Mühlbach-Tirollere Vambery ile temas kurmaya yollar. Hechler'in getirdiği haberlere göre Vambery yardıma hazırdır. Nihayet ondört saatlik bir tren yolculuğundan sonra 1900 yılı 16 Haziran'ında Mühlbach'ta Vambery'yi gören Herzl, ölümünden sonra yayınlanan günlüğünde bu tarihî karşılaşmayı şöyle kaydetmektedir:

"Yetmiş yaşını aşkın bu topal Macar Musevisi'nin şahsında dünyanın en ilginç insanlarından birini tanıdım. Kendisinin Türk mü, yoksa İngiliz mi olduğuna bir türlü karar veremeyen bu insan, Almanca kitap yazmakta, oniki dili aynı akıcılıkla konuşmaktadır. Ayrıca ikisine ruhban olarak bağlandığı beş din değiştirdiğini iddia etmektedir. Bana Şark'ın binbir muammasını ve Padişah'la olan ilişkisini

---

[1] *The Story of My Struggles*, C.II(London, 1904), s.395, 423-4.

[2] Central Zionist Archives (CZA), *Kudüs*, H VII 87, mektup no : 1.

anlattı. Bana tümüyle güvenerek, kendisinin Türkiye'nin ve İngiltere'nin gizli ajanı olduğunu söyledi. Musevîlere düşman olan bir toplumda çektiği sıkıntıları anlatarak, Macaristan'daki öğretim üyeliğinin göstermelik olduğundan söz etti. Bana bir sürü Osmanlıca gizli belge gösterdi. Dili bilmediğim için okuyamazdım. Aralarında Padişah'ın elyazısı notları vardı. Hechler'den bahsedince sinirlenerek, o adamdan hoşlanmadığını, benimle şahsen ilişki kurmak istediğini söyleyerek ekledi: "Ben para istemiyorum. Zaten zengin bir adamım. Altından bonfileler yiyemem ya! Yarım milyonum var. Faizden aldığımın yarısını bile harcayamadığını için ne yapacağım?" Benden planlarımı, maddî imkanlarımızı ve diğer ayrıntıları anlatmamı istedi. Padişahın onu Avrupa basınında lehte bir hava yaratmak üzere yollamış olduğunu belirtti. Acaba bu konuda ona yardımcı olabilir miydim? Bu sorusuna muğlak bir cevap verdim."[3]

Görüşmelerinin sonunda Herzl, basında destek de dahil olmak üzere Padişah'a hangi konularda yardımcı olabileceğini Vambery'nin 2. Abdülhamid'e iletmesini rica eder. Vambery de Padişah'tan başbaşa görüşme imtiyazını koparınca derhal Herzl'e yazacağına söz verir. Karşılıklı mektuplarının başkalarının eline geçmesinden çekinen Vambery ve Herzl, Siyonist liderin önerisi ile hiç olmazsa özel isimleri kodlandırmayı düşünürler. Böylece 2. Abdülhamid'in şifresi 'Cohn'; Yıldız 'fabrika'; Vambery 'Schlesinger'; Sadrazam '73 numara'; Berlin'deki Osmanlı Büyükelçisi Tevfik Paşa ise '919 numara' olur.[4] İki adam birbirleriyle kucaklaşır, öpüşerek ayrılırlar. Trenda Herzl, ertesi gün Vambery'ye postalayacağı mektubun müsveddesini hazırlamakla meşguldür:

"Macarca olarak tam kelimesi ile zsidoember!(Musevî adamı) Siz de birisisiniz, aynen ben de. Bu nedenle birbirimizi bu kadar kısa zamanda en iyi şekilde anlayabildik... Bana yardım ediniz -Hayır bize! Cohn'a yazınız ki, beni çağırsın... Anladığıma göre, hal tercümenizi kutsal bir misyonla anıtlandırmak istiyorsunuz. Yücelik piramidinizi şu bölümle taçlandırınız: "Nasıl Irkım Musevîlerin Eve Dönüşlerine Yardım Ettim." Tüm hayatınızın bu amaca doğru planlandığı görülecektir."[5]

Herzl'in tüm iyi niyetine rağmen Vambery'nin çabaları başlangıçta oldukça başarısız kalacaktır. 21 Haziran'da yine Mühlbach'tan kaleme aldığı bir mektupta

---

[3] R. Patai (der.), *The Complete Diaries of Theodor Herzl*, (London, 1960), C.III, s.960 - 3.

[4] Aynı yerde.

[5] *Diaries*, c. III, s.963.

Vambery "Bu mamzer'le[6] hiç bir şey yapılmaz zaten!" diyerek, yazışmanın amaca ulaşmada yetersiz kaldığını, bizzat vehimli Padişah'ı görüp, onu Herzl'e bir imkan tanıması için ikna edeceğini bildirir.[7] Herzl ise derhal kaleme sarılarak Vambery'yi yüreklendirmeye çalışır: "Sizin, herşeyin üstesinden gelebilecek ırkımın dinamik bir temsilcisi olduğunuza inanıyorum. D'israeli, genç bir Yahudi'ye "Siz ve ben hiçbir zaman kaybetmeye alışık olmayan bir ırkın mensuplarıyız" dememiş miydi? Evet sevgili Vambery amca, biz herşeyi başarabiliriz; yeter ki istekli olalım. Bu konuda bize yardımcı olmaya istekli değil misiniz? Niye Cohn'a 'Çağır şu adamı; o senin sorunlarına çare bulacaktır. Dinle onu!.. Ona iyice bir bak, daha sonra onu istediğin zaman huzurundan kovabilirsiniz', diye yazmıyorsunuz?"[8] Üç gün sonra Vambery, Padişah'a yazdığını bildirecektir. Ancak Herzl, mektubun mabeyn engelini aşıp, 2. Abdülhamid'e ulaştığından kuşkuludur.

13 Ağustos 1900'de Dördüncü Siyonist Kongresi, Londra'da toplanır. Gazetelerden toplantıyı izleyen Vambery, Herzl'e 24 Ağustos'ta gönderdiği mektubunda, Herzl'i ziyaret etmek istediğini, fakat yaşlılığı dolayısıyla buna gücünün yetmediğini yazacaktır. Vambery, Herzl'in sabırlı olması gerektiğini de hatırlatır, Padişah nezdinde başlatacakları ikna kampanyasının ayrıntılarını bir kez daha ilerde birlikte gözden geçirmelerinin yararlı olacağına inandığını da kaydeder. Fakat, Her şeyden önce Padişah'ın gönlünü kazanacak bir jestte bulunacaktır. Mektupta Vambery, bu jestin ne olduğunu ifade etmez. Ancak, mektubuna kendi ifadesi ile 'yarı deli bir Jöntürk'ün' broşürünü iliştirmiştir. Acaba Vambery, Jöntürklerin 2. Abdülhamid aleyhine dünya basınında başlattıkları karalama kampanyasına karşı Yıldız'ı kalemiyle savunacağını mı imâ etmek istemektedir? Burada belki de Vambery, Herzl'in Padişah'tan ümidini kesip de diğer azınlık hareketleri gibi Jöntürk muhalefeti ile işbirliği yapmasından çekinmektedir. Vambery'ye göre "Cohn iyi ruhlu bir insandır, kendisi hakkında hep iyilik düşünmektedir." Siyonizm konusunda da Vambery'yi ergeç dinleyecektir.[9]

Nitekim, Vambery 29 Ağustos tarihli mektubunda Padişah'a konuyu yazdığını ve ondan olumsuz bir cevap almadığını kaydetmektedir.[10] Bu işaret üzerine Bu-

---

[6] İlgilenenler için: mamzer Yiddish dilinde 'piç' demektir.

[7] L. Alder ve R. Dalby, *The Dervish of Win dsor Castle* (London, 1979, s.375).

[8] Aynı yerde.

[9] CZA H VII 87, mektup no : 3.

[10] *Diaries*, c. III, s. 977.

dapeşte'ye hareket eden Herzl Vambery ile başbaşa bir görüşme daha yapar. Vambery ona Mühlbach'ta tekrarladıklarının dışında başka bir tavsiyede bulunmamıştır. Bir farkla ki, Vambery Padişah'ın onu Mayıs'ta kabul buyuracaklarına dair şeref sözü verir.[11] Gerçekten de 2. Abdülhamid, Herzl'i Mayıs'ta huzuruna alacaktır. Yalnız bir yıl rötarla! Herzl ise Ekim'e kadar sabretmiş, sonunda dayanamayarak Vambery'ye acıklı bir mektup kaleme almıştır. Vambery ise cevap yazısına; "Sitemlerinize haklısınız" diye başlar; fakat Siyonist liderin kendisini hâlâ yeteri kadar tanımadığını; kariyeri süresince dürüstlüğe önem verdiği için kralların, şahların, sultanların güvenini kazandığını; doğuştan bir Yahudi olduğu için Siyonizm'in hizmetinde olmasının doğallığını hatırlatır. İlaveten Vambery 'itidal' tavsiyesini yineleyecektir: "Oldukça eğri büğrü ve delik deşik Şark patikalarında dikkatle adım atmak zorundayız."[12]

Belli ki Vambery'nin bir beklediği vardı. O da Osmanlı maliyesinin yabancı fonlara olan ihtiyacının artması idi. Vambery'nin kurgusunu hazırladığı senaryoya göre, Düyûn-u Umûmiye'nin faizlerinin ödenme sırası gelince, İstanbul'a yabancı kredi ve finans kurumları doluşacak; bu hengame arasında Herzl, ardında Musevî konsorsiyumu olarak devreye girecek, Padişah'a teklifini yapacak ve diğerleri arasında en uygun şartları önerdiği için derhal kabul görecektir. Bu çerçeve içinde 2. Abdülhamid ile bizzat görüşme yapması ve ona Siyonizm davasını anlatması doğaldır. Vambery'nin bu beklentilerini, Herzl'in İstanbul ajanlarından Siyonizm davasının yerli takipçileri Levanten işadamı Crespi de paylaşmaktadır. Crespi, İstanbul'dan edindiği istihbarata dayanarak, Vambery'nin konuyu Padişah'a açtığını; 2. Abdülhamid Herzl'i görmek istediği takdirde Vambery'nin de Siyonist liderle birlikte huzura alınmasının yararlı olacağını bildirir.[13] Bunun üzerine Herzl, yine Budapeşte'de Vambery'yi bulur(Aralık 1900) ve artık beklenilen zamanın geldiğini hatırlatır. Vambery, Padişah'a iletilmesi için biri resmî, diğeri ise samimi iki Fransızca mektup yazmasını tenbihler.[14] Herzl'in 2. Abdülhamid'e ulaştırılmak üzere Vambery'nin ağzından kaleme aldığı 'samimi' mektup aynen aşağıdaki gibidir:[15]

---

[11] Alder ve Dalby, a.g.e., s.376.

[12] CZA H VII 87, mektup no: 8.

[13] *Diaries*, c. III, s. 995-7.

[14] Aynı eser, s.1001-7

[15] Aynı eser, s.1017.

"Sevgili Cohn,

Dori(Herzl) ile olan yakın ilişkim nedeniyle size yararlı olacak bazı bilgiler vermek istiyorum. Yıllardan beri Dori ve arkadaşları sana yardım etmek için çırpındılar, öneriler sundular. Yunan Savaşı çıkınca Dori kendi bütçesinden muharebe alanına beş doktor gönderdi. Çeşitli vesilelerle gazetelerde sizi savundu, ülkenizin propagandasını yaptı. Her kongreden önce ilk iş olarak size liyakatlerini bildiren telgraflar çektiler. Hükümetinizin acilen paraya ihtiyacı olduğunu öğrenince, size 700.000 sterlini en makul piyasa şartlarında vermeyi taahhüt ettiler. Bütün bunlara karşılık, sizden bir kuru teşekkür bile almadılar. En son jesti olan 700.000 sterlin önerisine, yarı resmî bir gazete tarafından şamar gibi bir karşılık aldılar. **Basında yer alan haberlerden biri; Siyonist hareket bir Yunan krallığı kurmayı amaçladığı için Türk Hükümeti'nin İsrailoğullarını Filistin'e girmekten menettiği şeklinde idi.** Bu çok saçmadır. Siyonistlerin bütün istediği, başka yerlerde çok mutsuz olan barışsever Musevîlerin sizin hükümranlığınız altında Filistin'de yerleşip, yaşamalarıdır. Siz ve İmparatorluğunuz bundan muazzam yararlar sağlayacaktır. Fakat siz neden buna karşı çıkıyorsunuz? Buna da hava hoş! Sizi Musevîlere dost olmanız için kimse zorlayamaz. Musevîler sizden bir ümit beklemeyeceklerse, o zaman sizin de onlardan bir şey beklemeye hakkınız yoktur."[16]

Gereken yapılmıştır; ancak İstanbul'dan yine bir haber yoktur. Bu arada Herzl, Vambery'ye Osmanlı borçlarını konsolide edecek, borçlanmayı üzerine alacak bir Musevî bankası bulduğunu müjdeler. Cevaben Vambery Osmanlılarla malî anlaşma imzalandığı takdirde 5.000 sterlin komisyonunun unutulmamasını hatırlatacaktır.

1900 yılının sonlarını Vambery, İstanbul'da geçirir. 26 Aralık'ta yazdığı mektupta konuyu Sadrazam'a açtığını ve Herzl'i güvenebilecekleri bir kişi olarak tanıttığını bildirir.[17] Üç gün sonra ise Vambery, Herzl'e dikkatli olmak gerektiğini salık verecek ve "Siz Musevî olduğunuz halde fazlasıyla Batılısınız, Şark'ta ilişkiler Avrupa'daki biçimlerle cereyan etmez" diye yazacaktır. Vambery'ye bakılırsa Padişah "Filistin'i bir nebze dahi düşünmemektedir. Aklı fikri parada ve güçte-

[16] CZA H VII 87, mektup no: 19.

[17] Aynı yerde no: 14.

dir."[18] Onun için uygun zamanı beklemelidir. 4 Ocak 1901 tarihli mektup ise Vambery'nin Herzl'in mektubunun içeriğini 2. Abdülhamid'e ilettiğini kaydetmektedir. Mektubun sonunda ise aynı nakarat tekrarlanır: "Sabırlı olun!"[19] Vambery, yukarıdaki belgelerden de anlaşılacağı gibi Padişah'ın maiyetindeki bazı düşmanlarının projelerini bulandıracağından, hatta engelleyeceğinden çekinmektedir. 3 Nisan (1901) tarihli mektubunda Herzl'e, saray adamlarından, Tahsin, Cevat, Faik ve İbrahim beylere güvenebileceğini yazar ve bazı önemli meseleleri görüşmek üzere Herzl'i Budapeşte'ye davet eder.[20]

7 Mayıs'ta Herzl, Budapeşte'de Vambery'nin evindedir. Kendisini Vambery'nin eşi, oğlu ve gelini karşılar. Daha Vambery İstanbul'dan dönmemiştir. Üç saat kadar bekledikten sonra Vambery'den bir telgraf gelir: Profesör Şark Ekspresi'ndedir. Ailece Vambery'yi karşılamaya giderler. Dünya Siyonist Örgütü liderini garda bekletip, kendisini karşılatan Vambery, getirdiği haberi heyecanla bekleyen Herzl'e müjdeyi verir: Padişah kendisi ile görüşmeyi kabul etmiştir. Fakat Siyonistlerin lideri olarak değil de, ünlü bir gazeteci olarak! Vambery, Padişah'ı ikna etmenin çok zor olduğunu Herzl'e hatırlatır ve huzur-u hümâyûnda Siyonizm'den söz etmemesini, Kudüs'ün Osmanlılar nezdinde Mekke kadar kutsal olduğunu, Ancak 2. Abdülhamid'in Hıristiyanlığa karşı İbraniliği kullanmayı düşünebileceğini belirtir. Devamla Vambery; "Ben Siyonizm'in kalıcılığına taraftarım. Bunun için sana Padişah'tan bu randevuyu aldım. Ancak bazı uluslararası siyasî karışıklıklara neden olabileceği endişesi ile Sultan Hamid benim yanında olmamı istemiyor. Saray Mabeyncisi İbrahim Bey tercümanlığınızı yapacak" der. Yıllar sonra Vambery 2. Abdülhamid ve Sarayı'na ilişkin gözlemlerini yayınladığı makalesinde Padişah'ın bu konudaki korku ve kuşkularını anlayamadığını itiraf edecektir. 1909'da Padişah hal edildiğinde kaleme aldığı bu yazıda Sultan'ın kuşkularını giderebilmek için her çareye başvurduğunu, Padişah'ın aslında Musevîlerden hoşlandığını ve Filistin'de Musevî kolonizasyonunun yörede giderek artan Hıristiyan nüfuzuna karşı bir denge unsuru olup, Suriye'deki hükümranlığını pekiştireceğini belirtecektir. Ayrıca Vambery 2. Abdülhamid'in Herzl geldiğinde kendisinin neden İstanbul dışında olması gerektiğindeki ısrarının hikmetini bir

[18] Aynı yerde.

[19] CZA H VII 87, mektup no: 15.

[20] Aynı yerde, mektup no: 18.

türlü çözemeyecektir.[21] Herzl sevinç içindedir. Şaşkındır. Anılarına "Filistin'i bana derhal satmayı kabul ederse utançtan ne yaparım. Bir an önce bu parayı bir yerden bulmalıyım" diye yazar. Gerçek şudur ki, Herzl 2. Abdülhamid'e Filistin karşılığında önereceği maddî tutarı henüz bulmuş değildir.[22] Daha tren istasyonunda komisyonunu isteyen Vambery'den özür dileyen Herzl, yaşlı profesörden çevredeki bütün başları kendilerine çeviren yüksek perdeden bir azar işitir. Vambery, Herzl'e veda bile etmeden bastonunu sinirle sağa sola savurarak gardan ayrılacaktır."[23]

[21] "Personal Recollections of Abdul Hamid II and His. Court." The Nineteenth Centry and After, London (June 1909), s.987.

[22] *Diaries*, c. III, s.1092-3.

[23] Vambery, *Belgelerle Bir Devletlerarası Casusun Yaşam Öyküsü*, Mim Kemal Öke, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 1985, S.144- 149.

EK-11
2000 YIL SONRA TEKRAR SİLAHLANDILAR

Judea bölgesindeki Yahudilerin son 'silahlı' başkaldırısına karşı Kudüs'ü beş aydan beri kuşatmış olan Romalı Başkumandan Titus 28 Ağustos (MS) 70 günü sabahı son bir saldırı gerçekleştirmişti. Böylece üç yıl boyunca Yahudi muhariplerle çatışan Roma Ordusu Kudüs'ü elegeçirmiş, Yahudi egemenliğinin sembolü olan 'mabet' yıkılmış, bölgede yaşayan Yahudiler dağıtılmıştı.

Bu yenilgi Yahudi ulusunun kaderini ve tarihini derinden etkileyecek; daha sonraki 2000 yıla yakın bir süre Yahudiler 'silahlı bir güç' oluşturmayacaklardı. Dolayısıyla bir ordu ve bağımsız bir devlet kuramayacaklardı.[1]

Bu nedenle kurulan ve Çanakkale'de görev yapan 'Sion Katır Birliği' (Yahudi Alayı, Sion Alayı, Sion Birliği) 2000 yıllık uzun bir aradan sonra Yahudilerin yeniden silahlanması ve 'ordulaşması' anlamına geliyordu. Bu gelişme hem Yahudi hem de dünya tarihi bakımından büyük önem taşıyordu. Bu 'birliğin/alayın' Çanakkale Savaşı'na İngiliz Genelkurmayı'nın emri altında katılması ve Osmanlı Ordusu'na karşı savaşması ise bu 'tarihsel önemi' daha da pekiştiriyordu. Zira, Filistin'de –Osmanlı egemenliği altında– yaşayan Yahudilerin de 'bağımsızlık' yönünde harekete geçtiğini ortaya koymuş bulunuyordu.

Yahudilerin silahlı bir kuvvet oluşturarak Birinci Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri safında katılması fikri öncelikle 'siyasî' bir amaç taşıyordu. Bu nedenle de İngiliz ve Yahudi siyasetçiler ile finansörler tarafından öngörülüyordu. Hiç şüphe yok ki onlara Siyonistler rehberlik yapıyor; böylece Yahudiler cesur ve muharip Makabimlerden (Maccabilerden) beri ilk kez silaha sarılacak ve muharip bir 'kavim/ulus' olduklarını 'uluslararası' alanda kanıtlayacaklardı. Bu cesareti göstererek bağımsız bir devlet kurmaya layık bir ulus/kavim olduklarını herkese kabul ettireceklerdi.

Siyonist/Yahudi gazeteci Vladimir Jabotinsky (kimi kaynaklarda Jabodinsky, kimilerinde ise Jabotinsky şeklinde geçiyor. –MÇ) bu amaçla Rus Ordusu'nda yarbay rütbesine kadar çıkmış olan Joseph Trumpeldor ile İskenderiye'de buluş-

---

[1] *Kudüs Tapınağı*, Simon Goldhill, Doruk Yayınları, İstanbul, 2011, S. II.

tu. 1904-1905 Savaşı'nda, Port Arthur'a Japonlara esir düşmüş olan Trumpeldor esareti sırasında Yahudi esirlere Siyonizm propagandası yapmakla tanınmış bir Rus subayı idi. Bu iki Siyonist 'militarist,' 3 Mart 1905 günü önde gelen –çoğunluğu bankacı, işadamı, finansör– 200 kişilik bir grupla Filistin'den Mısır'a kaçan ve sürülen Yahudilerin bulunduğu Mafruza kampında bir toplantı düzenlediler. Bu toplantıda Yahudilerden oluşan bir 'gönüllü birliği' kurulması kararı oy çokluğu ile alındı. Oluşturulan heyet daha sonra Kahire'de İçişleri Bakanı Ronald Graham ile konuşarak desteğini sağlıyor, sonra da Mısır'daki İngiliz Kuvvetleri Komutanı General Maxwell'e başvuruluyordu.

Somut olarak 'savaşçı' bir Yahudi Gönüllü Birliği'nin oluşturulması düşüncesi General Sir John Maxwell tarafından resmen dile getirilmişti. Onun tarafından seslendirilen bu proje kısa zamanda 'militarist' Yahudi çevrelerinde yankılanıyor, ilgi uyandırıyordu. Öneriyi heyecanla karşılayanlardan biri de 'Yahudi milliyetçiliğine' ve 'Yahudi tarihine' büyük bir ilgi gösteren İngiliz Ordusu'nun İrlanda asıllı Yarbay'ı John Henry Patterson idi.

Yarbay Patterson'u General Maxwell'e, Gelibolu Harekâtı sırasında Yeni Zelenda kuvvetlerine kumanda edecek olan General Alexander Godley önermişti. General Godley, Patterson ile Boer Savaşı'nda görev yapmış, onun askerî yeteneklerine tanıklık etmişti. Rus Yahudisi Siyonist Yarbay Vladimir Trumpeldor ise binbaşı rütbesi ile İrlandalı yarbay John Patterson'un yardımcılığına tayin edilmişti.

Davut'un Yıldızı ve Golyat

Atamalar 19 Mart 1915 günü yapıldı. Heyecanlı bir Yahudi ve Siyonizm sempatizanı olan Yarbay Patterson derhal İskenderiye'ye hareket etti. Zira Filistin'den gelmiş olan bütün sürgün, sığınmacı ve göçmen Yahudiler burada toplanmıştı. Patterson derhal Başhaham Prof. Raphael della Pergola, Edgard Suares, İsaac Aghuon, Piccioto'nun da aralarında yer aldığı önde gelen Yahudi/Siyonist halk önderleriyle bir toplantı gerçekleştirdi. Gönüllü birlik oluşturulması fikri Siyonistler arasında efsanevî bir saygınlığa sahip olan İsrael Zangwill gibi ünlü Yahudilerden de destek görüyordu. Bu destek, girişimcileri teşvik ediyor ve daha da cesaretlendiriyordu.

Kısa zamanda çok sayıda Yahudi genci toplandı ve askerî eğitim görmeye başladı. Bu gençlere 23 Mart 1915 günü Gibbari kampında düzenlenen görkemli törenle yemin ettirildi. Töreni Hahambaşı yönetti. Hahambaşı gençleri heyecanlandıran bir konuşma yaptı ve onları Musa tarafından Mısır'dan çıkarılan atalarına benzetti. Törene katılan Yahudi izleyiciler askerlere büyük sevgi ve sempati gösterilerinde bulunuyor, onları coşku ile teşvik ediyorlardı.

Bu birlik 500 kişiden oluşuyordu. Ellerinde subaylar için 20 binek atı ile nakliyat maksadına uygun 750 katır mevcuttu. Patterson'a 5 İngiliz subayı ile 8 Yahudi subay eşlik ediyordu. İskenderiye'nin Hahambaşı da 'Sion Katır Birliği'nin fahri vaizi olarak görev üstlenmişti.

Ancak Sion Katır Birliği'nin en önemli destekçileri, birliğe katılmış olan bazı sivillerdi.

Örneğin; Maliye Bakanlığı'nda görevli D. Gye, Yarbay Patterson'a eşlik ediyordu. Ayrıca uzman bankacılar ve pamuk komisyoncusu olan Carver ile Maclaren de Katır Birliği'ne katılmışlardı. Sadece Mısır'da değil pek çok yerde adını duyurmuş olan C. ve I. Rolo kardeşler de Katır Birliği'nin adeta görünmeyen gücünü teşkil ediyorlardı. Bu seçkin Yahudiler, birliğin karşılaştığı 'akçeli sorunları' anında çözümlüyorlardı. Ayrıca levazımât ve lojistik konularda azımsanmayacak yardımlarda bulunuyor katkı sağlıyorlardı. Bunlar Patterson'un gücüne güç katıyorlardı. Birlikte ayrıca bazı Yahudi Profesörler, eğitimciler, tıp ve ilahiyat adamları, hatta Dr. Leontin gibi gönüllü cerrahlar da bulunuyordu.

Katır Birliği'ni oluşturan kuvvet dört bölüğe ayrılmıştı. Her birimin başına bir İngiliz, bir de Yahudi subay tayin edilmişti. Her bölük de dört takıma ayrılmıştı. Takımlara çavuşlar kumanda ediyordu. Bu yapılanma birliğin esasını oluşturan katırlara kadar nüfûz ediyordu.

Katır Birliği ilk ordugahını İskenderiye Kumandanı Tuğgeneral Stanton'dan alınan izinle 2 Nisan 1915 günü kurdu. Askerler burada toplanarak kampa katılıyorlardı. Başka birlikler bakımından son derece büyük zorluk oluşturan araç-gereç, silah, cephane vs. temini meselesi Sion Birliği tarafından büyük bir kolaylıkla çözümleniyordu. Osmanlı Ordusu'nun başarısızlıkla sonuçlanmış olan Kanal Seferi'nde ele geçirilen silah ve cephanenin bir kısmı Sion Katır Birliği'ne verilmişti.

Birlikte İngilizce'nin yanı sıra İbranice konuşuluyor, eğitim bu dillerde yapılıyordu. 2000 yıl önceki Judas Maccabus'tan beri Yahudilik ilk kez böyle bir 'silahlı ve düzenli askerî' topluluğa sahip oluyordu. Nitekim askerler yürüyüş sırasında

da 'hüzün ve heyecan verici' Maccaben ilahisini söylüyor, tarihsel köklerini hatırlayarak seslendiriyorlardı. Brövelerinde ilk kez 'Davut'un Yıldızı'na yer verilmişti. Ayrıca bu yıldız İsrail'in koruyucusu Golyat'ın kalkanı için de sembolize edilmişti.

Silah, cephane ve eyerler Kahire'de teslim alınıyor, bunların İskenderiye'ye sevkini Teğmen Carver gerçekleştiriyordu. Ayrıca katırların koşum takımları için birlik bünyesinde bir de saraçhane kurulmuştu.

Tüm bunlara paralel olarak askerî eğitim aralıksız devam ediyor; sabah erkenden başlıyor, akşam geç saatlere kadar devam ediyordu. Temizliğe ve beslenmeğe büyük önem veriliyordu. Bu arada General Maxwell'in özel ilgisi eksik olmuyordu. Kurmay Yüzbaşı Holdrich'in yoğun yardımları sayesinde hazırlıklar hızlandırılıyordu. Üç haftalık bir hazırlık döneminden sonra Sion Katır Birliği hayli eğitimli duruma gelmişti. Bu sırada Akdeniz Sefer Kuvvetleri Başkomutanı General Sir Ian Hamilton'un Sion Birliği'ni denetleyeceği bildirildi.

Bu denetleme Sion Katır Birliği'ne İngiliz yönetiminin ve genelkurmayının verdiği özel önemi gösteriyordu. Nitekim General Hamilton İskenderiye'ye gelerek bu denetimi gerçekleştiriyor, bir bakıma Sion Birliği'ni onurlandırıyordu. Yahudi askerlerin yaptığı gösteri ve sergilediği tören yürüyüşü hayli göz doldurdu. Bu denetim aynı zamanda gönüllü birliğin artık cepheye sevkedilmesi zamanının geldiğini de göstermişti. Nitekim kısa bir süre sonra da cepheye sevk emri geldi.

Sion Katır Birliği'nin Gelibolu Cephesi'ne hareket etmesinden birkaç gün önce Yahudilerin Hamursuz Bayramı idi. Bu bayram törenine Yarbay John Henry Patterson da katıldı:

> "Bu benzer topraklarda, çok da uzak olmayan bir yerde Musa'nın günlerini tekrar yaşıyor gibiydim. İsrail'in çocukları kapılarına kuzu kanı serpiyorlar ve belleri sarılı bir şekilde, esaret topraklarından ayrılışlarını andıkları bayramı kutluyorlardı. Bütün bunların rüya olup olmadığını sordum kendime. Aynı bayrama dört bin yıl sonraki kendi ayrılışımdan önce ve İsrail'in çocukları ile birlikte yeni bir çölde dolaşarak ve acı çekerek katılmak tuhafıma gidiyordu.
>
> Törenin her bir parçası; hamursuz ekmeğin ve acılı baharatların yenmesi, şarap ve sirkenin içilmesi gibi her sembolik eylem, Vaad Edilmiş Topraklar'a varmalarından önce İsrailoğulları tarafından uygulanmıştı."[2]

---

[2] *Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler*, John Henry Patterson, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul, 2011, S. 31.

Yahudilerden oluşan askerî birlik İskenderiye'den hareket ederken; yöredeki ünlü ve zengin Yahudi ailelerine mensup kadınlar her zamanki gibi yakın alakalarını eksik etmiyorlardı. O zamana kadar sürekli yardımlarda bulunan Bayan Felix de Henasce, Bayan Rolo, Bayan İsrail ve E. ve J. Goar hanımlar pek çok hediyeler getirerek askerleri sevindiriyorlardı. Bu arada Sion Alayı Wardian kampından İskenderiye'deki Sinagog'a kadar üç millik yolda gösterişli bir yürüyüş yapıyor; Başhaham onları takdis ediyor, geniş tapınağı dolduran kalabalık bir Yahudi topluluğu askerleri coşku ile uğurluyordu.

Alay'a Gelibolu'ya hareket emri verilmişti. Birlik ikiye ayrılmıştı. İki bölük Hymettus nakliye gemisine, iki bölük de Anglo-Egytian adlı gemiye bindirildi. Ayrıca atların, katırların ve cephanenin gemilere yüklenmesi büyük bir özveri gerektirmiş, zamanında tamamlanmıştı. Gemilere ayrıca askerler ve hayvanlar için de 30 gün yetecek erzak ile yem verildi.

Yahudi Alayı'nın Gelibolu'daki başlıca görevi, cephedeki askerlere su sağlamak olacaktı. Bu nedenle binlerce gaz tenekesi temin edilmiş, hayvanların bunları taşıyabilmesi için de tahta çerçeveler yaptırılmıştı. Her katır için onaltı galon su taşıyacak tenekeler ile dört tahta çerçeve tahsis edilmişti. Kutular zamanında temin edilmişti. Ama tahta çerçevelerin hazırlanması gecikti. Bu nedenle gemiler belirlenen tarihten bir buçuk gün sonra; 17 Nisan 1915 günü İskenderiye'den Gelibolu'ya hareket etti.

EK-12

SİON BİRLİĞİ ÇANAKKALE'DE

17 Nisan 1915 günü İskenderiye'den ayrılan ve Sion Katır Birliği'ni taşıyan iki nakliye gemisi İtilaf Kuvvetleri'nin Gelibolu Yarımadası'na çıkarma girişiminde bulunduğu 25 Nisan 1915 günü Seddülbahir açıklarına geldi. Bu sırada Seddülbahir sahillerinde şiddetli ve son derece kanlı çatışmalar cereyan ediyor; İtilaf Kuvvetleri karaya ayak bastıkları yarımadanın ucundaki V, W, X ve S şifresini verdikleri kumsallarda tutunmaya çalışıyorlardı. 25 ve 26 Nisan günleri cereyan eden kanlı çatışmalar sonucunda saldırganlar karada kalmayı başarıyor; V Kumsalı'ndaki varlıklarını güvenceye alıyorlardı. Sahil, kayalıklar ve Hisar (Seddülbahir) daha sonra bu kuvvetler tarafından elegeçirildi.

Bu sırada Sion Katır Birliği Komutanı Yarbay John Henry Patterson da kuvvetlerine hareket emri verdi:

> "Çıkarma yapmanın tam zamanı olduğunu düşünüyordum ve bizimle ilgili bir emir gelmediğini gördüğümden işe başlamak için şahsî çaba göstermem gerektiğini anlamıştım. Bu nedenle oradan geçen bir trol teknesini çağırdım ve beni Cornwallis'e getirmesini istedim."[1]

'Sion Alayı'nın karaya çıkması sırasında nakliye araçlarının yetersizliği ve düzensizlik nedeniyle büyük güçlüklerle karşılaşılıyordu. Nakliyat geceyarısından sonra saat 02.00'de başladı, sabah 06.00'da tamamlandı. Bu çıkarma sırasında Fransız Sefer Birlikleri'nin Kumandanı General d'Amade da karaya ayak basıyor ve Fransız birlikleri kumsala dökülüyordu. Dolayısıyla Türklerin ateşi onların üzerine yönelmişti. Patterson'un kuvveti de bu ateşten payına düşeni alıyordu. V Kumsalı'na çıkan Yahudi Birliği üzerindeki ateş daha sonra Fransız birliğine yönelince Patterson ve adamları da nisbeten rahatlıyorlardı. Sion Birliği'nin 200 katırı da V Kumsalı'na indirildikten sonra yürüyüş emri geldi. Her bir katıra 2.000 mermi yüklenmişti. Sion Birliği; 200 katıra yüklenen 400.000 mermiyi şiddetli yağmur altında cepheye dağıtarak ilerliyor, ciddi bir direnişle karşılaşmıyordu.

---

[1] Patterson, A.g.e., S. 69.

Mermi ve cephane dağıtımı tamamlandıktan sonra Park Form'a dönüldü. Gelen levazım ve lojistik destek talepleri karşılanmaya başlandı. Böylece Sion Katır Birliği aslî görevi olan katır nakliyâtı işlerini hayli başarılı sayılabilecek bir şekilde sürdürmeye başladı. Bu nakliyat sırasında çeşitli maceralar yaşanıyor, tehlikeler atlatılıyordu. Sion Katır Birliği Seddülbahir cephesinde sürekli hareket halinde görev yapıyordu. Birlik; gıda maddelerini, cephaneyi ve diğer levazımâtı gelen gemilerden tedarik ediyor, bunları karaya taşıyor ve elverişsiz şartlar altında cepheye ulaştırıyordu.

Sion Katır Birliği Komutanı Yarbay John Henry Patterson bilahare kaleme aldığı anılarında bu kuvvetin Çanakkale macerasını kapsamlı bir şekilde nakletdiyor, cereyan eden olayları canlı bir ifadeyle anlatıyordu.

(J. H. Patterson'un 'With the Zionists in Gallipoli' orijinal adı ile yayınlanan anıları Ozan Kemal Sarıalioğlu tarafından 'Sion Katır Birliği Komutanından Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler' başlığı ile Türkçe'ye çevrildi. Adıgeçen kitap 2011 yılında Dün Bugün Yarın Yayınları tarafından yayınlandı.)

J. H. Patterson 'Katır Birliği'nin katıldığı bir çatışmayı kendi kaleminden şöyle dile getiriyordu:

"Bir Mayıs Çatışması

Mayıs'ın başlarında gerçekleşen şiddetli çatışmalar esnasında Gye'yi büyük bir cephane konvoyuyla ileriye göndermiştim. Ben de arkasından atla yola çıkarak işlerin nasıl gittiğine bakmak istedim. İngilizlerin sağındaki Fransızların tuttuğu alanı geçtim ve oradan da yarımada üzerinden Çanakkale'ye doğru ilerledim. Ateş hattının birkaç mil gerisindeki ekili ağaçlar ve dallar arasında ustaca gizlenmiş olan ünlü 758. Batarya yer alıyordu. Topçuların silahlarına nasıl baktıklarını izledim, süratle ve rahatça mermiyi namluya sürüşlerini, fünyenin mekanik düzenlenişini ve her şeyden önce de namlunun kolayca geri tepişini gördüğümde hayran kalmıştım. Toplar o kadar harika kurulmuşlardı ki, tekerleklerinin arkasına elimi koysam dahi bundan zarar görmezdim.

Fransız Ordusu bize pek çok noktada taş çıkartır, başta 75'lik topları olmak üzere. Mükemmel bir şekilde kusursuzlar ve mucizevî bir hıza sahipler, namlularından sürekli mermi yağdırabilir gibi duruyorlar. Fransızlar topçularını cephane kıtlığında da bırakmıyorlardı. Gelibolu'da pek işe yaramayan yegane 75'likler bizim mevzilerimizde yer alanlardı.

Topları bir süreliğine faal halde izledikten sonra Seddülbahir Köyü'nden başlayıp Kirte'ye varan kumluk yolda ilerlerken savaşın şiddetlendiğinin ilk delillerine tanık olmuştum. Yakışıklı bir Fransız topçu erinin ölüsü yolun kenarında yatıyordu; bazı arkadaşlar gözlerini kapattılar. Tıpkı istirahat ediyor gibi gözüküyordu; ama bu ölümün uzun uykusu idi. Biraz ötede Fransız piyadeleri, bunların azıcık gerisinde Senegalliler, hepsi az önce düşmüş gibi yatıyorlardı. Cesur Fransız askerleri, çantaları sırtlarında ve tüfekleri hemen yanlarında, düşmana yüzleri dönük bir şekilde uzanıyorlardı...

Bir köşeyi döner dönmez savaşa komuta etmekle meşgul d'Aınade ve adamlarına rastladım. General'in atının ayaklarının tam dibinde, yüzünün yarısı uçmuş bir Türk yatıyordu. Zavallı adam şapkasının güneşliğini korkunç yarasının etrafına bürümüştü. Bir veya iki metre ötede de omzu bir top mermisi ile lapa haline gelmiş bir Türk uzanıyordu. İki adam da büyük bir yiğitlikle dayanarak bir kez olsun inlemediler. Yakınlarda onlarca Türk ve Fransız'ın tedavi edildiği, yaralarının sarıldığı bir ilk yardım istasyonu var idi. Savaşın bu çirkin ve üzücü tarafı hiç hoş değildi, bunları gören biri benzer sahnelere tekrar şahit olmayı asla dileyemez. Bütün dışişleri bakanlarını, diplomat ve gazete sahiplerini savaşların en ön hattına sürerdim. Bana kalırsa ne de olsa hepsi bir şekilde sorumlular. Fakat vazife yerine getirilmeliydi, dehşet anlarının ortasında olsam da General'i selamlayarak ön hat'ta doğru ilerledim. Buradan, uzaktaki Gye'yi ve katırlarını görebiliyordum.

Atımla yavaşça ona doğru gittim. Yanına varmadan bütün cephaneler boşaltılmıştı bile. Durduğum noktada kendimi neşeli Gürkaların (Hintli askerler) taburunun ortasında bulmuştum. Komutanları Albay C. Bruce eski bir tanıdığımdı. Gelibolu'da olduğundan hiç haberim yoktu ve senelerce sonra bir savaşın ortasında onunla tekrar rastlaşmak bayağı acayip bir durumdu.

Kurşunlar ve top mermileri havada uçuşurken biraz durup, taburunun tekrar saldırıya geçmesi emrini alıncaya kadar lafladım onunla.

Yakınlardaki bir tepede mevki aldım, buradan tıpkı bir tiyatro koltuğundaymışım gibi önümde sahnelenen savaşı görebiliyordum. Bütün askerlerin ve silahların hareketliliğini kaydedebilirdim neredeyse.

Gözlem yerinin aşağısında, yaklaşık beş mil önümde, altı veya yedi yüz adım rakımlı olup tüm bölgeyi gören Alçı Tepe'nin tam dibinde zeytin ağaçlı, üzüm

bağları ve yeni bitmiş mısırlarla dolu fincan şeklinde yeşil bir vadi uzanıyordu. Fransızlar, daha önce söylediğim gibi sağ bölgede uzak bir noktadaydılar. Piyadelerinin derin vadilerdeki çukurlar içinde bekleşmelerini, sonra da toplarının koruma ateşi altında dalga dalga ilerlemelerini izledim. Toplar büyük bir ihtişamla hizmet sunuyorlardı. Piyadeler ilerlerken hemen önlerindeki bölgeyi, birkaç mil arkalarındaki yoldaşları tarafından ateşlenen silahlarla tamamen temizlemiş bulunuyorlardı.

Subayların fırlayışlarını ve hatlarda herhangi bir tereddüt veya titreme olduğunda adamlarını öne atılmaya zorlamalarını beklememek heyecan verici idi. Bazı yerlerde Türklerin kaçtıklarını görüyordum. Ama en solumda, bizim sağımızla temas halindeki Fransızlar Türkler tarafından fena saldırıya uğradıkları için tepenin üzerinden hızla geriye çekiliyorlardı.

Manzara beni büyülemişti. Yarılmış hattın tekrar nasıl düzeltilebileceğini merak ediyordum. Bu gerçekleşti; ama bir blöf sayesinde, tepeye bir kez daha hücum ettiler ve sonrasında görüşümü kaybettim.

29. Tümen Fransızların solundan –fincan merkezinin sağına doğru, Ege kıyısının karşısında– yardıma geldi. Cephe Alçı Tepe'ye uzuyordu ve adamlarımız şiddetle mukabeleye rağmen tepeye doğru ilerlemekteydiler. Silahlarımız siperlerindeki Türklere havlarken donanmanın müthiş topları zavallı adamların üzerine düşerek büyük zayiat verdiren güçlü patlayıcılarını fırlatıyorlardı. Alev, duman, toprak, kalas, kaya ve Türkler, gerçekte çevredeki her şeyin bir volkanın kraterinden püskürüyormuşçasına havada uçuştuğu görülüyordu.

Yoğunluğu giderek artan ve bir saat boyunca devam eden böyle bir ölüm yağmurunun altından kimse sağ çıkamaz gibi geliyordu bana. Alçı Tepe'de veya Türk mevzilerinin başka bir yerinde, bombardımanın yol açtığı duman ve toz yüzünden gözgözü görmüyordu ve ne yazık ki, rüzgar taşıdığı her şeyi saldırı için siperlerinden fırlayan adamlarımızın gözüne doldurarak bize doğru esiyordu.

Silahlar sustuğu anda sislerin arasından, öndeki Türk siperlerinin tam ortasına doğru bütün cepheyi çelikten bir duvar gibi süpüren müttefiklerimizin süngülerinin ışıltısı fark edilebilirdi.

Bombardımanın işi gördüğü ve dikenli tel engellerini dümdüz ettiği her yerde adamlarımız kolayca ilerleyebiliyorlardı. Topçu ateşi yüzünden siperlerdeki Türkler o kadar afallamış ve moralleri bozulmuş hale geliyorlardı ki, sadece teslim olmak istiyorlardı. Fakat bazı bölgelerde, özellikle de hat'tın sol tarafındaki

toplar, dikenli telleri kesmeyi başaramadıklarından bu noktalardaki adamlarımız üzerlerine teksif edilen tüfek ve mitralyöz ateşinin ölümcül ateşi ile biçildiler.

Bu büyük sahnede adamlarımızın sırayla ilerleyip geri çekilişlerini, Türklerin haberleşme siperleri üzerinden kaçışlarını, Fransız piyadelerinin hücumunu, Senegallilerin Türkler tarafından açılan berbat ateş yüzünden acil bir şekilde ricat etmelerini, Türk hattının Fransız ve İngiliz topları ile birlikte yeniden dövülmesini ve müttefik piyadelerinin duman tarafından yutuluncaya değin Türklerin ateşten perdelerine saldırışlarını izlemek can sıkıcı bir manzara idi.

Kalplerimiz heyecanla atıyor, insanın hayali kendilerini korkmadan Türklerin üzerine atan bu yiğit adamların manzarasına tutuluyordu.

İnsan doğası daha fazlasını kaldıramazdı. Bu yüzden İngiliz ve Fransızların en sonunda duraklamak zorunda kaldılar.

Çatışmanın neticesi bütün cephede –en sol bölge hariç– sadece birkaç yüz adım yer kazanmaktı, onca ölü ve yaralı göz önüne alındığında bize bayağı pahalıya mal olmuş bir sonuç."[2]

[2] Sion Katır Birliği Komutanından Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler, John Henry Patterson, Çeviren: Ozan Kemal Sarıalioğlu, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul, 2011, S. 101-105.

EK-13

BALFOUR DEKLARASYONU'NUN AYRINTILARI

İtiraf etmek gerekir ki Siyonizm'in popülerliği ve kazanımları Theodore Herzl'in ölümünden sonra daha da hız kazanıyor, etkinleşiyor ve geniş kitleler tarafından benimseniyordu. Muhtemelen bunda Herzl'in Orta Avrupa (Avusturya-Macaristan/Prusya) geleneğinden gelmesi ve siyasal bakımdan bu odağın 'kollektivist' (toplumcu) eğilimlerine sahip olması belirleyici bir rol oynamış ve bir 'tıkanmaya' yol açmıştı. Bu tıkanma; Herzl'in Orta Avrupa 'geleneksel anlayışına' karşın Rothschildlerin Anglo-Amerikan 'hizbi' (kliği veya odağı) oluşturmasından ve 'küresel finansın' Orta Avrupa geleneğine soğuk –hatta karşıt– davranmasından kaynaklanmıştı. Herzl'in vefatından sonra Siyonizm'in ekseni belirgin bir şekilde ABD-İngiltere odağına; yani 'individüel anlayışa' kaymış, küresel finans Rothschildlerin şahsında Filistin kolonizasyonunun siyasal boyutuna açıktan el atmaya başlamıştı. Bunun en açık göstergesi ise Yahudi asıllı Rus kimyager Chaim (Heim) Weizmann'ın, Theodor Herzl'den boşalan 'Siyonist liderlik' konumunda yerini alarak sahneye çıkması idi. Hemen kaydetmek gerekir ki Weizmann, Herzl'in aksine Londra ekseninde yer alıyor ve küresel liberalizmin en güçlü temsilcisi olan Rothschldlerin desteğini de belirgin bir şekilde arkasında hissediyordu.

Herzl Siyonizm sahnesine Viyana'da çıkmış; Berlin-İstanbul ekseninde rol oynamış, etkinlik kazanmaya çalışmış ve Siyonizm'e önemli kalıcı kazançlar sağlamıştı.

Chaim Weizmann ise 1904 yılında İngiltere'ye giderek Siyonizm sahnesine Londra'da çıkmıştı. Arkasına Anglo-Amerikan siyasal desteği ile Rothschildlerin finansal gücünü almıştı. **Eski bir Yahudi inancına göre İngiltere'yi Yahudi kavminin eski ve unutulmuş bir kolu-kabilesi yönetiyordu.** Bu nedenle İngilizler Siyonizm'in en umut verici sempatizanlarıydılar. Weizmann bu nedenle Londra'ya gelmiş ve 1906 yılında Arthur Balfour ile bir görüşme yapmıştı. Bu görüşmede Siyonizm ile İngiliz devlet adamları arasında bağlantı kurulmasını amaçlayan esaslar saptanarak bir program yapmışlar ve uygulamaya koymuşlardı. Bu nedenle de Arthur Balfour Weizmann'dan; "Beni Siyonist yapan adam" diye bahsedecekti.

Weizmann ilk iş olarak Siyonistleri, aynı otorite altında toplamayı başarıyor; (başta bağımsızlıkçı ırkçılarla asimilasyoncular olmak üzere) bütün fraksiyonları aynı potada eriterek –geniş çapta– bütünleştiriyordu. Onun bu birleştirici rolü başarıyla oynaması, Birinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde Uluslararası Siyonist Hareket bakımından büyük bir rol oynuyor; Siyonist Hareket'in İtilaf Devletleri safında mevzilenmesine zemin hazırlıyordu. Böylece Weizmann Siyonizm'in 'büyük sentezini' simgeliyor, Yahudi Birliği'ni ifade ediyordu. Zira artık 'Siyonist siyasetçiler' ile 'Siyonist uygulamacılar' aynı cephede açıktan ve omuz omuza yer alıyorlardı. Bunun mimarı ise Londra odaklı Weizmann ve arkasındaki destekçileri olmuştu.

Kısacası artık Siyonizm'in sahnedeki 'tek adamı' Rusyalı kimyager Chaim Weizmann idi. Bu nedenle Weizmann her zeminde Siyonizmi temsil etmeye, pazarlık yapmaya ve her konuda karar vermeye yetkin bir lider konumunda bulunuyordu.

Onun bu konumunu Siyonizm'in kıta Avrupası'ndaki güçlü adamları Sokolow ile Tschlenkow da kabul ediyor; Siyonizm'e popülarite kazandırmak yönünde kendisi ile eylem ve fikir birliği yapıyorlardı. Bu popülaritenin hedefinde ise İngiltere bulunuyordu. Weizmann'ı sahneye iten/çıkaran Siyonist önderler davalarını güvenceye kavuşturmak amacıyla İngiltere'nin yönetim katlarında Siyonistlere sempati besleyen siyasal bir zemin oluşturmayı hedefliyorlardı.

İngiltere'nin Yönetiminde Uygun Siyasal Zemin

Nitekim öncelikle, İngiltere'deki Yahudilerin Siyonizm'e kazanılması amacıyla Rothschildler, Filistin'de bir üniversite kurulması projesine dahil edildiler. Bu yolla Weizmann'ın savaştan kısa bir süre önce üstlendiği İngiliz Yahudilerinin Siyonizm'e kazanılması operasyonunda önemli bir başarı sağlandı. Öte yandan İngiliz yönetiminin önemli simalarının Siyonizm'e 'yandaşlaştırılması' bağlamında henüz siyasî bir öneme sahip olmayan Balfour'un pozisyonu yeterli değildi. Bu nedenle yeni bağlantılar tesis edilmesi yönünde önemli girişimler gerçekleştiriliyordu. Nitekim bu aşamada dikkat çekici bir adım atıldı. 1914 yılında Chaim Weizmann, Sokolow ile Tschlenkow'u, kabine üyeleri olan Lloyd Georg ve Her-

bert Samuel ile tanıştırdı. Herbert Samuel tanınmış bir Musevî idi. Böylece Siyonistlerin amaçladığı 'kadro operasyonunun' düğmesine basılıyor ve İngiltere'nin siyasal desteğinin fiilen kazanılması yönünde diplomatik zeminde güçlü bir etkinlik sağlanmaya başlanıyordu.

Siyonistler bakımından Yahudi olmayan Siyonizm sempatizanları en az Yahudi Siyonistler kadar; hatta onlardan daha fazla önem taşıyordu. Kaldı ki bu durumdaki aydınlar ve devlet adamları; bir bakıma 'antisemitizmin' yarattığı genel suçluluk ve biraz da çıkarcı ve Don Kişotvarî bir şövalyelikle Siyonizm'e yakın duruyor, sempati gösteriyorlardı. Bunlardan biri de Christopher Sykes idi.

> "Sykes, İngiltere'deki Yahudilik dışı Siyonizm'in bir izahı olarak Hıristiyanlıktaki bin yıllık barış ve selamet devresi inancını (Millennarianism) ileri sürer."[1]

İngiltere'de yaygınlaşan Yahudilik dışı Siyonizm sempatizanlığının temel nedenlerinden biri de hiç şüphe yok ki Yahudilik ile liberalizm arasında derin ve tarihsel bir bağın mevcudiyeti görüşü ve inancı idi. Nitekim İngiliz devlet adamları ve diplomatları gibi pek çok İngiliz aydını ve girişimcisi de bu bağ çerçevesinde adeta 'durumdan vazife çıkararak' Siyonizm safında yer almaya başlamışlardı. Bunlar, Filistin Kolonizasyonuna –bir bakıma– gönüllü militanlık yapıyorlardı. Hatta Siyonizm'in çatısı altında 'ulusal çözümü savunanlar' ile 'liberal çözümden' yana olanların 'asimilasyon' tezi, kimi zaman sertleşen zıtlaşmalara da yol açmıyor değildi.

Şurası da muhakkak ki tüm bu oluşum ve çabalar Siyonistler bakımından tek bir amaca yönelmişti. Bu ortak amaç ise Filistin'in, Osmanlı egemenlik alanı dışına çıkarılması, öncelikle İngiliz etki ve egemenlik şemsiyesi altına girmesi ve bilahare Londra'nın Filistin'de 'yasal olarak' Yahudi iskanına izin vermesini, hatta devlet düzeyinde teşvik etmesini sağlamaktı.

Chaim Weizmann İngiltere Başbakanı'na yazdığı mektupta bu durumu açıkça ortaya koymuş; Filistin'e yerleşecek Yahudilerin sayısının 30 yıl zarfında 1 milyon kişiye ulaşmasını amaçladıklarını fütursuzca dile getirmişti. Bununla da yetinmemişti. İngiltere'nin iştahını daha da kabartmak için burada oluşacak Yahudi varlığının, Süveyş Kanalı'nın İngiltere tarafından kontrol altında bulundurmasının güvencesi olacağını da vurgulamıştı.

---

[1] Alan R. Taylor, a.g.e., S. 25; Dipnot not 12: Sykes, a.g.e., S. 142-152.

Böylece Siyonistler ile İngiliz yönetiminin ortak stratejisinin tarihsel alt yapısı ve stratejisinin ana hatları bir bakıma belirginleşerek ortaya çıkmıştı. Buna göre öncelikle İtilaf Devletleri'nin zaferi sağlanacak, Filistin'de bir İngiliz mandası kurulacak, İngiltere'nin mandaterliği altında buraya yüzbinlerce Yahudi göç ettirilecekti. Böylece oluşturulacak güçlü bir Yahudi kolonizasyonu Yahudi ulusunu ortaya çıkaracak Süveyş Kanalı ile Doğu Akdeniz'i İngiltere adına denetleyebilecek ekonomik ve askerî güce ulaştıktan sonra da bağımsız bir İsrail Devleti kurulacaktı.

Bu stratejinin esasları Lloyd George, Herbert Samuel, Arthur Balfour, Chaim Weizmann, Sokolow ve Tschlenkow gibi devlet adamı ve Siyonistler tarafından belirlenerek şekillendiriliyordu. Proje Herbert Samuel tarafından İngiltere'nin ünlü Dışişleri Bakanı Edward Grey'e de kabul ettirildi. Grey gelecekte Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması konusunda çalışacağını söylüyor ve sonuna kadar da bu sözünde duruyordu.

İngiliz hükümeti içinde güçlenen Siyonistler Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte faaliyetlerini daha da yoğunlaştırdılar. Samuel Herbert 1915 yılının Ocak ayında 'Filistin'in Geleceği' başlıklı bir bildiri kaleme alarak amaçlarını bu bildiride açıkça dile getirdi. Bildiride İngiltere'nin koruması altında üç-dört milyon Yahudinin Filistin'e yerleştirileceğini açıklıyordu.

Hemen kaydetmek gerekir ki 'asimilasyonu' savunan ve kendileri de asimile oldukları için İngiltere'de belirleyici pozisyonlara gelmiş bulunan bazı Yahudi odakları da bu aşamada karşı faaliyetlerini sessiz ve derinden sürdürüyorlardı. Bu direnişi kırmak amacıyla Siyonizm taraftarı İngiliz gazeteci Herbert Sidebotham, Britanya Filistin Komitesi'ni kurmuştu. Başta Norman Bentwich olmak üzere pek çok tanınmış gazeteci de bu komitede görev üstlenmişti. Bunlar genel olarak 'İsrail Devleti Projesini' savunuyor; komitenin ve Kitchener gibi sempatizanların görüşlerini dile getirerek Siyonizm propagandası yapıyorlardı. Komitenin propaganda amaçlı yayınları halk üzerinde son derece etkili oluyor, asimilasyoncuları kısa zamanda sindirerek susturuyorlardı. Diğer taraftan yürütülen etkin Siyonist propaganda sayesinde 'Büyük Siyonist Stratejisi' kısa zamanda geniş bir taraftar kitlesi kazanıyor, tabandan tavana 'sivil kamuoyu baskısı' tesis ediliyordu.

Siyonizm'in Şansı: Lloyd George ve Balfour

Bu güçlü propaganda faaliyetlerine paralel olarak da Lloyd George'un tavsiyesi ile Weizmann, Balfour ile olan münasebetlerini sıklaştırdı. Balfour Weizmann'a verdiği siyasal desteği daha fazla nasıl arttırabileceğini ve Siyonizm'e daha fazla nasıl yardım edebileceğini araştırıyordu. Zira bu işbirliği her iki tarafa da önemli kazançlar sağlıyordu. Siyonist destek Arthur Balfour'un politik yaşamında önemli açılımlar sağlıyor, gittikçe parlaklaşan kariyeri ona bakanlık yolunu açmıştı. Nitekim bu ilişki Arthur Balfour'un, 1915 yılının Mayıs ayında İngiltere hükümetine etkin bir üye olarak girmesiyle birlikte daha büyük önem kazanmıştı. Unutmamak gerekir ki Balfour hükümet içinde adeta Siyonizm'in temsilcisi gibi bir pozisyonda görünüyordu.

Kısacası Lloyd George ve Arthur Balfour İngiltere'nin savaş siyasetini belirleyecek koltuklarda oturuyor, bu arada da Siyonizm'e olan borçlarını ödemek durumunda bulunuyorlardı. Buna bir de kimyager Weizmann'ın, İngiliz Ordusu'nun bu sırada büyük bir gereksinim duyduğu aseton üretimini sağlayacak formülü geliştirerek kendilerine vermesi eklenmişti. Buna karşılık Balfour Weizmann'a; "Biliyorsun, savaştan sonra Kudüs'ünü alabileceksin" müjdesini veriyordu.[2]

Bu olay 1916 yılında cereyan etti. Aynı süreçte İngiliz yönetimi de Siyonizm'in lehinde resmî bir politika benimsiyor ve uyguluyordu. İngiltere hükümetindeki Siyonizm sempatizanı –hatta Siyonist denebilecek– üyeler, Filistin'in Yahudili geleceği konusunda uluslararası alanda nabız yoklamaya da başlıyorlardı. Eğilimi yoklanan ülkeler arasında ABD, Rusya ve Fransa başta yer alıyordu. Bir başka ifade ile Londra İtilaf Devletleri'ne kendi görüşünü empoze ediyordu. İngiltere 'yeni Filistin' için dünya kamuoyunu ve uluslararası platformu yönlendirerek hazırlıyordu. Londra'ya olumlu bakan ve Filistin stratejisine ilk sıcak ilgiyi gösteren ülke Rusya oldu. Onu 'Hıristiyanların haklarının korunması' koşuluyla diğerleri izliyordu. Belli bir aşamadan sonra İngiliz hükümeti de propaganda hedefini genişletiyor, dünyadaki tüm Yahudileri aynı ideal çevresinde toplanmaya ve birlik olmaya yönlendiriyordu. Böylece Siyonist stratejiye sağlanan desteği dünya sathına yayıyordu.

Bu arada Siyonist stratejinin hedefleri ile İngiltere yönetimi arasındaki paralellik doğrultusunda düşüncelere sahip olan Mark Sykes de 1915 yılında kurulan

---

[2] Alan R. Taylor, a.g.e., S. 29; Dipnot no. 29; The ESCO Foundation, a.g.e, C. I, S. 84.

Savaş Kabinesi'ne yardımcı bakan olarak girmişti. Sykes'i savaştan çok önce Moses Gaster adlı bir İngiliz Siyonisti etkilemiş ve Siyonizm'e kazandırmıştı. Sykes şimdi İngiliz kabinesinin Yakın Doğu işlerinden sorumlu idi. Bu nedenle de Siyonistler bakımından belirleyici bir önem taşıyordu. Bu sırada İngiltere Dışişleri Bakanı Edward Grey Filistin ile dünya Yahudileri arasındaki ilişkiyi anlatan bir muhtıra hazırlayarak bunu, İngiltere'nin St. Petersburg'daki Büyükelçisi Sir Edward Buchanan'a gönderdi. O da muhtırayı Rus Dışişleri Bakanı Sazanoff'a iletti. Bunun hemen ardından da Mark Sykes Fransa, İngiltere ve Rusya arasında bir anlaşma yapmak amacıyla St. Petersburg'a gitti. Yapılacak anlaşma daha sonra Sykes-Picot Anlaşması diye adlandırılacaktı.

Sykes-Picot Anlaşması ile ilgili görüşmeleri Rusya adına Sazanoff, İngiltere adına Mark Sykes ve Fransa adına da M. Georges Picot yürütüyordu. Sykes bu aşamada ABD'nin mutlaka savaşa girmesini öngörüyor, bunun da ancak; Mukaddes Toprakların Siyonizm taraftarı bir yönetime bırakılmasının vaat edilmesiyle mümkün olabileceğini ileri sürüyordu. Bu yaklaşım Georges Picot'u ikna etti. Filistin'deki Yahudi kolonizasyonunun savaştan sonra, İngiltere ve Fransa'nın himayesi altında olacağı güvencesini ABD'ye vermek konusunda uzlaşıyorlardı.[3]

Washington'u bu koşullar altında ikna etmek üzere Yahudi Profesör Victor Guillaume Basch ABD'ye gönderildi. Ancak Basch'ın girişimleri sonuçsuz kaldı. Üstelik bazı etkin Siyonistler İngiliz mandası dışında bir çözüme karşı çıkıyor; Fransa'nın manda yönetimine katılmasına muhalefet ediyorlardı. Bunlar Katolik Fransa'nın mandasını içlerine sindiremiyorlardı.

Bu arada Siyonizm yanlısı Ermeni asıllı James Malcolm, Sykes'e başvurarak onu Amerikalı ünlü Yahudi Justice Brandais'e yönlendirdi. Sykes, Brandais üzerinden Başkan Wilson'a ulaşabilecek ve onu, ABD'yi savaşa sokmak konusunda etkileyebilecekti. Brandais bu konuda aracılık yapıyor, Sykes'in Siyonist faaliyetlerine böylece yeni bir ivme kazandırıyordu.

---

[3] SYKES-PİCOT ANLAŞMALARI: Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması için Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan 3 anlaşmaya verilen ortak ad. Anlaşmalarla ilgili görüşmeleri Büyük Britanya adına Sir Mark Sykes, Fransa adına Georges-Picot yürüttüğü için anlaşmalar onların adıyla anıldı. Daha çok mektup alıp vermek biçiminde gerçekleşen anlaşmaların ilki Büyük Britanya ile Fransa arasında 3 Ocak 1916 günü yapıldı. İkinci anlaşmaya Rusya da 26 Nisan 1916 günü katıldı. Üçüncüsü yine Büyük Britanya ile Fransa arasında 9-16 Mayıs 1916 tarihleri arasında imzalandı.

Bu bağlamda Sykes Siyonistlerle yeniden yakın bir temas kurarak, ortak bir çalışma içine girdi. Ayrıca İngiliz kabinesinin Siyonistlerle doğrudan görüşmesi ve devlet düzeyinde işbirliği yapması yönünde girişimlerde bulundu. Bunun sonucunda Siyonistler, İngiltere devletinin telekominikasyon ağını kullanma olanağına kavuştular. Hem istihbarat amaçlı faaliyette bulunuyor, hem de dünya Yahudilerini Siyonizm'e kazandırma yönünde yoğun bir çaba içine girdiler. Bu faaliyetler Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'ye birçok alanda yarar sağladı. Tüm bu oluşum ve gelişmeler Siyasî Siyonizm ve Politik Yahudilik bakımından önemli bir kazanımı ve gelinen aşamayı ifade ediyordu.

Bu sıkı işbirliği sonucunda Siyonistlerle İngiliz hükümeti arasında 'Siyonist Hareket'in hedeflerine uygun, yeni Filistin yönetiminin programının ortak olarak hazırlanmasına elverişli bir zemin tesis ediliyordu. Programa göre İngiltere ve Fransa'nın egemenliği altındaki Filistin'de yarısı devlete ait bir şirketin kurulması öngörülmüştü. Bu şirket ulusal bir statüye sahip olacaktı. Böylece Filistin'in Yahudiler tarafından kolonize edilmesi konusunda resmen izin verilmiş olacaktı.

Ancak en önemli gelişme 1916 yılında meydana geldi ve Siyonizm'in ünlü ve güçlü sempatizanı Lloyd George'un Başbakanlığındaki hükümetin Dışişleri Bakanlığı'na da Siyonist yandaşlığı artık herkes tarafından bilinen Arthur Balfour tayin edildi. Böylece İngiliz yönetimlerinin şimdiye kadar Siyonistlere yaptıkları gayriresmi vaatler, bir bakıma hükümet düzeyinde resmiyet de kazanmış oluyordu. Bu resmî temasların ve pazarlıkların sonucunda Balfour Deklarasyonu yayınlanacaktı.

... Ve Mutlu Son: Deklarasyon

İngiltere'de Birinci Dünya Savaşı Koalisyon Kabinesi'nin kurulması Uluslararası Siyonist Hareket'e Kudüs'ün yolunu adeta ardına kadar açtı. 1917 yılının Şubat ayında hükümet Mark Sykes'i Siyonistlerle görüşmeler yapmak üzere resmen görevlendirildi. Böylece İngiltere Siyonistlerle devlet düzeyinde ilişki kurmuş oluyordu. Görüşmeler Siyonist Moses Gaster'in evinde, Weizmann ile Herbert Samuel'in katılımıyla yapılıyordu. Görüşmelerde Harry Sacher de hazır bulundu.

Bu toplantıda Siyonistler temel isteklerini ortaya maddeler halinde şöyle koydular:

1. Filistin konusunda Yahudilerin uluslararası zeminde tanınan bir hakka sahip olmaları.
2. Filistin'deki Yahudi topluluğu için hukukî bir milliyetin saptanması.
3. Toprak satın alma hakkıyla birlikte Filistin'de ayrıcalıklı bir Yahudi şirketinin kurulması.
4. Filistin'in tek bir yönetim altında birleşmesi.
5. Filistin'deki kutsal yerlerde diplomatik dokunulmazlığın tesisi.[4]

O tarihte Filistin henüz Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında iken İngiliz hükümetinin buraların yönetimi ve yerleşimi için Siyonistlerle pazarlık yapması hem uluslararası hukuk ve siyaset, hem de Müslüman Arap halkı bakımından ilginç ve ibret alınacak bir manzara oluşturuyordu. Ancak Siyonistlerin önerileri Rusya'nın da yatıştırılarak projeye katılımını sağlayacak bir çerçeve çiziyordu (Örneğin; Kutsal Yerler'in özerkliği gibi!..). Kaldı ki Siyonistler buradaki Arap varlığını dikkate bile almıyorlardı.

Fransa'nın desteğinin ve olurunun sağlanması hiç kuşkusuz tüm taraflar nezdinde büyük önem taşıyordu. Buna paralel olarak ABD ile İtalya'nın dostça yaklaşımlarının da tam desteğe dönüştürülmesi gerekiyordu.

Mark Sykes 8 Şubat 1917 günü Londra'daki Fransız Elçiliği'nde Sokolow ile Georges Picot'u buluşturarak önemli bir görüşme yaptırdı. Suriye'yi ele geçirmiş olan Fransa'nın Filistin'de İngiliz mandası kurulmasını kabul etmesi gerekiyordu. Picot Fransa'daki 'Suriye Partisi'nin etkisi altında bulunduğu ve Hıristiyanların desteğine ihtiyaç duyduğu için İngiliz mandası konusunda olumlu davranamıyordu. Picot ile Sokolow arasındaki görüşmeler devam ederken Sykes, İtalya'ya gitti. Hem İtalya hükümetini, hem de Vatikan'ı Siyonist talepler ve İngiliz Mandası konularında ikna etmeyi başardı. Oradan gelen olumlu açıklamalar Paris'deki havayı da yumuşattı. Bunun bir sonucu olarak Fransa Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Jules Cambon, Sokolow'a yazdığı resmî bir mektupla Fransa yönetiminin Siyonist davaya duyduğu sempatiyi bildirdi. Bunda hiç şüphe yok ki Vatikan ve Sykes kadar, Baron Edmond de Rothschild de etkin bir rol oynamıştı.

Avrupa'da bu gelişmeler cereyan ederken İngiltere'deki Siyonistler daha ileri bir adım attılar. İngiliz yönetimine sunmak üzere bir önerge taslağı hazırlıyorlar-

---

[4] Alan R. Taylor, a.g.e., S. 34.

dı. Amaç, İngiltere'nin bu önergeyi resmen benimseyerek sahiplenmesi idi. Ancak tek pürüz Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un önergeyi İtilaf Devletleri'nin tamamına kabul ettiremeyeceği endişesinden kaynaklanıyordu. Siyonist Justice Brandais ABD Başkanı Wilson'un Siyonizm'e sıcak baktığı konusunda ikna etmişti. Nihayet 20 Mayıs 1917 günü Chaim Weizmann, İngiltere Siyonist Federasyonu'na İngiliz yönetiminin Siyonist önerilere tam destek verdiğini açıklamaya hazır olduğunu bildirdi.

1917 yılının Haziran ayında İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur Balfour Siyonist önerileri resmileştirmek konusunda İngiliz hükümetinin hazır olduğunu açıklıyor, Siyonistler kaleme aldıkları bir taslağı 18 Temmuz günü Balfour'a sunuyorlardı. Taslakta; Filistin'in Yahudilerin ulusal vatanı olarak kabul edilmesi, Yahudilere kayıtsız şartsız kolonizasyon ayrıcalığı ve özerklik tanınması, buradaki yeni yapılanmanın İngiltere ve Siyonist örgüt tarafından birlikte inşa edilmesi hususlarına yer verilmişti.

Bu aşamada Lloyd George bir açıklama yaparak şunları ifade ediyordu:

> "Filistin için uygun temsil kurumlarının vakti geldiği zaman eğer Yahudiler nüfusun kesin çoğunluğuna sahip olmuşlarsa, o zaman Filistin böylece bir Yahudi Cumhuriyeti haline gelecektir."[5]

Lloyd George böylece Siyonistlerin 'nihai hedefini' belirliyor ve kabul ediyor; taraflar arasında müzakere edilerek oluşturulan Balfour Deklarasyonu da Yahudilerin Filistin'de çoğunluğu sağlamaları sürecinde en önemli aşamayı teşkil ediyordu.

Zira Balfour Deklarasyonu ile ulusal bir vatan tesis etmek amacıyla Filistin'de kolonize olmanın Yahudilerin meşru bir hakkı olduğu resmen kabul ediliyordu. Hiç kuşku yok ki; Balfour Deklarasyonu, Herzl'in programındaki ilk maddenin gereğinin yapılmasını sağlıyordu. Bu başarı planlı Siyonist politikaların azimle uygulanmasının bir sonucu idi.

Uluslararası Siyonizm'in 'İsrail'in kurulması' ve 'Kudüs'ün elegeçirilmesi' yönünde artık yolu açılmış oluyordu. Zira Yahudilerin Filistin'e dönüşü resmen başlıyordu. Bu 'tersine göç' onyıllarca devam edecek; buradaki Arap varlığı dünyanın gözleri önünde yavaş yavaş eriyecekti.

---

[5] Alan R. Taylor, a.g.e., S. 37-38; Dipnot no 56: The ESCO Foundation, a.g.e., C. I, S. 113.

EK – 14

HERZL'İN YAHUDİ DEVLETİ

Theodore Herzl Hakkında

Theodore (Kimi kaynaklarda Theodor olarak geçiyor. Biz Theodore'ı tercih ettik –MÇ.) Herzl 1860 yılında Budapeşte'de dünyaya geldi. Liberal eğilimli bir ailenin oğlu olan Herzl 6 yaşında Yahudi ilkokuluna kaydedildi. 1878 yılında liseyi bitirdi. Hukuk Fakültesi'ne girdi. Viyana'ya yerleşti. 1881'de evlendi ve 3 çocuğu oldu. Antisemitizme karşı idi. Bu nedenle Alman Öğrenci Birliği'nden 1883 yılında ayrıldı. 1884'te hukuk doktorasını tamamladı. 1885'te hikâye yazmaya başladı. Kaleme aldığı tiyatro eserleri Avusturya ve Almanya'da sahnelendi.

Herzl 1891 yılından 1895'e kadar Viyana'da yayınlanan Neue Freie Presse gazetesinde muhabirlik yaptı. Dreyfus Davası'nı muhabir olarak izledi. Bu dava sırasında antisemitizme karşı düşünceler geliştirmeye başladı. Yahudi Sorunu'nun ancak bir 'Yahudi Vatanı' ve 'Yahudi Devleti' oluşturularak 'Yahudi Milleti' tarafından çözümlenebileceğini öngörmeye başladı. Bu konuda bir proje hazırladı. Projesini Baron Maurice de Hirsch ile görüşmek istedi. Ancak kendisini ikna edemedi. Düşüncelerini 65 sayfalık bir makale haline getirdi ve Rothschild ailesine gönderdi. Bu metni daha sonra kitaplaştırdı ve 1896 yılının Şubat ayında Yahudi Devleti adı altında yayımladı. Herzl'in bu yapıtı dünya haritasını değiştirecek bir girişimin teorik altyapısını oluşturduğu için tarihsel bir nitelik kazandı.

Yahudi Devleti'ni, 1902 yılında kaleme aldığı *Altneuland* (*Eski-Yeni Ülke*) adlı yapıtı izledi. Herzl, kendisinden önceki Siyonist düşünürler, Moses Hess ve Leon Pinsker'in etkisi altında idi. Nitekim onlardan aldığı ilhamla yazdığı *Yahudi Devleti* adlı kitapçık sayesinde; ileri sürdüğü Siyonist çözüm, diplomatik ve siyasî çevrelere taşınarak güncellik kazandı. Filistin'deki Yahudi yaşamının ve Yahudi Sorunu'na getirilecek çözümlerin, uygulanacak yöntemlerin anlatıldığı *Yahudi Devleti* bu konuda yazılan ilk kitap olma özelliği de taşıyordu. Bu kitap sayesinde Siyonizm davası güçlenerek çok sayıda yandaş kazandı. Nitekim 1903 yılında İn-

giliz yönetimi Herzl'a Uganda'da toprak vermeyi önerdi. Herzl topladığı Birinci Siyonist Kongresi'nde bu öneriyi ele aldı. Geçici bir çözüm olarak gördüğü Uganda önerisine Rusya'daki Siyonistler şiddetle karşı çıktılar. Karar reddedildi.

Zaten sağlıksız olan Siyonist lider yorgunluk nedeniyle daha da hastalandı ve 3 Temmuz 1904 günü vefat etti. Cenazesi, ölümünden 45 yıl sonra; 17 Temmuz 1949 günü İsrail'e nakledilerek 'Yahudi Devleti'nde tekrar toprağa verildi.

Yahudi Devleti Hakkında

İlk baskısı 1896 yılının Şubat ayında yapılan, Theodore Herzl'in ünlü *Yahudi Devleti* adlı kitabı, 'Giriş'ten sonra dört bölümden oluşuyordu. Yazar 'Giriş' bölümünde –varlığını net bir ifade ile kabul ettiği– Yahudi Sorunu'nun geniş bir analizini yapıyor; "Biz bir ulusuz, tek bir ulus" diyerek konuyu tamamıyla ulusal/millî zeminde ele alıyordu. Herzl, 'ulusal' tavrını açıkça ve net bir şekilde ortaya koyuyor, sorunun ancak 'Yahudi Ulusu/Milleti,' 'Yahudi Vatanı' ve 'Yahudi Devleti' ekseninde çözümlenebileceğini 'cesaretle' belirliyordu. Herzl aynı zamanda 'vatan-millet-devlet' çözümünü vazgeçilmez bir formül ve hedef olarak kaydediyor, bundan asla ödün verilemeyeceğini şiddetle savunuyordu. Bu 'fikir' 'Giriş' bölümünün ana temasını oluşturuyor; onurlu bir öngörü olarak dikte ediliyordu. Herzl bu 'ana temayı' bir hak olarak görüyor ve vurguluyordu. Bunun temel gerekçesini de Yahudilerin tarih boyunca gördükleri baskıya ve zulme dayandırıyordu. Yahudi Ulusu'nun asırlardır sürdürülen bu zulme ve baskıya rağmen varlığını korumasını da 'Yahudi Devleti'ni meşru bir hak durumuna getirdiğini kaydediyordu. Herzl; "...Yahudilerin belirgin güçlü ulusçuluğu yok edilemez, yok edilemeyecek ve yok edilmemeli. Dış düşmanlar birliğimizi pekiştirdikleri, sağlamlaştırdıkları için bu ülkü yok edilmeyecek. Yıkılmayacak, çünkü dehşetli acıların ikibin yılı bu sonucu ortaya koymuş,"[1] diyerek antisemitizmin Yahudi milliyetçiliği üzerindeki belirleyici etkisine de gönderme yapıyordu.

Herzl daha baştan, Giriş yazısında amacını açıkça ortaya koyuyor, bunu gerekçelendiriyor ve 'sonsözü'nü de baştan özetleyerek söylüyordu.

Nitekim kitabın 'Yahudi Meselesi' başlığını taşıyan Birinci Bölümü'nde, 'sorunun geçmişine ve gerekçelerine' açıklık ve ayrıntı getiriyor, bu bağlamda antise-

[1] Theodore Herzl, *Yahudi Devleti*, Çev. Sedat Demir Ataç, İstanbul 2009, s. 25.

mitizmin nedenleri ve sonuçlarını irdeliyordu. 'Yahudi Devleti' nedenler ve sonuçlarla ilişkilendirilerek meşru bir hakka dönüştürülüyor, hemen ardından da 'devlete giden yol' için 'pratik bir plan' ortaya konuluyordu. Müstakbel 'Yahudi Devleti'ni ortaya çıkaracak olan plan iki ayağa; 'Yahudi Derneği' ve 'Yahudi Şirketi' ayaklarına oturtuluyordu. Kısacası plan hem ulusal hem de finansal-ticarî bir nitelik taşıyor, buna göre şekillendiriliyordu. Hemen ardından da 'Filistin mi, yoksa Arjantin mi?' altbaşlığı ile 'Yahudi Vatanı' tartışmasına giriliyordu. Birinci Bölüm'ün son altbaşlığı ise 'Talep, Çevre, Ticaret' idi.

Yahudi Devleti adlı yapıtın İkinci Bölüm'ü 'Yahudi Şirketi' başlığını taşıyordu.

Bu bölümde kurulacak olan Devletin temel direği olan Yahudi Şirketi'nin ana yapısı, millî amaçlar doğrultusunda uluslararası oluşumu, uluslararası konumu ve kaynakları, işlevi, amaçları, örgütsel yapısı, sorumluluk taahhüt ve görevleri anlatılıyordu. Yahudi Devleti'nin yaşamsal organı olan 'Yahudi Şirketi' üzerinde ayrı bir titizlik gösteriliyor, bu konuya öncelik tanınıyordu. Bu bağlamda 'Yahudi Şirketi' daha baştan şöyle tanımlanıyordu:

> "Yahudi Şirketi kısmen, büyük bir toprak alımı (Vatan oluşturmak amacıyla –MÇ) şirketin model alınarak (alınmasıyla) tarif edilebilir. Şirket, özgür bir güce ve bütünüyle diğer kolonide yaşayanların görevlerine sahip olmasa da İmtiyazlı Yahudi Şirketi olarak adlandırılabilir."[2]

Ki bu husus, 1920 yılında kurulan İngiliz Manda Yönetimi'nin öncelikli icraatı olarak tarihe geçecekti.

Herzl, bu tanımlamanın hemen ardından da Yahudi Şirketi'nin uluslararası kimliğini ve merkezini çok açık olarak şöyle öngörüyordu:

> "Yahudi Şirketi, İngiliz yargısına bağlı, İngiliz yasaları çerçevesinde ve İngiltere'nin koruması altında ek bir şirket olarak kurulacak. Ama merkezi Londra olacak."[3]

Buradan da anlaşılacağı gibi Herzl kurulacak Yahudi Devleti'nin 'finansal-ticarî' beyni olarak Londra'yı öngörüyordu. Bu öngörüsünde de son derece haklı çıkıyor; 'İmtiyazlı Yahudi Şirketi' bu sayede sadece Yahudi Devleti'ni kurmakla kalmıyor, 'küresel gücün ve finansın' da adeta 'nükleer terminali' konumuna geliyor-

---

[2] *Yahudi Devleti*, a.g.e., s. 45.

[3] *A.g.e.*, s. 45.

du. 'İmtiyazlı Yahudi Şirketi' Siyonizm'in ana kaynağını oluşturuyor; Londra-Siyonizm örtüşmesi ise Yahudi kolonizasyonunu tüm küreye uluslararası bir dayatma olarak kabul ettiriyordu. 'Yahudi Şirketi' bu yapısı ile bir bakıma İngiltere'nin başta askerî ve siyasî olmak üzere sahip olduğu tüm güçleriyle de özdeşleşme olanağı buluyordu.

Kitabın 'Yahudi Şirketi' başlıklı bu bölümü şu altbaşlıklar altında belirleniyordu: Anahatlar, Gayrimenkuller, Arazilerin Satın Alınması, Binalar, İşçilerin Konutları, Vasıfsız İşçiler, Günde Yedi Saat, Emek ile Rahatlama, Şirketin Güvenceleri, Şirketin Bazı Etkinlikleri, Endüstrinin Tanımı, Vasıflı İşçilerin Yerleşimi, Sermayeyi Arttırma Metodları.

Bu altbaşlıklardan da anlaşılacağı gibi 'Yahudi Şirketi,' 'Yahudi Devleti'nin iç yapısını da belirliyor ve müstakbel devleti adeta şekillendiriyordu. Bir başka ifade ile 'Uluslararası Finansal Yahudi Devleti' ile 'Ulusal Siyasî Yahudi Devleti' adeta atbaşı inşa edilecek, örtüşecek; 'Yahudi Derneği' bu iskeletin siyasî etini kemiğini oluşturacaktı.

Herzl, yapıtının Üçüncü Bölümü'nde 'Yerel Gruplar' başlığını kullanıyordu. Bu bölümde Yahudi Vatanı'nda oluşacak güçler çerçevesinde 'uluslaşma/milletleşme konusu' ele alınıyordu. Vatan olarak seçilecek topraklarda iskan edilecek olan Yahudiler, dünyanın dört bir yanından geleceği için tek kimlikli bir ulus yaratılması güç, hatta imkânsız olacaktı. Herzl bu bölümde, bu soruna getirilecek çözümleri öneriyordu. Sorunun boyutları ve öneriler şu başlıklar altında irdeleniyordu: Göçümüz, Grup İçinde Göç, Hahamlarımız, Yerel Grupların Temsilcileri, Şehirlerin Planı, Orta Sınıfların Yola Çıkışı, Kalabalık Olgusu, İnsan Kaynaklarımız, Alışkanlık.

Kitabın Dördünücü ve son bölümü 'Yahudi Derneği ve Yahudi Devleti' başlığını taşıyor; bu başlıktan da anlaşılacağı gibi 'Yahudi Derneği' çerçevesinde devletin oluşumu irdeleniyordu. Yazar 'Vekaletsiz İş Görme (Negotiorum Gestio)' altbaşlığı ile 'Devlet' kavramını ele alıyor; Devlet'in alt katmanı olarak da Yahudi Derneği'nin vazgeçilmezliğini anlatıyordu. Herzl Yahudi Derneği için; "...ulusal hareketin bu kolu, diğerlerinden daha önce oluşturulacak" diyordu. Hemen ardından da Yahudi Derneği'nin yaşamsal işlevini ve görevlerini sıralıyordu.

> Herzl; "...yeni Yahudi Devleti'ni kurarken her türlü modern çareye göre araştırmalı ve almalıyız, sahibi olmalıyız."[4]

---

[4] *Yahudi Devleti*, a.g.e., s. 88.

diyerek ilk hedefin toprak satın almak (vatan oluşturmak) olduğuna dikkati çekiyor, hemen ardından şunları ekliyordu.

"Toprağı elde eder etmez, hemen oraya içinde oranın ilk sahibi olan Derneğin, Şirketin ve Yerel Grupların temsilcileriyle dolu bir gemi göndermeliyiz. Bu adamların yapacakları üç görev ar:

1. Ülkedeki bütün doğal kaynakların tam bir bilimsel araştırması.
2. Sıkı bir şekilde merkezileşmiş yönetimin organizasyonu.
3. Toprağın paylaşılması."[5]

Bu açıklamalar bütünüyle Dördüncü Bölüm'ün ana fikrini oluşturuyor ve Dernek'ten Devlet'e giden siyasî ve ekonomik rota bu eksen üzerinde şekillendiriliyordu. Nihaî hedefi ise; dünyanın dört bir yanından gelecek olan Yahudilerin bu toprak parçası üzerinde 'ulus/millet' kimliğine en uygun bir şekilde nasıl yerleştirilecekleri konusu teşkil ediyordu. Bunun hemen ardından da Devlet'in ana kurumları ile ilişkili olan şu alt başlıklar yer alıyordu:

Anayasa, Dil, Teokrasi, Yasalar, Ordu, Bayrak, Mübadele ve Mahkûmların İadesi Antlaşması, Yahudilerin Göçünün Faydaları.

Kitap, Sonuç bölümü ile tamamlanıyordu. Siyonizm'in öncülerinden Theodore Herzl kitabına şu cümlelerle son veriyordu:

"Tapınaklarda ve yanı sıra kiliselerde işimizdeki başarılar için dualar edilecek, acısını çektiğimiz bütün yüklerimizden böylelikle kurtulacağız. (...)

Ülkü uğruna cömertçe, bencillikten uzak bir şekilde kendisini kavganın ortasına atanlar için ne de büyük bir zafer ve nam var!

Yahudilerin, varlığın kaynağından fışkıracak harikulade nesline inanıyorum!

Maccabiler tekrar yükselişe geçecek!

Benimle birlikte anlamı açık seçik ortada olan şu sözü tekrarlayın!...

Yahudiler, İstedikleri Devlet'e kavuşacak!..."[6]

---

[5] *A.g.e.*, s. 89.

[6] *A.g.e.*, s. 102-103.

EK – 15

OSMANLI SUBAYI'NIN GÖZÜ İLE BİR 'KİBBUTZ...'

Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin Cephesi'nde görev yapan (Emekli) Süvari Albayı Şerif Güralp anılarında, Filistin'e göçetmiş olan Yahudilerin bu süreçteki durumuna anılarında temas ediyordu. Şerif Güralp 1916 yılında gözlemlerine ilk Yahudi yerleşim birimlerinden birinde yaptığı saptamaları şöyle kaydetmişti:

"1916 senesi Haziran ayı geldi. Filistinle Sina Çölü'nün arasında Şelale mevkiindeyiz. Lakin sıcaklar adamakıllı bastırdı. Onun tesiri mi? Yoksa askerî mülâhazalarla mı? 25 kilometre kadar kuzeydoğuda Cemmame denilen bir yere geldik.

Civarda bir de bu ismi taşıyan bir köy olduğu gibi bir saat mesafede de aynı isimle anılan bir istasyon var. Köye yakın bir de muazzam çiftlik.

Bu çiftlik yeni teşkil olunmuş, tevsi ve tekemmül ettirilmekte idi. Filistin dağlarının alçak eteklerinde olan bu çiftliğin arazisi gözün gördüğü kadar enine, boyuna gidiyor. Büyük arazi; altına mahrutî çadır kurulacak kadar büyük, orta ve o sene dikilmiş küçük fidanına kadar badem ağaçlarıyla dolu. Orta büyüklükte bir de çiftlik binasına mâlik, etrafında da müştemilâtı var.

Bu çiftlik arazisinde su olmadığı için aşağıdaki dere kenarına muazzam bir kuyu açmışlar, kuvvetli bir de motopomp koymuşlar. Bu motör sayesinde suyu 100 metre irtifadaki çiftlik binasına sevketmek işten bile değil. Çiftlik binası en yüksek noktada olduğundan çiftlikten arazinin herhangi bir kısmına suyu sevketmek daha kolay.

Çiftlik halkı cümleten Musevî. Erkekli, dişili, çoluk çocuklarıyla beraber çalışıyorlar. Bize kendilerinin anlattıklarına göre:

1. Ortada bir çiftlik sahibi yok. Çiftlik Siyon (Siyon Yahudileri birleştirmeye ve Filistin'de yerleştirmeye gayret eden bir cemiyetin ismidir) Cemiyeti'nin malıdır.
2. Çiftlikte çalışmak isteyen bir aile evvela bu cemiyete dahil olur.
3. Ailesiyle beraber çiftliğe yerleşen bir Siyonist'e 50 dönüm arazi fidanlanarak verilir.

4. 4 sene bu 50 dönüm arazi üzerinde çalışan Siyonist 4'üncü sene mahsulünü cemiyete terk ederek çalıştığı araziye sahip olur. 4 sene o aile çiftlikten geçinir. 5'inci sene artık mal sahibidir. Lakin maaile Siyonist Cemiyeti'nin malıdır. Bu aile ne kazanacaktır ki; başka memleketten kalksın, yerini yurdunu terk etsin. Allah'ın çöllerinde Veysel Karani gibi dolaşsın diye hatırınıza bir şey gelirse şu basit hesabı yapalım:

Her dönüme 16 ağaç dikilir. 50 dönümde 800 ağaç vardır.

4 seneyi ikmal etmiş ağaç vasati 50 okka badem verir. Okkası kabuklu olarak 2 kuruş gümüş paradır. Aşağı yukarı 800 ağaçtan 800 altın elde edilir. Bu miktara çok dersen; pazarlıkla yarıya inelim. Senede 400 altın ferah ferah kazanır. Bazı seneler bol badem olmadığını düşünerek 200 lira olsun. Gene çok paradır. Şu hesabı da yapalım. O aileyi cemiyet oraya getirtti. 4 sene besledi. Her ihtiyacını giderdi. Arazi de cemiyete bedava değil, parasıyla satın almış. Yalnız 4'üncü senenin mahsulünü alıp 50 dönüm ağaçlanmış araziyi sana veriyor. İnan ki; cemiyet aldığı 4'üncü sene mahsulü ile kâr bile etmiştir. Hesapçı millet! Yaş tahtaya basar mı? Sonra o arazi çok verimlidir. Bu dediğim yerler o güne kadar hiç işlenmemiş yerlerdir. Bu kuvvetli topraklara kışın pire ek, sonbaharda deve al gibi bir şey. Fazla mübalağalı diyerek gülme. Bu mesele bir hakikattir.

Ayınkâre (Rişon) isminde 400 haneli bir köy meydana getirmişler. Yalnız üzüm bağlarıyla geçiniyorlar. Bir de müskirat fabrikası kurmuşlar. Bu köyün mahsulünü ve civar köylerden de satın aldıklarını bu fabrikada müskirat imalinde kullanıyorlar. Mamûllerin bir kısmı dahilde istihlâk ediliyor. Bir kısmı da Avrupa memleketlerine ihraç ediliyormuş.

Fabrika meşhur Yahudi bankerlerinden Baron Rothschild'e ait imiş. O devirde dünyanın Fransa'daki şampanya fabrikalarından sonra ikinci fabrikası deniliyordu.

Yafa ile Gazze arasında Siyonistlerin teşkil ettikleri köyün birincisi budur.

Filistin'in doğu hududundan batısına kadar ova kısmında bunlara mümâsil çiftlikler meydana getirilmiş ve köyler meydana getirilmeye çalışılıyordu. Bu yerleşme işi hep Siyonist Cemiyeti'nin gayreti ve işgüzarlığı ile husûl buluyordu. Yafa civarında daha ziyade portakal işleriyle uğraşıyorlardı."[1]

---

[1] Şerif Güralp (Emekli Süvari Albayı), *Benî İsrail Filistin'e Nasıl Döndü?*, Dizerkoncu Matbaası, İstanbul, 1957, s. 91, 92.

KAYNAKÇA

AGA Khan, *Die Memorien des Aga Khan, Welten und Zeiten*, Verlag Kurt Desh, Wien, München, Basıl, 1954.

ARMAOĞLU Prof. Dr. Fahir, *Filistin Meselesi ve Arap, İsrail Savaşları 1948, 1988*, Türkiye İş Bank. Kült. Yay., Ankara, 1989.

ARMSTRONE George, *Rothschild-Para İmparatorluğu*, Destek Yayınları, İstanbul, 2011.

ATAÖV Prof. Dr. Türkkaya, İkinci Cihan Savaşı'nda Siyonizm'in Faşizmle İşbirliği' başlıklı makale, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Eylül, Aralık, 1974, XXIX. cilt, 3, 4 numara.

ATAÖV Prof. Dr. Türkkaya, 'Emperyalizmin Hizmetinde İsrail'in Rolü' başlıklı makale, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları no. 511, Ankara, 1982.

BAJOIT Guy, 'Siyonizm ve Emperyalizm' başlıklı makale, *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, no. 511, Ankara, 1982.

BİRİNCİ Dünya Harbi'nde Türk Harbi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Siyasî ve Askerî Hazırlıkları ve Harbe Girişi, Gen. Kur. Bas. Ankara, 1970, C.I.

DÜLGER Bahadır, *Dreyfüs Meselesi, İtham Ediyorum*, Rektur Kitap Servisi, Bahadır Matbaası, İstanbul, 1966.

GREOPLER Eva, *Antisemitizm*, Belge Yayınları, İstanbul, 1999.

GROTHE Hugo, *Die Türken und İhre Gegner*, Frankfurt am Main, 1915.

GÜRALP Şerif (Emekli Süvari Albayı), *Benî İsrail Filistin'e Nasıl Döndü*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul, 1957.

HERZL Theodore, *Yahudi Devleti*, Ataç Yayınları, İstanbul, 2009.

LEHN Prof. Dr. Walter, 'Yahudi Ulusal Fonu: Bir Ayırım Aracı' başlıklı Makale, *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları no. 511, Ank., 1982.

MİT DEUTSCHEN Maschinengewehren Durch Die Wüste Sinai, Römer, Ande, Chamier, Indistrieverlag Spaeth und Linda, Berlin, 1917.

NURİ(İLERİ) Celal, *Tarih-i İstikbal, Mesâil-i Fikriyye*, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul, 1331/1914.

ÖKE Prof. Dr. Mim Kemal, *Vambery*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 1985.

PATTERSON John Henry, *Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler*, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul, 2011.

PRO-PALESTINA, Schiften, des Deutschen Komitees Zur Fönderung der Jüdischen Palestina, Sindlung, I. Heft, Die Politische Bedeutung des Zionismus von Cohen (Reuss) M.d.R, 1918 Holbing Berlin S.W.16.

SAİD Prof. Dr. Edward W., 'Emperyalizm ve Siyonizm'in Entelektüel Kökenleri' başlıklı makale, *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları no. 511, Ankara, 1982.

SHARON Moshe Sevilla, *İsrail Ulusu'nun Tarihi*, Yahudi Cemaatleri Dairesi, Yeruşalayim, 1981.

TAYLOR R. Alan, *İsrail'in Doğuşu*, Pınar Yayınları, İstanbul 2001.

TUNCOKU Prof. Dr., 'İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşlarının Önemi" Başlıklı makale, Belleten, TTK. Ank. Cilt LV, Sa. 212, Nisan 1991,

Ankara.

DİZİN

A.Lilienthal, 143
ABD, 20, 31, 53, 54, 68, 69, 121, 125, 218, 243, 245, 246
ABD Başkanı Wilson, 218
Abdülhamid, 71
Adana, 118, 119, 195
adem-i merkeziyetçi, 215
Aden, 118
Adolphe Gremieux, 58
Afrikalı, 139
Agobard, 132
Ağa Han, 213, 214, 215, 217
Ahmed Tevfik Paşa, 161
Aile Yahudi Sorunu, 35
Akabe Körfezi, 186
Akka, 119
Alan R. Taylor, 240, 242, 245, 246
Albay John Henry Patterson, 83, 84, 116
Alçı Tepe, 235, 236
Alexander Godley, 229
Alfons Paquet, 105
Alfred Dreyfus, 22, 23
Ali Emirî, 213
Aliyah (aliya), 60
Alkalay, 27, 28, 32
Alliance İsraelite, 59
Alliance İsraelite Universelle, 59
Alman, 22, 140, 141
Alman Birliği, 20
Alman Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, 47
Alman Elçiliği, 45
Alman Faşizmi, 138
Alman hükümeti, 93, 94
Alman İmparatoru İkinci Wilhelm, 45
Alman kolonisi, 195, 196
Alman Nazizmi, 140
Alman Öğrenci Birliği, 247
Alman Sefareti, 48
Alman Yahudileri, 141
Almanca, 28
Almanlar, 142, 143
Almanya, 22, 27, 28, 31, 44, 45, 47, 48, 50, 54, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 79, 88, 89, 94, 98, 101, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 133, 136, 140, 141, 161, 185, 186, 198, 199, 206, 219, 247
Alsace, 134
Altınboynuz, 193, 194
Altıncı Siyonist Kongresi, 56, 173
Altneuland (Eski-Yeni Ülke), 247
Amanos, 195
Amerika Birleşik Devletleri, 31, 125, 143
Amerikan, 140
Amhari, 145
Amolon, 132
Amşehan, 202, 203
Anadolu Demiryolları, 181

Ande, 189
Androclus ve Aslan, 180
Anglo-Amerikan, 238
Anglo-Egyptian, 84
Anglo-Egytian gemisi, 232
Anglosakson, 15, 39
Ank. Üni. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 138
Antik Yunan, 13
Antikçağ, 129, 130
antisemit, 19
antisemitik, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 22, 23, 25, 30, 31, 32, 33, 36, 141
antisemitizm, 11, 13, 19, 20, 33, 36, 72, 75, 133, 134, 136, 145, 148, 221, 248
Antisemitizm, 11, 72, 129, 133, 134, 135, 247, 255
Arabistan, 65
Arap, 140, 245, 246
Arap milliyetçileri, 68, 80, 121, 122
Arap, İsrail Savaşları, 60
Arapça, 40, 124, 145, 195
Araplar, 140
Arazi Şirketi, 47
Arend, 142
Arjantin, 38, 162, 184, 249
Arminius Vambery, 52, 177, 180, 220
Arnavut, 80, 164
Arthur James Balfour, 78, 79, 85, 86, 87, 90, 94, 113, 116, 126, 216, 238, 239, 241, 242, 244, 246
Arz-ı Mev'ud, 76
Arz-ı Mukaddes, 45, 74
Ascoln, 191
Asluç, 200
Astarojna, 138
Asyalı, 139
Atina, 161
Auror gazetesi, 151
Ausburg, 134, 136
Ausse, 41
Auswitz kampları, 142
Automanzipation, 33
Avodah İvrit, 145
Avrupa, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 23, 25, 27, 239, 245, 253
Avrupa Kontrol Komisyonu, 160, 162, 163
Avrupalı, 13, 139
Avrupalı liberaller, 15, 22
Avusturya, 20, 44, 58, 69, 87, 88, 110, 134, 159, 179, 191, 238, 247
Avusturya Başbakanı Metternich, 58
Avusturya/Pulkau, 134
Avusturya-Macaristan, 20
Avusturya-Macaristan hükümeti, 87
Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 20, 87, 88
Ayastefanos, 193
Aydınlanma Devri, 58
Aydınlık Çağı, 221
Ayınkâre (Rişon), 253
Azerbaycan, 186

Baalbek, 195
Babıali, 40, 70, 166, 167
Babil, 26
Baden Grandükası, 39, 45
Bağdat, 119, 181

Bahadır Dülger, 23, 149, 158
Bahadır matbaası, 23
Balfour Bildirisi, 85, 174, 215
Balfour Deklarasyonu, 79, 85, 87, 88, 94, 95, 97, 98, 116, 120, 121, 123, 244, 246
Balfour-Weizmann, 79
Balkan Harbi, 69, 80
Barış Konferansı, 218, 219
Baron, 36
Baron Edmond de Rothschild, 62, 218, 245
Baron Hirsch, 145
Baron Maurice de Hirsch, 247
Baron Popper, 164
Baron Rothschild, 218, 253
Basel, 44, 50, 56, 57, 172, 173, 219
Basra Körfezi, 118
Başhaham, 232
Başkan Wilson, 243
Başkumandan Vekili Enver Paşa, 190
Başvekil Meline, 157, 158
Batı Alman, 139
Batı Avrupa, 27, 29, 102, 103, 216
Batı Cephesi, 190, 196, 207
Batı Emperyalizmi, 144
Bauer, 17
Bavyera/Deggendorf, 134
Bayan İsrail, 232
Bayan Rolo, 232
Bayezit Kulesi, 194
Beaconsfield, 75
Bedevîler, 197
Beit Nuba, 139
Belgrat, 191, 192
Ben Gurion, 142, 143
Ben Haffkins, 216
Ben Yehuda, 66, 67
Benî İsrail, 72, 73, 74, 75, 76
Benito Mussolini, 140
Benjamin D'İsraeli, 19, 59
Benjamin Zeev, 35, 57
Beppo, 196
Berlin, 39, 44, 50, 51, 54, 70, 71, 77, 87, 88, 94, 98, 113, 133, 161, 185, 186, 189, 191, 222, 238
Bernato, 163
Bernhard, 100
Bernhard von Bülow, 47, 48, 49
Beşinci Siyonist Kongresi, 172
Beyaz Kitap, 141
Beyaz Rusya, 30
Beylerbeyi, 169
Beyrut, 40, 63, 119
Bierer, 162, 163
Bikaner Maharacası, 219
Bilu Grubu, 61
Bilu Manifestosu, 61
Bilu Öncüleri, 61
Birecik, 118
Birhbaum, 26
Birinci Aliyah, 61, 66
Birinci Dünya Savaşı, 11, 38, 54, 67, 68, 71, 77, 79, 94, 98, 117, 124, 172, 174, 184, 185, 213, 228, 239, 241, 243, 244, 252
Birinci Katip Tahsin Bey, 178

Birinci Siyonist Kongresi, 26, 44, 57, 61, 66, 70, 172, 248
Birleşmiş Milletler, 125
Birnbaum, 26
Birüssebi, 48, 184, 187, 189, 191, 196, 197, 198, 199, 200, 202
Bismarck, 20, 171
Biyalistek, 31
Bizans, 11, 193, 216
Boer Savaşı, 229
Bohemye Ayaklanması, 136
Bolşevikler, 216
Bombay, 216
Bonn, 28
Bordeaux, 22
Bosnalı Müslümanlar, 59
Brandenburg, 136
Bresk-Litovsk Anlaşması, 216
Breslau, 134, 191
Brest-Litovsk, 31
Britanya Filistin Komitesi, 241
Bronzart von Schellendorf, 185
Bruno Bauer, 17
Budapeşte, 35, 36, 159, 161, 191, 224, 226
Bulgar Nâzır Matchewitch, 162
Bulgaristan, 162, 165, 192
Burjuva, 138, 146
Büyük Britanya, 15, 243
Büyük İskender, 194
Büyük Ortadoğu Projesi, 114
Büyük Siyonist Stratejisi, 241
Büyükelçi Markiz İmperiali, 96

C. Bruce, 235
C. ve I. Rolo kardeşler, 230
Cağaloğlu, 2
Caleb, 162
Cambridge, 218
Carbonaria, 80
Carver, Teğmen, 230, 231
Cavaignac, 22
Cavid Bey, 164, 165, 170
Cebel-i Kermel, 65
Cebel-ül Lübnan, 203
Cecil Roth, 144
Celal Nuri İleri, 72, 77
Cemiyet-i Akvâm, 125, 172
Cemmame, 252
Cenevre Üniversitesi, 77
Cevat, 226
Cezayir, 140, 148
Chaim (Heim) Weizmann, 174, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 246
Champagne, 190
Chateaueuf, 168
Christopher Sykes, 240
Cinayet Ayini, 133
Clemenceau, 218
Cohen(Reuss), 87, 100
Cohn, 222, 223, 225
Colarado, 142
Colmar, 136
Company of Jews, 38
Conversolar, 35
Cornwallis, 233
Crespi, 224
Cuma Selâmlığı, 178
Cumhurreisi Feliks Faure, 151

Çağdaş Siyonizm, 27
Çanakkale, 2, 45, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 115, 116, 186, 187, 213, 228, 234
Çanakkale Boğazı, 83, 186
Çanakkale Cephesi, 115
Çanakkale Savaşı, 85, 213, 228
Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler, 231, 234, 237
Çar, 20
Çar 2. Alexandr, 31, 59
Çar 2. Nikola, 20
Çarlık Rusyası, 216
Çerkesler, 216
Çin, 179
Çöl harekâtı, 189

D. Gye, 230, 234, 235
d'Amade, 235
Dahlem, 100
Daily Chronicle, 160
Darvin, 18
Darvinizm, 18
David (Davut peygamber), 14
David Kimche, 141
Davio, 61
Davud Efendi, 168, 170
Davut'un Yıldızı, 231
Der Spiegel dergisi, 139
Devlet Şurası, 161
Dışişleri Bakanı Baron Sannino, 75, 96
Dışişleri Bakanı Lord Palmerston, 58
Dışişleri Bakanı Pichon, 95
Diarchie, 215
Diaries, 222, 223, 224, 227
Diaspora, 129
Dil Komitesi, 66
Doç. Dr. Yaşar Kutluay, 171
Doğu Akdeniz, 70, 241
Doğu Alman Yahudi, 102
Doğu Avrupa, 27, 29, 30, 32, 40, 50, 56, 59, 68, 102, 103, 107, 111, 221
Doğu Avrupa Cemaatleri, 30
Doğu Avrupa Yahudisi, 107
Doğu İçin Komite, 93
Doğu Rumeli, 192
Doğu Yahudileri, 101
Doğu Yahudiliği, 104
Doktor Börries Münchhausen Buroni, 100
Doktor Friedemann, 93
Doktor Hantke, 87, 88, 93
Doktor Julius Becker, 88, 89, 90, 91, 92
Doktor Nothnagel, 164
Dolmabahçe, 169, 194
Don Kişot, 240
Donau(Tuna), 192
Donna Grazia Nasi, 25
Dördüncü Aliyah, 125
Dördüncü Kilise Konseyi, 133
Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa, 199
Dr. Grabowsky, 100
Dr. Karcus, 181
Dr. Kastner, 142
Dr. Leontin, 230
Dr. Lothar Meyer(Rotlech), 100
Dr. Nossig, 141
Dr. Quessel, 100

Dr. Ruben Bierer, 162
Dr. Rudolf Kastner, 142
Dr. Vosberg-Rekow, 100
Dreyfus, 22, 23, 24
Dreyfus Davası, 23, 25, 34, 48, 247
Dreyfus Meselesi, 23, 73, 149
Dreyfus Olayı, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 36, 145, 149
Drumont, 22, 35
Dünya Siyonist Örgütü, 140, 226
Dünya Siyonist Teşkilatı, 44, 120, 121, 123
Dünya Yahudi Kongresi, 140
Düyûn-u Umûmiye, 51, 106, 224

E. ve J. Goar hanımlar, 232
Ebedi Kent, 28
Eberhart (Greiz), 100
Ebüzziya, 75
Echo de Paris, 155
Eclair, 155
Edgard Suares, 229
Edirne, 192
Edmond de Rothschild, 40, 41, 43, 62, 144, 163, 218
Edward Dermon, 73
Edward Grey, 241, 243
Edward W. Said, 144, 146
Ege, 236
Eichmann, 141, 142
El Abiat, 202
El Ariş, 54, 55, 184, 187, 189, 191, 200, 203, 204
El Maşrık, 40
Eliezer Ben Yehuda, 66
Emekli Binbaşı Endres, 98
Emekli Gothein, 98
Emekli Vali von Truppel, 100
Emile Zola, 22
Emir Faysal, 120, 121, 122, 123
emperyalizm, 17
Emperyalizm, 18
Endülüs, 75
Engels, 28
Engizisyon Mahkemesi, 72, 136
Enver Paşa, 185, 194
Ernst Renan, 18
Erzberger, 100
Eski Baba(Babaeski), 161
Eski Saray, 169
Esterhazy, 151, 153, 154, 157
Eşkinazim, 162
Eugen Dühring, 35
Eva Groepler, 133
Eyüp, 194

Faik, 226
Farmuk vadisi, 196
Fas, 140
Faslı, 59
Faşist Almanya, 139
Faşizm, 18, 138, 140, 141
Feivel Polkes, 141
Felemenkli Kahn, 76
Felix de Henasce, 232
Felix Frankfurter, 121, 122
Fellahlar, 109
Feuerbach, 16
Figaro, 149, 150
Figaro gazetesi, 149, 150

Filibe, 192
Filistin, 11, 12, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 129, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 160, 161, 162, 163, 166, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 183, 184, 185, 186, 191, 196, 214, 216, 218, 219, 220, 225, 226, 228, 229, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 252
Filistin Cephesi, 83, 252
Filistin İçin Komitesi, 94
Filistin Kolonizasyonu, 240
Filistin Meselesi, 60
Filistin Projesi, 59
Filistin Yahudileri, 111, 141
Filistin Yahudilerindir, 41
Filistin'e Dönüş Projesi, 30
Filistin'in Geleceği, 241
finans-ticaret oligarşisi, 54
Frank Krallığı, 134
Frankfurt am Main, 186
Fransa, 20, 23, 24, 27, 242, 243, 244, 245, 253
Fransa Cumhurbaşkanı, 22
Fransa Dışişleri Bakanı Stefan Pichon, 95
Fransız, 18, 22, 23, 24, 28, 235, 237
Fransız Elçiliği, 245
Fransız İhtilali, 13
Fransız Konsolosluğu, 57
Fransız Ordusu, 22, 234
Fransız Sefer Birlikleri, 233
Fransızca, 73, 162, 170, 179, 199, 224
Fransızlar, 22, 24, 234, 236, 237
Freiburg, 134
Fuat Paşa, 178

Gabbari, 81, 82
Galata Köprüsü, 164
Galiçya, 30, 44, 83
Galilea, 105
Gandhi, 219
Gazeteci Kaliski, 100
Gazeteci Kranold(Chemnitz), 100
Gazeteci Noske, 98
Gazze, 48, 116, 187, 253
Gedera, 62
Gelibolu, 85, 232, 234, 235
Gelibolu Cephesi, 231
Gelibolu Harekâtı, 229
Gelibolu Yarımadası, 186, 233
Genel Borçlar İdaresi, 51
Genelkurmay, 23
Genelkurmay Başkanı Cavaignac, 22
General Allensy, 126
General Billot, 155, 157
General Boisdeffre, 155
General d'Amade, 233
General Gonse, 155

General Hamilton, 84
General Maxwell, 82, 83
General Mercier, 155, 157
Genişletilmiş Ortadoğu Projesi, 114
Georges Clemenceau, 151
Georges Picot, 243, 245
Georges Pisquart, 22
Georges-Picot, 243
Germen, 17
Gettolar, 31
ghetto, 73, 139
Gibbari kampı, 230
Gilbert Clayton, 218
Ginzburg, 142
Gobineau, 145
Golde Meir, 142
Golyat (İsrail'in koruyucusu), 231
Gremieux, 58
Guy Bajoit Siyonizmi, 146, 148
Güney Afrika, 67, 163
Güney Polonya, 33
Gürkaların (Hintli askerler), 235

H.L.M. Melchette, 140
Haçlı Seferleri, 69, 70, 132
Hadera, 63
Haffkins, 216, 217
Hafir, 202, 203
Haganah, 141, 142
Hahambaşı, 181, 230
Haim Weizmann, 77, 79, 85, 87, 120, 126, 143
Haine, 75
Halep, 195, 215
Haliç, 183
Halil Dağı, 203
Halil Rifat Paşa, 164, 165, 167
Halle, 136
Hama, 195
Haman, 130
Hamburg, Koloni Enstitüsü, 100
Hamursuz Bayramı, 231
Hannah Arendt, 141, 145
Harb-i Umûmî, 38, 48, 80
Harbiye Nazırı Billot, 157
Harbiye Nezâreti, 153, 155, 156, 157, 194
Hariciye Nezareti, 62, 167, 168
Harkov, 56, 61
Harry Sacher, 244
Havari Paul, 130
Hayat Alanı, 139
Haydarpaşa, 194
Hayfa, 59, 65, 141, 142
Hayim Hisin, 61
Hecin, 187, 202
Hecin (Deve) Süvari Birliği, 202
Hecin-Süvari Alayı, 187
Hegel, 16
Hehakutz(Öncü), 124
Heide, 203
Helgoland Adası, 162
Hellen, 218
Henry, 22
Henry MacMahon, 118
Herbert Samuel, 240, 241, 244
Herbert Sidebotham, 241
Herbert Spencer, 18
Herman Schapira, 172

Herzl, 21, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 61, 66, 76, 81, 121, 159, 169, 176, 177, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 246
Hess, 28, 29, 39
Hıristiyan, 11, 12, 14, 15, 16, 22
Hıristiyanîye, 72
Hibbat Tsiyon, 30, 32, 34, 40, 44
Hibbat Tsiyoncular, 33, 39
Hicaz Arap Devleti, 120
Hilafet, 68, 119
hilâfgîrân-ı Cehûd, 73
Hilâfgîr-i Yehûd, 72
Hilal Dağı, 203
Hind Okyanusu, 142
Hindistan Dairesi, 215
Hindistan Müslümanları, 213
Hindistan Müsteşarı, 215, 219
Hint Okyanusu, 118
Hint-Avrupa, 18
Hirsch, 36, 40, 41, 43
Hisar, 233
Hitler, 139, 140
Hohenzollern, 47
Holdrich, Kurmay Yüzbaşı, 231
Hotel Sacher, 161
Hubert Auhagen, 100
Hugo Grothe, 186
Humus, 195
Hükümet Müşaviri Cleinow, 100
Hymettus, 84, 232
Industrieverlag Spaegt und Linde, 189
Irak, 54, 122, 123, 186
Irk, Ahlak ve Kültür Sorunu Olarak Yahudi Meselesi, 35

İberya Yarımadası, 73
İbrahim Bey, 53, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 226
İbrahim Peygamber, 197
İbranice, 27, 35, 60, 61, 66, 67, 92, 108, 109, 124, 145, 221, 230
İğneli Fıçı, 72
İkinci Aliyah, 67
İkinci Cihan Savaşı, 138, 139, 143
İkinci Dünya Savaş Koalisyon Kabinesi, 244
İkinci Dünya Savaşı, 18
İkinci Harp Divanı, 156
İkinci Kanal Seferi, 187
İkinci Meşrutiyet, 117
İkinci Siyonist Kongresi, 54
İleri gazetesi, 71
İmparator Franz Josef, 179
İmparator Wilhelm, 39, 47, 48
İmtiyazlı Yahudi Şirketi, 249
İngiliz, 45, 49, 54, 58, 59, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 96, 109, 110, 111, 113, 115, 116, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 140, 145, 152, 163, 172, 174, 177, 185, 186, 187, 195, 202, 204, 205, 206, 208, 210, 211, 213, 215, 216, 218,妄219, 221, 228, 230, 237,

238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 249
İngiliz Avam Kamarası, 215
İngiliz Donanması, 186
İngiliz Genelkurmayı, 228
İngiliz hükümeti, 141
İngiliz Kilisesi, 45
İngiliz Manda Yönetimi, 123, 172, 249
İngiliz Ordusu, 78, 79, 80, 83, 84, 115, 116, 152, 213, 229, 242
İngiliz Siyonistleri, 90
İngiliz Sömürgeler Bakanı, 54
İngilizce, 230
İngilizler, 140, 142, 234
İngiltere, 19, 20, 23, 45, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 67, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 94, 95, 97, 106, 110, 113, 115, 116, 118, 119, 120, 122, 123, 133, 140, 148, 173, 184, 185, 186, 213, 214, 215, 216, 219, 222, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246
İngiltere Krallığı, 80, 213
İngiltere Siyonist Federasyonu, 246
İnsan Hakları Beyannamesi, 24
İran, 118, 186
İrlanda, 229
İsa, 14, 72, 76, 130, 131, 132, 133
İsaac Aghuon, 229
İshak, 197
İskandinavya, 15
İskender-i Kebîr, 75
İskenderiye, 228, 229, 230, 231, 232, 233
İskenderun, 55
İskoç, 209
İslam âlemi, 213
İslam hukuku, 12
İslam şeriatı, 11, 12
İslamcı İttihatçılar, 68
İsmet Paşa, 213
İsrael Belkind, 61
İsrael Zangwill, 229
İsrail, 14, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 27, 138, 139, 142, 143
İsrail devleti, 21, 241
İsrail Devleti, 29, 44, 57, 62, 77, 125, 137, 139, 143, 172, 175, 184, 185
İsrail Devleti Projesini, 241
İsrail Dil Akademisi, 66
İsrail Parlamentosu, 139
İsrail Ulusu, 17, 19
İsrail Ülkesi, 27
İsrailoğulları, 162
İstanbul, 2, 40, 41, 43, 45, 48, 50, 51, 52, 54, 58, 62, 68, 70, 71, 72, 77, 80, 88, 94, 98, 124, 159, 160, 161, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 177, 185, 186, 189, 193, 194, 214, 219, 224, 225, 226, 227, 238
İstiklâl Mahkemesi, 214
İstocalı Mehmet Ali Paşa, 64
İsviçre, 44, 80
İtalya, 245
İtalyan Faşizmi, 140
İtalyanlar, 140
İtham Ediyorum, 22, 23, 149, 151, 153, 156, 157, 158

İtilaf Devletleri, 70, 80, 84, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 110, 124, 184, 186, 187, 228, 239, 241, 242, 246
İtilaf Kuvvetleri, 233
İttihat ve Terakki, 54, 68, 69, 71, 72, 94
İzzet, 165
İzzet Bey, 164, 170, 218

Jabodinsky, 80, 81, 82, 83, 85, 116
James, 79, 85, 86, 94, 126, 218
James Malcolm, 243
Japonlar, 229
Jean Jaures, 22
Jeanne d'Arc, 152
Jenosid, 139
Jerusalem, 25, 141
Jewish, 17
Jewish National Fund, 172
JNF, 172
Joel Brandt, 143
Joh Kimche, 141
John Henry Patterson, 229
Joseph Chamberlein, 54
Joseph Nasi, 25
Joseph Trumpeldor, 81, 122, 228
Journal de Geneve, 116
Jön-Türkler, 80, 169, 223
Judas Maccabus, 230
Judea, 228
Juif, 25
Jules Cambon, 245
Junck, 98
Justice Brandais, 243, 246

K. İvanov, 142
Kabul Odası, 179
Kaernten, 136
Kafkas, 181
Kafkasya, 83
Kafkasyalı, 59
Kahire, 229, 231
Kaiser, 45, 47, 48, 49, 50
Kakule, 211
Kalischer, 27, 32
Kalischer Hirsch, 27
Kan İftirası, 12, 57, 133
Kan ve Kutsal Ekmek' iftiraları, 15
Kanada, 67, 68
Kanal, 187
Kanal Seferleri, 115, 184, 185, 186, 189, 191, 230
Kapitalist, 18, 19
Kapitalizm, 17, 18
Karamio, 75
Karatodori Paşa, 161
Karl Marx, 17
Karlsbad, 202
Kassiopcia, 198
Katarinen Manastırı, 197
Katırlı Alay, 83
Katolikler, 39
Katoliklik, 16
Katowiçe, 33
Katya, 187, 189, 195, 208, 210
Katya Savaşı, 189
Kavalalı, 27, 58
Kavalalı Mehmed Ali Paşa, 27

Keiserstuhl, 203
Kırkayak, 207
Kız Ceziri, 203
Kızıl Ordu, 142
Kızılay, 196
Kızıldeniz, 118
kibbutz, 141
Kiev, 31
Kilikya, 194
Kimche, 142
Kirte, 235
Kişniev Pogromu, 56
Kitchener, 241
Knesset, 139
Konstantin, 130
Konstantinopel, 215, 216, 219
Kont Czernin, 87, 88
Kont Von Westarp, 100
Kress von Kressenstein, 187
Kudüs, 6, 9, 10, 12, 26, 28, 29, 32, 40, 45, 48, 49, 50, 55, 56, 58, 59, 63, 68, 74, 76, 122, 126, 139, 159, 162, 164, 166, 172, 184, 218, 221, 226, 228, 244, 246
Kudüs İbrani Üniversitesi, 126
Kudüs Tapınağı, 228
Kudüs-ü Şerif', 74
Kutsal ekmeğe hakaret, 134
Kutsal Topraklar, 28, 54, 132
Kutsal Yerler, 245
Küçük Asya, 107
Kürdistan, 215

L. Alder, 223
La France Juive, 35
La Libre Parole, 22
Laurence Oliphant, 59
Lebensraum, 139
Leningrad, 159, 161
Leon Pinsker, 29, 33, 34, 247
Leopold de Saussure, 145
Levanten, 224
Leviticus, 173
Liberal Parti, 22
liberalizm, 240
Liberaller, 16
Libya, 140
Litvanya, 30
Lloyd Georg, 239
Lloyd George, 78, 216, 241, 242, 244, 246
Londra, 41, 48, 54, 58, 69, 70, 77, 83, 88, 94, 96, 120, 121, 160, 163, 174, 185, 186, 213, 214, 217, 223, 238, 239, 240, 242, 245, 249
Londra Büyükelçisi Markiz İmperiali, 96
Londra Oteli, 48
Londra-Siyonizm, 250
Lord Alfred Mond Melchett, 140
Lord Montagu, 219
Lord Rothschild, 86, 87, 90, 216
Lord Sinha Hindistan Müsteşarı, 219
Loutestati, 75
Luther, 15
Lüleburgaz, 192

M. Georges Picot, 243
M.D. Judgemen, 143
mabet, 228
Macar, 52, 142, 143, 159, 220, 221

Macar Yahudisi, 52, 220, 221
Macaristan, 20, 35, 69, 87, 88, 110, 142, 159, 191, 222, 238
Maccaben ilahisi, 231
Maccabiler, 251
Maclaren, 230
Madagaskar, 142
Mafruza kampı, 82, 229
Magdeburg, 136
Makabimler, 228
Mamure, 195
Manchester Üniversitesi, 77
Manda yönetimi, 115, 122
Mapai Partisi, 142
Marburg, 100
Mardin, 118
Margueritta, 170
Mark Sykes, 242, 243, 244, 245
Marmara Denizi, 193
Marmorek, 182, 183
Marx, 18, 28, 145
Massad, 141
Maurice de Hirsch, 36
Mauritius Adası, 142
Max Bodenheimer, 45
Max Cohen, 100, 113, 114, 138
Max Nordau, 36, 76, 139, 220
Mebuslar Meclisi, 150
Mecidiye Camii, 194
Mecklenburg, 136
Meclis Üyesi Fehrenbach, 98
Mehri, 145
Mekke Şerifi Hüseyin, 117, 213, 215
Meksika, 142
Merasim Nâzırı İbrahim Bey, 178
Meriç, 192
Mersin, 118, 119
Mesele-i Yehûd-Antisemitizm, 72
Mesih, 14, 27, 28, 141
Metropolitan Operası, 217
Mezopotamya, 54, 106, 107, 110, 112, 114
Mısır, 48, 54, 58, 70, 75, 81, 82, 83, 84, 118, 165, 184, 185, 186, 187, 202, 204, 213, 215, 229, 230
Mısır Seferi, 48, 54
Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa, 58
Mısır Yüksek Komiserliği, 186
Michael Newlinsky, 159
Midilli Adası, 85
Midyat, 118
Mihver Devletler, 110
Mikve İsrail Tarım Okulu, 62
Millennarianism, 240
Milletler Cemiyeti, 125
Milli Arap Kongresi, 122
Mim Kemal Öke, 220, 227
Misak-ı Millî, 124, 219
Montefiore, 58
Moses Gaster, 243, 244
Moses Hess, 19, 28, 29, 247
Moses Leib Lilienblum, 32
Moses Montefiore, 58
Moshe Sevilla Sharon, 17
Moskova, 31, 159, 161
Moskva, 138
Mossad, 141

Moşavlar, 67
Moşe Auerbach, 141, 142
Moşe Şaret, 62
Mrs. Corrigan, 217
Mukaddes Topraklar, 243
Murat Çulcu, 41, 69
Musa, Hz., 230, 231
Musevî, 22, 43, 72, 80, 82, 93, 96, 109, 116, 220, 222, 224, 225, 226, 240, 252
Musevî kolonizasyonu, 226
Musevîler, 12, 17
Musevilik, 13, 16
Mustafa Kemal, 124, 213
Mühlbach, 221, 222, 224
München, 219
Müslüman Araplar, 68

Nablus, 76
Nabucco, 6
Nahum Sokolow, 95, 96, 97, 139, 239, 241, 245
Napolyon Bonaparte, 145
Nasıra, 40
Nasiler, 25
Nasranîler, 73
Nasranîyeler, 74
Nasraniyet, 72
Natan Birnbaum, 26
Naum Goldmann, 140, 186
Nazaret gölü, 196
Nazi, 13, 30, 137, 138, 139, 142
Nazi Almanyası, 13, 141
Nazi kumandanlığı, 142
Naziler, 138, 140, 141, 142
Nazizm, 138, 146
Neue Freie Presse, 23, 35, 167, 179, 247
Neufillein, 191
New York, 17, 138
Newlinsky, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 178
Nil Vadisi, 75
Niş, 192
Nişava, 192
Nordau, 36, 37, 38
Norman Bentwich, 241
Norwichli Yahudiler, 133
Nuri Bey, 167, 168, 170
Nüremberg mahkemesi, 139
Nürnberg, 134, 136
Nyssalı Greguar, 131

Obernheim, 136
Oderberg, 191
Odessa, 80
Ogratina, 187
Oliphant, 59
Oppeln, 191
Orient Ekspres, 159, 161
Orta Asya, 11
Orta Avrupa, 13, 14, 15, 20, 54, 136, 137, 238
Ortaçağ, 13, 14, 16
Ortadoğu, 114, 140
Osmanlı, 11, 12, 26, 141
Osmanlı borçları, 159
Osmanlı Devleti, 11, 40, 44, 52, 63, 67, 70, 71, 80, 83, 85, 183, 220
Osmanlı Dışişleri Bakanı Said Paşa, 59

Osmanlı İmparatorluğu, 11, 32, 38, 40, 44, 51, 52, 54, 61, 65, 67, 69, 71, 79, 80, 82, 83, 100, 105, 113, 116, 117, 118, 119, 121, 124, 136, 185, 186, 213, 214, 215, 216, 218, 243, 245
Osmanlı Karargah-ı Umûmîsi, 116
Osmanlı Operası, 178
Osmanlı Ordusu, 228, 230
Osmanlı Sarayı, 45, 51, 59, 70, 159, 220
Osmanlı yönetimi, 94, 220
Osmanlı-Rus Savaşı, 59
Otto Kahn, 217
Otto von Bismarck, 20, 36
Otuz Yıl Savaşları, 136
Ozan Kemal Sarıalioğlu, 234, 237

Papalık, 39
Papaz Hechler, 221
Paris, 20, 22, 23, 25, 35, 37, 41, 50, 54, 77, 95, 96, 121, 150, 151, 154, 155, 161, 217, 218, 245
Paris Barış Konferansı, 121
Park Form, 234
Patria, 141
Pers Körfezi, 186
Pers Kralı Ahasverus, 130
Pesivier, 150
Petah, 62
Petersburg, 83, 159, 161
Pfaltz, 134
Piccioto, 229
Picquart, 151, 153, 154
Pino Ginzburg, 141
Pinsker, 30, 33, 39
pogrom, 20, 59, 73
pogromlar, 31, 33, 61, 124
Poliakov, 131
Politik Yahudilik, 244
Polonya, 29, 30, 33, 125, 136, 169
Polonyalı, 27, 125
Port Arthur, 229
Portugal, 73
Potsdam, 45, 189
Pozantı, 194
Prag, 136
Prens Napolyon, 47
Prof. Dr Ballod, 98
Prof. Dr. Blankenhorn, 100
Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, 60, 64, 67, 118, 119, 120, 123
Prof. Dr. Hoetzsch, 100
Prof. Dr. Kampff Meyer, 100
Prof. Dr. Max Weber(Heidelberg), 100
Prof. Dr. Meinhof, 100
Prof. Dr. Mete Tuncoku, 81, 82
Prof. Dr. Mim Kemal Öke, 220
Prof. Dr. Moritz, 100
Prof. Dr. Otto Auhagen, 100
Prof. Dr. Stuhlmann, 100
Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, 138
Prof. Dr. Wiedenfeld, 100
Prof. Dr. Zoepfl, 100
Prof. Ernst Jaeckh, 100
Profesör Oppenheimer, 93
Profesör Warburg, 93

Profesör Zobernheim, 93
Pro-Palestina, 87, 88, 92, 93, 94, 96, 98, 100, 113
Protestanlar, 15
Protestanlık, 15, 16
Protokoller, 20
Prusya, 238
Prusya Krallığı, 202
Pusta, 191

R. Dalby, 223
Rabbi, 27
Rabbi Kahn, 218
Rabbi Yehuda Alkalay, 27
Rabbi Zadet Kalın, 217
Ramazan, 207
rankfurt arı Main, 136
Raphael della Pergola, 229
Razi, 197
Rebekka, 197
Reform, 15
Regensburg, 136
Rehovot, 63
Reichenfeld, 160
Renan, 145
Rennes, 23
Reşat Bey, 167
Rişon, 253
Rişon leTsiyon, 40, 62
Riyak, 196
Rodays, 150
Rohling, 20
Roma, 11, 28, 29, 39, 51, 129, 130, 131, 147, 161, 216
Roma Ordusu, 228
Roma ve Kudüs, 28, 29
Roma yönetimi, 129
Romani, 187
Romantizm, 16
Romanya, 30, 66, 72
Ronald Graham (İçişleri Bakanı), 229
Rothschild, 62
Rothschild ailesi, 40, 86, 247
Rothschild kumpanyası, 65
Rothschildler, 27, 40, 41, 50, 51, 68, 145, 238, 239
Rothschldler, 238
Rovhschildlere Mektup, 36
Royal Otel, 170
Rönesans, 15, 147
Rubinstein, 75
Rus antisemitleri, 20
Rus Çarı, 20
Rus Maslahatgüzarı, 166
Rus Ordusu, 31, 81, 228
Rus tercümanı Yakovlev, 165
Rus Yahudileri, 56, 80, 81, 216
Rus-Japon Harbi, 81
Rusya, 20, 29, 30, 31, 45, 48, 56, 59, 61, 63, 66, 69, 72, 73, 77, 80, 81, 91, 104, 111, 124, 125, 165, 242, 243, 245, 248

S. Montagu, 163
Sabatay Sevi, 25
Sadaret, 62, 164
Sadrazam Talat Paşa, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94
Safardîm, 162
Safed, 40

Salomon Negrin, 57
Salzburg, 136
Samanyolu, 198
Samî, 18
Samuel Herbert, 241
Sanayi devrimi, 19
Saraybosna Suikastı, 192
Saraybosnalı, 27
Sava, 192
Savaş Kabinesi, 243
Sazanoff, 243
Scheidemann, 100
Scheurer Kestner, 150
Seciety of Jews, 38
Sedat Demir Ataç, 248
Seddülbahir, 84, 85, 233, 234, 235
Sefarat Hahamı, 27
Selâmlık, 53, 178, 179, 194
Selanik, 54, 72, 97, 170
Selbstmanzipasion, 26
Selçuklu, 11, 12
Senegalliler, 235, 237
Serasker Kulesi, 194
Sevr Anlaşması, 219
Seyyid Emir Ali, 219
Silah Denetleme Komisyonu, 200
Silezya, 191
Simon Goldhill, 228
Sina Çölü, 54, 184, 189, 191, 252
Sina Yarımadası, 186, 197, 203
Sinagog, 31, 232
Sion, 6, 26, 29, 30
Sion Katır Birliği, 84, 85, 87, 228, 230, 231, 232, 233, 234
Sion Sevgisi, 30
Sionizm, 138
Sionizme, 138
Sir Edward Buchanan, 243
Sir Ian Hamilton, 231
Sir John Maxwell, 229, 231
Sir John Patterson, 229, 230, 231, 233, 234, 237
Sir Laurence Oliphant, 59
Sir Mark Sykes, 243
Sir S. Montagu, 41
Siyasal Siyonizm, 21, 28, 34, 35, 37, 38, 39, 43, 57, 244
Siyon, 252
Siyon Bilginlerinin Protokollerini, 20
Siyon Birliği, 79, 80, 82, 85, 88
Siyon Dostları, 42
Siyon Yahudileri, 252
Siyon'u Sevenler, 32, 33
Siyonist, 9, 10, 21, 23, 26, 27, 29, 30, 32, 36, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 64, 66, 68, 70, 71, 76, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 111, 113, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 159, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 184, 216, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 252, 253

Siyonist Alayı, 84, 85, 115
Siyonist Birliği Alman Merkez Yürütme Komitesi, 88, 90
Siyonist Cemiyeti, 253
Siyonist Eylem Komitesi, 87, 93, 96
Siyonist Federasyonu, 87
Siyonist Hareket, 68, 77, 78, 244
Siyonist ideoloji, 146
Siyonist Teşkilatı, 87, 144
Siyonist Teşkilatı Genel Konseyi, 57
Siyonistler, 10, 19, 20, 26, 39, 44, 71, 77, 79, 80, 81, 83, 91, 97, 110, 112, 114, 115, 116, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 184, 214, 218, 219, 228, 229, 231, 234, 237, 240, 241, 243, 244, 248, 256
Siyonizm, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 30, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 57, 59, 68, 70, 71, 75, 76, 77, 81, 85, 88, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 108, 110, 113, 118, 120, 122, 129, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 171, 173, 176, 183, 184, 185, 214, 216, 217, 220, 223, 224, 226, 229, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 250, 251, 255, 256
Skoda, 194
Sofya, 162, 163, 169, 171, 192
Solomon Tapınağı, 26
Somme, 190
Sosyalistler, 17, 19
Sovyet, 138
Sovyet Cephesi, 142
Spencer, 18
Spinoza, 29, 75
St. Petersburg, 243
Stanton, İskenderiye Kumandanı Tuğgeneral, 230
Steinmark, 136
Stewart Chamberlain, 145
Strasburg, 134, 136
Sultan 2. Abdülhamid, 39, 52, 220
Sultan Abdülhamid, 41, 45, 48, 51, 52, 53, 54, 94, 161, 163, 164, 169, 170, 176, 177, 183, 218
Sultan-Halife, 32, 38, 51, 52, 53, 68, 176, 177, 219
Suriye, 45, 57, 64, 65, 70, 106, 107, 112, 114, 116, 119, 121, 122, 169, 172, 184, 196, 206, 226, 245
Suriye Partisi, 245
Suriye ve Filistin Yahudi Arazi Şirketi, 45
Susak, 142
Sünnet, 130
Süvari Albayı Şerif Güralp, 252
Süveyş, 111, 115, 185, 186
Süveyş Kanalı, 111, 115, 185, 186, 187, 240, 241
Sykes-Picot Anlaşmaları, 243
Sykes-Picot Anlaşması, 119, 215, 243

Şam, 57, 58, 122, 196
Şam Olayı, 57, 58
Şansölye, 47
Şark Ekspresi, 226
Şelale mevkii, 252
Şerif Güralp, 252, 253

Şerif Hüseyin, 90, 115, 118, 119, 120, 121, 123
Şeytan Adası, 22
Şiî, 213
Şirokko, 196, 198

Tahsin, 178, 182, 226
Tahsin Bey, 178, 182
Talat Paşa, 88, 90, 93
Talmud, 15, 20
Tarsus, 195
Tasmanya, 145
Teğmen Von Chamier, 189
Teğmen Wilhelm Ande, 189
Tel Aviv, 67, 125
Teuton, 139
Tevfik Paşa, 161, 222
Tevrat, 15, 61, 184, 221
Theodore Herzl, 9, 10, 21, 23, 25, 26, 29, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 57, 66, 70, 138, 144, 149, 159, 169, 176, 177, 184, 220, 238, 247, 248, 249, 250, 251
Theodosius, 131
Tiberya, 25, 59
Tiberya Projesi, 25
Ticaret Nezâreti, 161
Tikva, 62
Times gazetesi, 58
Tirollere, 221
Titus (Başkumandan), 228
Tokatlıyan, 194
Topkapı, 169, 193
Tornacılar sokağı, 194
Toroslar, 55, 191
Transkafkasya, 186
Transval, 179
Tripoli, 215
Trumpeldor, 81, 82, 83, 84, 85, 116, 122
Tschlenkow, 239, 241
Tsfat, 59
Tsvi, 25
Tunus, 140
Türk hükümeti, 90
Türk Ordusu, 187, 190
Türk Sefiri, 43
Türkiye, 105, 171
Türkiye Cumhuriyeti, 38, 124, 214
Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 38, 124
Türkler, 12, 235, 236, 237

Uganda, 56, 70, 79, 184, 248
Uganda Projesi, 70, 79
Ukrayna, 30
Ulusal Siyasî Yahudi Devleti, 250
Uluslararası Finansal Yahudi Devleti, 250
Uluslararası Finans-Ticaret Oligarşisi, 144
Uluslararası Siyasal Siyonist Hareket, 21, 58, 68, 70, 239, 244
Uluslararası Siyasal Siyonizm, 30, 35, 38
Uluslararası Siyonist Teşkilatı, 32, 35, 52, 84, 144, 159, 172, 177
Uluslararası Siyonizm, 11, 12, 246

Uluslararası Yahudi Örgütü, 27
Urfa, 118

Üçüncü Aliyah, 124
Üçüncü Napolyon, 145
Üniversite Derneği, 35
Ürdün, 6, 122, 123, 139, 196, 216
Ürdün Krallığı, 216

V Kumsalı, 233
Va Pansiero, 6
Vaadedilmiş Toprağa, 141
Vahdettin Ergin, 63, 64, 65
Vali Şerif Paşa, 57
Vambery, 52, 177, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227
Vardar Cephesi, 192
Varşova, 141
Varşova gettosu, 31
Vatikan, 245
Veba, 216
Vekaletsiz İş Görme (Negotiorum Gestio), 250
Venizelos, 216
Verdün, 190
Verlag Kurt Desch, 219
Versaille Anlaşması, 219
Veysel Karani, 253
Victor Guillaume Basch, 243
Vilna, 31
Virjinye, 191
Vitoşa dağı, 192
Viyana, 17, 35, 43, 57, 88, 94, 142, 159, 161, 164, 172, 238, 247
Viyana Üniversitesi, 35
Vladimir Trumpeldor, 229
Von Chamier, 189, 190
Von dem Busche-Haddenhausen, 93
Von Dewitz, 100
von Diest, 100
Von Kressenstein, 187
Vossischen Zeitung, 89, 90

Waagtal, 191
Wardian kampı, 232
Washington, 243
Washington Sefiri, 161
Weizmann, 56, 77, 78, 79, 86, 121, 122, 123
Wellisch, 53, 177
Westlake, 145
White Paper, 141
Wien, 219
Wiener Allgemaine Zeitung, 35
Wilhelma, 196
Wilson, 246
Winston Churchille, 78
Wladimir Jabodinsky, 80, 122, 228
Wolffsche Bureau, 93
Wolffsohn, 48, 182
World Zionist Organisation, 140
Worms, 132, 136
Württemberg, 136
Würtzburg, 134

Yaakov Şertok, 62
Yafa, 253
Yahudi, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 66, 139, 142, 230, 253

Yahudi Alayı, 232
Yahudi Birliği, 233, 239
Yahudi cemaatleri, 58
Yahudi Cemaatleri Dairesi, 17
Yahudi Cumhuriyeti, 246
Yahudi Derneği, 249, 250
Yahudi devleti, 241
Yahudi Devleti, 27, 29, 33, 36, 37, 38, 39, 44, 45, 53, 54, 56, 59, 70, 71, 76, 113, 130, 141, 148, 165, 176, 184, 247, 248, 249, 250
Yahudi Devleti (kitap), 247, 248, 249
Yahudi Düşmanı, 11, 20
Yahudi düşmanlığı, 13, 14, 20, 33, 59, 66, 130, 136
Yahudi Emeği, 145
Yahudi Filistin, 141
Yahudi Fransa, 35
Yahudi göçü, 40, 58, 59, 60, 62, 64, 67, 69, 88, 109, 120, 175, 183, 214
Yahudi Gönüllü Birliği, 80, 229
Yahudi Halkı için vakıf, 172
Yahudi ideolojisi, 138
Yahudi kapitalistleri, 20
Yahudi kolonisi, 39, 111
Yahudi kolonizasyonu, 41, 57, 59, 109, 114, 125, 175, 184, 185, 241, 250
Yahudi Kurtuluş Hareketi, 26
Yahudi Meselesi, 13, 14, 35, 39, 45, 72, 75, 77, 87, 94, 248
Yahudi Milleti, 247
Yahudi milliyetçileri, 33
Yahudi milliyetçiliği, 71
Yahudi Sendikası, 150
Yahudi siyaseti, 35
Yahudi Sorunu, 28, 29, 33, 35, 36, 37, 50, 88, 93, 148, 247
Yahudi Şirketi, 249, 250
Yahudi Ulusal Fonu, 50, 172, 173, 174, 175
Yahudi Ulusu, 17, 25, 58, 79, 248
Yahudi Ulusu/Milleti, 248
Yahudi vatanı, 23
Yahudi Vatanı, 247, 248, 249, 250
Yahudiler, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 31, 32, 33, 37, 39, 40, 43, 44, 47, 48, 51, 56, 58, 59, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 82, 84, 87, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 100, 102, 103, 105, 108, 109, 110, 112,妄115, 123, 125, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 139, 140, 141, 142, 145, 148, 169, 170, 175, 179, 180, 217, 228, 229, 230, 231, 232, 239, 240, 242, 244, 245, 246, 248, 251, 252
Yahudilerin Filistin Yerleşimlerini Destekleme Alman Komitesi, 98
Yahudileşme, 18
Yahudilik, 13, 14, 15, 18, 230, 240
Yahudistanlar, 73
Yakın Doğu, 243
Yakın ve Ortadoğu, 215
Yakub, 61, 197
Yalu, 139
Yaşar Kutluay, 40
Yayınevi Müdürü Götz, 100

Yazar Breuer, 100
Yehûd, 72, 75
Yehuda Alkalay, 27
Yeni Delhi, 215
Yeni Osmanlı Matbaa ve Kitâbhânesi, 72
Yeni Zelenda, 229
Yerleşme Derneği, 27
Yeruşalayim, 17
Yıldız Sarayı, 53, 165, 168, 177
Yiddiş, 109
Yuda, 130, 131
Yudas, 131
Yudea, 131
Yugoslavya, 142
Yukarı Mısır, 186
Yunan, 49, 147, 216, 225
Yuriy İvanov, 138
Yusuf Ziya Paşa, 161
Yüksek Komiser Samuel, 123
Yüksek Komiserlik, 185
Yüzbaşı Heinrich Roemer, 189

Z. Şeynis, 142
Zadoc Kahn, 41
Zeita, 139
Ziya Paşa, 161, 162, 163, 165
Zola, 23, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158
Zur Blauen Maus Barı, 204